

శ్రీరామ

శ్రీ ప్రార్థనాభాగవతము

ద్వీపదలు

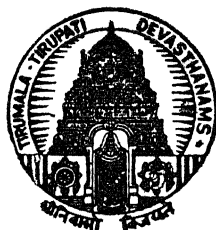
ద్వితీయభాగము

దశమస్కంధము నుండి ద్వాదశస్కంధము వఱకు

రచయిత :

విద్వాన్, మధురకవి

కనుమలూరు శివరామయ్య

ప్రచురణ:

కార్యనిర్వహణాధికారి,

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి.

1983

SRI PRĀRTHANĀ BHĀGAVATAMU

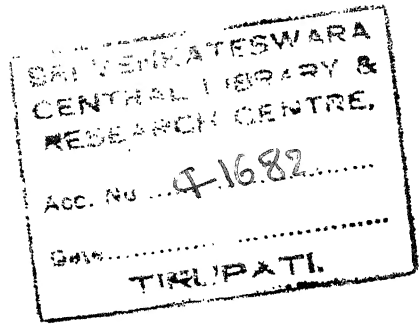
By

Vidwan, Madhurokavi Kanumaluru Sivaramaiah

T. T. D. Religious Publications Series No. 134

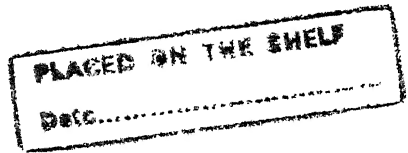
First Edition : 1983

Copies 1,000

Published by :

Sri G. Kumaraswamy Reddy, I.A.S.,
Executive Officer,
T. T. Devasthanams,
Tirupati.

Printed at :

Tirumala Tirupati Devasthanams Press,
Tirupati - 517 501.

ముందుమాట

భారత భాగవత రామాయణాలు వేదాల తరువాత చెప్పదగ్గ రసామ్నాయాలు. వేదవేదాంత సుస్సాతుడైన వ్యాసభగవానుడి ప్రణీతమూ, భగవద్గీతా ప్రతిపాదకమూ అయిన శ్రీమద్భాగవతం మన అందరికీ పరమపవిత్రమైన గ్రంథం. అష్టాదశ మహా పురాణాలలో రాణకెక్కిన శ్రీమద్భాగవతం వేదోపనిషత్తుల సారమే. శ్రీ శుక మహర్షి ముముక్షువైన పరీక్షితుకు ఈ గ్రంథాన్ని ఉపదేశించాడు.

పరమ దయాళువైన భగవానుడు ఈ లోకంలో వాసుదేవుడిగా మానవరూపంలో అవతరించి, తన దర్శన స్పర్శన ఆలపనాదుల మూలంగా లోకాన్ని అనుగ్రహించి సమకాలికులకే కాకుండా భావితరాల వారికి కూడా తమ అనుగ్రహాన్ని ప్రసరింపజేయడానికి శ్రీమద్భాగవద్గీతను అద్భుతమైనదిగా అందించి, అంతటితో తృప్తి పొందకుండా కలియుగంలో లోక రక్షణకోసం శ్రీమద్భాగవతంలో తన దివ్యతేజాన్ని సంక్రమింపజేశాడు. అందువల్ల శ్రీమద్భాగవతం వాగ్రూపమైన భగవదవతారం.

భాగవతం విష్ణుకథా ప్రధానమైన ప్రబంధం. వేదాంత విజ్ఞాన బంధురమైన ఈ గ్రంథం పునరావృత్తిరహితమైన శాశ్వత మోక్షాన్ని ప్రసాదిస్తుంది. ఎన్ని జన్మలకో కాని సాధించబడని మోక్షపురుషార్థాన్ని భాగవతం సులభమార్గంలో కైవసం చేస్తుంది. ఇంతకంటే మానవుడికి ఇంకేమి కావాలి?

ఈ పురాణాన్ని పరమ భక్తాగ్రేసరుడూ, శ్రీ పరమేశ్వర కరుణా కటాక్ష లబ్ధ పాండితీ విరాజమానుడూ అయిన శ్రీ బమ్మెర పోతనా మాత్యుడు పదిహేనవ శతాబ్దంలో ఆంధ్ర భాషలోకి అనువదించిన విషయం అందరికీ తెలిసిందే. పోతన భాగవతం సంస్కృత భాగవతం కంటే పరిమాణంలోనూ, పరిపాకంలోనూ మిన్న. తెలుగు నాట భాగవత కల్ప తరువును నాటిన పోతన తెలుగు జాతికీ, తెలుగు కవిత్వానికీ సుకృతం పంట.

ప్రాచీన సాహిత్యమంతటిలోనూ రెండే రెండు కృతులను గురించి చెప్పాలంటే ఒకటి కవిత్రయం వారి భారతం, రెండోది పోతన భాగవతం. ఆంధ్ర భాగవతం శబ్ద స్వరూపం పొందిన శ్రీ కృష్ణ తత్త్వామృతం. భాగవతమైతే అంత స్థూఢరసోదయం; నారి కేశపాకం.

భాగవతంలో ధ్రువో పాఖ్యానం, పురంజనో పాఖ్యానం, జడభరతో పాఖ్యానం; అజామిళో పాఖ్యానం, చిత్రకేతూ పాఖ్యానం, ప్రహ్లాదో పాఖ్యానం, గజేంద్రమోక్షగాథ, అంబరీషో పాఖ్యానం, కుచేలో పాఖ్యానం, రుక్మిణీకల్యాణం, వామన చరిత్రలాంటి ఎన్నో ఉపాఖ్యానాలు వున్నాయి. పోతన భాగవతం అవతరించిన తరువాత ఈ ఉపాఖ్యానాలకు సర్వజనీనమైన ప్రఖ్యాతి లభించింది.

పోతన భాగవతం ఆధారంగా దేశీయమైన ద్విపద ఛందస్సులో ఈ ప్రార్థనా భాగవతాన్ని విద్వాన్, మధురకవి శ్రీ కనుమలూరు శివ రామయ్యగారు వ్రాశారు. భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్య తత్త్వాలకు పెన్నిధి అయిన భాగవతాన్ని రచించడానికి ప్రతిభ, పాండిత్యం మాత్రమే కాకుండా గుణశీలాలు కూడా వుండాలి. పరమ భాగవతులైన శ్రీ శివ రామయ్యగారు పండితులూ, కవులూ మాత్రమే కాకుండా విద్యా వినయ సంపన్నులు కూడా.

కథా కథనానికి బహువిషయ పరిజ్ఞానం, లౌకికజ్ఞానం, శాస్త్ర పాండిత్యాలను జోడించి కళామయంచేసిన కవి ఈయన. వీరికవిత్వం ద్రాక్షాపాక శోభితం. కీర్తనీ, జ్ఞానాన్నీ, సర్వాభీష్టాలనూ సిద్ధిపజేసే ఈ గ్రంథం మూలంగా శ్రీ శివరామయ్యగారు ధన్యజీవనులయ్యారు.

చక్కని కవితాధార, సరళమైనభాష, పాడడానికి అనువైన రీతిలో వుండటంవల్ల ప్రార్థనాభాగవతం ప్రజాబాహుళ్యంలో ప్రచారం పొందగలదని మా విశ్వాసం.

తిరుపతి,
ఏప్రిల్ 29, 1983

జి. కుమారస్వామిరెడ్డి, ఐ.వి.ఎస్,
కార్యనిర్వహణాధికారి,
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు.

విషయసూచిక

దశమస్కంధము : పూర్వభాగము

మహావిష్ణువు భూదేవికి దేవతలకు అభయమొసంగుట	1
కంసుఁడు బయలాడుమాటలు విని దేవకిని జంప నుంకించుట	3
కంసుఁడు వసుదేవుని ప్రార్థనపై దేవకిని జంపక వదలుట	4
నారదునివలన కంసుఁడు కృష్ణావతారముఁగూర్చి విని దేవకివసుదేవుల చెఱునుంచుట	6
బలరామ జననము	7
శ్రీకృష్ణ జననము	10
వసుదేవుఁడు బిడ్డడై పుట్టిన భగవంతుని ప్రార్థించుట	13
దేవకి ప్రార్థనము	14
వసుదేవుఁడు కృష్ణుని మందలో నందుని మందిరమునఁ జేర్చుట	16
కంసుఁడు శిశురూపముననున్న యోగమాయను జంపజూనుట	17
బిడ్డను జంపవలదని దేవకి కంసుని వేఁడుట	18
యోగమాయ నిజరూపముంబొంది కంసుని భయపెట్టుట	18
కంసుఁడు భటులకుఁజేసిన యాజ్ఞ ప్రేపల్లెయందు నందుఁడు పుత్ర జననోత్సవము జరిపించుట	20
పూతనను బాలకృష్ణుఁడు చంపుట	25
బాలకృష్ణుఁడు శకటంబు గూలదన్నుట	28
శ్రీకృష్ణుడు తృణావర్తుని సంహరించుట	30

శ్రీబలరామకృష్ణుల నామకరణము	32
శ్రీకృష్ణబలరాముల బాల క్రీడాభివర్ణనము	35
బాలకృష్ణుని మహిమలు	36
గోపికలు బాలకృష్ణుని దుడుకుచేతలు యశోదకుం		
దెలుపుట	39
మృద్భక్షణ విశ్వరూప ప్రదర్శనాద్యభివర్ణనము	43
దధిభాండములు పగులఁగొట్టిన కృష్ణుని యశోద		
పట్టుకొనుట	46
యశోద కృష్ణుని ఉలూఖలాబద్ధుని గావించుట	49
యమశార్జునభంజనము	51
నందాదులు బృందావనముఁజేరుట	54
వత్సాసురవధ	56
బకాసురవధ	57
రామకృష్ణులు బంతిచల్లులారగింప గోపబాలురతో		
వనికిఁజనుట	59
అఘాసుర వధ	59
శ్రీకృష్ణుఁడు బంతి చల్లులారగించుట	63
బ్రహ్మగోవత్స. గోపబాలుర నంతర్ధానముచేయుట	67
బలరాముని సందియమును శ్రీకృష్ణుడు తీర్చుట	70
బ్రహ్మ శ్రీకృష్ణుని మహిమ నెఱిగి తనయజ్ఞానమునకుఁ		
జింతించి. కృష్ణుని బ్రార్థించుట	70
బ్రహ్మ శ్రీకృష్ణుని బ్రార్థించి తన్ను మన్నింప వేడుట	72
గార్థభాకారుండైన ధేనుకాసురునివధ	74
శ్రీకృష్ణుఁడు కాళియమర్దనము గావించిన కథ	79
కాళియఫణి శ్రీకృష్ణుని కఱచి బాధింపఁజూచుట	81
మడుగుననున్న శ్రీకృష్ణునిగని యశోదానందాదు		
తెల్లరు చింతించుట	81

శ్రీకృష్ణుడు కాళియుని గర్వమణచుట	83
కాళియుడు శ్రీకృష్ణుని మహిమనెఱింగి పశ్చాత్తాప మొంది తన్ను మన్నింపఁబ్రార్థించుట	85
నాగకాంతలు తమ భర్తను గాపాడుమని శ్రీకృష్ణుని వేడుట	85
కాళియుడు తన్నాజ్ఞాపింపుమని శ్రీకృష్ణుని ప్రార్థించుట	88
శ్రీకృష్ణుడు కాళియు నాజ్ఞాపించినవిధము	88
బలరాముడు దవాగ్నిని మ్రింగి గో, గోప, గోపికా సంఘమును గాపాడుట	91
బలభద్రుండు ప్రలంబాసురుని వధించుట	93
శ్రీకృష్ణుడు దవాగ్నినిమ్రింగి గో, గోపసంఘమును గాపాడుట	95
గోపికావస్త్రాపహరణకథ	98
శ్రీకృష్ణుడు కాళిందిని స్నానమాడుచున్న గోపకన్యల వలువలు దొంగిలుట	99
గోపకన్యలు తమ వలువలిమ్మని కృష్ణుని ప్రార్థించుట	100
శ్రీకృష్ణుడు గోపికల నాక్షేపించిన విధము	101
శ్రీకృష్ణుడు గోపికల ననుగ్రహించుట	102
మునిపత్నులయన్నమును శ్రీకృష్ణుఁడారగించిన కథ	105
శ్రీకృష్ణుడు గోవర్ధనగిరినెత్తిన కథ	112
శ్రీకృష్ణుఁడొంద్రపూజ మాన్పించి, గిరిపూజచేయించుట	112
ఇంద్రుడు గొల్లలపైఁ గోపించి, వానలు గురియించి వారినిబాధింపఁజూచుట	116
శ్రీకృష్ణుడు గోవర్ధనగిరినెత్తి గోకులమును గాపాడుట	119
ఇంద్రుడు తన్నుమన్నింపుమని శ్రీకృష్ణుని వేడుట	122
శ్రీకృష్ణమూర్తి నందుని వరుణనగరమునుండికొనితెచ్చుట	124

శరత్పూర్ణిమానిశి యమునాతీరప్రాంతమున గోపికలు	
శ్రీకృష్ణునితోఁగూడి విహరించుట	127
అగోచరుండగు శ్రీకృష్ణునికై గోపికలు పలువిధములఁ	
బరితపించుట	133
కృష్ణుఁడు గోపికలకుఁ బ్రత్యక్షమై వారిననుగ్రహించుట	136
సర్పరూపుండగు సుదర్శనుఁడను గంధర్వుని శాప	
విమోచనము	139
శ్రీకృష్ణుఁడు కుబేర భటుండగు శంఖచూడుడను	
గుహ్యకుని సంహరించుట	142
వృషభాసుర సంహారము	143
శ్రీకృష్ణుఁడు కేశివ్యోమాసురుల సంహరించిన కథ	146
కేశిదైత్య సంహారము	146
వ్యోమాసురసంహారము	148
కంసుని పనుపున మందకువచ్చి అక్రూరుఁడు రామ	
కృష్ణుల మధురకుఁ బిలుచుకొని పోయినకథ	150
కంసుఁడు అక్రూరునిమందకుఁబంపఁజేసిన విన్నపము	
తోడియాజ్ఞ	151
అక్రూరుని బృందావన ప్రయాణము	151
అక్రూరుఁడు మందకుఁజనుచుఁ దనకుఁదా దర్శించు	
కొన్నవిధము	152
శ్రీకృష్ణుఁడు అక్రూరునితోఁ గుశలప్రశ్నలు గావించుట	154
శ్రీకృష్ణునకు అక్రూరుఁడు తా వచ్చినకారణముఁదెల్పుట	154
శ్రీకృష్ణుని మధురానగర ప్రయాణము నెఱిగి ప్రేతలు	
విచారమునొందుట	156
శ్రీకృష్ణుఁడు మధురకుఁ జనుట	158
అక్రూరుఁడు యమునలో రామకృష్ణుల దర్శించి	
నుతించుట	158

మధురాపురాంగనలు శ్రీకృష్ణాగమనమునుజూచి

సంతసించుట 162

శ్రీకృష్ణుడు రజకుని చంపుట 164

సాలెవాని వృత్తాంతము 165

సుదాముడును మాలాకారుని వృత్తాంతము 165

త్రివక్రవృత్తాంతము 167

శ్రీకృష్ణుడు ధనుర్భంగము గావించుట 168

కంసవధ వృత్తాంతము 171

రామకృష్ణులు కంసుని కొలువుకూటము (రంగస్థలము)ను

బ్రవేశించుట 172

కువలయాపీడమనుఁ గజసంహారము 172

శ్రీకృష్ణబలరాములు చాణూరముష్టికుల సంహరించుట 173

కంసవధ 174

శ్రీకృష్ణుడు దేవకీవసుదేవులఁ జెఱునుండి విడిపించుట 176

శ్రీకృష్ణుడు ఉగ్రసేనునకుఁ బట్టాభిషేకముచేయుట 178

శ్రీకృష్ణుడు నందాదుల బృందకుఁ బంపుట 178

శ్రీకృష్ణబలరాముల ఉపనయన విద్యాభ్యాసములు 180

ఉపనయనము 181

రామకృష్ణులు సాందీపనియొద్ద విద్యాభ్యాసము

గావించుట 181

గురుని యభ్యర్థనము 182

మరణించిన గురుపుత్రుని రామకృష్ణులు దెచ్చిన

వృత్తాంతము 182

పాంచజన్య వృత్తాంతము 183

యముని నుండి రామకృష్ణులు గురుపుత్రునిదెచ్చుట 183

శ్రీకృష్ణుడు మందఁగల గోపాంగనలకు ఉద్ధవుని

మూలమున సందేశమును బంపిన కథ 186

శ్రీకృష్ణుడు ఉద్ధవుని మందకుఁబంపుట 187
నంద, ఉద్ధవుల సంభాషణము 189
ఉద్ధవుడువిన వ్రేతలు శ్రీకృష్ణునిగూర్చి యుపాలంభో	
క్తులు పలుకుట 190
భ్రమరగీతలు 191
ఉద్ధవుడు గోపికలకు శ్రీకృష్ణుని సందేశమును	
వినిపించుట 194
గోపికలు తమ మనోనిశ్చయమును ఉద్ధవునకుఁ దెల్పుట 196
శ్రీకృష్ణుడు కుబ్జగృహంబునకుఁ జనుట 201
శ్రీకృష్ణుఁ డక్రూరుని హస్తపురికిఁ బంపుట 201
జరాసంధుడు మధురపై దండెత్తివచ్చి కృష్ణునితోఁ	
బోరుట 204
జరాసంధుడు పరాజితుఁడగుట 208
కాలయవనుడు మధురను ముట్టడించుట 209
ద్వారకానగర నిర్మాణము 212
కాలయవనుని మోసగించి శ్రీకృష్ణుడు ఒకానొక కొండ	
గుహకుఁ గొంపోవుట 213
కాలయవనుడు ముచుకుందునిచేఁ జచ్చుట 216
ముచుకుందుని వృత్తాంతము 217
ముచుకుందుడు తనవృత్తాంతమును శ్రీకృష్ణునకుం	
దెల్పుట 218
శ్రీకృష్ణుడు తన్ను ముచుకుందున కెఱింగించుట 219
ముచుకుందుడు శ్రీకృష్ణుని ప్రార్థించుట 220
శ్రీకృష్ణుడు ముచుకుందునకు ముక్తిమార్గము దెల్పుట 222
జరాసంధుడు రామకృష్ణులఁబట్ట నుంకించి విఫలుఁ	
డగుట 223
దుక్కిణీకల్యాణ కథ 226

రుక్మిణీకల్యాణకథా ప్రారంభము 227
రుక్మిణీదేవి బాల్యము 227
రుక్మిణీ వివాహ ప్రయత్నము 229
రుక్మిణీ శ్రీకృష్ణుని యొద్దకు బ్రాహ్మణునిఁబంపుట 229
బ్రాహ్మణుఁడు ద్వారకలో శ్రీకృష్ణుని దర్శించుట 230
శ్రీకృష్ణుఁడగ్నిద్యోతనుని సత్కరించి సంభాషించుట 230
రుక్మిణీ సందేశము 231
శ్రీకృష్ణుఁడు బ్రాహ్మణునితోఁ దన యభిప్రాయమును దెల్పుట 235
శ్రీకృష్ణుని కుండిన నగర ప్రయాణము 236
కుండిననగరమున రుక్మిణీ వివాహ సంరంభములు 236
రుక్మిణీ శ్రీకృష్ణునిరాకకై యెదురు చూచుచుఁ జింతించుట 237
అగ్నిద్యోతనుఁడు రుక్మిణీకి శ్రీకృష్ణుని రాక యెఱింగించుట 239
కుండినపుర ప్రజాభిప్రాయము 240
రుక్మిణీ పార్వతీదేవి గుడికిఁజని తద్దేవిని బ్రార్థించుట 241
శ్రీకృష్ణుఁడు రుక్మిణిని తన రథమున నిడి గొంపోవుట 242
జరాసంధాదులు శ్రీకృష్ణునెదిరి మరలి చనుట 243
జరాసంధాదులు శిశుపాలు నోదార్చుట 244
రుక్మి కృష్ణు నెదిరి పరాభవము నొందుట 245
రుక్మి శ్రీకృష్ణుని తూలనాడుట 246
శ్రీకృష్ణుఁడు రుక్మిని నవమాన పఱచుట 246
రుక్మిని మన్నింపుమని రుక్మిణీ కృష్ణుని బ్రార్థించుట 247
బలరాముఁడు రుక్మి బంధమును విడిపించి రుక్మిణీ నోదార్చుట 248

రుక్మి మూర్ఖత్వము 249
శ్రీకృష్ణుడు రుక్మిణిని పెండ్లియాడుట 249

దశమస్కంధము - ఉత్తరభాగము

ప్రద్యుమ్న చరిత్రము 254
సృమంతకమణి వృత్తాంతము - [జాంబవతి సత్య భామల శ్రీకృష్ణుడు పరిణయము చేసికొనుట] 258
శతధన్యుడు సత్రాజిత్తును జరిపి మణిని హరించుట 264
శ్రీకృష్ణుడు కాశిందీ ప్రభృతి కన్యకల పెండ్లాడుట 270
మిత్రవింద పెండ్లి 273
నాగ్నజితి పెండ్లి 273
భద్రవివాహము 274
లక్షణవివాహము 274
మురనరకాసురుల వధ 278
మురాసురవధ 280
నరకాసుర వధ 282
పారిజాతాపహరణము 287
బాణాసురవృత్తాంతము - ఉషాపరిణయము 289
ఉషాపరిణయవృత్తాంతము - స్వప్నము 293
చిత్రరేఖ అనిరుద్ధుని ఉషవడకటింటజేర్చుట 296
బాణాసురుడు అనిరుద్ధుని బంధించుట 298
శ్రీకృష్ణుడు శోణపురమును ముట్టడించుట 299
శ్రీకృష్ణ శ్రీకంఠపక్షముల బలములు ఒండొంటితో నెదిరి పోరుట 300
శివవైష్ణవ జ్వరములు 303
శివుడు బాణుని మన్నింపుమని శ్రీకృష్ణుని వేడుట 304
నృగమహారాజుచరిత్రము 308

ఊసరవెల్లి రూపముననున్న నృగునిశాప విమోచనము	310
పొండ్రక వాసుదేవుని వృత్తాంతము	312
శ్రీకృష్ణుడు పొండ్రక వాసుదేవుని. తన్నిత్రుడగు కాశీవిభుని సంహరించుట	315
కాశీనుండివచ్చి ద్వారకపైబడిన కృత్య వృత్తాంతము	317
బలరాముడు ద్వీవిదుడను వానరుని జంపుట	319
కౌరవులు సాంబుని బంధించుట	322
బలరాముడు హస్తీపురిని గంగలోఁద్రోయంబూనుట	325
షోడశసహస్ర స్త్రీసంగతుండైన శ్రీకృష్ణుని మహిమను నారదుడరయుట	330
శ్రీకృష్ణుడు ధర్మజుచే రాజసూయంబుజరిపింప ఇంద్ర ప్రస్థమునకుఁ జనుదెంచుట	334
శ్రీకృష్ణుడు భీమునిచే జరాసంధుని మ్రందింపఁజేయుట	342
ధర్మరాజు రాజసూయయాగము	350
శిశుపాలవధ	353
సాల్వుడు తపమొనరించి, శివుని మెప్పించి వరములు వడయుట	357
సాల్వుడు ద్వారకను ముట్టడించుట	359
శ్రీకృష్ణుడు సాల్వుని సంహరించుట	361
దంతవక్త్రుని మరణ వృత్తాంతము	364
బలరాముని తీర్థయాత్రా విశేషములు	367
బలరాముడు నైమిషమున మునుల సముఖమ్మున సూతుని జంపుట	368
బలరాముడు తాను సూతునిజంపినందుకు పశ్చాత్తాప మొందిమరల నాతనిఁ బ్రదికించుట	370
బలరాముడు పల్వలుడను రాక్షసుని సంహరించుట	371
కుచేలోపాఖ్యానము	374

కుచేలుఁడు శ్రీకృష్ణునిఁజూడ ద్వారకకుఁజనుట	376
కుచేలుఁడు శ్రీకృష్ణమందిరముఁజేరి సత్కారములు		
వడయుట	378
శ్రీకృష్ణకుచేలుర పరస్పర సల్లాపములు	380
శ్రీకృష్ణఁడు కుచేలుఁడు దెచ్చిన యడుకులనారగించి		
యాతని ధన్యుఁగావించుట	383
కుచేలుఁడు మరలి నిజపురమునకు వచ్చుట	384
శ్రీకృష్ణఁడు తనపైచూపిన ఆదరమునకు కుచేలుఁడు		
సంతసించుట	385
మృతులై న తనపుత్రులఁదెచ్చి చూపుడని దేవకి		
శ్రీకృష్ణబలభద్రులఁగోరుట	388
శ్రీకృష్ణబలభద్రులు పాతాళమున బలిచక్రవర్తింగొంచుట....		389
శ్రీకృష్ణబలభద్రులు బలిచెంతనున్న తమసోదరులఁదెచ్చి		
దేవకికిఁజూపుట	391
శ్రీకృష్ణఁడు మృతులై న విప్రసుతులం దెచ్చిన కథ	391
అర్జునుఁడు బ్రాహ్మణునకుంబుట్టు బాలుర బ్రదికింతు		
నని ప్రతినచేయుట	393
బ్రాహ్మణుఁడు అర్జునుని యసమర్థతను శ్రీకృష్ణునితోఁ		
జెప్పుట	395
శ్రీకృష్ణఁడు అర్జునునిదోడ్కొని వైకుంఠమునకుంజని		
బ్రాహ్మణబాలురఁ దెచ్చుట	396
సుభద్రాపరిణయ కథ	399
అర్జునుఁడు సుభద్రను శ్రీకృష్ణునాజ్ఞనుగొని ఖాండవ		
ప్రస్థమునకుం దెచ్చుట	400

శ్రీకృష్ణుడు ఋషిసమేతుండయి మిథిలకుఁజనుట 403
మిథిలానగరవాసులగు బహుళాశ్వశ్రుతదేవులు	
శ్రీకృష్ణుని కెదురుగాఁజని తోడ్కొనివచ్చుట 404
బహుళాశ్వఁడు శ్రీకృష్ణునికి, మునులకు అతిథ్యమిచ్చి	
పూజించుటః శ్రీకృష్ణు డనుగ్రహించుట 405
శ్రుతదేవుడు శ్రీకృష్ణుని, మునులఁబూజించుట,	
శ్రీకృష్ణుఁ డనుగ్రహించుట 407
శివద్రోహంబు సేయఁబూనిన వృకాసురుండు	
విష్ణుమాయచే మడియుట 410
భృగుమహర్షి త్రిమూర్తుల ప్రాశస్త్యంబుఁ బరీక్షించుట 418

ఏకాదశస్కంధము

యాదవులశాపవృత్తాంతము 423
నారదాదిమునులు శ్రీకృష్ణునింజూడవచ్చుట 424
మునులు యాదవకులము నాశనముచేయు ముసలము	
పుట్టనని శపించుట 425
యాదవులు కృష్ణునాజ్ఞపై రోఁకలిని చూర్ణమొనరించి	
సముద్రమునఁ గలిపివచ్చుట 426
శ్రీకృష్ణ నిర్యాణ కథ 428
బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణుని వైకుంఠమునకాహ్వానించుట 429
ద్వారకయందుఁగన్నడిన యుత్పాతములు 429
ఉద్ధవుఁడు శ్రీకృష్ణుని యుపదేశము విని బదరికా	
వనముఁజేరుట 430
యదువంశనాశము 432

బలరాముఁడు అనంతునియందై కృము నొందుట 432
శ్రీకృష్ణుని కోలతోఁగొట్టిన లుబ్ధకుడు కైవల్యమునందుట 433
శ్రీకృష్ణవై కుంఠప్రాప్తి 434

ద్వాదశస్కంధము

పరీక్షిజ్జనపాలుని నిర్యాణ కథ 438
జనమేజయుఁడు జరుపుచున్న సర్పయాగమును ఆంగీరసుఁడు మాన్పించుట 439
ప్రార్థనాభాగవత ప్రశస్తి 440
కవి: గ్రంథ ప్రశస్తి 440
శోధనిక	... 442

శ్రీ ప్రార్థనా భాగవతము

(ద్విపదలు)

దశమస్కంధము

పూర్వభాగము

శ్రీ మనోహర, భక్త చిత్తవిహార
సామజారివిదార, సాధుమందార
గరుడవాహన, జగత్కల్యాణమూర్తి
సురచక్రవర్తి, భాసురదివ్యకీర్తి
భూభార మణగించి భూప్రజకెల్ల
శోభనంబులను గూర్చుచునుందు వీవు
భవదీయ మహిమలు బ్రహ్మకున్నైన
నవగతములు గావు యతిలోకవంద్య

మహావిష్ణువు భూదేవికి దేవతలకు అభయ మొసంగుట

మును రాజలాంఛనమ్ములతోడ మిగిలి
దనుజులు బువిబుట్టి ధర నాక్రమింప
భూదేవి యాభారమును మోయలేక
ఖేదమ్ము నొంది రక్షించెడు వేల్పుఁ
గానక పరమేష్ఠి కడకు గోరూప
మూని యరుగుదెంచి యుద్వేలమైన
తన గోడు వినిపించి తన బాధ తీటు
ననువగు మార్గమెయ్యది తెల్పు మనుఁడు
కరుణాశుఁ డగుచు నా కమల గర్భండు
ధరణీసతిని దేవతలఁ దనవెంటఁ

గొని నినుఁ గన్గొను కోరికతోడఁ
జనుదెంచి భక్తి నిశ్చల మానసమున
పురుషసూక్తమును విబుధులును దానుఁ
బరమ శ్రద్ధాళువై పఠియించి నంత
శ్రీరమానాథ యదృశ్యరూపమున
కారుణ్యమతి వారిఁ గని యిట్టులంటి

10

“వినుఁడు దేవతలార, వినిపింతు నిజము
మనుఁడు నాహితము నెమ్మనముల నమ్మి
యాదవకులమున నమరు లెల్లరును
మేదిని బుట్టుఁడు; మిగుల ధర్మాత్ముఁ
డగు వసుదేవున కాత్మజుండనయి
తగ వెఱుంగుచు నేను ధరణి భారమ్ము
నణఁచఁ గలాఁడ నన్నర్చించ విబుధ
వనితలు పుట్టంగ వలయును భువిని.
ఆదిశేషుండు నా కగ్రజుండగుచు
నా దివ్యకళఁ బుట్టు నాకుఁ దోడ్పడఁగ
ఏ మాయచేత మోహిత మౌను జగతి
యామాయ రూపింది యవనిపైఁ బుట్టు
నీ రీతి సన్నాహ మేర్పడ నేను
ధారుణిపైఁ బుట్టి. ధర్మమ్ము నిల్చి
జగతికి నిశ్చల శాంతమ్ము గూర్తు
వగమానుఁ”డని వారి భయము వాపితివి.

20

సర్వరక్షకుడవు సర్వాత్మకుడవు
సర్వదాతవు సర్వసాక్షివి. నన్ను.
పాపాత్ము. భవదీయ భక్తునిగాఁగఁ
జేపట్టి ప్రోవుమా శ్రితజనపాల.

కంసుఁడు బయలాడు మాటలు విని

దేవకిని జంప నుంకించుట

శ్రీ పుండరీకాక్ష, శ్రీతజనపక్ష

పాపవిపక్ష, సుపర్వసంరక్ష

గోవింద, మానవుల్ గొందఱు తమకు

భావిఁ బ్రాపించు విపత్తు లెట్టివియో

తామెఱింగియును సత్పథమునఁ బోక

యామున క్రూరులై యక్రమచర్య

లెత్తఱి సల్పుదు రే మాత్రమేని

చిత్తానఁ దలఁపరు శిష్టమార్గంబు —

మును మధురాపురమ్మున శూరసేనుఁ

డనురాజు నాత్మజుఁ డలఘు మానసుఁడు

వసుదేవుఁ డానంద భరితాత్ముఁ డగుచు

వసుమతీ తుల్య దేవకి యనుదాని

పరిణయమాడి, యా పడఁతియు నాతఁ

డరద మారోహించి యరిగెడు వేళ

ఉగ్రసేను కుమారుఁ డురుతరగర్వి

అగ్రహమతి కంసుఁ డతి వేడ్కతోడ

చెల్లెలు, మఱఁది హృత్స్నిమలయందుఁ

బెల్లు మోదమునొందు విధమున రథము

నెక్కి పగ్గముల చే నిమిడిచి, ఘాత

నక్కజంబుగవేసి, యదలించి, హరులఁ

గదలించి యా తేరు గడపుచునుండ

చదలున నుండి విస్పృష్టమ్ము గాఁగ

ననయుఁడౌ నా కంసుఁ డదరెడు నట్లు

వినఁబడె నొకమాట వింతగా నిట్లు.

“ఓరి, నీ సోదరి యుబ్బెడునట్లు
తేరుఁ దోలెదు మీదు తెలియకున్నాఁడ
వీమె కేర్పడునట్టి యెన్నిదోచూలు
నీ మృత్యుమూలమ్ము నిజమిది సుమ్ము.”

అనుచు నున్నటులుండి యతి భీకరముగ
వినవచ్చు వాక్కుల విని వాఁడొకింత
వడినూరకుండి, యాపయి నడిదంబు
వడి నొఱునుండి సంభ్రమమునఁ బెఱికి,
చెలియ లనియెడి దాక్షిణ్యమ్ము గూడఁ
దలఁపున నుంప కా తన్ని దేవకిని
కొప్పు చప్పునఁ బట్టి కుపితుడై నఱుక
రొప్పుచు నుండ నా క్రూరుని డాసి
వసుదేవుఁ డనునయ వాక్యామృతమున
వెసరేఁగు నాతని భీమ కోపాగ్నిఁ
జల్లార్చి యల్లన సరసనఁ జేరి
మెల్లగా నిట్లనె మిత్రత్వ బుద్ధి

40

కంసుఁడు వసుదేవుని ప్రార్థనపై దేవకిని జంపక వదలుట

“భోజేశ్వరా : కంస భూపతి : యేల
ఈ జోటిఁ జంప నూహించితి వీవు
అన్నలు చెల్లెండ్ర నాదరించెదరు
మన్నన తోడుత మర్యాద గూర్తు
రెపుడీ నెలఁత నీదు హితమె కాంక్షించు
నపరాధినియె యీమె యాగ్రహింపంగ
బయలాడు మాటలు పథ్యమ్ము లగునె
నయవేది విట్టి యన్యాయమ్ము తగునె?

ఏల నీ కీ భ్రాంతి. యీ తన్విగనెడు
బాలల నీ కిత్తుఁ బరిమార్చువారి
నంతియేగాని యీ యబల నవోధ
స్వాంతమ్మునందు మచ్చరమును బెంచి
చంపఁబూనుట భవచ్చరితకు నింద
నింపుకార్యమ్మని నెఱునమ్ముమయ్య. ”
అని పెక్కు విధముల నా యదురాజు
చనవున నాభోజు శాంతుఁ గావింప
ఆ నయోక్తులఁ గొంత యలరి కంసుండు
మానసంబునఁ గిన్న మఱుపడఁ జేసి
చెలియలి విడిచి చెచ్చెఱఁ దాను జనియె.
తొలఁగె నూతన దంపతులకు నా యిడుమ.

50

తొలి కాన్పు కొమరుని దుఃఖమ్ముమాని
ఖలు కంసు చెంతకుఁ గట్టడ విడక
తెగి కొని చనె వసుదేవుఁ డా బాలుఁ
దెగటార్పఁ బూనక ధీరుడై కంసుఁ
డానకదుందుభి కానంద మొదవ
తానిట్లు వచియించె తన నిశ్చయమ్ము.
“వసుదేవః వినుము దేవకి కనునట్టి
నిసువులలోన నెన్నిదియవ కాన్పు
బిడ్డను నాకు నర్పింపుముః వాని
జడ్డనఁ దెగటార్చి. శత్రుభయమ్ము
వదల జీవింతు. నీ పాపని నీదు
సదనమ్మునకుఁ గొని చనుము మోదమున.”
అని పంపె. వసుదేవుడతి ముదమందె
చనుచుండె కాలమ్ము చల్లగా. నంత —

నారదముని యొక్కనాడు విచ్చేసి
తీతిక నీ రీతిఁ దెలిపె కంసునకు

60

నారదుని వలన కంసుఁడు కృష్ణావతారముం గూర్చి విని
దేవకి వసుదేవుల చెఱునుంచుట

“వినుమోయి కంస, నా వివరించు పల్కు
లనుమానపడకు సత్యములుగా నమ్ము
నందాదులును వారి నందనుల్ సతులు
మందలో నున్నట్టి మనుజు అందఱును
దేవకి మొదలగు స్త్రీ జనమ్ములును
భావింప మీ భావ వసుదేవుఁ డాది
యాదవోత్తములెల్ల నమరులే గాని
కాదు మానవు, లెఱుంగవు మరి వినుము -
నీవును నినుఁ జేరు నీవారు పూర్వ -
దేవాంశజులరని తెలియు మింకైన
దేవకి గర్భాన దేవాదిదేవుఁ
డావిర్భవించి, యీ యవనికిఁ గీడుఁ
గలిగించు చెనఁటి రక్కసులను బట్టి
పొలియించు, శుభములఁ బొరయించి మించు.”

అమ్మాటలను విని యా కంస విభుఁడు
నెమ్మనమ్మున దిగుల్ నెక్కిన మిగుల
నారట మొందుచు యాదవుల్ తనకు
వైరి వర్గముగాఁగ భావించి వారి
కులము సమూలము గూల్పంగ నెంచి
చెలియలి, వసుదేవుఁ జెఱును బంధించి

70

వారికి గల్గెడు పాపలనెల్లఁ
 గ్రూరబుద్ధిని బొరిగొనుచుండె జనన —
 మందిన యాక్షణ మాలసింపకయ
 నిందకు వెఱతురే నెఱిలేనివారు,
 తన భవిష్యము నెల్లఁ దగ వినిపించె
 వినువీధి: యద్దాని వివరించి చెప్పె
 నారదుఁ డరుదెంచి నమ్ముమటంచుఁ
 గ్రూరులు హితము గైకొందురే యెందుఁ
 దన చావు తెలిసియుఁ దానందు నిందు
 ననుపమ సౌఖ్యమ్ములందు సత్పథము
 లెవ్వయో గుర్తింపకే వైరబుద్ధి
 నివ్వటిల్లఁగఁ జేసె నిక్కి కంసుండు —

పెద్దల సూక్తుల వినుమంచు బుద్ధి
 తద్ద నాకుం గూర్చి, ధర్మమార్గమున
 నను దిద్దవే జగన్నాయక, దేవ,
 నిను నమ్మినానయ్య నిత్యసద్భావ:

భగవంతుఁడు యోగమాయకుఁ జేసిన యాజ్ఞ

బలరామ జననము

జగదీశ, భక్తవత్సల, పరమేశ
 నిగమవేద్య చరిత్ర, నీరజనేత్ర
 శౌరి, ముకుంద, నీ సంకల్పమునకు
 మారున్నదే రమా మహిళాధినాథ:
 ఖలుని కంసుని దుష్టకార్యముల్ ప్రజల
 నలయించుచుండె సహ్యముగాని యట్లు

దేవకి బిడ్డలఁ దెగి యారుగురను
 కావరమ్మునఁ గడుఁ గఠినాత్ముఁ డగుచు
 పురుటింటిలోననే పుట్టిన యపుడ
 పొరిగొనె పితరులు పొగులుచు నుండ
 నీ రీతి కంసు దుష్కృత్యమ్ములెల్ల
 మేర మీఱుట, ప్రజల్ మిడుకుట గాంచి
 యోగమాయాదేవి నొయ్య రావించి
 యీ గతి నానతి నిచ్చితి వీవు.

“ఓ యోగమాయ, మహోన్నత శక్తి
 నా యాజ్ఞ పాటించి నాకుఁ దోడ్పడుము.
 గోపాలు రుండెడు గోకులమునకు
 నేపార భద్రః నీ వేగంగ వలయు
 వసుదేవునతి కంసువలనఁ దా వెఱచి
 వెన, రోహిణీ నామ విఖ్యాత చరిత
 మందవారెల్లరు మా భాగ్యమనఁగ
 నందుని యింట నున్నది గుణగణ్య
 శేషాఖ్యమై నా ప్రసిద్ధ తేజమ్ము
 యోష శ్రీదేవకి యుదరమ్మునందుఁ
 గలదు త తేజమ్ముఁ గడునేర్పు వెలయఁ
 గలకంతి రోహిణీ గర్భమ్మునందుఁ
 జొనుపుము: దేవకి సుతుఁడగా నేను
 జనియింతు: నందుని సతి యశోదకును
 బుట్టుము నీ వొక పొలఁతి రూపమున
 దిట్టవై సాధింపు దీని నంతయును.
 నిను భువి ప్రజలు పునీతగాఁ దలఁచి
 ఘనముగా పూజలు గావించుచుండ్రు.

కానికల్ బలులును గడమలే కొసఁగి
నీ నామధారులై నిన్ను సేవింతు
సర్వసంపదలకు స్థానంబ వగుచు
సర్వకామదవయి సకల లోకులకు
నభిమత కార్యంబు లమరుపఁ గలవు.
విభవ సంపత్తితో విలసిల్లఁ గలవు —
పదునాల్గు పేరులఁ బలు దేశములను
గుదిరి పూజలను గైకొనుచుండఁ గలవు.”

అనుచు నాజ్ఞాపించి, ఆశీర్వదించి
పనిపితి మాయను భద్రంబుగోరి.
భవదాజ్ఞఁ దలఁ దాల్చి భద్ర యమ్మాయ
సవినయమ్ముగ నమస్కారముల్ నీకు
ప్రవిమల మతిఁజేసి, వసుమతిఁ జేరి
యవితథమగు మాయ యచ్చవడంగ
దేవకి కడుపున తేజు మీఱంగ
భావుకమై దీప్తి వరలు గర్భంబు
నిమ్ముగఁ దివిచి రోహిణి కడ్పునందు
నెమ్మిఁ జేరిచె మాయ నివ్వటిలంగ
దేవకి గర్భంబు దిగెనంచు భ్రాంతి
భావించి రప్పుడు పౌరులెల్లరును.

100

అంత రోహిణి గర్భమందుండి పుట్టె
కాంతిదినేను డొక్కం డర్భకుండు
ఆతఁడే బలభద్రుఁ డాతఁడే రాముఁ
డాతఁడే సంకర్షణాది నామముల
నలరుచు నీవు కృష్ణావతారమున
వెలయు వేళల నిను విడనాడ కుండి

నీకు నగ్రజుడయి. నిఖిల కార్యముల
వీరకఁ దోడ్పడుచుండె విబుధులు మెచ్చ.

మాయ జగమ్ము సంభ్రాంత మొనర్చి
వేయు రీతుల మార్పు వెలయింపఁ జేయు
ఆ మాయయే భవదాజ్ఞానువర్తి
యై మలయును నీదు నభిమతమట్లు
దేవః మాయాతీత దివ్య ప్రభావః
యీవె సర్వనియంత వీవె యాద్యుడవు
నను మాయ ముంపక జ్ఞానిగాఁ దీర్చి
కనికరింపవె జగత్కళ్యాణదాతః

110

శ్రీకృష్ణ జననము

శ్రీ వనమాలి, శార్ఙ్గ వాసుదేవ,
దేవాదిదేవ, సుస్థిర దివ్యభావ
అద్భుత కొసఁగిన యభయదానమ్ము
వ్యర్థమ్ము గాకుండునటు భువిఁ బుట్టి
ధర్మమ్ము నిల్పి యధర్మమ్ము దుల్పి
శర్మమ్ము జగతికి సమకూర్చు నీదు
మహిమల నెఱిఁగి నెమ్మది గొనియాడ
నహివల్లభునకేని నలవిగాదయ్య.

పరమపవిత్ర దేవకి గర్భమందు
హరిః నీవు పిండమై యభివృద్ధిఁ జెందు
నవసరమ్మున జగమందున నెందు
వివిధమ్ములై నట్టి వింతలేర్పడియె
అరులకెల్లను గుండె లవియుటేగాక

తిరమగు కీరితి దిగజారిపోయె.

గృహములందున ధూమరేఖలు వుట్టె
సహింపవయ్యె భోజన పదార్థములు
తలవని తలపుగాఁ దమ మానసములఁ
గలఁకవిచారమ్ము కడువడిహెచ్చె.

120

మునులకు సురలకు ముద మావహిల్లె
మనముల శాంతిసంపద నివ్వటిల్లె
దేవకి చూల్చిన దిన మభివృద్ధి
భావితమౌచుంట భావించికంసుఁ
డది తన మిత్తిగా నాత్మఁ దలంచి,
యెదిరి వైకుంఠుఁడా యింతిగర్భమున
పదిలమ్ముగాఁ జేరి. పట్టి రూపమున
నెదుగుచున్నాడని యెద భీతి భ్రాంతి
పెనఁగొన, నూఱడువిధ మొండులేక

జననమైనట్టి తత్త్వము యా శిశువు
హననమ్ము గావించు నని నిశ్చయించి
కినుక లో లోఁ బెంచి కిమ్మనకుండఁ

గాని యా క్రూరుఁడు కళవళపాటు
పూనిన మనసునఁ బొగులుచునుండు
తిరుగునప్పుడు, తిండి తినునప్పు, లేచి
యరుగునప్పుడు, నీర మానెడునపుడు
మరి తన నిత్యకర్మలు సల్పునపుడు
హరియని మదిలోన ననుచు సర్వమ్ము

130

హరిమయమ్మని యాత్మ నరసియు, నలుక
కరము నీపైఁ బెంచెఁ గమలాక్ష, మరియు
కన్నది విన్నది భూణించునదియు
పన్నుగాఁ దాఁ బొందు ప్రతిపదార్థమ్ము

నీదిగా, నీవుగా, నీవుండునదిగ,
 నీదు సంబంధమొందినదిగ నతఁడు
 వై రానుబంధంబు వరల నీ రీతి
 కారుణ్యనిధి నిన్నుఁ గనుచుండె నెందు,

కాలమిట్టులు గొంత గడవ దేవకికిఁ
 జూలు నిండుటయు, ప్రసూతియౌ వేశ
 యాసన్నమగుట భవాబ్జగర్భులును
 వాసవాద్యమరులు భక్తి నేతెంచి
 దేవకిగర్భస్థు, దీనమందారు
 పావన చరితుని పద్మాక్షు నిన్ను
 పలువిధంబులవేడి ప్రాంజలుల్ సేసి
 ఖలులు కంసాదిదుష్కర్ములు జగతి
 నిడుమలపాలేసి యేపుచున్నారు
 తడవేల దయచేసి దయఁబ్రోవుమయ్య
 అని మొఱిలిడి తమ యావాసములకుఁ
 జని రెల్లరును సంతసము మీఱ, నంత

140

దేవకి నీళ్లాడు దినమున మిగుల
 భూవలయమ్మునఁ బొదలె శుభాలు
 జలధు లేడును బొంగె స్వచ్ఛంబు లగుచుఁ
 గలనాదమొప్ప మేఘములెల్ల నుఱిమెఁ
 జుక్కలతోఁగూడి శోభిల్లెఁ జదలు
 దిక్కులు మిక్కిలి తెలివితో వెలసెఁ
 జల్లకమ్మనిగాలి సన్నఁగా వీచె
 పెల్లుగా హోమాగ్ని విశదమై వెలిగెఁ
 గమల సంపద తటాకములు రంజిల్లె
 నమల నీరమ్ములై యలరారె నదులు

జనపద నగర ఘోషముల మేలయ్యె
 వనములు ఫలపుష్ప భరితమ్ములయ్యె
 వివిధ జంతుచయమ్ము వేడుక గనియె
 పువులసోనలు దివమ్ముననుండి పడియె
 పాడిరి గంధర్వవరు లుబ్బు మీఱ
 నాడిరి రంభాదు లాశలు దీఱ
 ఈ రీతి నుత్సవ మెసఁగంగ సృష్టి
 తీఱని మోదానఁ దేలుచునుండ
 నడురేయి గ్రహములు నక్షత్రములును
 గడు శుభస్థలములఁ గడుకొనియుండ
 నుత్తమోత్తమ లగ్న మొనరిన వేళ
 నత్తలోదరి పూజ్య, యతి సుస్వభావ
 దేవకి కనె నిను దేవాదిదేవు
 శ్రీవిలసద్దేహు జిష్టుని విష్టు
 నిను జలదశ్యాము, నీరజనేత్రు
 ఘన చతుర్బాహుని కాంచనచేలు
 హార కిరీట రత్నాంగదహారు
 శ్రీరమా ధ్యాసిత శ్రీవత్సవక్షు
 మంగళాకారుని మహితాత్ము వరదు
 నంగము లుప్పొంగ నా దేవకియును
 వసుదేవుఁడును గాంచి, ప్రాంజలుల్ చేసి
 వెస నుతియించిరి వేర్వేర నిట్లు,

150

వసుదేవుఁడు బిడ్డఁడై పుట్టిన భగవంతుని ప్రార్థించుట

“నిన్ను జ్ఞానానందు నిఖిల దర్శనుని
 వెన్నుని భవదూరు విశ్వమయాత్ముఁ

దనయుగాఁ బడసితి ధన్యుండనైతి
 మునుపుట్టువున నెట్టి పుణ్యవ్రతములు
 సలిపితిన్ వాని సత్ఫలమిద్ది
 యలఁతియే నాదు భాగ్యము సర్వరక్ష
 మిన్నపల్కు లెడంద మేండ్రింప మొదల
 ఖిన్నుఁడై యావల, కెరలి కంసుండు
 నీవు నా యందు జన్మింతు వటంచు
 వావిరి యలుక నీ పయిఁ బెంచి, నీకు
 నెదురు చూచుచు, హింస కే మాత్రమేని
 కొదుకక విదళించెఁ గూనల, నీదు
 నన్నల నార్దుర నంతటఁబోక
 యున్నాఁడు నిద్దురయునుమాని, నీవు
 జనియించు టెఱుంగఁ దత్క్షణమ నిన్నెదుర
 మునుకొని వచ్చు నా మూర్ఖుఁడు దేవ.”
 అనుచు నా వసుదేవుఁ డచ్యుతా, నీకు
 మనవి సేయుచునుండ, మానిని సాధ్వి
 దేవకి, దేవాధిదేవు నిన్గాంచి
 భావంబు పొంగఁగఁ బ్రార్థించె నిట్లు.

160

దేవకి ప్రార్థనము

“శ్రీలలనామణీ చిత్తవిహార
 పాలిత సురబ్బంద, పాహి గోవింద
 పుట్టుటే యెఱుంగని మొదటి దేవుఁడవు
 పుట్టితి నా పూర్వపుణ్య వశాన
 పట్టివై నాకు, నా వ్రతములు పండె
 నిట్టలమౌ మోద మెంతయో నిండె

జగము లన్నింటి నీ జరము నందు
 తగనుంచి కాపాడు దైవమ్ము నీవు
 నా అఘు జరమున్నన నెట్టులుంటి
 నీ లీలలివి చెప్ప నేరరెవ్వరును
 నినుఁగంటి మందు రెన్నికగన్న యోగి
 జనములు, కాని, యీ చక్కని రూపుఁ
 గనుఁగొని యుండరు కంజాక్ష! నేను
 కనుగొంటి నా జన్మ కడు ధన్యమయ్యె.
 అపవిత్రములు నాదు నక్షులు వీన
 నపురూపమగు భవ దనఘ రూపంబుఁ
 దిలకింపఁ బోల దీ దివ్యరూపంబుఁ
 దలఁగంగఁ బెట్టుమా తామరసాక్ష
 ఈవు మాకు జనించు టెఱిఁగి కంసుండు
 కావరమున మము కారఁ బెట్టించె
 ఆ పాపి దండించి యార్తుల మమ్ము
 కాపాడవే లోక కల్యాణమూర్తి.”

170

ఈ రీతి నిను నుతియించిన యట్టి
 వారికి దేవకీ వసుదేవులకును
 వారల తొలిపుట్టు వార్తలు సెప్పి
 మీరు ధన్యులరుసుమీ. మీకు జన్మ
 లిఁక లేవనుచు వరమిచ్చి యోదార్చి
 అకలంకచరితః మహాత్మ! ఆ రూపు
 విడిచి మాయను బూని పృథివిని నపుడ
 పొడమిన పాపని పోల్కి గన్నడితి.

180

వసుదేవుడు కృష్ణుని
మందలో నందుని మందిరమునఁ జేర్చుట

జననాదు లెఱుంగని శాశ్వతమూర్తి,
వనఘుడ, వాద్యుడ, వగు దేవ నీవు
తన పుత్రుఁ డగుట కెంతయుఁ బొంగి, యర్హ
జనులకు మదిలోన సకలదానముల
నిచ్చి యా వసుదేవుఁ డెచ్చిన భక్తి
యిచ్చ నీ యాన తా నేర్పడ మున్నె
వినియుంట నీ రీతి వేగ కార్యము
లొనరింప తమకమ్ము నూని యాతండు
నిను ముద్దుబాలుని నీరదశ్యాము
తన యక్కునందునఁ దగ నడ్డముగను
నిడుకొని యా పురుటింటిని వదలి
యడుగుల మెలమెల్ల నవనిపై నిడుచు
నడువంగఁ దొడఁగె, గ్రన్నన కవాటముల
నిడియున్న తాళమ్ము లెల్లను వీడె
నిదురలో మునిఁగి కన్దెరువరు భటులు,
పదపడి శేషుండు పదిలమ్ముగాఁగ
తలుపులనెల్ల యథారీతి మూసి
విలసిత ఫణములు విప్పి ఛత్రముగ
నిన్ను సేవించుచు నీరజనాభ
తెన్నున నా వసుదేవు వెన్నంటి
చనుచుండె, నడుత్రోవ జమున వారలకు
ననుకూలముగ పాయయై దారి యిచ్చె
అంతట వసుదేవుఁ డా నది దాటి
స్వాంతముప్పొంగ వే చని మందఁజేరె

కాలాత్మ నీదు సంకల్పమ్మునట్ల
 ఆలోన నావేశ నామందయందు
 చూలాలు నందునిసుదతి యశోద
 బాలికఁ బ్రసవించి ప్రక్కపైఁ బండి
 యుండె, నీ మాయ తా నొండేమి యెఱుంగ
 కుండె, నిద్దుర మున్నియుండె శ్రీనాథః
 అంతట వసుదేవుఁ డా నందగోపు
 కాంత యశోద సంగడికిఁ దా నేఁగి
 బాలకు నిను నామె ప్రక్కను జేర్చి
 ఆ లలనాసుత నప్పుడె తెచ్చి
 చెఱఁజేరి, దేవకి చెంతను జేర్చి
 స్థిరమతిఁ దానుండె దీనమందార.

కంసుఁడు శిశురూపమున నున్న యోగమాయను

జంపఁ బూనుట

కావు కావనుచు దత్తణమ రోదనము
 గావించె నా బాల కావలి వార
 లా చప్పుడాలించి, యపుడు మేల్కొంచి
 వే చని కంసభూవిభునకు మ్రొక్కి
 “దేవకి నీళ్లాడె దేవరః మీరు
 రావలె” ననుచు ప్రార్థనము సేయంగ
 నాతఁడు తనదు పర్యంకమ్ము నుండి
 బీతు, సంబరమును బెనఁగొన లేచి,
 తాలిమిమాలి, క్రోధమ్మును బెంచి
 వేశమ యటనుండి వెడలి, కేశములు
 వీడ, పై చేలమ్ము వ్రేలాడ, పగయె
 తోడుగాఁ జని, కడు దుడుకున పురుటి

200

యిలుదూరి యా పాప నెగదిగఁ జూచి
కలుషాత్ముడయి చంపఁగాఁ జూనుటయును
వాని పూనికకు దేవకి యడ్డమగుచు
దీనయై యిట్లు లర్థించె నాతనిని

బిడ్డను చంపవలదని దేవకి కంసుని వేడుట

“అన్న! శాంతము నొందుమన్న, యీ బిడ్డ
యెన్న నల్లుడె? కను మిది కోడలాను
మగువఁ జంపుట రాచమరియాద గాదు
తగను మన్నించుటే ధర్మమౌనన్న,
పెద్దల మార్గమ్ము విడనాడకన్న
తద్ద నీ ముద్దు సోదరినేఁ గదన్న
పొరిగొంటి వార్గుర పుత్రుల, దీనిఁ
బరిమార్చెదే యాడుపడుచును, నిసువు
బాలుఁడుగద నీదు ప్రాణాంతకుండు
బాలికఁ జంపిన ఫలమేమి గలుగు?
శత్రుభావము మాని శాంతించినాకు
పుత్రిక నిమ్మన్న, పుణ్యమౌనన్న”
అనుచు నిజాత్మజ నక్కునఁ జేర్చి
పొనరఁ జెక్కునఁ జెక్కుమోపి సంవ్యాస
చేలాంచలమ్మున శిశువును మూసి
కూతు కంసునిగని కుములుచు నుండెఁ

210

యోగమాయ నిజరూపముంబొంది కంసుని భయపెట్టుట

గాని యాతఁడు కడుకఠినాత్ముఁ డగుట
మానిని, దేవకి, మాన్య, కనిష్ఠ

గోడుఁ జూడక యామెఁ గోపించి తిట్టి
 పాడి పాటింపక బలిమి నా శిశువు
 కాళులఁ బట్టి యక్రమముగ లాగి
 నేలపై వేయ నా నిసువు తత్క్షణమ
 బువి మీఁదఁ బడక చప్పున దివి కెగసి
 వివిధాభరణములు, వివిధ మాల్యములు
 వెలయంగఁ దాలిచి వివిధాస్త్రశస్త్ర
 ముల నష్టభాహుల పొందుగఁ బట్టి
 యచల విద్యున్నిభమగు దేహకాంతి
 ప్రచురమై దశదిశల్ ప్రబ్బి కొనంగ
 భీకరరూపమ్ము వెలయఁ గన్పించి
 వీరక నా కంసుండు విన నిట్లు లనియె.

220

“ఓరి దుర్మార్గ, మహోగ్ర పాతకుఁడ,
 పారమ్ముగలదె భవద్దౌష్ట్యమునకు?
 తెంపరివై నీవు దేవకి సంతుఁ
 జంపితి వందఱు చలపట్టి వరుస
 అంత నాఁగక నన్ను హతమార్పనెంచి
 తెంత వీరుఁడవయ్య, యెఱుఁగు మింకైన
 నినుఁ జంపువాఁడు జనించియున్నాఁడు
 మనుచు నున్నాఁడు సుమా! యొండుచోట”
 అనుచు నంతర్హితయయ్యె నాదేవి
 మనమున వెఱు యినుమడియౌట కంసుఁ
 డంతట తెలివొంది యాత్మగతమున
 నంతయు నొక్కమా రాకళించుకొని
 తనదు దుర్మార్గవర్తనకు విచార
 మును బొంది, బావను ముదుచెలె లిని

క్షమియింపఁ బ్రార్థించి సంకెలల్ డుల్చి
శమిత మనస్కుడై సదనమ్ముఁ జేరె

230

కంసుఁడు భటులకుఁ జేసిన యాజ్ఞ

మరునాఁ డతం డా ప్తమంత్రులఁ బిలిచి
యొరు లెఱుంగని యట్టు లొక్క యేకాంత
మందిరమ్మును జేరి మంత్రాంగ వేళ
ముందటి నడురేయి పురుటింటఁ దనకు
వంతగా నొకశక్తి వినిచిన వార్త
నంతయు వినిపింప, నాలించి వార
లొక్కమాటగఁ జెప్పి రొక్కటై యిట్టు
లుక్కుమీఱఁగ కంసుఁ డుత్సాహమొంద —

“అధిప, అట్లగునేని యాలస్యమేల
విధియింపు మమ్మింక వేవేగ మేము
పట్టణమ్ముల పల్లె పట్టుల వెదకి
పుట్టిన బిడ్డలఁ బొరిగొంట గాక
పుట్టి పెరుగుచున్న బొట్టలఁగూడఁ
బట్టి వధింతుము భయమేల మనకు”
అను పల్కులకుఁ గంసుఁ డానంద మొంది
తనకు మృత్యుభయంబు తప్పెనటంచు
మదిఁ దృప్తినొంది యా మంత్రుల నెల్ల
ముదమార గౌరవమున సత్కరించి
“మీ రాజభక్తికి మిగుల మెచ్చొదవె
నా రీతి గావింపుఁ”డం చాజ్ఞ నొసఁగె
దామోదరా, భవత్సంకల్పమునకు
నే మాత్రమును విఘ్న మెందును లేదు.

240

కనకవసన, యమోఘం బద్ధి, దానిఁ
గనలేరు నీరజగర్భాదులేని -

కాని యజ్ఞానాంధకారానఁ గనులు
గానని మూర్ఖులు కడు గర్వయుతులు
తమ కడ్డులేదను తలఁపున నిన్ను
విమతుగా భావించి విఘ్నవీఁగుదురు

నీ నిశ్చయము మాన్ప నిలుతురు పూని
కాని విఫలులయి కడుఁ బగఁ జెంత్రు.

నీరజ దళనేత్ర, నీదు సంకల్ప
మే రీతియో, దాని నెఱిగింప లేదె
నభముదేవతయును, నారదమౌని,

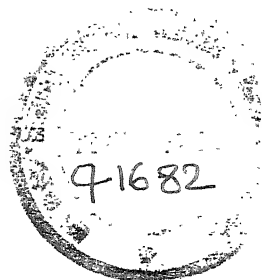
ప్రభ యోగమాయయు వరుస కంసునకు;

కాని యాతఁడు మంచికై పూనుకొనెనె
మానెనే నీ పయి మలయు వైరమ్ము;
చెడువేళ హితవాక్కు చేఁడుగా నుండు
కడుతీయగా నుండు ఖలుల హితమ్ము.

న న్నవమార్గమ్మునను బోవనీక
మన్నించి కడు ఋజుమార్గమ్మునందు
నడపుచుఁ బెద్దల నయభాషితముల
నెడలేక నా యెద నిముడంగఁ జేసి
నీ నామ చింతన నిరతమ్ము నాదు
మానసవీధిని మలసెడు సట్లు
కాపాడవే నన్ను కరుణా సముద్ర,
నీ పాదములె దిక్కు నీరజ నేత్ర :

వ్రేపల్లెయందు నందుఁడు పుత్రజననోత్సవము జరిపించుట

శ్రీ మానినీ సమర్చిత పూజ్యపాద,
సామగాన వినోద, సత్యానుమోద,

దేవ, జగమ్ము దుఃస్థితిఁ బాపి, శుభము
 లావరింపఁగఁ జేయ, నవనిపై మాయఁ
 బూని, మానవుడవై పుట్టుచునుందు
 నీ నియమమ్మును నెఱవేర్చుచుందు
 నినుఁ గన్న పుత్రుఁగా నెమ్మదిఁ దలఁచి
 తనిసి నిన్ బెంచెడు తలిదండ్రు లెట్టి
 పున్నెముల్ సేసిన పూజ్యులో వారి
 నెన్ని నుతింపంగఁ నేఁ దగనయ్య
 ఇవి నీదు లీల లో యిభరాజరక్ష,
 నవసరసీజాక్ష, నతజనపక్ష,

మంద నందుఁడు కడుమాన్యుఁడు తాను
 నందనప్రాప్తి కెంతయు మోదమంది
 తన యింట నందనోత్సవ మొనరింప
 నను వగు నేర్పాటు లన్నియుఁజేసి
 బందుగులను బిల్చి పరిమళవారి
 యందున జలకమ్ము లాడి మడుంగు
 వలువలు ధరియించి, వరపురోహితులఁ
 బిలిపించి వారిచేఁ బెద్దల యెదుట
 స్వస్తి పుణ్యాహవాచనము లాలించి
 శస్త్ర దానమ్ములు సమ్మతిఁ జేసి
 జాతకర్మంబులు జరిపించి దేవ
 తాతతి మ్రొక్కులఁ దన్ని పూజించె —
 బందుగుల్ భూసురవర్గ మానంద
 మొంది యా బాలకుఁ డూర్జిత సత్త్వఁ
 డరివీర భీకరుఁ డగుచు దీర్ఘాయు
 వురు భోగభాగ్యంబు లొనర జీవించు

నని దీవెన లొసంగి యరిగి రా మీఁద
ననుపమానందమ్ము నంది యా మంద
నాడిరి పొడిరి యఖిల వాద్యముల
కూడికఁ జెలరేఁగి గొల్ల లందఱును
మరియు నాభీరసద్మములెల్ల మివుల
సురుచిరా లంకార శోభల వెలసె

270

పసుపు కుంకుములతో పశుగణమెల్ల
నసమాన శృంగార మమరంగ నొప్పె
వరహేమ భూషణాంబరధారిణు లయి
గరితలు గుంపులుగాఁ గూడి వేడ్క
“ఏ నోము ఫలమొకొ యిప్పు డీ వార్త
వీనుల విందుగా విను భాగ్య మబ్బె
మన యశోదకుఁ జిన్ని మగబిడ్డ పుట్టె
కనివత్త మమ్మలు కదలుఁడు మీరు” —

అని పరస్పరము తా మటు పల్కరించు
కొనుచు వచ్చి యశోదకొమరుని నిన్నుఁ
గని తాము దెచ్చిన కానికలెల్ల
మనము లుప్పొంగ సమర్పించి. మరియు
నూనెతోఁ దలయంటి నులివెచ్చ నీట
స్నానమ్ము చేయించి. చలువ పొత్తిళ్లఁ
దడియార్చి తిలక మందముగాఁగ దిద్ది
బుడి బుడి తొడవుల పొందికఁ దొడిగి
బంగరు టుయ్యెలఁ బవళింపఁ జేసి
యంగముల్ పొంగ నా యతివ లందఱును
ఓయ్యనొయ్యనఁ డోల నూపుచు జోల
తియ్య తియ్యనఁ బాడి తృప్తి వహించి

280

మరియాదలను బొంది మరలి రిక్కలకు
పరమ కల్యాణ మా పండుగు దినము

అత్తటి నా నందుఁ డతి భక్తి తోడ
చిత్తమ్ము పొంగార స్త్రీరత్నమైన
రోహిణీదేవి పుత్రుని గనియుంట
నీహ నామెను తన గృహమున కమిత
గౌరవమ్మునఁ బిల్చి కమనీయచేల
హార భూషణముల నర్పణసేసె
నీ నాటినుండియు నీ బాలు రిద్ద
జ్ఞానంద మొప్పార నభివృద్ధిఁ గనుచు
జత విడువక యుండి జగతికి శుభము
అతులముగా గూర్తు రంచు దీవెనలు
పలికిరి పెద్దలు పరమ మోదమున
జలజాక్ష. జగమెల్ల సంతస మొందె.

దామోదరా. యశోదానందు లెప్పు
డే మహనీయ సత్కృతుల నొనర్చి
నారొ. తచ్చిద్ధి పుణ్యవిశేష మిపుడు
వారు నిన్ పుత్రుఁగా భావించి. నిన్నుఁ
బెంచెడు వ్యాజాన వివిధ శుశ్రూష
లంచితముగఁ జేయునట్టి భాగ్యంబుఁ
గనినారు. మందలోఁగల గొల్లలెల్ల
నిను. నీదు మహిమల నిరతమ్ము గనెడు
పున్నెముఁ గనిరి. యా పూజ్యుల భాగ్య
మెన్నంగఁ దరమె. సర్వేశ. అక్షీశ
అట్టి మహాభాగ్య మరవింద నేత్ర.
యెట్లు లబ్ధిడిని నా కీ జన్మమందు?

కాని యేజన్మ నేకాలమందేని
మానక మఱువక మన్ననఁ జూచి
నీదు సన్నిధిఁ జేర్చి నీ సేవలెల్ల
మోదానఁ జేసెడు పుణ్యమ్ముగూర్చి
నన్నుఁ గాపాడరా నందకుమారః
నిన్ను నమ్మితినిరా నిగమసంచారః
శ్రీవత్సకౌస్తుభ చిహ్నితపక్ష,
దేవనివహపక్ష, దీనసంరక్ష,
నందనందన, జగన్మాన్యచరిత్ర,
ఇందిరాసుందరీహృదయాబ్జమిత్రః

జగతిని గొందఱు జాల్ములు మిగుల
పొగరున మిట్టాడి బువి దివి గనక
పరనిజశక్తి ప్రభావాదికముల
తరతమభావముల్ దలఁపక యెడఁద
పరులుచెప్పినబుద్ధి పరమార్థ మనుచు
కరము నమ్ముదురు, దుష్కార్యముల్ సేయ
మునుకొందు రద్దానఁ బొందెడు నిడుమ
లను గూర్చి తొలుత తలంపరు బుద్ధి
స్వామిః నీపయిఁ బగఁబట్టుచుఁ దమకు
తామె నశింతు రే దారియులేక.

300

పూతనను బాలకృష్ణుడు చంపుట

కంసుని పంపునఁ గదలి బిడ్డలను
హింస గావించుచు నిల దిరుగుచును
పూతన యనియెడు పొలదిండి పొలఁతి
పోతరమున నొకప్రొద్దున నందు

మందకుఁ జనుదెంచి మాయను బూని
 యందాలు చిందు తొయ్యలివేష మూని
 ఆ నందునిలయమ్ము నందునఁ దూతీ
 మానుగఁ బర్యంక మధ్యమ్ము నందుఁ
 బవళించియున్న నీ పజ్జకుఁజేర
 జవమున రాఁగ నా చాన వీక్షించి
 ఆ యింటనున్న గోపాంగనలెల్ల
 నీ యింతి శ్రీ లక్ష్మీ. యేతెంచె నిపుడు
 మన భాగ్యవశమున మనయింటి కనుచు
 మనములఁ బొంగి రమాయిక లగుట
 కాని యా కపటిరక్కసిచేయు మాయ
 శ్రీనాథ. నీముందు చెల్లునే. యద్ది
 బాలెంతరూపు చొప్పడ మాయఁ బూని
 పాలిండ్ల విసమూని వచ్చుటెడంద
 నెఱిఁగి లో నగికొని యేమాత్రమేని
 యెఱుఁగని యట్టుల నీవు కన్నొగిచి
 గుఱక వెట్టుచునుండఁ గుమతి యా జంత
 సరగున నీ సెజ్జ సరసనఁ జేరి
 నీనుఁ గరములనెత్తి నిజకుచయుగ్మ
 మునకు హత్తగఁ జేసి ముద్దాడి “యోయి !
 నీకు చన్నిచ్చి పెన్నిద్దుర గూర్చ
 నా కెనయై నట్టి నారి లే దెందు
 నా చనుబాలు పానము సేయుమయ్య
 నీ చెలువముఁ గననేర్చు నిజగము”
 అనుచు దంభోక్తులనాడు నా నాతిఁ
 గని యశోదయు గోపకాంత లిట్లనిరి

“వనిత, బాలకు నంటవలదమ్మ నీవు
చనుగుడ్పుయత్నమ్ము చాలింపుమమ్ము
నీ చన్ను మా పాపనికి నచ్చదమ్మ
వే చనుమమ్మ నివ్వెఱపయ్యె నమ్మ

320

ఆ పల్కులను చెవులందుఁ జొన్నకయ
యా పాపి నిను నంకమందునఁ జేర్చి
చన్నీయ మొదలిడ జలజాక్ష. నీవు
కన్నులు దెఱచి మేల్కొనిన విధాన
నావులింపుచు నీల్గి యాకొన్నయటుల
నావెలందుకఁ జూచి హస్తముల్ సాచి
దాని యురుస్త నద్వయమును బట్టి
నీనోటఁ గబళించి నెక్కినువేడ్క
గ్రుక్కకు గ్రుక్కకు గుటగుట యనుచు
గ్రక్కునఁ బాలతోఁ బ్రాణాలు గూడ
నొకరెండు గ్రుక్కల నూటుచుండంగఁ
జకితయై యా కూశ చాలుచా లనుచు
విడువిడుమని యెంత వేడిన నీవు
విడువనందున నది విలవిల తన్ను
కొని యుఱచుచు నేలఁ గూలె కొండంత
తన తొంటి రూపమ్ము దాల్చి మహాత్మః
భవదీయ దివ్య ప్రభావాతిశయము
రవమాత్ర మెఱుఁగ నేరరు మూర్ఖజనులు
అట్టి గుణమ్ము నా కలవడనీక
చెట్టతలంపులఁ జెడిపొవనీక
కరము నీ భక్తునిగా నన్ను దిద్ది
పరమ పూరుష, దయఁ బాలింపుమయ్య.

330

బాలకృష్ణుఁడు శకటంబుఁ గూలఁ దన్నుట

సారస దళనేత్ర, సజ్జన స్తోత్ర,

క్రూరదళనశీల, గోపాలబాల,

నీ బాలచేష్టలు నిరుపమానములు

సోబనంబులు జగత్స్తుతికిఁ బాత్రములు.

నీ వాదిగిలఁ బడ నేర్పితి. నీకు

భావుకముం గోరి పండుగు సేయ

నందునిల్లాలు మనంబునం దలఁచి

బందుగుల్ తాను భవజ్ఞన్మతార

నొకనాఁడు నీకు మహోత్సవ మొప్పు

సకలమంగళములు సమకూరువేళ

జలకమాడించి సజ్జనుల బ్రాహ్మణులఁ

బిలిపించి వారిచే వేదమంత్రములు

చదివించి దీవెనల్ చాల నిప్పించి

కొదలేక దానముల్ గూర్చి యర్హులకు

నిను శయ్యపైఁ జేర్చి నిద్దురపుచ్చి

మునుకొన్న భక్తి గోపూజల మునిఁగి

మరచె పబ్బమ్ముసంబరమున నిన్ను

కరిరాజ సంరక్ష. కమలదళాక్ష :

340

అత్తఱి మేల్కొంచి యచ్యుతా. నీవు

క్షుత్తుపెల్లునఁ జనుఁ గోరి కోపించి

నవకిసలయమట్లు నవకమై యొప్పు

భవదీయ పదమున బండి నొక్కటిని

తన్నితి. వది వియత్తలమున కెగిరి

క్రన్నన భువిఁ బడె ఖండమ్ము లగుచు

అందున్న సరసపదార్థము లెల్ల
చిందఱు వందఱై చెడె వ్యర్థ మగుచు
శకటంబు ధరఁగూలి శకలమ్ము లౌట
సకల వస్తువులు నాశనమయి యుంట
తల్లి యశోదయుఁ దండ్రుడి నందుండు
గొల్లపెద్దలు మఱి గోపకామినులు
ఎల్లరుఁ గనుఁగొని యిది కడుఁ గీడు
చెల్లఁబో యిట్టి దుఃస్థితి గల్గె నేడు
బాలుఁ డీతఁడు నిండు బండిని దీని
నేలఁ గూలఁగఁ దన్న నేరఁడు నిజము
కాని యీ శకట మెక్కరణిని దివికిఁ
దా నెగసెనొ. మఱి తథ్య మెట్టిదియొ
కని విని యెఱుఁగముగద మును నిట్టి
ద''ని సంశయాత్మకులై యుండ. నచట
నాఁడుచు నున్నట్టి యర్భకుల్ వారి
తోడ నిట్లనిరి యుత్సుకత యేర్పడఁగ —
“పెద్దలు వినుడి : యీ పిల్లఁ డీ వేశ
తద్ద యాకొంట రోదనము సేయుచును
తన కాలు జాడింపఁ దగిలి యా బండి
వినువీధి కెగసెను వేరేమి గాదు.”

350

ఆ పల్కులను విని యా పెద్దలెల్ల
“నీ పాపఁడి బండి నెగయంగఁ దన్నె”
నని నమ్ము బెట్లని యంద ఁచ్చెరువు
నన యుండ నీరోదనము విని నీదు
జనని యశోద నీ సరస కేతెంచి
నిను నెత్తికొని యొడల్ నిమిరి ముద్దాడి

“ననుఁ గన్ననాతండ్రీ. నా ముద్దులయ్య,
 నిను మఱచితినయ్య, నేరమేనయ్య
 నా మీదకోపమా నా బుజ్జినాన్న
 యేమరనింక నిన్నిది పెద్దయాన
 ఆకొంటివా యన్న : అలసితే యన్న :
 శోకము వలదన్న : శుభమగు నన్న :
 చనుద్రావు మిఁక సంతసము గల్గు నన్న :
 కనుఁ గవ నీరింకఁ గార్చకు మన్న :”

360

అని బుజ్జగించి యా యజ్ఞాక్షి నీకు
 చనుగుడ్చి యోదార్చి. శయ్యను జేర్చె
 అంత నందుండు బ్రాహ్మణుల రావించి
 శాంతిహోమక్రియల్ జరిపించె నీకు.

నిన్ను సామాన్యపు నిసువుగా నెంచి
 కన్నవారలమని కడుభ్రాంతితోడ
 నా యశోదానందు లచ్యుతా, నీదు
 శ్రేయముల్ గోరుచు సేవ లొనర్తు
 రదియెంతపుణ్యమో, యట్టి భాగ్యమ్ము
 కుదురునే నావంటికూశల కెందు
 అంతటి భాగధేయము లేకయున్న
 కొంతైన నీ సేవ కోరియొనర్చు
 దాసునిగా నను దయఁజూడుమయ్య
 శ్రీసముల్లాస, యో చిదచిద్విలాస :

శ్రీకృష్ణుండు తృణావర్తుని సంహరించుట
 నందనందన, కరుణామయరూప,
 వందిత సురబృంద, వరద గోవింద.

ఒక్కనాఁడు యశోద యోపిక నిన్ను
మక్కువ తొడనిడి. మరిమరి ముద్దు
లాడుచునుండి నీ వతిభార మగుట
“నీ డింభకుం డింత యెక్కుడు భార
మగుటకు హేతువు నరయ నితండు
జగముల రక్షింప జనియించినట్టి
యొక మహాపురుషుడై యుండునం” చెంచి
యకలంకచరిత : ని న్నవనిపై నుంచె.

370

కంసు పంపున నొక్కకటికరక్కసుఁడు
హింసాస్వభావుఁ డయ్యెడఁ దృణావర్తుఁ
డనువాఁడు సుడిగాలియై వచ్చి చుట్టి
కొనిపోయె మింటికి కూనవౌ నిన్ను.
గాలిరేఁగిన దుమ్ము కన్నుల నిండి
బాలవృద్ధాది గోపజనమ్ము చాల
వగనొంది హాహారవమ్ముఁ గావించె
పగలెయైనను మంద ధ్వాంతమ్ము గ్రమ్మె
అత్తటి నినుఁ గానకా యశోదమ్మ
చిత్తము గలఁగ “నా చిన్నికుమార,
ఎచ్చట నున్నావో? యెట్టులున్నావో?
ముచ్చటదీర నా ముందుకు రార:
గాలిపెట్టున నీకుఁ గలిగెనే యిడుమ
యే లీల భరియింతు నే నిట్టిగోడు”
అని పొగులుచునుండ నా సమయమున
వినువీధికిన్ నిను విజ్ఞ వీఁగుచును
గొనిపోయినట్టి యా క్రూరదానవుఁడు
తనకు నిన్ మోయు సత్త్వములేక వగచి.

380

“ ఇట్టి బాలకుని నే నెందును గాన
 కట్ట : యేమందు నా గతి యెట్టులగునొ : ”
 అని మనంబున నెంచునవసరమందు
 వనజాక్ష. ఆ క్రూరువక్షాన నీవు
 ఘన ముష్టి పాతమ్ము గావింప వాడు
 నిను మోయఁ జాలక నేలపైఁ గూలి
 తన నిజరూపమ్ముఁ దాలించి చచ్చె
 ఘన హర్ష మామందఁ గలయంగ హెచ్చె.

అంత నా రక్కసునక్కున నెక్కి
 వింతగా శ్రమమేని వెఱపేని లేక
 కడునమాయికునట్లు కలకల నగుచు
 నుడివోని సంతస మొప్పంగ నాడు
 కొనుచున్న నినుఁ గని గోపకామినులు
 పెను నుబ్బునం దెచ్చి వేగమ నీదు
 జనని యశోద హస్తములందు నుంచి
 “ మును మనమెట్టి నోములు నోచినామొ
 ఏ పుణ్యభూముల నెట్టిదానమ్ము
 లేపుగా నర్హుల కిడితిమో, వాని
 ఫలితమ్ముగాఁగ నాపదఁ బొందనట్టి
 కులదీపకుని వీని గోపాలబాలు
 కనుఁగొంటి ” మని నందుకాంత యశోద
 వినఁగఁ బల్కిరి కడు వేడుకపడుచు
 సంత యశోదయు నానంద మొందె
 స్వాంతాన నందుండు శాంతమ్ము పొందె.

390

శ్రీ బలరామకృష్ణుల నామకరణము
 శ్రీకర యదుకుల క్షీరాబ్ధిచంద్ర.
 ప్రాకట మాహాత్మ్య వరగుణసాంద్ర.

నిన్నుసత్పురుషులు నిర్మలభక్తి
 నెన్నోవిధుల భజించి తరింతు -
 యదువంశగురుఁడు మహర్షిగర్గుండు
 సదమలయశుఁడు విజ్ఞానసాగరుఁడు
 ఆతఁడు వసుదేవుఁ డనుప వ్రేపల్లె
 కేతెంచె సంతోష మెసగంగ నొక్క
 దినమున, నందుఁడాతేజస్వి, విప్రుఁ
 గని నమస్కారముల్ గావించి, పెక్కు
 రీతుల పూజలప్రేమతో సల్పి
 యాతతభక్తిమై నతని కిట్లనియె.

“ఊరకెప్పుడు మహిమొన్నతుల్ రారు
 వారధములఁ జేరవచ్చుట యెల్ల
 కారణమౌను మంగళము లబ్బంగ
 నీ రాక మాకుఁ బొందించు శుభమ్ము.
 దైవజ్వలందు నెంతయు మేటివీవు
 భావించు భూతమ్ము, భావిఁ జక్కనగ
 నా పల్కు లాలించి నన్ను మన్నించి
 యీ పిన్నజంటకు నెలమి సంస్కార
 మొనరింపుమా” యంచు నుత్సాహ మొప్ప
 నిను, రోహిణీయు మౌనికిఁ జూపి చెప్పె.

నందుని యభ్యర్థనమ్ము తానెందు
 నొందని శుభముల నొనగూర్చుపుణ్య
 కార్యమ్ముగాఁగ నగ్గర్గుండు దలఁచి
 యార్యసంస్కృతి యెట్లు లటులు సంస్కార
 మొనరింపయత్నించి మును రోహిణీయుఁ
 గని రాముఁడనియు సంకర్షణుఁడనియు

బలుఁడనియును శుభప్రదనామములను
వెలయు సార్థకముగ వేర్వేర నుంచె.

నారాయణా : జగన్నాటకసూత్ర
ధారివి నీవు. నీ తలఁపని కర్జ
మేదేని జరగునే యిజ్జగమందు
శ్రీదయితా : సర్వసృష్టినిర్మాత :

410

పదపడి దైవజ్ఞవరుఁడు గర్గుండు
విదళితశత్రు నిన్వీక్షించి యనియె —
“ఈ వటువునకును కృష్ణుండు. వాసు
దేవుం డనెడి నామధేయమ్ము లమరు
మరి గుణ రూప కర్మంబు లీతనికి
నరయ ననేకము లగుట నితండు
పెక్కు నామంబుల వెలయు. మీరింక
నిక్కట్లు వాయుదు రితని మూలమునఁ
గుజన సంఘంబులఁ గూలిచి యితఁడు
సుజనుల పాలించి శోభిల్లఁ గలఁడు
ఈ కుమారుండు లక్ష్మీశసముండు
ప్రాకట లోక సంభావిత యశుఁడు.”
అని భావి నెఱిఁగించి యరిగె నా గర్గుఁ
డనుపమానందమ్ము నందె నందుండు —
నాగరాజశయన : నాశీకనయన :
యా గర్గుఁ డెంత పుణ్యము చేసినాఁడో
నామరూపాదు లెన్నఁడు లేని నీకు
నామకరణము విన్ననువుగఁ జేసె.
అట్టి మహాత్ముల యడుగు దామరల
నిట్టలమగు భక్తి నిత్యమ్ము గొలుచు

420

మతి నా కొసంగి నన్ మన్నింపుమయ్య
పతితపావననామ : బ్రహ్మాండధామ :

శ్రీకృష్ణబలరాముల బాలక్రీడాభివర్ణనము

శ్రీ వాసుదేవ : నిర్జిత పూర్వదేవ :
దేవాదిదేవ : సుస్థిర దివ్యభావ :
నీవును శ్రీ రోహిణీయుండు బాల
భావమ్ముతోడ వ్రేపల్లెఁ బెరుఁగుచుఁ
జూపిన లీలలు చోద్యముల్, విన్నఁ
బాపముల్ దొల గించు భవ్యమంత్రములు

ఆజానుబాహుల యంద మొప్పార
నోజతోఁ దిరుగుచు నుంటి రెల్లెడల
నాల తోఁకలఁ బట్టి యవి పరువెత్త
వ్రేలుచు నుంటిరి వెఱపేమిలేక
దూడల పరువిడఁ దోలి వెంబడిని
వీడక పరువిడి వెలసితి రెలమి.

చన్ను ద్రావుచును మీ జనను లుప్పొంగఁ
జెన్నారు మోముల చెలువుఁ జూపితిరి
పలుకుచుంటిరి ముద్దు పలుకులు తేనె
లొలికెడు నట్లుగా నుత్సాహమొప్ప
కరచరణంబులఁ గదలించి యాట
లరుదరుదని మెచ్చ నాడుచుండితిరి.

తలయెత్తి యాడెడు తఱి నాగవరుల
పొలుపు మీ యందునఁ బొడగట్టుచుండు
మేని పూఁతలతోన మెలఁగెడు వేళ
నేనుంగు గున్నల యెసకమ్ము దోచు

చెంగనాల్వేయుచుఁ జెలఁగు పట్టులను
 సింగంపుఁ గొదమల సిరి కానిపించు
 సదమలానన కాంతి జాలముల్ చూడ
 నుదయార్కచంద్రుల యొఱపు గన్పించు
 తల్లుల చనుఁబాలు తనియంగఁ ద్రావి
 యల్లన మైసోలి యలరెడు తీవి
 పరమ యోగానంద భరితులై నట్టి
 వరయోగుల విధంబు ప్రకటమౌచుండు
 ఈ రీతి మీ లీల లింపును సౌంపు
 గూరుచుచుండు దృగ్గోచర మగుచు.

బాలకృష్ణుని మహిమలు

మరియు శ్రీకృష్ణః నీ మహిమలు లీల
 లరయంగఁ గడు విస్మయంబులై తోచు
 మూఁడు చూపులతోన ముజ్జగంబులను
 చూడ నేర్చిన నీవు చూడ నేర్చితివి
 నగవులతోన నజ్ఞానమ్ము వాపు
 తగవరి వయ్యుఁ గాంతాజన సమితి
 నగుమొగంబులఁ జూచి నవ్వ నేర్చితివి
 నగధరః చాల జాణవుగాదె నీవు
 మువ్వర కవ్వలి మూలపూరుషుఁడ
 వవ్వాడ మందలో నర్భకుండవయి
 యవ్వలఁ గనుఁగొని యతి ప్రేయమొప్ప
 నవ్వయవ్వాయని యనఁగ నేర్చితివి.
 అడుగులు వేయున్న నడుగులజంటఁ
 బుడమి మిన్నును సరిపోఁ గొల్చినట్టి

కడు ప్రౌఢు డవు నీవు కడఁక నీ బుచ్చి
యడుగుల నిలనిడ నబ్బెసించితివి.

ఒడలిపై నంటిన యుర్వీరజమ్ము
మడుఁగు భస్మపు పూత మఱపించుచుండ
ముందలఁ దాల్చిన ముత్తైంపుఁ దొడవు
చందురు వంకకు సరివచ్చుచుండ
నొసలిపై దీర్చిన నును కావి తిలక
మసమాస్త్ర గాల్చు కన్నన నొప్పుచుండ
గళము నంటిన దండ ఘన నీలరత్న
విలసితాసిత నూత్న విస్ఫురచ్ఛాయ
గరళపానమ్ము లక్ష్యమ్మని తోఁచు
కఱయనఁ గ్రమమై కన్నడుచుండ
మణిగణ ఘట్టిత మంజుహారములు
ఫణిహరనివహ సంపదఁ దెల్పుచుండ
బాలవేషమున నా పల్లెలో నీవు
హాళిమై నాటల నాడెడు వేళ
శివుని పగిది నుంటి శ్రీకృష్ణ! " నేను
శివుఁడు నొక్కటి " యని చెప్పెడి రీతి
హరిహర రూప! నీ యందచందములఁ
బరికించి పరికించి పరవశత్వమున
తమ పనుల్ మాని మందను గల సతులు
కమలాక్ష! నీ సేవఁ గావింతు రెపుడు.

ఈడు బాలురఁ గూడి యెలమి నీవెప్పు
డాడు చుండెడి యాట లత్యద్భుతములు
ఆలపోతేను మీ రా లని అంకె
పోలవె చుచు వంగి ముగిసి కీడింతు.

వే రాజు భటులు మీ రెల్ల రండంచు
 గౌరవమున పనుల్ గావించుకొందు
 దొంగ నే నాదు గేస్తులు మీరలంచు
 దొంగిలి నగల, నెందో డాగియుందు
 వే సూత్రధారి మీరే పాత్రలంచు
 వాసి నాటకములఁ బ్రకటించుచుందు
 వీ రీతి నాటల నెలమి పెక్కింటిఁ
 బారమ్ము మీఱగా, బచరించుచుంటి
 భవదీయ కై తవ బాల్యవర్తనలు
 ప్రవిమలానంద వర్ధనములు కృష్ణ :

460

నీ మైత్రి గడియించి నీ తోడఁ గూడి
 నీ మాటలను విని నీతోడ నాడి
 నీ యాజ్ఞ పాటించి నీ మెప్పు వడయు
 నా యర్భకుల పుణ్య మనుపమానమ్ము
 ఆ మందలోన నే నా నాడు చిన్న
 చీమ రూపుననైన జీవించియున్న
 నీ పాదధూళి నా నెమ్మేన నెట్లో
 యే పాటియేఁ బడ నీ పాటి కేను
 భవదీయ పాదసేవకుడనై యుండి
 సవతుమీతిన సంతసము నొంది యుందు
 అట్టి భాగ్యంబు నా యట్టి నీచునకు
 నెట్టుల లభియించు నిభరాజవరద,
 కాని నీ పదములే గతి యని కొల్తుఁ
 గాన న న్గరుణించి కాపాడుమయ్య
 నారాయణా, కరుణాగుణసాంద్ర,
 శ్రీరమ్య యదుకుల క్షీరాబ్ధిచంద్ర :

470

గోపికలు బాలకృష్ణుని దుడుకు చేతలు
యశోదకుం దెల్పుట

శ్రీ పుండరీకాక్ష, శ్రీతజనపక్ష,
తాపసజనరక్ష, దనుజవిపక్ష,
నందనందన, జగన్నాథ, శ్రీకృష్ణః
మందగోపికలు నీ మహిమ లెఱుగక
నీ ముద్దుచేష్ట లన్నియు దోషములుగ
తాము భావించి యందఱు గుమిగూడి
ధన్యచరిత యశోదాదేవి కడకు
మన్యుభావంబులు మఱువక వచ్చి
సర్వేశః బాలకృష్ణాః యదువీరః
పేర్వేర నినుఁ గూర్చి వినుపించి రిట్లు —

“బాలుర కీయంగఁ బాలు లేవంచు
బాలెంత లందఱు వలదన్ననీదు
బాలుఁ డాలముచేసి పకపక నగుచు
నాలకు వదలెనమ్మా వత్సములనుః
మా బానలందున్న మంచిపాలెల్ల
నీ బాలకుఁడు తన నెచ్చెలుల్ ద్రావఁ
బోసి, యా కడవలఁ బోఁగొట్టెనమ్మ
యీ సుద్ధి వినమమ్మ యీ జగమందుః
ఆపోవఁ దాఁ గ్రోలునంత క్షీరమ్ము
చూపునఁ బడకున్న సుదతి, నీ బిడ్డ
కోపించి మాయంటి కుఱ్ఱు లందఱును
వాపోవఁ జిమ్ముచు వచ్చినాఁడమ్మః
మా యింటఁ దాఁజొచ్చి మా యుట్టికొఱకు
చేయెత్తి యందక చెచ్చెఱు టోళ్లు

పీ టలు ప్రోవుగా, బెట్టుచు నెక్కి
 వాట మనుచు చేయి పైకెత్తిచూచి
 యందలేదని యుట్టియం దున్నకుండ
 క్రిందుగా తూటొనరించి మీగడల
 పాలు చేరలఁబట్టి పట్టి పూర్ణముగ
 గ్రోలినాఁడమ్మ నీ కొడుకు చూడమ్మ :
 ఆ యింటిపెరుఁగుఁ దా నంతయుఁద్రావి
 నీ యర్చకుఁడు పూసె నెలఁత : యందుండు
 కోడలిమూతికి గొంచె, మా యత్త
 కోడలే దొంగని కొట్టెఁగదమ్మ :
 వా రింటినేయి యవారిగఁ ద్రావి
 ఆ రిత్తకడవల నన్నింటిఁ దెచ్చి
 వీ రింటనుంచె నీ బిడ్డఁడు, దాన
 వారికి వీరికి వాదయ్యెనమ్మ :
 వేలుపు తెవ్వరు వినుఁడు, నాకంటె
 వేలుపు లేఁడని వెలఁది మాయింటి
 వేలుపుగోడల వీఁక నీకొడుకు
 చాలుగా నెంగిలి సలిపినాఁడమ్మ :
 నా బంతి మీ భవనమువెన్నఁ బడియె
 నేఁ బడయుదునని యిలుదూరి వలువ
 మా బిడ్డ స్నానసంభ్రమముననుండ
 నీ బిడ్డ గొనివెళ్లె నీతియేనమ్మ :
 నిదురించు నా సుతు నిద్దంపుచుంచు
 ముదిత : తఱిపి వాలముంజేర్చి కట్టి
 బెదరించి వీధుల వెంబడి తఱిమె
 నదయుఁడై నీ సుతుఁ డది న్యాయ మమ్మ :

నా పట్టిపొట్ట వెన్నను బానె డంత
 నీ పట్టి పట్టుగా నింపినాడమ్మ
 ఊపిరిసలుపలే కున్నాడు వాని
 కాపదగల్గిన నడ్డు నీవమ్మ ?
 వినవె యశోదః యీ వ్రేపల్లెనున్న
 వనితల మేమెల్లఁ బాలునుం బెరుఁగు
 మా యిండ్లదాచి యేమర కెల్లప్రొద్దు
 నే యుపాయమ్మున నెటువచ్చునొక్కొ
 చూతమంచుండ నీ సుతుఁడు చోద్యముగ
 నేతటి నా యిండ్ల నెటుసొచ్చినాడొ
 మూసినతలుపులు మూసినట్లుండ
 వేసినతాళముల్ వేసినట్లుండ
 ఒకయింటిలోఁ బాడు, నొకయింట నాఁడు
 నొకయింటిలో నవ్వు, నొకయింటఁ దిట్టు
 పక్షుల మృగముల ధ్వనులు వినిపించు
 కక్షతో హేళన గావించుచుండు
 నీకరణింజేసి, యెటకు తాఁజనునొ
 మాకంటఁబడఁ డిది మాయయే నమ్మ
 పనివడి గృహములఁ బరికించి చూడ
 పనటులు రిత్తలై పడియుండు నమ్మః
 సంపదల్ గల్గిన సర్వసౌఖ్యములఁ
 బొంపిరివోఁ బొందఁ బోలునే గాని
 కొడుకుల బడుగుల కొంపలమీఁదఁ
 బడవిడుతురె యిది పాడియే నమ్మః
 మా పాఁడి సంపద మననీఁడు నీదు
 పాపఁడు మాకెల్ల భయమయ్యెనమ్మ.

ఎక్కడికైన మే మేగెద మమ్మ
 నిక్క మిమ్మాటలు నీరజవదన :
 మరి నీదు పుత్రుఁడు మా యెడకొన్ని
 దురితంపుఁ బనులకు దొరకొనె నమ్మ
 అవి చెప్పరాదు నీ వాలింపరాదు
 భువి నట్టివంతలు పొడమె గదమ్మ ”
 అని యనేకముగ నా యతివ లందఱును
 నిను దూఱుచుండంగ నీ తల్లి వారి
 వారించి యిట్ల నె - “ పడతుఁలు మీర,
 శీ రీతి వాక్రవ్వ నెవరు నమ్ముదురు
 కన్నులు దెరువని కడుచిన్నవాఁడు
 నన్ను విడిచిపోఁడు నా తనయుండు
 ఇరుగుపొరుగు నిండ్ల కేగెడు జాడ
 లెఱుఁగడు మాబిడ్డఁ; డెందుకీలాగు
 నేరముల్ మోపుట నెఱిగాదు మీకు
 పోరిత మిఁకమాని పొండమ్మ మీరు - ”
 అని యా యశోద వారందఱుఁ దృప్తి
 గనఁ జెప్పి, పంపి, ని న్గని కోపపడక
 యూరకుండెను పురుషోత్తమా, నీవు
 నేరముల్ గోపికల్ నీ పయిఁ జెప్ప
 విని భీతిఁజెందిన విధము గన్వింప
 జనని యంకము జేరి సాధువురీతి
 నే పాపమేనియు నెఱుఁగని యటలు
 శ్రీవతి, నెమ్మది క్రీడించుచుంటి.

510

520

సర్వమెఱింగిన సాక్షిస్వరూప :
 నిర్వికారుండవు, ని న్నెల్లవారు

పరిపరివిధముల భావించుచుందు
రెఱిగినటుల భజించుచు నుండ్రు
అందఱిభావమ్ము లరసి వారలకుఁ
బొందించుచుందువు పొదలు సౌఖ్యములు
నీ సమభావమ్ము. నీ దయాపరత
దాసులభాగ్యమ్ము తామరసాక్షః
దురితాత్ముడను నాదు దోషముల్ దొలఁచి
పరమపూరుషః నన్ను జాలింపుమయ్య.

మృద్భక్షణ విశ్వరూప ప్రదర్శనాద్యభివర్ణనము

శ్రీహరి పీతకౌశేయ, లక్ష్మీశ,
మోహనాకార, దామోదర, చక్రి,
భవదీయమాయాప్రవర్తన గాంచి,
యవితథమని లోకు లందఱు భ్రాంతిఁ
గని నిన్ను సామాన్యగా నెంత్రుగాని
కనలేరు నీదు నిక్కపు తత్త్వమహిమ.

నందనందన, యొక్కనాడు రాముండు
గొందఱుబాలురు గుమిగూడివచ్చి

“మనుదినినాడమ్మ మనచిన్నికృష్ణుఁ”

డని యశోదకుఁ జెప్ప నా యమ్మ వగచి
నినుఁ గని నీ చేతినిం బట్టి నిలిపి
మనము కొఱంత నిమ్మాడ్కి తా ననియె.

“తనయ, మన్నుదినంగఁ దగునెః తినంగ
మన యింట లేవె కమ్మని పదార్థములు
మీ యన్నయును నీదు మిత్రు లెల్లరును
జాయక యన్నియు వచియించి రిపుడు

నా యాజ్ఞమీఱుచు నడచుచున్నావు
 నీ యాటలన్నియు నేనిఁకఁ గందు-”
 ననెడు నమాయిక నా నందుసతిని
 గని యిట్టులంటివి కంజాతనేత్ర :

“మన్ను దినంగ నమ్మా, నేను మిగుల
 చిన్నవాఁడనె వెఱ్ఱిచేష్టచేయుదునె?
 ఆఁకొంటినే, వీరలన్నవి నమ్మఁ
 బోకమ్మ, నను నీవు మోదంగ నిట్టి
 వెరవును వెదకి చెప్పిరి వీరు; నీకు
 కరము విశ్వాసము కలుగకయున్న
 నస్మదీయాస్య గంధాఘ్రాణ మొనర
 విస్మయమనక గావించి నా పల్కు
 తప్పెనచో నన్ను దండింపు మమ్మ
 యొప్పైన మన్నించి యోదార్పు మమ్మ”
 అని నమ్మఁబలికి నీ యాస్యంబుఁ దెఱచి
 మునిజననుత : నీదు ముఖము చూపితివి.

540

పర్వతవనసరిద్వార్ధిసంయుక్త
 సర్వప్రపంచ మా సతి నీదువదన
 మందునఁ గని విస్మయమ్మును భ్రమము
 నంది యీరీతి తా నాత్మఁ దలంచె.

“కలయ? నిక్కమ? మఱి కాదేని విష్ణు
 విలసిత మాయయా : వివరింప నేర,
 ఏను యశోదనా? యిది పరస్థలమ?
 మానసమెల్ల సంభ్రమ మగ్న మయ్యె.
 ఈ యర్భకుం డెంత? యితని ముఖస్థ
 మై యొప్పి తోచు బ్రహ్మాండ మదెంత ?

ఇతఁడు బాలుండైన నీ విశ్వమెల్ల
 నితని మోమున నెట్లు లిమిడి తా నుండు
 బాలుని భంగిఁ గనప్పట్టునే గాని
 పోలుప శ్రీ విష్ణుమూర్తి యితండు
 ఏమరి యిందాక నితని మా సుతుగ
 నేము నిక్కముగ మా యెదల నమ్మితిమి
 అని నిన్ను నీశ్వరుఁ డంచు నా యమ్మ
 మనమున నెంచు నమ్మరునిముసాన
 వైష్ణవమాయ నవ్వనిత ముంచితివి
 కృష్ణ, విశ్వేశ, ప్రకృష్ట ప్రభావ,
 అంతలోనన తన యాత్మలో నెఱుక
 నంతయు మఱచి యా యమ్మ యశోద
 తన కొడుకనియెడు తత్త్వమ్ముతోడ
 మనమున భావించి మమతతో నుండె.

550

నిను చన్ను గుడ్చి మన్నిక పెంచునట్టి
 జననిగా నుండెడి సద్భాగ్యమునకు
 మునుపెట్టి వ్రతము లమ్ముగుద యశోద
 యొనరించెనో యామె యురుపుణ్యవనిత
 దివిజులు మునులును దివురుచున్నట్టి
 భవదీయ విశ్వరూపము నామె గాంచె.
 అంతటి సద్భాగ్య మబ్బునే నాకు
 దంతివరద, గిరిధర, లోకనాథ,
 నీ పాదదర్శన నియతియే నొసఁగి
 కాపాడుమా నన్నుఁ గమలదళాక్ష :

దధిభాండములు పగులఁ గొట్టిన కృష్ణుని
యశోద పట్టుకొనుట

శ్రీ వాసుదేవ, శార్ఙ్గ, వనమాలి,
గోవింద, గోపాల, గోపికానంద,
దేవకిపుత్ర : నీ దివ్యభావనలు
భావి భద్రములకుఁ బరమ మూలములు
ఎఱుఁగంగఁ బడవవి యెవ్వరికేని
నరయ క్రియాపూర్తి యగునంత దాఁక
తదనుకూల ప్రవర్తనలు మున్నుండె
విదితముల్ నీ యందు విశ్వప్రకాశ :

560

నందనందన, యొకనాఁడు ప్రేపల్లె
మందగమన నీదు మాత యశోద
తరికంబమునకు చెంతన పదిలముగ
పెరుగు పనఁటిఁ బెట్టి వేడ్కఁ బాడుచును
తరిత్రాడు చేఁబట్టి త్రచ్చుచునుండ
హరి, బాలకృష్ణ, నీ వచటి కేతెంచి
“అమ్మ రమ్మ కడు నాఁకలి యయ్యె
నిమ్ముగా నాకు చన్నిత్తువుగాని
తాళలేనమ్మ క్షుద్బాధ కాలస్య
మేలనే” యని గంతు లెగిరివేయుచును
గవ్వముం దిరుగని కరణిని బట్ట
నవ్వనరుహనేత్ర అంకాన నిన్ను
నవ్వుచుఁ జేరిచి, నాయనా యనుచు
మవ్వంపు నీ చుంచు మరి మరి దువ్వి
యానంద మొందుచు నాదృతి చన్ను
నాన నిచ్చుచునుండె, నంతలో పొంగు

570

పాలు దింపఁగ నెంచి, బాలు, నాపోవ
 పాలుద్రావని నిన్ను, పడఁతి బంగారు
 పీఠపైఁ గూర్చుండఁబెట్టి వెళ్లంగ
 గాటమౌ కోపాన కఠినమౌ జాత
 పెరుగుపనంటిని భిన్న మొనర్చి
 వెరవున నందున్న వెన్న భుజించి
 కను మూసి తెఱచెడు కాలమ్ములోన
 కనరావు నీవు పంకజదళనయన :

ఆవల మీయమ్మ యానవాల్ డించి
 వేవేగఁ జనుదెంచి వికలమ్ము లగుచు
 పడియున్న దధిభాండభాగముల్ సూచి
 దుడుకు కొడుకు కుండఁ దునుక లొనర్చి
 వెన్ననంతయు దిని వెళ్లెనా యనుచు
 చిన్నగా నవ్వి నిస్తీరుచుఁ బోయి
 రోసి, యొకింటిలో ఊటిని దిరుగ
 వేసి పై కెక్కి నివ్వెఱతోడ నుట్టిఁ
 గుండలోగల వెన్న కోతి పాల్సేయు
 చుండు ని న్చుఱచుఱ చూచి కోపమున
 సెలగోల నొక్కటి చేఁబట్టి నీకు
 నులుకెత్తునటుల నయ్యువిద యిట్లనియె.

580

బాలకా : తుంటరిపను లొనరించి
 యీ లీల దిరుగుదే : యింక గానిమ్ము
 ఎవరికి నేజిక్క నెవరిదండనము
 నవుబాటు నా చెంత, నా కెందుభీతి
 మును నెప్పుడేగాని పొరయ దటంచు
 మనమునఁ దలఁచితే, మాను మా తలఁపు

లా యాట లిఁక సాగవయ్య నా ముందు
పాయుము నీ దుష్టపద్ధతు అన్ని.”

అని బెదరించుచు నా నందునాలు
మనమున నిన్ను, నీ మాట లాటలును
నీ నడతలను నన్నిటి గూర్చి, వాని
మానిషింపఁగ దగు మార్గము గూర్చి
యోచించి దండమే యుక్త మంచెంచి
చే చబుకును చూపి చివ్వున విసరి
జళిపించి, “బాలకా : చనకుము నిలుము
నిలువక చనితేని నిన్ను మన్నింప ”

నని కఠినోక్తుల నాడి వేగిరమ
నిను సమీపింపఁగా, నిఖిల సంవేద్య :
బెగ్గడిల్లిన యట్ల వేగమ ఊలు
దిగ్గన నులుకుచు దిగులొందినట్లు
నటియించి గోపకాంతలు నవ్వుచుండ
తటుకున నీదు మాతను మోసపుచ్చి
పరుగిడి తటనుండి బాలగోపాల :
కరము వేగిరముగ కాంచనచేల :

నినుఁ బట్ట నెంచి యా నెలఁత యశోద
వెనుకొని పరువిడి విడువక తఱిమి
పట్టఁ జూడంగ స్తంభముల చాటునకు
నిట్టట్టు లేగితి “విఁక దొంగపనులు
మానుదు నీ తప్పు మన్నింపు” మంచు
నానలు పెక్కుగా నాడుచుఁ గంటి
కజ్జలము చెదఱి కన్నీరుగాఱ
బుజ్జిచేతుల కనుల్ పులుముచునుంటి.

వమ్మ వచ్చెడి దారి నరయఁ గ్రోవలకు
నిమ్ముగా జూపులనిడి చూచుచుంటి

యశోద కృష్ణుని ఉలూఖలా బద్ధుని గావించుట

ఈ లీల లీలల నెన్నియో చూపు
భేలారతుని పాలకృష్ణుని నిన్నుఁ
గూడ బఱచి పట్టికొని యా యశోద
ఏడ దాఁగెద వింక నెచటి కేగెదవు
దొరకినాడవు వెన్నదొంగా, యటంచు
పరుష వాక్యంబులు పల్కి యామీద
నలిగి కొట్టఁగఁ జేతులాడక, కరుణ
కలిగి నిన్ బంధింపఁగా మదినెంచి,

600

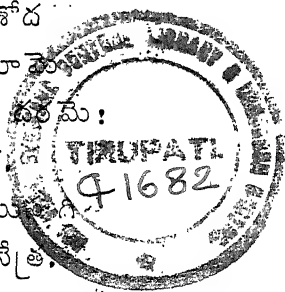
“ఎవరయ్య మీరు శ్రీకృష్ణుల వారః
ఎవరికిఁ జిక్కక నేగెడివారః
ఎఱుఁగరుఁ గద వెన్న యెట్లుండునదియు
చొరవ శూన్యము గద చోరత్వమందు
గుణివో కావో నిన్నుఁగూర్చి చెప్పంగ
చునమునఁ దోచ దేమాత్రమేనియును
పట్టువడని నిన్ను పట్టుతో నేను
పట్టఁగల్గితి నొరుల్ పట్టంగ లేరు
నీటముగ్గఁగ, దేల, నేర్చితిః చుంటి
నేటికో శిరమున నిడుకొనుచుందు
విఱుతువు కంబాల పెరలయాచింతు,
దొరలన్న నులుకవు, తోయముల్ నిలుప
కట్టలు గట్టుదు, కని విననట్టి
యిట్టి తుంటరిపను లెపుడుఁ జేయుదువు

మున్నుమిన్నెఱుగక మసలుచున్నావు
 నిన్ను దండింతు మన్నింప నీనాడు''
 అని యామె బెదరించి యచ్యుతా, నిన్ను
 భునమగు తోటను గట్టఁగా నెంచి
 యొకత్రాడు దెచ్చి నీ యుదరంబు జుట్ట
 నొకయంగుళము వెల్లి యున్నట్లు తోచె.
 మరియొకపాశ మమ్ముగువ కీలించి
 సరిపోవునని మానసమ్మున నెంచి
 మరల చుట్టఁగఁ దొలిమాడ్కి చూడంగఁ
 గొఱత గిన్నింప. నా కోమలి పిదప
 తనయింట నున్నట్టి త్రాళ్ల నన్నింటి
 పెనుత్రాడుగా ముడివెట్టి చుట్టినను
 చాలమి దోచ నా చాన యశోద
 చాల నాశ్చర్యవిచారమ్ము లొందె
 భువనములున్న నీ బొజ్జను గట్ట
 నవునె రక్షకః వెట్టి యత్నమే గాని
 నీ తల్లి నందునినెలఁత యశోద
 యా తీరుగా తన యత్నమ్ము పతన
 మగుటకు గడుఁ జింత నందుటే గాక.
 మొగమునఁ జెమ్మటల్ ముసురుకొనంగ
 వేనలి వీడ్వడి విరులెల్ల. రాల
 జానగు పయ్యెద జాఱఁగ. విసిగి
 యేమి తోచక యట్టులే యూరకుండ
 నామెను గరుణించి. యా తల్లి చేత
 బంధింపఁ బడితివి పరమేశ. భక్త
 బంధనమ్ములువాపు బంధవిదూరః

610

620

సతి నే ననుచు సిరి, శంభుండు నేను
హితుడ నంచును, బ్రహ్మ యే బుత్రుడ నని.
నినుఁ గని మోదింతు నెమ్మనమ్ములను
వనజనాభా : కృష్ణ ! వారు యశోద
కరణి నీ కరుణను గాంచిరే, యామె
వరపుణ్య మహిమంబు వర్ణింపఁ దురమే :
భవబంధమోచన, పద్మాక్ష, శ్రీశ, డ
భవదీయ దివ్య సేవాభాగ్య మొనరిగి
కరుణింపుమా నన్నుఁ గంజాతనేత్ర,
నిరుపమ చారిత్ర : నీరదగాత్ర :

యమశార్దున భంజనము

శ్రీశిఖిపింఛలాంఛిత దివ్యరూప,
దాశార్ద, కృష్ణ, యాదవవంశదీప,
అలాగు నందునిల్లాలు యశోద
ఱోల నినుంగట్టి ప్రొద్దయ్యె ననుచు
నిను నొంటరిగ నుంచి, నీ మాట చూచి
దిసకృత్యముల వెంటఁ దిరుగుచునుండె
ముని నారదుని శాపమున చుటిగ్రీవుఁ
డును నలకూబరు డును జంటవిడక
ఇరుమద్ది చెట్లయి పృథ్వి నుండుటయు
నరయ నాశస్త్ర గుహ్యకు లిరువురును
దామోదరా : భవద్దర్శన మహిమ
తాము శాపవిముక్తి దము నిజరూప
ములను బొందుదురని మును నారదుఁడు
పలికియుండిన నుడువ్ పాటించి నీవు

ఆ గుహ్యకుల శాప మపనయింపంగ
 బాగుగ నెమ్మది భావించి తోటిఁ
 గవమద్దిచెట్ల చెంగట చేరునట్లు
 తివిచి కొంపోయి పృథ్వీజ ద్వయమ్ము
 నడుమన దూటి తిన్నగ తోటి నడ్డ
 మిడి లాగితివి తరు లిలఁబడి విఱుగ
 నయ్యర్జున ద్వయమందుండి శాప
 మయ్యెడఁ దీతిన యా మణిగ్రీవ
 నలకూబరులు ధననాథుని సుతులు
 విలసిత నిజపూర్వ విగ్రహమ్ములను
 దాలిచి వచ్చి ని న్దర్శించి, నీదు
 శీల, నామ, గుణవిశేషమ్ము లెల్ల
 భక్తితో నానందపరవశు లగుచు
 శక్తికొలంది సంస్తవ మొనరించి
 "నందనందన, భవన్నామ చింతనము
 నెందు మా చిత్తమ్ము లేమరనట్లు
 వరము నొసంగి బ్రోవవె వాసుదేవ,
 శరణము, నీవె మా శరణమ్ము దేవ"
 అనివేడ వారల యక్షేశుసుతులఁ
 గీనికర మొప్పంగఁ గాంచి యిట్లంటి —

64

ఓ సలకూబర, ఓ మణిగ్రీవ,
 మీ నిలయములకు మీ రింకఁ జనుఁడు
 తమ తమ ధర్మముల్ దప్పక సమత
 విమత మనస్కులై వెలయువారలకు
 శుభములు చేకూరు చొప్పడు పుణ్య
 విభవ, మీ సత్యమ్ము విదిత మెల్లరకు

నారదముని వచనము విశేషమున
మీరు సన్మార్గాన మెలఁగుదు రింక,
నా మీఁది బుద్ధి యెన్నఁడు మీకు నిలుచు
క్షేమ మొదవునంచు సెల వొసంగితివి.
వారు భవద్దివ్య వాక్కు లాలించి
పారము మీఱిన భక్తి నీ చరణ
కమలములకు నమస్కారముల్ సేసి
యమలమనస్కులై యరిగి రామీద.

650

నందాదులై న మందను గల పెద్ద
లందఱు గుమిగూడి యమఞ్ఞాన్ములు
విఠిగిపడినసద్దు పిడుగు సద్దంచు
కరము శంకించి వేగమవచ్చి చూచి
“ ఈ పాదపము లిట్లు లిలఁబడినప్పు
డీ పాపఁ డీ ఱోట నిటు కట్టువడియు
ఏ పాటులేక తా నెట్లుండఁ గలిగె ?
వాపోవఁ డులుకఁ డబ్రహ్మిది చూడఁ
బిడుగు పడదు, గాలి వీవదు, వీఁడు
బుడుతఁడు ద్రోయంగఁ బోలఁడు తరులఁ
గాన నుత్పాతలక్షణమగు నిద్ది
యీనాఁడు గంటిమి యిట్టి లక్షణము ”
అని వితర్కించెడు నార్యుల పల్కు
లను విని యచటిజాలకు లీవు తరులఁ
విఠిచిన తీరెల్ల వివరించి ‘చెట్లు
విఠిగిన యప్పుడ వింతమానిసుల
ఇరుగురఁ గంటిమి యే ’ మంచుఁ జెప్పఁ
గరము వారికి నమ్మకము గల్గదయ్యె.

బాలగోపాల, యెప్పటియట్ల నీవు
 నీ లీల లెవ్వరే నైలిసికో లేని
 రీతి నాడుచునుంటి, వ్రేపల్లెవారు
 చేతోముదమ్మునఁ జెలఁగి రవ్వేళ
 పరమేశ, భక్తులే ప్రాణముల్ నీకు
 నిరతమ్ము వారి మన్నించి ప్రోచెదవు
 వారిమాటలకును వారియూహలకు
 గోరంత కొఱయుఁ జేకూర్చ వెన్నటికి
 ధనదుపుత్రులఁ దిట్టి తన్నివారణకు
 ననుకూలమగు మార్గ మరయ శ్రీకృష్ణు
 దరిసెన మని నారదముని మున్నెపుడొ
 భరము నీపైనుంచి పలికె, నా భక్త
 వరుమాటలకు గౌరవము గూర్చనెంచి
 హరి యిట్టి నాటక మాడితి పేవు
 ఈ రహస్యములెల్ల నెవ రెఱుంగుదురు ?
 శ్రీరమారసుణ, చక్రీ, నాగశయనః

66

నంపాదులు బృందావనముఁ జేరుట

కోలచేతం బట్టి కుంభమ్ము నీట
 నీ లాగు గన్నడు నీ నీడఁ జూచి
 ననుఁ గొట్టఁగా వచ్చె సర్భకుం డొక్కఁ
 డని తల్లితో నంటివ ట ముద్దుకృష్ణః
 ఇదిగా భిక్షుకులు నీ వేడ్చితివేని
 వదలరు బిచ్చపుపాత్ర నిన్నుంచి
 శిక్షింతురని తల్లి చెప్పగా నీవు
 భిక్షుకులంగని భీతిల్లితి వఁట,

670

తనయ, పాల్కాపుము తద్ద చుంచెదుగు
 ననఁగఁ దక్షిరమ్ము నాని, నా చుంచు
 అమ్మరో : యెదుగలే దని పల్కితి వఁట
 యిమ్మాడ్కి నీ లీల లెమ్మెలు కృష్ణ,
 బహువిధమ్ముల నిట్టివ్యాజంపులీల
 లహిరాజశయన, నీ వటు చూపుచుండ
 నీ లీల లన్నియు నిక్క ముత్పాత
 జాలమ్ములంచు నిస్సంశయ మంచు
 నందాది గోపబృందము తమయెడఁద
 లందు భావించి యి య్యాపద లెల్ల
 బాలుఁ డెట్టులొ దాఁటె పరమాత్ముకరుణ
 నేలొకో మనమిఁక నిందు వసింప,
 బృందావనము చేరుటెంతయు శ్రేయ
 మందు పసికి మన కన్నివిధాల
 వసతులు గలవని వారు యోచించి
 వెన ప్రయాణమ్ముల విధియించి యవల
 తమకుటుంబముల బృందకుఁ జేర్చి మిగుల
 ప్రముదితస్వాంతులై వసియించి రచట.
 బలరాముఁడును నీవు బహువిధభేల
 లెలమి బృందావని నీడుబాలకులఁ
 గూడి క్రీడించుచు గోవత్సములను
 వేడుక మేపుచు వెలయుచునుండ
 గోపగోపీజనుల్ కుతుకమ్ముమీఱ
 నేపారుసంతృప్తి నెసఁగి రచ్చోట.

680

ఎచ్చోట నీవుందు వెచట కాలిడుదు
 వచ్చోట శుభము అనంతము లగును.

ఆపదల్ రవికిరణాళికి హిమము
 రూపఱునట్లు నిర్మూలము లగును
 ఇట్టి నీ మాహాత్మ్య మెఱుగక మంద
 పట్టు వీడిరి వ్రేలు పానురు లగుట
 మందయు బృంద నీ మహితపాదార —
 విందచిహ్నితములై వెలసిన కతన
 పరమపుణ్యస్థల పదవుల నొందె
 నిరుపమ కారుణ్యనిధి : దేవదేవ :

కలలోననైన శ్రీకర భవత్పాద
 జలజదర్శన ఘన సంపద నొసఁగి
 నను భక్తునిగఁ జేసి నాజన్మసఫల
 మొనరింపుమా జగదుద్ధార నిరత :

690

వత్సాసుర పథ

సకల బర్హిర్ముఖ సంస్తవనీయ,
 ప్రకట శుభచరిత్ర, పంకజనేత్ర.
 శ్రీకృష్ణ, నీదు సత్కృత్యముల్ లోక
 శోకవిదూరముల్ శుభదాయకములు.
 ఒకనాఁడు కాళిందియొడ్డున వత్స
 నికరమును బలుండు నీవు గోపాల
 బాలురు 'మేవఁగ, వత్సమై యొకఁడు
 కూశరక్కసుండు నెక్కిన్నగర్వమునఁ
 గీడు మీ కొనరింపఁ గికురు వహించి
 దూడ గుంపులలోన దూటి, మేయుచును
 అదను చూచుచునుండె, నా కూశతలఁపు
 యదువంశతిలక, నీవంతయు నెఱిఁగి

బలరామునకుఁ దెల్పి, బాలురఁ బిలిచి
 చెలులారః గనుఁడి, యీ చెలువంపు లేఁగఁ
 గనుల కానందమ్ము గల్గించుచున్న
 దనుచు దగ్గరఁ జేరి యా క్రేపుకాళ్లు
 వాలముం జేరిచి పట్టి కపిత్థ
 సాలమ్మునకు గొట్టి సంహరించితివి
 వెలఁగయు నాసురద్యేషియు నొకట
 నిలఁబడఁగాఁ గాంచి, యెలమి బాలకులు
 నిను నుతియించిరి, నిర్జరగణము
 పొసరఁగఁ గురియించె పూలవర్షమ్ము.

700

బకాసురవధ

నవనీతచోర, శ్రీనందకుమార,
 దివిజార్తిహర, కృష్ణ, దీనమందార,
 ఒకనాఁడు క్రేపుల నుత్సాహ మొప్ప
 నికటాటవిని మేప నీవు, రాముండు
 గోపబాలురు, తోలుకొనిపోయి, మేపి
 యేపగు నెండ సహింపఁగ లేక
 దూపగొన్నట్టి మీ దూడల నెల్ల
 దాపునఁగల నీటి తావున నీరు
 ద్రావించి, మరలించి, తరలిరా నొకెడఁ
 ద్రోవ బకం బొండు దోఁచె బెన్నేన
 నొప్పారిః యద్దాని యొడలింటి చాపు
 విప్పు బాలురు గని వెఱపు నచ్చెరువు
 పడుచుండ, నా కొంగ పనులెల్లమాని
 యెడఁదఁ గదలనీక, యీహలు వదలి

తనచూపు నీ యందఁ దగులమ్ము చేసి
ముని చెలువున నుండె పుండరీకాక్ష :

ఆ రీతినుండి తా నదనని ముక్కు
తీరుగా నవరించి తెప్పన టెక్క
లల్లార్చి పాదద్వయమ్ము పైకెత్తి
యల్లన నెగిరి. భయంకర వక్త
మతి వివృతముచేసి యా బకాసురుఁడు
ధృతిమీఱ నిను మ్రింగె శ్రీ బాలకృష్ణు
ఆ రక్కసుఁడు మ్రింగినట్టి ని న్గనక
తీరనిభీతిఁ జెందిరి బలరాము

డాది బాలురు. కాని యప్పుతస్వరూప,
నీదు మాహాత్మ్యంబు నెఱిఁ గనరైరి.
అసురుఁడు కబళింప నచ్యుతా. నీవు
వెన వాని కంఠమ్ము వివరమ్ము నందు
నిలిచి లోనికి బోక నిప్పుచొప్పునను
బెలుచ దహింప నా వేండ్రమ్ము నోర్వఁ
జాలక మ్రింగెడు శక్తియు లేక
తాలిమిమాలి ని న్ధరణిపై వెడలఁ
గ్రక్కి ఘోషించుచు గ్రక్కునఁ బొడువ
నుక్కరియైరాగ నుదుటడగంగ
వాని చంచులు రెండు పట్టి చీల్చితివి
ప్రాణముల్ గోల్పోయి వాఁ డంత మొంద
నమితహర్షమ్మున నలరుల వాన
నమరులు గురియించి రా సమయాన
గోపకుమారు లెక్కుడు మోదమంది
“అపద తొలఁగె కృష్ణా” యని కేక

లిడుచు గంతులువేసి, రెలమి మీ యన్న
కడుఁ బ్రీతి నినుఁ దన కొ గిటఁ జేర్చె.

రామకృష్ణులు బంతి చల్లులారగింప గోపబాలురతో

వనికిఁ జనుట

అఖిల జగద్వందితాంఘ్రి సరోజ,
శిఖరమృపింఛలాంఛిత దివ్యతేజ,
పాలకృష్ణాః ఒక వాసరమందు
హాళిమై నీవు మీ యన్న రాముండు
బంతి చల్లులు గోపబాలురతోడఁ
గాంతారమునఁ దినఁ గాంక్షించి తేప
కడలేచి, మీ లేగ కదుపు లన్నింటి
విడిచి కొమ్ములనూద వ్రేలపాలకులు
మెలఁకువఁ గని లేచి మించిన వేడ్క
చలిదికావళ్ళ సంసతలమ్ములందు
ధరియించి క్రేపుల తలుగుల విడిచి
తరలించుకొని భవత్సన్నిధిఁ జేర
నందఱు గలిసి మీ రమిత ముదమ్ము
సంది దూడంమంద లన్నింటి కాన
కుం దోలుకొనిపోయి కూరిమిపెల్లు
సం దేలియాడుచు నడయాడుచుండ

730

అఘాసురవధ

అఘుఁడను రాక్షసుఁ డతి మదోన్మత్తుఁ
డఘకృత్యరతుఁడు బకాసురు ననుజుఁ

డాతఁడు తనయన్న హతుడైన యట్టి
 రీతి నెఱిగి ప్రవృద్ధరోషమున
 తన సోదరుని పగఁ దాఁ దీర్చునెంచి
 నిను నీదు మిత్రుల నిర్మూలనమ్ము
 గావింపఁ గడురేఁగి, కమలాక్ష ! కంసు
 భావంబెఱిగి వాని పనుపునఁ వచ్చి
 మీరెల్ల చల్లులు మెసవంగఁ బోవు
 దారి కడ్డంబుగఁ దా నొకపెద్ద
 యజగర రూపమ్ము నంది, యాశ్చర్య
 మజునకై నను గల్గినట్లు గన్నడుచు
 మిమ్ముల నందఱు మ్రింగు యత్నమునఁ
 బమ్మిన క్రుధ తన వదన గహ్వరము
 మను మిను దాఁకెడి మాడికిఁ దెఱచి
 కొని పడియుండె నెక్కొన్న గర్వమున —

ఆ మార్గమందున నరుగు మీ కెదుర
 భీమ రూపమున నా పెనుఁబాము తోఁచె
 నా పొమునుం జూచి యాశ్చర్య మొంది
 గోపాలబాలురు 'కో' యని యఱచి
 అల్లదె కనుఁగొనుఁ డా యజగరము
 నుల్లములకుఁ గడు నులుకుఁ గల్గించెఁ
 గొండంత దేహము, గుహయంత నోరు
 మండు కనులు, విషమయములౌ కోఱ
 లతిఘోర మీ రూప, మరయంగ మనల
 హత మొనరింప నీ యహి యిట్లు త్రోవఁ
 బడియుండుః నుండనీ, బకునంతవాని
 గెడవినవాఁడు శ్రీకృష్ణుడే మనకు

ప్రాపుగా నుండఁగా, భయమేల ? మనల
 నీ పాము మ్రింగెనా, యిదియును బకుఁడు
 పొందిన దుర్గతిఁ బొందెడి ననుచు,
 నందఱు బాలకు లమితమౌ వేడ్క
 నినుఁ జూచి నవ్వుచు నిర్భీతి వారు
 వనజోదరా ! పామువదన గహ్వరము
 నందు ప్రవేశించి రందఱు క్రేపు —
 లం దోలుకొని శంక లవమేని లేక
 తననోటఁబడిన వత్సములను, వాని
 వెనుఁబడి వచ్చు నాభీరబాలురను
 ఒక కబళముగ నా యురగమ్ము మ్రింగె
 ప్రకటాద్భుతమున దేవతతి మునింగె,
 జగదార్తిహరణ, నిర్జరలోకశరణ,
 నిగమచరణ, నవనీరజనయన,
 అంతట నీ వా భయంకరదృశ్య
 మంతయుఁ జూచి య య్యహికంఠబిలము
 నందునఁ జేరి దేహముఁ బెంచి సన్న
 సందేనిలేనట్లు సంపూరణముగ
 గోడవెట్టిన రీతి కుదిరికతోడ
 నీడ వోవకయుంటి హేమాద్రిధీర :

750

ఆ రీతి నీ వుండ నజగరమునకు
 నూరుపాడక యొడ లుబ్ధి లోనున్న
 ప్రాణముల్ తచ్చిరోభాగపార్శ్వముల
 నాని చీరిచికొని యటనుండి తొలఁగె
 భవదీయదివ్యకృపాసుధావృష్టి
 లవమేని నాపదలను బొందనట్టి

గోవత్సములతోడ గోపాలబాల —
 కావళితోడ న య్యాశీవిషమ్ము
 వదనమార్గమునుండి వచ్చితి వీవు
 చదలున మేఘమ్ముచాటును వీడి
 తారలతోడఁ బ్రత్యక్షమై వెలుఁగు
 తారేశు చందానఁ దపనీయచేల :

760

అంత న య్యహిమేనునందుననుండి
 కాంతిపుంజమ్మొండు గ్రక్కున వెడలి
 నలుదెసల్ వెలుగంగ నభమున కెగసి
 యులుకుఁ గ్రేపులు బాలు రొందుచునుండ
 అచ్చెరువని యమృతాశను లన గ
 వచ్చి నీలోఁజొచ్చె బాలగోపాల :

అప్పుడు నీతోడియర్భకుల్ చాల
 మెప్పు సంతృప్తి సంతప్రీతియు నొంది
 “జయ యఘాసురహర. జయ మేరుధీర
 జయ నందనందన, జయ బాలకృష్ణ :”
 అని నిన్నుఁ బొగడుచు నాటలాడుచును
 మునుకొన్న సంతసమున ముగ్ధిరంత,
 విరివాస గురిసిరి విబుధులు, జగము
 పరమశాంతమ్మునఁ బర గె, నజుండు
 ఆ మహాత్మవముల నన్నింటిఁ జూచి
 భూమికి దిగివచ్చి, “భుజగరాజమ్ము
 నీ బాలుఁ డేక్రియ మృతి, జెందఁ జేసె
 నే బాధలునులేక యెట్లు బాలురను,
 మనగఁజేసె నిది యమానుషకృత్య”
 మని మనంబునఁ గడు నబ్బుర మందె

770

దేవదేవ, జగత్పతీ, సర్వభూత
భావుకాదిననుస్తభాగ్య ప్రదాత.
శ్రీకృష్ణ, నీదు ప్రసిద్ధమౌ మహిమ
లే కొలఁదులొ యెవ్వరే, గనలేరు
వత్సాసురుండును బకుఁ డఘాసురుఁడు
మత్స్యరబుద్ధి ని స్మందింప నెంచి
అగ్గిబడ్డ మిడుత లట్టులు తామె
మ్రగ్గిరిగద యహంభావ హేతువున
అట్టిగుణములు నా కలవడనీక
కట్టడచేసి నీ కైంకర్యదీక్ష
గలిగించి న న్నేలు కమలదళాక్షః
జలజాసనాది నిర్జరలోక రక్షః

శ్రీకృష్ణుడు బంతిచల్లు లొరగించుట

శ్రీరమణీనిత్య సేవితచరణ,
క్షీరాబ్ధిశయన, పంకేరుహనయన,
యదుపుత్ర, నీ మాహాత్మ్యముగరిమ
విదితముగాదండ్రు వేధకు నైన
నీ మహితోన్నతుల్ నీప్రభావములు
తా మెఱిఁగియు దేవతలుగూడ భ్రాంతి
నిన్నుఁ గేవలము మానిసిగాఁగ నెడఁద
నెన్ని నిజాధిక్య మిదియంచుఁ దెలియ
నీ ముందు ప్రకటించి నిక్క మ్మెఱింగి
యామేది నీవే మహత్తరశక్తి
గలదై వమని యెంచి, కలఁకను విడిచి
విలసితభక్తి సేవింతురు నిన్ను.

ఆ రీతి ముక్తి నయ్యఘదానవునకుఁ
 గూరిచి పదపడి గోపాలకృష్ణ.
 చల్లని నీడల జానొందు తరులు
 పుల్లారవింద కుముద సంచయములు
 తియ్యని కమ్మని తేటతోయమ్ము
 లొయ్యనొయ్యన వీచుచుండు పయ్యరలు
 గలిగి మహానందకరమగు నొక్క
 జలజాకరమ్ముపజ్జకు వత్సములను
 గోపబాలురను దోడ్కొనిపోయి కొలను
 చూపి, నెచ్చెలుల కుత్సుకత నిట్లంటి
 "ఎండమ్రగ్గితిరి మీ కెచ్చెగా క్షుత్తు
 రండు బాలురు: వేగిరమ జాగులేక
 ఇది చల్లులు భుజింప నిమ్మగు స్థాన
 మదిగాక యీ క్రేపు లన్నియు నిచట
 నీరమ్ము ద్రావుచు, నెమ్మి మేయుచును
 దూరమ్ముసనక యిందున నందు నుండు
 మనమ్ము చల్లులను నెమ్మది భుజియింప
 నొనరికగా నుండు నో చెలులార: "

790

ఆ లలితోక్తుల కానందమొంది
 వ్రేలబాలురు తమ క్రేపుల నెల్ల
 నీరమ్ముద్రావించి నిండు పచ్చికల
 మీఱు పల్లముల నెమ్మిని నిల్పి వచ్చి
 కొలను దరిం జేరి కుతుకమ్ముతోడ
 చలిది చిక్కము ముళ్లు సడలించి, విప్పి
 తామర దుద్దువృత్తము చుట్టునుండు
 కోమలములగు రేకులఁ బోలి నీదు

చుట్టుఁ గూర్చుండి ని స్టూచుచు వారు
 చట్టు, లివుళ్లు, ఘాసమ్ములు, లతలు
 పువ్వు, లాకులు, కంచములుగ నా చల్చి
 బువ్వులు వేడ్కతో భుజియించి రపుడు,
 ఊరుఁగాయలను నోరూరఁగఁ జూపి
 యేరికి నిడక తానే తిను నొకఁడు,
 ఒకని చే కబళమ్ము నొడిచి గ్రసించి
 యెకసక్కె మొనరించు నెగురుచు నొకఁడు,
 పంతమ్ములాడుచుఁ బదిమంది చల్చి
 గొంతుకనిండఁ గూర్చొని తిను నొకఁడు, 800
 అన్ని పదార్థమ్ము లందఱునుండి
 యన్నవ కొని తిని యలరు నొకఁడు,
 అదె కృష్ణుఁ గనుమని యన్యు భక్ష్యములఁ
 బొదివి కైకొని తిని పొంగు నొకఁడు,
 గుసగుసలాడుచు గుంపులు గూడి
 ముసిముసినవ్వుల మురియుచు నిట్లు
 లలరుచు, నాడుచు నా బాలు రెల్ల
 చలుదులు సాపడు సమయమ్మునందు

జగముల నాడించు చతురుడ వీవు
 నిగమవందిత, నీదు నెచ్చెలులై న
 పడుచువారలు మెచ్చ, బటువుగా నుండ
 నడుము దిండున వంశనాశమ్ముఁ జొనిపి
 నిడువేత్రదండమ్ము నిగ్గు శృంగమ్ము
 పడిపోనియట్లు డాపలిచంక నదిమి,
 మీఁగడ పెరుఁగుతో మిళితమైనట్టి
 బాగుగ వాసనల్ ప్రసరించునట్టి

చలిది యన్నమును నీ సవ్యహస్తమునః
బొలుపార నునిచి యింపును గూర్చునట్టి
వివిధోపదంశముల్ వ్రేళుల నడుచు
సవరించి. యా మిత్రసమితి ముద్యమున
నుపవిష్టుడ వయి సర్వోక్తుల తోడఁ
గృహమిఁగ నవ్వచుఁ గృష్ణః శైశవము
మెఱయంగఁ జల్లుల మెసవితివయ్య
యరుదరుదిదియని యమరులు వొగడ —

810

నీ నాటకమ్మున నెలమితో జల్లి
బోనమ్ము నీ తోడ భుజియించినట్టి
గోపబాలురు చేసికొన్నట్టి పుణ్య
మీ పాటిదని చెప్ప నేరులే రెందు
పురుషోత్తమా. యాగ భోక్తవు నీవు
పరమాదరమున గోపాలబాలకుల
బంతిని గూర్చుండి పర్యషితమ్ము
స్వాంత ముప్పొంగఁగా సాపడితయ్య

వేదోక్తమంత్ర పవిత్ర హవిస్సు
నాదరించెడు నీకు నాభీరి. నందు —

సతిచేతిపాకము చాల రుచించె
నతి నుతి పాత్ర మా యతివ జన్మమ్ము
భక్తిహార్దమలై భవత్కాంక్షితములు
త్యక్తమ్ము అన్యమ్ము అవి యెట్టివేని
సముడవు. నీ సేవ సల్పెడి భాగ్య
మమరునే నా వంటి యధమాధమునకు
కాని నా అఘసేవ కాదనఁబోక
న్యూనాతిరేకమ్ము లూహించుకొనక

820

నన్నుఁ గాపాడుమా, నవనీతచోరః
నిన్ను నమ్మితినిరా. నిగమసంచారః

బ్రహ్మ గోవత్సగోపబాలుర నంతర్ధానము సేయుట

శ్రీయాదవాన్వయ స్థిరరత్న దీప.
మాయామనుజరూప, మహితప్రతాప,
నందకిశోర. ఆనందాన బాల
బృందమ్ముతోడ నా రీతిని నీవు
చలుదులు భుజియించు సమయాన వత్స
ములు మేఁతలకుఁ జొచ్చి, పొదలిన లేఁత
గతీకలు మేయుచుఁ గడు దూర మేఁగి
యురుతరాటవిఁ జొచ్చియుండెఁ బాలకులు
తమతమదూడల తండమ్ము లచట
తమకుఁ గన్నడవని తద్ద భయమ్ము
నొంద నా బాలుర యులుకు మానంగ
పొందిక నిట్లంటి పురుహూతవంద్యః

“బాలులారా ! మన వత్సమ్ములెల్ల
మేలు లేఁగసవులు మేయుచు నడవిఁ
జాలదూరమునకుఁ జనియుండు, నచట
నేలాగు మెదలుచు నే క్రూరజంతు
తతిచేత నే యాపదలకు లోనగుచు
వెతఁ గూరియున్నవో, వేగ నే నేఁగి
కని కొనితెచ్చెదఁ కడమలేకుండఁ
దినుఁడు చల్లులు మీరు, దిగులు నొందకుండు.”
అని వారి నోదార్చి, హస్తాబ్జమందు
పొనరియుండిన చల్లి బువ్వతో నీవు...

కదలి యరణ్యమార్గమున దూడలను
 వెదకుచు నటునిటు వేవేగఁ జనుచు,
 నిచట మేసినవి, నీ రిచటఁ ద్రావినవి,
 యిచట విడిసినవి. యిచోటు వాసినవి,
 అది యిది యనుచును హరిః కృష్ణః నీవు
 పొదలందు గిరులందు భూజమ్ములందు
 కూలంకషములందుఁ గొలఁకుల వత్స
 జాలమ్ము వెదకుచు చరియించుచుండ
 భువి నీదు సామర్థ్యమును గన్నయట్టి
 భువననిర్మాత వేల్పులపెద్ద బ్రహ్మ
 నీ నేర్పు. నీ శక్తి. నీ సహనమ్ము
 తా నెఱుంగఁగ మదిఁదలఁచి లేఁగలను
 బాలుర నొక్కచో పదిలమ్ముగాఁగ
 హాళిమై తనదు మాయాశక్తి దాఁచె
 దూడలువోయిన త్రోవ యొక్కింత
 గూడ నెఱుఁగ కివు గోపాలకృష్ణః
 చలుదులు దిన్న కాసారమ్ముఁ జేర
 చెలికాండ్రు లేరందు శ్రీ మనోనాథః
 విశ్వమయుఁడ వీవు విశ్వాత్మకుఁడవు
 విశ్వవిదుఁడవీవు విశ్వప్రకాశః
 ఈ వెఱుంగనిది యొండెద్దేనిఁ గలదె
 యీ విశ్వమందు సర్వేశ. శ్రీకృష్ణ.
 ఇది బ్రహ్మమోసంపుకృత్యమ్ముగా గ
 మదిలోన నీ వెంచి మందహాసమ్ము
 గావించి, “యేలొకో, కాంచన గర్భుఁ
 డీ విధమ్మున మోస మేర్పడఁజేసె.

నాతని వంచించి యా వత్సగణము
 నాతోడి గోపాల నందనసమితిఁ
 గొని తెచ్చుటిది యొక గొప్పయే నాకు
 మునుకొన నక్కార్యమునకు నే నిపుడు
 వనజగర్భుండె యా వంచనమాని
 దన యజ్ఞతకుఁ గడుఁ దపియించుఁగాక''
 అను నిర్ణయమ్మున నటనుండి మరలి
 చనుచు బృందను గోపసతులకుఁ గోప
 జాలవత్సగణమ్ము వనభూమియందు
 నేలీల నెచ్చటి కేగెనో గాని
 కానరారని చెప్పఁగా రాదు. కాన
 నేన వత్సములుగ, నేన జాలురుగఁ
 బూనెద నన్నిరూపులు భేద మించు
 కైనను గనరాని యట్టుల. మరియు
 వయసులు, కంఠ శబ్దంబులు, నీతి
 నియమము, లలవాట్లు, నేర్పు, లాహలును
 అవి యివి యననేల యన్నియు నటులే
 సవరించుకొని మంద సంచరించెదను''
 అని యన్నిరూపమ్ము లప్పుడ దాల్చి
 నలినాయతాక్ష. మందను జేరుకొంటి
 గోపజాలకులును గోవత్సనివహ
 మే పగిదిని తమ యిక్కల మున్ను
 మాతలతోఁగూడి మమత వర్తిల్లు
 నా తెఱ గున నుండె నానందమొప్ప
 వ్రేతలకును ధేనువితతికిఁ జూడ
 మాతంతఁ మదిక సంభావితమయె

పిల్లలకును వత్సవితతికిఁ గూడ
తల్లులపైఁ బ్రేమ తద్దయుఁ బెరిగె
అనుదిన కార్యమ్ము లప్పటప్పటికి
మునుపటివలెఁ గ్రమముగ సాగుచుండె.

860

బలరాముని సందియమును శ్రీకృష్ణుఁడు తీర్చుట

బలరామునకు బాల, వత్సగణమ్ముఁ
దిలకింపఁ గృష్ణః ని న్దిలకించి నట్లు
ప్రేమ మిక్కుట మౌట, విస్మయ మ్మంది
యామీఁద నతఁడు దివ్యజ్ఞానదృష్టి
నీవ యాబాలురు, నీవ యాక్రేపు
లీవ సర్వమ్మని యెఱిఁగియు లోన
సందేహపడుచుండ, సత్యమైనట్టి
చందంబునుం దెల్పి శంక మాన్పితివి.
భవదగ్రజుండగు బలునకుఁ గూడ
సవతులేని త్వదీయ సంపూర్ణమహిమ
మెఱుంగరా దనఁగ మరెవ్వరికేనిఁ
దరమౌనె యెఱుంగఁ బద్మదళాయతాక్షః

బ్రహ్మ శ్రీకృష్ణుని మహిమనెఱిఁగి, తనయజ్ఞానమునకుఁ

జింతించి, కృష్ణుని ప్రార్థించుట

ఆ విధంబునను గోపార్థకుల్ క్రేపు
లీవయైయుండ నొకేడు గతించె
తోయజసూతికిఁ ద్రుటికాల మగుట
నాయమరజ్యేష్ఠుఁ డవల నేతెంచి

బాల. వత్సముల రూపములతో నున్న
బాలకృష్ణుని నిన్నుఁ బరికించిచూచి
వెఱఁగున మునిఁగి వివేకమ్ము తఱిగి
యెఱుకమాలుట మది నిటు వితర్కించె.

870

“బృందావనములోని క్రేపులు బాలు
రందఱు నాడు మాయాగుహ సుప్తు
లై యింతకును లేవ రరుగ రెచ్చటికి
యీ యున్నవత్సము లీ బాలు రెవరు?
వరసృష్టియందమా బ్రహ్మ నాకన్న
నొరుఁ డితరుఁడు మది నూహింపలేడు;
పుట్టితిఁ బెరిగితి బుద్ధినెఱిగితిఁ
బుట్టించితి జగమ్ముఁ బోయెఁ బ్రాయమ్ము
సవపాలు కాని యీ చందాన నిట్టి
నవసృష్టిఁ గాన నెన్నఁడు నిది వింత.”
అని తమ్మిచూలి నిజాత్మవిచార
మునుబొంది. యాశ్చర్యమున ముగ్ధియుండ
ఆ యర్భకసమూహ మంతయుఁ గృష్ణ
నీ యాదిరూపమై నెగడు నారాయ
ణాకారములతోడ సచటఁ గన్పింప
వీఁక నుత్సాహమ్ము వెలయ విరించి
తనుఁ దాన మఱచి. యంతట మేలుకాంచి.
తన యెదుటన బృంద దర్శించి. యచటఁ
గరమున శీతాన్నకబళమ్ముఁ దాల్చి
త్వర మిత్రసమితిని. వత్సగణమ్ము
వెదకుచుఁ దిరిగెడు విష్ణుని. నిన్ను
నూగ నొగనగఁ గని మోహము మాని

880

నీదు శ్రీకరపాద నీరజములకు
 వేదోత్తమంత్రముల్ వెలయ సాష్టాంగ
 మెరఁగి నిలిచి చేతులెత్తి జోడించి,
 పరమపురుష, నిన్నుఁ బ్రార్థించె నిట్లు.

బ్రహ్మ శ్రీకృష్ణుని ప్రార్థించి తన్ను మన్నింప వేడుట

“విశ్వప్రకాశః దుర్విషయవినాశః
 శాశ్వతరూపః యసదృశప్రతాపః
 నీవె ప్రపంచంబు. నీవె సమస్త
 జీవజాల, మీవె సృష్టి కారణ.
 మీవె గుణత్రయ, మీవె సర్వమ్ము
 భావనాతీతమౌ బ్రహ్మమ్ము నీవె
 నీదు మాహాత్మ్యమ్ము నెఱిఁ గనలేక
 ఆదమఱచి కడు నజ్ఞానతిమిర
 మున మునింగితి గర్వమున వెఱిన్ నైతి
 నిన్నుఁ బరీక్షింపంగ నెమ్మది నెంచి
 పొనరించితిని దోషపూర్ణమౌ కర్ష
 మనయుఁడ నన్ను దయాదృష్టిఁ జూచి
 మన్నింపుమా జగన్నానందచరిత్ర,
 పన్నగశయన, పాపధ్వంసనిపుణ,
 తారల నాసారధారలనైన
 భూరజంబుల నైన బుధులు లెక్కింపఁ
 జాలుదు రేమొ, నీ శశ్వదుత్కృష్ట
 లీలాగుణంబుల లెక్కింప లేరు
 నీ కరుణాగుణాన్విత భాగ్యలబ్ధి
 లేకున్న ని న్గనలే రెవ్వరేని

భవదీయమహిమాప్రభావముల్ గనెడు
ప్రవిమల సత్త్వసంపన్నులొ నీదు
భక్తులలో నొకభక్తునిగాఁగ
ముక్తసాంగత్య సమ్మోదితుగాఁగ
ననుఁ గరుణింపవే నలినదళాక్ష,
మునిజనసంరక్ష. బుధజనపక్ష : ”

అని పెక్కువిధముల నచ్యుతా, నిన్ను
వినయవిధేయతల్ వెలయంగఁ బొగడి
భవదీయకరుణకుఁ బాత్రుఁడై యజుఁడు
ప్రవిమలభావసంపద్భాగ్య మంది
వలగొని నీ పాదవనజముల్ తనదు
తలలుదాఁకఁగ మ్రొక్కి ధన్యుండనైతి
నని మనంబునఁ బొంగి యాత్మనివాస
మునుఁజేరఁ జనియె దామోదరా : కృష్ణ :

900

ఆవల నీదు మాయను మాయఁ జేసి,
గోవత్సముల బాలకుల నదృశ్యము
గావించి నిజవత్సగణము, బాలురను
వేవేగ ప్రేయమునఁ బేర్వేరఁ బిలిచి
అనుఁగులతో చల్లు లాప్యాయనముగ
మునుపటి రీతిని భుజియించి యచటి
వింతలు చూపుచు వేడుకపడుచు
స్వాంతముల్ పొంగఁగా బాలకుల్ నిన్ను
కొనియాడుచుండ నా గోపబాలకులఁ
గనికరించుచు వత్సగణములతోడ
బృందఁ జేరితి బాలకృష్ణ : నీ లీల
లెందు మాహాత్మ్య ప్రకృష్టముల్ దేవ :

మునులై ననేమి ? విబుధులై న నేమి ?
 వనజోద్భవుండేని ఫలమె ? గర్వమ్ము
 విడకున్న నెందేని విఫలులే యగుట
 కడు సత్యమేయగుఁ గాదె జగాన,
 మిగుల నహమ్మతి మించి విరించి
 నగుబాటునొందె, శ్రీనాయకా : నీదు
 మహిమ యెఱుంగక మాయలో మునిఁగి
 యహమనుగుణము మహాబాధకమ్ము.

910

నను నహంకార గుణవ్యతిరేక
 ఘన నయశీలునిగాఁగ మన్నించి
 భవదీయపాదసేవాభాగ్య మొసఁగి
 యవిరతకరుణా కటాక్షమ్ముతోడఁ
 గాపాడవే ముక్తి కాంతావినోద :
 నీ పాదములె దిక్కు నిత్యానుమోద :
 ఖలు నఘుఁ బోకార్చి, కడుప్రియమ్మొసఁగ
 చలుదు లాప్తులతోడ సాపడి యజున
 కతులమౌ నీదు మాహాత్మ్యంబుపెంపు
 మతికెక్కఁ దెల్పిన మహనీయమైన
 యీ నీ కథను పఠియించిన విన్న
 మానక కోర్కులు మానవతతికి
 పలియించునని శుకబ్రహ్మ పేర్కొనియె
 జలజనాభా : కృష్ణ : సాధుమందార :

గార్దభాకారుండై న ధేనుకాసురుని వధ
 శ్రీ పుండరీకాక్ష, శ్రీతజనపక్ష,
 తాపసజనరక్ష, దైత్యవిపక్ష.

కపట చిద్వృత్తి లోకము మోసగించి
 యపరాధమనక నిజాకృతిమార్చి
 మారురూపములెత్తి మానక హింస
 లోరువరానటు లొనరించునట్టి
 క్రూరుల దండించి కుతుకమ్ము ప్రజకు
 నేరుపునం గూర్చు నీ దయాపరత
 భువనత్రయంబునఁ బొగడొందుచుండు
 భవబంధమోచన, భార్గవీరమణః
 శ్రీదాముడనువాఁడు శ్రీ బాలకృష్ణః
 నీదు నెచ్చెలి మిత్రనిచయమ్ము తోడఁ
 జనుదెంచి నీ యగ్రజన్ముని నిన్నుఁ
 గని యిట్టులనె మైత్రి గడలుకొనంగ
 “రామకృష్ణులు మీరు ప్రబల దోర్బలులు
 ప్రేమస్వరూపు లాశ్రితకల్పతరులు
 మా మనవిని విని మా యభీష్టంబు
 ప్రేముడి తొనఁక గావింపఁగా వలయు.
 వినుఁడు దూరంబున వెలసెడి నొక్క
 ఘనతాళవనము; తత్కాననమందు
 ధేనుకుండను నొక దేవారి గలఁడు
 దాన, నెవ్వరు దాని దరియంగఁ బోరు
 ఆ దుష్టరాక్షసుఁ డమిత శూరుండు
 సాదుల బాధించు సహజ దుర్గుణుండు
 వాఁడు గార్దభము రూపమ్మును బడసి
 వాడిమి గల తన వారితోఁ గలసి
 మనుజులఁజంపి తన్మాంస మోరెముగఁ
 దినుచుండు మిగుల భీతిదముగ నెపుడు

ఆ తాళఫల సుగంధానిల మిపుడు
 మా తాల్మిభేదించి మమ్ముల నటకుఁ
 జాయక లాగెడు బలిమి నెట్లెని
 తీయని యా పండ్లఁ దినెడు భాగ్యమ్ము
 నాదృతి మాకు లభ్యం బగునట్లు
 మీ దయ నెఱపుఁడి. మీకు జేజేలు
 ఆ రక్కసుల మీరె హతమార్పఁ గలరు
 తీరుపఁ గలరు మా తీరని కోర్కి ”

ఆ పల్కులను విని హాస మ్మొనర్చి
 మై పొంగ నన్నయు మరియు మిత్రులును
 వెంటరాఁ దత్తాలవిసినమ్ముఁ జేరి
 తుంటరిదైత్యుని దున్నాడు మనుచు
 ప్రేరేచితివి రాము. రిపుజనభీము
 శౌరి, నందకుమార, జలధి గంభీర,
 బలభద్రుఁ డంత పెంపగు తనబాహు
 బలమేర్పడ గ తాళపాదపంబులను
 బట్టి కదల్చి తత్ఫలములు రాలు
 నట్లు లొనర్పఁగ నా ధేనుకుండు
 గార్దభాకారుఁడై కడువేగ నటకు
 దుర్దాంత భీషణాస్తోక కోపమునఁ
 జనుడెంచి, నిజఘోర చరణఘాతమున
 వనగిరియుతభూమిభాగంబు గదల
 రదములు దీటుచు, ప్రదరమైనట్టి
 కొదచెవుల్వెలయ, మిక్కుటముగ దోక
 విసరికొనుచు వచ్చి వెంగాళ్ళతోన
 వెనఁ దన్నె రాముని వెడఁదయురమ్ము -

నంతటఁ బోక యా యధమరాక్షసుఁడు
 పంతమ్ముతోడ నా బలభద్రుఁ గణవ
 గమకించి వాటమ్ము గానక రోష
 మమితమౌచుండంగ నటునిటు దిరిగి
 తన్నె నాతని గోపతనయులు బెదరి
 ఖిన్నులై చూడంగ, కెరలి యొండ్రొంచి,
 అంతట బలరాముఁ డాగ్రహ మొంది
 యంతకాకారుడై యధమగార్థభము
 నాలుగుకాళులం దా నొయ్య నొక్క
 కేలున బిగఁబట్టి క్రేడించి త్రిప్పి
 విగతజీవుని జేసి వెస నొక్కతాళ
 నగముపై వినరె ననంత శౌర్యమున
 ఆ తాఁకుచే నది యటునిటులూఁగి
 వాతాహతిం ద్రుళ్లి పడెడు విధాన
 వేరొంటిపైఁ బడి విఠిగె, యా చెట్టు
 ధారుణిపై నిల్చి దార్ద్రములేక
 వ్రాలె వేరొకటిపై వరుసగ నిటులె
 తాళభూజమ్ములన్ని తత్కాననమున
 నొకటిపై నొక్కటి యొఱఁగుచుఁ గూలెఁ
 బ్రకటమయ్యెను రాముఖాహు విక్రమము..

950

ఆ విపద్దశ ధేనుకాసురబంధు
 నివహమ్ము గాంచి యున్నిద్రరోషమున
 రాసఖాకారులై రయమున వచ్చి
 యీసున మీ పయికెగసి మీచేత
 మడిసి రెల్లరు నొక్కమాటుగా నంత
 యడవియంతయు నిర్భయాటవి యయ్యె.

గోపాలబాలురు కొండంతప్రమద
 మేపార మిము రామకృష్ణులఁ గాంచి
 భవదీయ బాహు సత్త్వమునకు మెచ్చి
 వివిధరీతుల మిమ్ము వినుతించి, తాళ
 ఫలములఁ దమకోర్కె ఫలియించినటుల
 కలమాఁగినట్టివి కడుపారఁ దినిరి
 అదిమొద లా వని యాలమేతలకుఁ
 గొదలేక మందలకుం డెంకి యయ్యె.

960

నందనందన, కృష్ణ, నవనీతచోర,
 సుందరాకార, వసుంధరోద్ధార,
 చెలికాటు వేడఁ జెచ్చెర వారి కోర్కె
 ఫలవంతమగునట్లు భావించి వేగ
 కూళుని ధేనుకుఁ గూల్పించి మధుర
 తాళఫలంబులఁ దనివి తీరంగ
 మెసవెడి భాగ్యంబు మిత్రమండలికి
 నొసఁగితి గౌరవ మొప్పంగఁ గాని
 వారు బాలకులంచుఁ బరఁగ నీసాటి
 వారు గారంచు నొప్పరికమ్ముఁ జూప
 వైతివి, భవదీయహృద్దసమ్మతికి
 జోతలర్పింతు యశోదాకుమారః
 ధేనుకాసురు బలదేవుండు చంపఁ
 బూనఁజేసితి వీవు పూన వెందులకు?
 తెలిసె నీ సంస్తుత్యదివ్యగుణంబు
 బలున కన్నకు జగత్ప్రఖ్యాతిఁ గూర్చు
 ఆ రీతి జరిపించి తయ్య తత్కార్య
 మీరెడుజగముల నెసఁగె నీ గుణము

970

నీ మిత్రసమతయు, నీ గురుభక్తి
సామాన్యములె బుధజనసమ్మతములు
అట్టి మేలిగుణమ్ము లావంతలేని
కట్టిఁడిమూర్ఖుఁడ కడుహీనజనుఁడ
నను గుణిగా, గరుణను సవరించి
వనజనాభా, భవత్పాదపద్మములు
సేవించుభాగ్యమ్ముఁ జేకూర్పుమయ్య
గోవింద, గోపాల, గోపికాలోల :

శ్రీకృష్ణుఁడు కాళియమర్దనము గావించిన కథ

శ్రీ గోపికాజన చిత్తవిహార :
రాగాదివిషయ దుర్వ్యాపారదూర :
విశ్వమ్ము నిర్భీతి వివిధ సౌఖ్యముల
శాశ్వతముగఁ బొందు సంకల్ప మొనర
దుష్టులఁ దునిమి నిస్తులమైన ముదము
శిష్టుల, కొనఁగుదు శ్రీతజనపక్ష :
నీదు సంకల్పముల్ నిత్యముల్ పుణ్య
ధామంబు లనుదినధ్యాన యోగ్యములు.

కాళిందిమడుగున కాళియుఁ డనెడు
కూళనాగంబుండు క్రూరు డతండు
ఆ సరీసృపగరళానల శిఖల
నే సమయమ్ముననేని యమ్మడుగు
వేఁగుఁ; బైఁబైఁ బరువిడు పక్షిజాతి
క్రాఁగి యందునఁబడి మ్రగ్గుచునుండు
ఆ నీటిజల్లుపయ్యరసోఁకఁ జాలు
ప్రాణముల్ వీడు నే ప్రాణియు నైన

నుదకంబుపొంగుచు నుడుక నా మడుపు
వెదఁజల్లు కాళియువిషము నెల్లెడల
ఆ విషజలమయహ్రదము నిర్విషము
గావించి సుజలసంకలిత మొనర్చి
జంతుజాలమున కాశ్రయముగఁ జేయ
స్వాంతమం దెంచితి సర్వసంరక్ష :

అట్టి సంస్తుత్యకార్యమునకుఁ బూని
పట్టువిడక నీవు బాలురతోడ
ఆల నా హ్రదసమీపావనిఁ జేరఁ
దోలించి నీదు మిత్రులు చూచుచుండ,
సరగున మడుపు పజ్జకుఁ జని దాని
దరినిగల కదంబతరువుపై నెక్కి
విడకుండ నీ నెఱుఁ బిగిముడివెట్టి
కడు భద్రముగ వల్వ కటి బిగియించి
యా తరుశాఖాగ్రమందుండి శబ్ద
మాతతముగ దిశలంటి మ్రోయంగ
నుఱికితి మడుపున నుద్వేలమైన
తరఁగల తాఁపుల దరులు కంపిల్ల
ఆ రీతి సంక్షోభ మగుచు నమ్మడుగు
ఘోరమై తనకు నెక్కుడు నుపద్రవముఁ
గలిగింప కాళియకాకోదరమ్ము
కలఁగుచిత్తమ్మునఁ గడుఁ గోపమంది
మడుఁగునంతయుఁ బరామర్శించి నిన్నుఁ
బొడఁగని, నిర్భయమ్ముగ నీవు నీట
నీదుచు సంతోషవృత్తిమై నుంట
వేదన, భేదమ్ము, భీతి, రోషమ్ము

తనకొక్కమారు వింతగఁ గల్గఁ దనదు
మనమున నపుడు నిమ్మాడ్కిఁ దాఁ దలచె.

కాళియ ఫణి శ్రీకృష్ణుని కఱచి బాధింపఁజూచుట

“ఎవ్వఁడీబాలకుఁ డిసుమంతలేఁడు
క్రొవ్వి యి మ్మడుగెల్లఁ గోలాహలమ్ము
గావించుచున్నాఁడు. కానఁడు భీతి.
భావిఁ గనఁడు మిట్టిపడుచునున్నాఁడు;
ఇది నాకు నెలవని యెఱుఁగఁడు. వీని
మద మణఁచుటగాక. మత్స్యరగరళ
పావకజ్వాలల భస్మ మొనర్తు
నీ వేళ నా శక్తి నెఱుఁగు లోకమ్ము”

1000

అని విజృంభించి కృష్ణాః శేషశయనః
అనయుఁడు కాళియుఁ డతిదుష్టబుద్ధి
గరళాగ్నితాపమ్ము గ్రమ్మంగ తనదు
కఱకుదంష్ట్రుల భవత్కాయమ్ముఁ గఱచె.
కఱచుటగాక యా కాకోదరమ్ము
తఱిఁజూచి తనదీర్ఘతనువుచే నీదు
మృదుకాయముంబట్టి మిట్టాడి చుట్టి
పొదలుకోపమ్మున బుసకొట్టుచుండె
పాముచే నటు చుట్టఁబడి చూచుప్రజకు
సామాన్యమానవు చాడ్చున చేష్ట
లుడిగినయటు దోచుచుంటివి, కాని
యెడరులు నీ కున్నవే జగద్రక్షః

మడుగున నున్న శ్రీకృష్ణునిగని యశోదానందాదు
లెల్లరు చింతించుట

నీ లోతుగానక. నినుఁగని గోప
బాలురు నీవు చేడ్చుచుంటి వనుచు

హ్రదముచుట్టునుమూఁగి యతిదుఃఖపూర్ణ
హృదయులై యుండిరి యొక్కడు భీతి
విసదారిచే నీవు వెత నొందితివని

పసులు దూడలు వృషభములు ని న్నాంచి

1010

యాతతభీతిమై నంబారవమ్ము
లాతఁజీ గావించె నచ్చోటు విడక

మరియు నుల్కులురాలె మహియెల్ల వడఁకె
కరము భయంకరగతి గాలి వీచె.

నిర్నిమిత్తమ మంద నెగులు సూచించు

దుర్నిమిత్తము లిట్లు తోచుట చూచి

నందగోవుండు మానసమున వగచి

మందగొల్లలఁ జేర్చి “మనబాలురెల్ల

పసివెంటఁ జనిరి. యే పగిది నున్నారొ

వెసఁ జని చూతము వెడలుఁడి యనుచు

వారలఁ దోడ్కొని వనికేఁగి జమునఁ

జేరి తద్వాహినీస్థిత హ్రదమందు

పాముకాటొంది. తద్వపువుచే నీదు

గోముకాయము చుట్టుకోబడియుండ

నినుఁగని శ్రీకృష్ణః నీతలిదండ్రు

లనుగతమైవచ్చినట్టి యాగోప

గోపికావ్రజము మిక్కుటమగు శోక

తాపమ్ములం బొందె ధైర్యముల్ వీడె.

నీదు మాహాత్యముల్ నీ సాహసములు

నీదు సాహాయ్యముల్ నీ చూపినట్టి

ముద్దుముచ్చటలును మురిపెంపుఁ బనులు

1020

నిద్దంపు నీమేన నెఱసెడికళలు

సకలమ్ముఁ దలఁచి దుస్సహమైనయట్టి

ప్రకటశోక మ్మొంది ప్రజతోడ నీదు
తలిదండ్రు లమితవ్యధల్ వొందుచుండ

శ్రీకృష్ణుఁడు కాళియుని గర్వమణఁచుట

జలజాక్ష, నీ వొకసామాన్యమనుజు
కరణి నొక్కముహూర్తకాల మట్లుండి
యరుసమ్ము భీతజనాళికిం గూర్పఁ
దలఁచి నీ మేను తద్దయు నీవు పెంప
వలయుతమై నిను బంధించియున్న
కాళీయసర్పమ్ముకాయమ్ము సడలి
తూలెను మరియు తద్భుజగమ్ము నాసి
కారంద్రములనిండ గరళమ్ము గ్రమ్మె
కాతె ధారలుగ రర్తము నోటినుండి
ఆ రీతిఁ దనబల మఱి గర్వ ముడిగి
కోఱులతో నిన్నుఁ గొలుకుట మాని
క్రూరకాళీయుఁడు కొంతదూరానఁ
జేరి రోషమున దుశ్చింతలు విడక
ఖగరాజగమన, వెక్కసమగుబుద్ధి
పొగతోడికొఱవిని బోలి నిల్చుండె
అంతట రిపుగర్వహరణ, శ్రీకృష్ణ,
దంతితుండాభమై తనరు త్వదీయ
కరమున నాగారికరణి కాళియుని
శిరము నదిమిపట్టి చెచ్చెర రెండు
తాలువులం జీల్చి ధరఁ బడవైచి
తూలించితివి వాని దుండగ మ్మెల్ల,
మరియు మాణిక్యసంభావిత మగుచు
కరము శోభిలు నా కాళీయబోగి

భోగమ్ముపై జగత్పూజార్హములును
 భాగీరథీనదీ ప్రభవమూలమ్ము
 లగు భవదీయ పాదారవిందముల
 నగధర. నిలిపి విన్నను వేర్పడంగ,
 యమునాతరంగ మహాధ్వనులెల్ల
 కమనీయఘన మృదంగధ్వనుల్ గాఁగ.
 మధుర అనన్మంజు మధుపఘోషములు
 ప్రథితగాయక గానవాహినుల్ గాఁగ,
 జలవిహంగప్రజ సరసస్వనములు
 సలలిత క్రమతాళశబ్దముల్ గాఁగ
 వినువీధి గుమిగూడి వీక్షించు సురలు
 ఘన సభనున్న ప్రేక్షకజనుల్ గాఁగ
 తాండవించితి జగద్రక్ష. బ్రహ్మాండ
 భాండము మోదింప. వరమునిప్రజము
 స్తుతియింప. సురతతి సుమములు గురియ
 కుతుకంబుతో భర్తకోటి మ్రొక్కంగ.
 నీ తలిదండ్రులు నీ చెలికాండ్రు
 ప్రేతలు గోపకుల్ ప్రీతి ని న్నాంచి
 ఆనందసాగరమం దోలలాడ
 ధేనువుల్ ముదమునం దేలుచు నెగుర
 నీ రీతి జగతికి నెసఁగె మోదమ్ము
 కారుణ్యజలధి. నీ ఘనతాండవమున.

1040

బాలగోపాల. భవత్కృతకార్య
 జాలముల్ మెప్పులు సజ్జనతతికి
 దుర్జనతతి కవి దుఃఖమూలములు
 నిర్జరారివిపక్ష : నిగమసంరక్ష :

కాళియుఁడు శ్రీకృష్ణునిమహిమ నెఱింగి పశ్చాత్తాపమొంది

తన్ను మన్నింపఁబ్రార్థించుట

కాళియ భోగి భోగములపై నిలిచి
యాలాగు తాండవ మతిదుస్సహముగ
సలుపంగ తావక చరణఘాతలకుఁ
గలఁగుచు నెత్తురుగ్రక్కుచు. విషము
నుమియుచు నయ్యహి యుల్లమ్మునందు
కమలదళాక్ష. యి క్కరణిఁ తాఁదలఁచె

1050

“దేవతలై న మదీయమౌ గరళ
పావకజ్వాలల స్పర్శమాత్రమున
మరణింతు. చిత్ర మీ మాణవకుండు
గరళాగ్నిఁ గాలఁడుగద, కడు మిగిలి
నా పడగలను భగ్నముగ నొనర్చి
యేపారు నిజశక్తి యేర్పడునట్లు
సను గాసివెట్టె నెన్నంగ సామాన్య
మనుజులుండె నమ్మఁగఁజాలఁ. గాదు
కాదు వీఁడఖిలలోకముల నెల్లప్పు
డాదరమ్మునఁబ్రోచు నాదిదేవుండు
శ్రీహరి” యని నిజచిత్తమందెంచి
“పాహి మాం. పాహి. శ్రీపతి. దీనరక్ష.
నాదు దోషముల నెన్నక దయఁ జూచి
నీదు దాసునిగ మన్నింపుమా దేవః
నీవె నాది” క్కని నిన్ను నా భోగి
భావించి భావించి ప్రార్థించుచుండ.

నాగకాంతలు తమ భర్తను గాపాడుమని శ్రీకృష్ణునివేడుట

పరమాత్మ భవదీయ పాదఘాతములఁ
గరము తదోగి భోగములెల చెదటి

యెమ్ములి నలిగి. సహింపఁగ రాని
యుమ్ములికమ్మున. నుదుటెల్ల నణఁగి
మృతిఁ జెందినట్లు భూమిని బడియున్న
పతిఁగాంచి గుండెలు వగులంగ నాగ
కాంత లెంతేఁ జింత కడలుకొనంగ
స్వాంతముల్ కలఁగ నెవ్వగ నివ్వటిల్ల
కర్తవ్య మెద్దియో గానక లోక
కర్తను హరి నినుఁ గాంచి కారుణ్య
మూర్తివి నీ వని బుద్ధి నూహించి
యార్త శరణ్యుడ వంచు స్వాంతముల
నెన్ని నిగమవంద్య. నీరజనేత్ర.
పన్నగశాయి. నిన్ ప్రార్థించిరిట్లు

1060

“క్రూరుల దండించుకొఱకు మహాత్మ
ధారుణి నీ వవతార మందితివి
కావున నీ క్రూరకర్ము దండించి
తీ విది యుత్తమ కృత్యమ్ము కృష్ణ!
పగఱ బిడ్డలె యైనఁ బగఁబూన వీవు
జగదవనమె నీదు సంకల్ప చుగుట
తెగటార్తు ఖలుల నంతియెగాని. నీకు
పగయెక్కడిది సమభావ. సర్వేశ.
ఎట్టి సత్కార్యమ్ము లీ ఫణిరాజు
కట్టడ మున్ను దాఁ గావించి నాఁడొ
ఎట్టి వారలచెంత కెప్పుడుఁ జనని
యట్టి దేవుండ వీ యహిభాగ్య మేమొ
భవదీయ శ్రీకరపాదద్యయమ్ము
భవదూర! యీతని ఫణముల పైన

1070

నునిచి తాండవము మహాత్మవ మొప్ప
 నొనరించితివి జగదుద్ధార చరిత.
 నిగమలోక విహార. నీ పాదధూళి
 తగిలినఁజాలు. నా ధన్యాత్ములింద్ర
 పదమునైనను, బ్రహ్మ పదమునే యైన
 తుదకు డెందమ్ములందున నెంచఁ జోరు
 నీ మహామహిమలు నిరుపమానములు
 సామాన్యములె సర్వసాక్షిస్వరూప.
 మా మనవిని విని మముః బ్రోవు మయ్య
 సామగాన వినోద. సామజవరద.
 ఇతఁడు మా పెనిమిటి హినుండు క్రూర
 మతి గలవాఁడు సన్మార్గుండు గాఁడు
 కాని సౌభాగ్యభాగ్యము మముః బాయ
 హినవై ధవ్య నికృష్ట జీవితము
 భరియింపఁజాలము. పతిభిక్ష మాకుఁ
 గరుణించి యొసఁగుమా కల్యాణమూర్తి.
 మా పతిఁ బ్రాణసంపన్నుగాఁ జూచి
 శ్రీపతి. మముః బెండ్లి సేయుమా కరుణ
 వినవయ్య నీ సేయు పెండ్లియే పెండ్లి
 పిననాటి పెండిలి పెండ్లియే గాదు
 నీ యాన నెట్టి ప్రాణికి గాని కీడు
 చేయ డాగ్రహవృత్తి చెలరేగఁ డింక
 నీ యాజ్ఞఁ బాటించు నేఁ డాదిగాఁగ
 నీయవే ప్రాణమ్ము లీయహిపతికి."

1080

అని పతిప్రాణమ్ము లర్థించు నాగ
 వనితలఁ గరుణించి వనజాక్ష. నీదు

చరణఘట్టనములఁ జాలించి యచోటు
జరగి నిల్చుంటివి: సరగ కాళియుఁడు
తన ప్రాణములఁ బొంది తబ్బిబ్బుమాని
చినిఁగిన చెదరిన శీర్షమ్ము లెల్ల
కుదురుగ సవరించుకొని నిన్నుఁ గాంచి
మదినిల్చి భక్తి నిమ్మాడ్కిఁ బ్రార్థించె -

కాళియుఁడు తన్నాజ్ఞాపింపుమని శ్రీకృష్ణుని ప్రార్థించుట

“కరుణాపయోధి: వక్రములు మా గతులు
గరళ ఘోరములు ముఖంబులు సూడ
మదరోష గుణములు మాకు నై జములు
వదలునే యవి మమ్ము వనజదళాక్ష. 1090
మా పాపజాతి యిమ్ముహి పాపజాతి
సాపరాధులము శిక్షార్హులమేము
దయఁజూపితివి నన్ను దండించి. సరక
భయము దప్పెను. పుణ్యఫలము చేకూరెఁ
దాపసముఖ్యు లాత్మలఁ గోరు నీదు
శ్రీ పాదరజము నా శిరమునఁ జేరి
నను ధన్యుగాఁ జేసె నాచేత పూర్వ
మున నెట్టి సద్ర్వతములు సేయఁ బడెనొ
స్వామి. గోపాలకృష్ణా: యదువీర:
యేమి యాజ్ఞయొ సెలవిమ్ము నా కింక”

శ్రీకృష్ణుఁడు కాళియు నాజ్ఞాపించిన విధము

అని విన్నవింప నయ్యుహివిభు పల్కు
లనుమతించి దయారసామృతవృష్టి

నాతనిముంచి నీ యాజ్ఞాపనమ్ము
నీ తీరు వినిపించి తిభరాజవరద.

“ఓయి కాళియ, వినవోయి నా ముదల
నీ యాటలిక సాగనేరవు విడువు
మీ మడువున జల మిది మొదల్ శుచికి
ధామమై భూతసంతతికెల్ల వేశ
పానయోగ్యమ్ముగాఁ బరఁగెడిఁ గాన
నీ నాటినుండి నీ విందుండరాదు
నీవు నీ బందుగుల్ నీ సత్తిసుతులు
వే వెడలుఁడు మహాబ్ధినిఁ బేరుకొనుఁడు
నా చరణాబ్జ చిహ్నములు నీ తలను
ప్రాచుర్యముగఁ గనఁబడుచుండుఁ గాన,
గరుడుఁడు నిను బట్టఁ గడఁగ డా భీతి
యరయ నీకిక నెందునైనను లేదు
నిన్నీవిధమ్ముగా నేను శాసించి
యెన్నఁగా ప్రజకు మేలెసగంగఁ గూర్చి
నట్టి యీ కథను శ్రద్ధాశురై చదివి
యెట్టి వేశలఁగాని. యెచ్చోట గాని
నరులు భవద్విషాసల దుఃఖములను
బొరయకుందురుగాక భువనమ్ములందు
ఇదిమొద లెవ్వరే నీ హ్రదమందు
మదిలోన నన్ను సంభావించి మునిఁగి
దేవతాతతికి నెంతే భక్తిమీఱఁ
బావనరీతి తర్పణ మొప్పఁజేయ
దురితములను బాసి తోరంపుపుణ్య
చరణములను బొంది చరణగు నెలమి”

1100

అనియానతీయ న య్యహిరాజు నీవు
 వినిచినయాజ్ఞ పవిత్రభావమునఁ
 దలఁదాల్చి. నీకు వందనము లొనర్చి
 వలఁగొని, తాఁ దనవారలతోడఁ
 జని సముద్రముఁ జేరి సదృశి నిన్నుఁ
 దన మదినుంచి శాంతము బొందియుండె

1110

ఆ రీతి కాళియుఁ డరిగిన పిదపఁ
 జేరిమితోడ గోపికలు గోపకులు
 నీ తలిదండ్రులు నీ యనుంగన్న
 యాతురపడుచు ని న్నాలింగనమ్ము
 గావించుకొని తప్పెఁగా గండ మనుచు
 నీ విధమగు బాధ లెన్నఁడు నీకుఁ
 గలుగకుండెడునట్లు కరములు మోడ్చి
 తలఁచి ప్రార్థించిరి తమదై వములను
 అంతట యమునాప్రదాంబువుల్ సకల
 జంతుపానార్హ ప్రశస్తము లయ్యె,
 తదుపాంతభూమి యంతయుఁ బశువులకు
 కొదలేనిమేతలకుం డెంకి యయ్యె
 నాలుదూడలు వృషభాదు లుప్పొంగి
 వాలములెత్తి సంబరముగా దుమికె
 మ్రోఁడులై యుండిన భూజమ్ములెల్లఁ
 బోడిమిఁ జివురించి పొదలఁ దొడంగె

1120

దేవదేవ, మహాత్మ, దీనదయాళు,
 భావింపఁగలనె భవత్ప్రభావమ్ము
 జగమునకుం గిడుసల్పెడి వారి
 తగువిధానమ్మున దండించి సాధు

వర్తనులను బ్రేమ పాలించుచుందు
 కీర్తనీయము గదా కృష్ణః నీ మహిమ
 శరణన్నవారివాంఛలు దప్పకుండ
 కొఱలేక దీర్తువు గోపాలకృష్ణః
 సకలభూతములు సంతృప్తిపడుట
 యకలంకచరితః నీ కానందమయ్య
 అతిదుష్టుఁ గాళియు నబ్ధిఁ జేర్చితివి
 పతిభిక్ష నొసఁగితి పాఁపచేఁడెలకు
 యమునాహ్రదమ్ముతోయమ్మును మిగుల
 విమలజలమ్ముగా వెలయ జేసితివి
 ఎంతటి మాహాత్మ్య మెట్టి సంకల్ప
 మెంతటి సాహస మెట్టి కారుణ్య
 మంతటి దేవుఁడ వచ్యుతాః కృష్ణః
 యింతటి యల్పుని హినుని నన్నుఁ
 గాపాడు టెంతటి ఘనకార్య మయ్య ?
 శ్రీపతీ, నాదు దుశ్శీలమ్ము వాపి.
 నీదు దాసునిగ మన్నించి నీ దివ్య
 పాదసేవ యొసంగి పాలింపు మయ్య.

1130

బలరాముఁడు దవాగ్నిని మ్రింగి గోగోపగోపికా
 సంఘమును గాపాడుట

శ్రీవాసుదేవ. శార్జీ. రమానాథ. . .
 దేవదేవా. జగత్పిత. జగన్నాథ.
 పంచభూతములును భవదాజ్ఞ దా ట.
 వించు కేనియు జగద్ధితశుభచరితః

కాళీయఫణి యహంకార మ్మృడంచి
 వై శమ దాని నకూపారమ్ముఁ జేరఁ
 దరిమిన నానిశీధమునఁ గాళింది
 దరి ఘోషజనులునుఁ దత్పశుగణము
 కడు క్షుత్పిపాసలఁ గాసిల్లి సోలి
 పుడమినిబడి నిద్రవోవుచునుండ
 న వ్యనమందు దవానల మొండు
 నివ్వటిలుచు వచ్చి నిద్రించుచున్న
 వారి సమీపింప వారు తద్వహ్ని
 ఘోరతాపమ్మునకుం గడువెఱచి
 సరసిజనయన, కేశవ, శౌరి, నీదు
 శరణమ్ముఁ గోరి యీ చాడ్చున ననిరి

“అదెవచ్చె దవవహ్ని యతిభీకరముగ
 నిదె మమ్ముఁ గప్పె దిక్కెవరింక మాకు
 రామకృష్ణులు! మీరె రక్షింపఁ గలరు
 మేము మిమ్ములను నమ్మినవార మయ్య
 మీ పాదములను నమ్మినవారి కెందు
 నాపదల్ తొలఁగు కల్యాణముల్ గలుగు”

1140

ఆ రీతిఁ బ్రార్థించు నాఘోషజనులఁ
 గారుణ్యదృష్టితో. గాంచి యనంతుఁ
 డతిబలశాలి మీ యన్న రాముండు
 వితతమౌ నా యగ్ని వీక్షించి పట్టి
 గ్రసించె: వ్రేవల్లె ప్రజల కేర్పడిన
 దొసఁగు తొలంగె: సంతోష మ్మొసంగె.
 ఆదిదేవా: భవదంశసంభవుల
 కేదే నసాధ్య మెందేనియుఁ గలదె:

అగ్నిజలంబగు నాపదలెల్ల
భగ్నమై శుభములు వరలుచునుండు
గాన పాపిని నన్నుఁ గరుణించి నీదు
ధ్యానమ్ము మఱువని తత్వమ్ము నిచ్చి
పాలింపుమా భర్తవారమందార.
శ్రీలలనామణి చిత్తవిహార :

బలభద్రుఁడు ప్రలంబాసురుని వధించుట

ప్రణవస్వరూప, దుర్వారప్రతాప.
గుణరహితా : యదుకుల దివ్యదీప :
ప్రాణిచయ హృదంతరస్థితమైన
న్యూనాతిరిక్త బహూద్దేశములను
బాగుగ గమనించి భద్రముల్ ప్రజకు
నే గతి సమకూరు, నెయ్యది మార్గ
మా రీతి జరిపింతు వఖిల గార్యముల
నీరజదళనేత్ర, నిర్జరస్తోత్ర :

1150

నందనందన : యొక్కనాఁడు రాముండు,
మందబాలురు, నీవమంద హర్షమున
పసుల నదీగిరి ప్రాంతమ్ములందు
పసిమికసవుగల పట్టులఁదోలి
మేపుచుండఁగ ననిమిషవైరి యొక్కఁడు
పాపి ప్రలంబాఖ్యఁ బరఁగెడివాఁడు
కపటగోపార్థకాకారమ్ము దాల్చి
నిపుణుడై మీతోడి నెచ్చెలివోలె
మిమ్ముఁ గూడికొనియుండె, మిమ్ము హింసింప
సమయమ్ముకొఱకు, మాతస్సర్యమ్ముఁ బెంచి.

సర్వవేత్తవు కృష్ణః సర్వేశః నీవు
 గర్వాంధకారు నా ఖలుని ప్రలంబుఁ
 గని, వాని క్రూరసంకల్ప మ్మెఱింగి
 కినుక గన్నడనీక కేవలబాల
 కుని వోలె నుండి యా కూశతో మైత్రిఁ
 గనఁబఱచుచు వానిఁ గాలుని పురికిఁ
 బనుపఁగ నెంచి, గోపాలురతోడ
 వినుఁడని, వాఁడును విన నిట్లు లంటి

1160

“చెలికాండ్రుః మోదమ్ము చెలగంగ మనము
 కలసి యాడుదమయ్య కందుకక్రీడ
 లెన్నఁగ మా యన్న, యేను వేర్వేర
 పెన్నుద్దులొదుము, వినుఁడు మీరెల్ల
 రటుఁ గొంద, టిటుఁగొంద రయి మముఁ గూడుఁ
 డటుమీఁద నాడుద మాహ్లాద మెసఁగ
 అనికొన్ని క్రీడానియనుములు దెల్పి
 మునుపె యా ఖలు ప్రలంబుని చంద మెల్ల
 బలునకు నెఱిగించి, బాలురతోడఁ
 గలసి క్రీడింపగాఁ గడఁగితి వయ్య.
 ఆ యాటలందుఁ గృష్ణాః నిన్ను బలుని
 మోయంగ దొడఁగిరి మొదట శ్రీదాముఁ
 డనెడువాఁడును బ్రలంబాసురాధముఁడు
 మునుకొని క్రమముగ మోదమ్ము చెలఁగ.
 నా తరుణమున నా యమరారి తనదు
 చేతమ్మునందిట్లు చింతించె “మున్ను
 వనజలోచనుఁ దృణావర్తుండు దివికిఁ
 గొని పోవఁజాలక క్షోణిపైఁ గూలెఁ

1170

గాన, నాతని మోయ గారాదు నాకు
వీనిఁ గొంపొందు నీ వేళనే” నంచు
బలు తనవెన్నున వహించి. గీఱ
తలఁగి పరువిడె. నా దైత్యాధముండు.

ఆ రీతిఁ బరువిడి యుద్రాసమాన
భారుఁ, దాలాంకుని భరియింపలేక
మానవాకారమ్ము మాని యా కూశ
దానవాకారమ్ముఁ దాలిచె నంత
మోసపోవక వాని మూపుననుండి
యా సమయమ్మున నా హలాయుధుండు
ఆ రాక్షసుని భయదాకృతిఁ జూచి
సారమౌ తనముష్టి సారించి వాని
శిరము వ్రయ్యలుగ విజృంభించి పొడువ
దురుసు రక్కసుండు నెత్తురులు గ్రక్కుచును
పవిధారఁ దెగిపడు పర్వతమట్లు
వివశుడై బువి.బడి వీడెఁ బ్రాణములు.
రక్కసు మృతికిని. రాముశక్తికిని
నక్కజ మానంద మధికమ్ముగాఁగ
గోపబాలురు రాముఁ గొనియాడి రీతఁ
డాపదుద్ధారకుఁ డం చంజలించి
భవదీయ కారుణ్య భాగ్యవంతులకు
దవుల వాపదలు నందకుమార, కృష్ణ:

1180

శ్రీకృష్ణుండు దవాన్నిని మ్రింగి గోగోపసంఘమును
గాపాడుట

అతిక్రూరుడగు ప్రలంబాసురుఁ డట్లు
హతుడై న నా మీఁద నాలగుంపులను

మేఁతలకై వనమేదినిఁ దోలి
 చేతము లుప్పొంగఁ జెలరేఁగి గోప
 బాలు రాడుచునుండఁ బసులు దవాగ్ని
 కీలల వేడిమికిం దాప మొంది
 అంబా యనుచుఁ గడు నడలి యాక్రంద
 నం బొనరింపః గ్రన్నన గోపబాలు
 రాలించి యాటల నపుడు సాలించి
 యాలజాడలఁ బట్టి యరిగి యయ్యడవి
 నెరగలిచే నావు లెరియని యట్లు
 మరలించి వచ్చి రాత్మలు శాంతి నొంద

అంత నున్నటులుండి యవ్వనభూమి
 వింతదోఁపఁగ దై వవిధిఁ బుట్టినట్టి
 యెరగలి బిట్టుగా నెనఁగుచు వీచు
 కరువలివలన నాకసమంటునటులు
 దరికొని యచొటునంతయుఁ జుట్టుకొనఁగ
 వెఱఁగును వెఱపుఁ దబ్బిబ్బును బొంది
 గోపబాలకులు ముకుందః శ్రీకృష్ణః
 నీపజ్జ కరుదెంచి, ని న్గని మ్రొక్కి
 "దీనశరణ్యః మా దిక్కు నీ వయ్య
 మానుపగదవయ్య మా కడగండ్లు
 నీ దయారసవృష్టి నినుపొరకున్న
 నీ దవానలము మరెట్లు చల్లాలు?
 నీదు బంధులకు నెందేనియాపదలు
 పొదుకొనునె లోకభద్రప్రదాతః"
 అని విన్నవింప నయ్యార్తుల కుయ్యి
 విని కరుణించి గోవిందః యిట్లంటి

“బందుగులార, శుభంబగు మీకు
 వందుర వలదు నా పల్కులు విను డు
 కనులు మూసికొనుండు క్షణమాత్ర నగ్నిఁ
 బొనుపడఁ జేసి మీ పొగులును దీర్తు”
 నన వార లవ్వీధి నాచరింపంగ
 వనవహ్నినంతయుఁ బట్టి గ్రోలితివి
 ఈ రీతి దావాగ్ని నెలమిని ద్రావి
 వారల సంతసపఱచితి కృష్ణః
 గోపాలబాలురు గుమిగూడి నిన్ను
 నాపదుద్ధారకు నచ్యుతు శౌరి
 వేయువిధమ్ముల వినుతించి నీదు
 శ్రేయస్కరంబయి చెన్నారు యోగ
 మాయాగుణమ్ము సంభావించుకొనుచుఁ
 బాయని యానందపరవశులై రి.

1200

నీ చెల్మియొనరిచి నీతోడనుండి
 నీ చెప్పినయనుజ్ఞ నెరవేర్చి నీకు
 సన్నిహితులగు సత్సంపదకొఱకు
 మున్నెట్టి వ్రతము లిమ్ముగఁ జేసినారొః
 గోపబాలకులు ముకుందః గోవిందః
 గోపబాలురె వారు? గురుయోగివరులు.
 ఆ మహాసంపద సందుటకొఱకు
 నేమి వ్రతమ్ముల నెటు సల్పవలెనొ
 యెఱుఁగనివాఁడ నా కిఁక భవద్దివ్య
 చరణములేదిక్కు సర్వలోకేశ.
 కరుణింపు నన్ను భర్తజనసంరక్ష.
 పరమదయాకర, పాహి. మాం పాహి.

గోపికా వస్త్రోపహరణ కథ

శ్రీ గోపకామినీ చిత్తాబ్జభృంగ,
నాగశయన, వృజినవ్రజ భంగ,
నిను స్వాంతమందున నిల్చి యే దైవ
మును గొల్చుచున్న నా పూజలు నీకుఁ
జెందుట, వారి కీప్సితములు నీవు
పొందించుచుండుట భువి ప్రసిద్ధమ్ము
సకలదైవములు నీ సాక్షిరూపమ్ము
లకలంకచరిత, భక్తావననిరతః —

1210

ఒకమార్గశిరమున నుత్సాహ మొప్ప
నకలంకమతులు బృందావని నున్న
గోపకుమారికల్ గూడి కాళింది
దాపున దేవి కాత్యాయనిరూప
మిసుమునఁ గావించి యెసఁగినవేడ్క
కుసుమగంధాక్షతల్ గూర్చి పూజించి
“తల్లి, కాత్యాయనీ, దయయుంచి మాకు
నెల్లరకును కృష్ణుడే భర్తగాఁగ
వరమొసంగుమః యట్టిభాగ్యమ్ము మాకు
కొఱతలే కందఱకును శుభ మొదవఁ
గలిగిననాఁడు నిక్కముగ మే మెల్ల
జలజాక్షిః నేతి వసంతములాడి
జాతర నినుఁగూర్చి జరపెద మమ్ము
మాతరో! మమ్ముల మన్నింపుమమ్ము”
అనుచు నవ్వ్రతము నా యాభీరకన్య
లొనర భక్తినొనర్చి రోపికమీఱ —

1220

శ్రీకృష్ణుఁడు కాశిందిని స్నానమాడుచున్న
గోపకన్యల వలువలు దొంగిలుట

అందొకనాఁ డుదయమ్మున వార
లందఱు గుమిగూడి యాదవశ్రేష్ఠు
నిన్నుఁ గీర్తించుచు నెమ్మదుల్ వొంగఁ
గ్రన్ననఁ గాశిందిగట్టునఁజేరి
మఱువున వారి యంబరములు విడిచి
గుఱుతుగా దాచి, సంకోచమ్ము వాసి
బిత్తలులై స్నానవిధిఁ దీర్చనెంచి
తత్తరంగిణిని నత్తనుమధ్యలెల్ల
దిగి భక్తి నిన్నుఁ బ్రార్థించుచు స్నాన
మొగిఁ జేయుచుండి రత్యుత్సాహ మొప్ప

ఆ రీతి గోపకన్యకలు కాశింది
నీరమ్ములను స్నాననియతిమై నుంట
నీవు గుర్తించి నీ హితులతోఁ గూడి
వేవేగ నచటికి విచ్చేసి సఖుల
నొకచోటఁ గదలకయుండఁ గన్నన్నఁ
బ్రకటించి, మౌనముద్రను వహించి,
పదము లొయ్యన భూమిపయి నిడుకొనుచు
పొదలమాటునఁ జని పొంచి, దేహమ్ముఁ
గుదియించి సమయమ్ముకొఱకునై వేచి
యద నేర్పడంగ కన్యకల వస్త్రముల
దొంగిలి వానిఁ బొందుగఁ గొనిపోయి
చెంగటి మంకెనచెట్టు నెక్కితివి
హాసార్థ మిటులు బాల్యపుఁ జేష్ట దెలియ
వాసుదేవః ముకుందః బాలగోపాలః

గోపకన్యలు తమవలువ లిమ్మని కృష్ణుఁ బ్రార్థించుట

అంత ననంతు, నిజాంబరచోరుఁ
బ్రాంతభూరుహవిటపస్థితు. హాస
భాసితవదను, రూపజితసుమాస్త్రుఁ
వాసవాద్యమరసంభావితచరణు
నినుఁ గని నాన మునింగి, నీర్వేడల
వెనుకాడి నీకు ని వివిధి వార అనిరి

“మామనోనాయక, మా పుట్టములను
మామా, కొనెదవేల ? మఱి ముట్టనేల :
మా మానములఁ గొను మమతను విడుపు
మా, మము మన్నింపుమా, మసలకుమ
మా చిత్తములఁగొంటి, మా లజ్జఁగొంటి
మా చేలములఁ గొంటి మా పర్వుఁ గొంటి
దంటవై యిఁక నేమి తలఁచితో నీవు
కొంటెగాఁడవు గద గోపాలకృష్ణ :

1240

గుణ మొక్కఁడేనియుఁ గుదురదు నీకు
గణుతింపఁ బెక్కులుగలవాఁడ వీవు
సహజత్వదీయ వేషము గాన మెపుడు
బహువేషధారివై పరఁగుచుండుదువు
మాయావి వీవు నీ మాయ లెఱుంగ
నా యబ్జభవునకే నలవిగాదయ్య
మా యంబరము లిమ్మ, మర్యాదఁ గొనుము,
యీయవా ? యబలల మేమెల్ల రేఁగి
రాజున కెఱిగించి రట్టు చేసెదము
రాజీవనేత్ర : నీరద నిభగాత్ర : ”

శ్రీకృష్ణుఁడు గోపికల నాక్షేపించిన విధము

అని పలికిన కన్నియల పలుకులను
విని మందహాసమ్ము వెలయించి. ప్రేమ
మొలక తెత్తంగ న మ్ముగుదల తోడఁ
బలికితి వీ రీతిఁ బంకజనాభః

“స్త్రీలెందు నీ రీతిఁ జేయుదు రొక్కొ ?
ప్రేలుచునున్నారు పెక్కులు మీరు
మీ తప్పఁగూర్చి యేమియు బాధపడరు
చేతమ్ములందు రాజితముఖులారః
జలమధ్యమును వీడి చనుదెండు. కొనుఁడు
వలువలు మీయవి వనజాక్షులారః”

1250

ఆ మర్మముల నాటు వ్యాహారములకు
భామలు గోపికల్ బదులాడలేక
యొండొరుల మొగమ్ములొగిఁ జూచుకొనుచు
మెండగు సిగ్గున మీలితనేత్ర
లగుచును. మఱి యగ్గలంబగు చలికి
మిగుల వడంకుచు. మెడబంటి నీటి
యందుండి యొడ లురియాడుచునుండ
నిందీవర శ్యామః యీ రీతి ననిరి.

“మా చేలముల నక్రమమ్మునఁ గొంటి
నీచుఁడవే యిద్ది నీకు నర్హమ్మె ?
ఈవు సర్వజ్ఞుఁడ వింగితజ్ఞాని
వీ వెఱుంగని ధర్మ మెందేనిఁ గలదెః
గరితలు స్నానమ్ము గావించుచుండ
పురుషులు వత్తురే పుండరీకాక్షః

వచ్చిరిపో కృపావర్జితం లగును
 నెచ్చోటనే జేసిరే యిట్టి చేత
 పంతమా ? కృష్ణ. మా పయి నీకు, నీదు
 చెంత సేవావృత్తి చేయుదు మయ్య
 నీ యాజ్ఞామీఠము నిన్నుఁ గొల్చెదము
 మా యంబరమ్ముల మా కిడుమయ్య ”
 అని వేడఁగా దరహసిత మొనర్చి
 వినుడని వారికి వినిచితి విట్లు —

1260

శ్రీకృష్ణుఁడు గోపికల ననుగ్రహించుట

“పడఁతులారా : క్రొత్తవాడనే నేను
 బిడియమ్ము సిబ్బితి, భీతి మీకెల ?
 అడిగెద నొకమాట యన్మతమ్ములేక
 నుడువుఁడు నా తోడ న్యూనత యనక
 ఈ నోము సల్పంగ హేతు వెయ్యదియొ :
 మానినులార, మీ మగనిగ నెవని
 కోరియున్నారొ, మీకుం గూర్చునట్టి
 పూరుషుం డెవఁడొ, మీ పూర్ణానురాగ
 మెవనిపైఁ గలదొ, మీ హృదయమ్ములెల్ల
 నెవఁడు హరించెనో యెఱి గింపుఁ డిప్పు ”
 డన గోపకన్యక లందఱు నిన్నుఁ
 గని మన్మథుఁడు తమ్ముఁ గలవరపెట్ట
 నొకరిమొగమ్ము వేఱొకరు గన్గొనుచు
 నొకరేని నీకుఁ బ్రత్యుత్తర మీక
 నాన మునింగి మౌనమ్మున నుండ
 శీనాద : వారికిఁ । బేమ నిటంటి

“నా యింటి సేవలు. నా యాజ్ఞలెల్ల
పాయక యేవేళఁ బాటింతు రేని
మీ యంబరము లిత్తు. మీ రింక రండు
తోయముల్ విడిచి యో తొయ్యలులారః”

1270

అన విని గోపకన్యకలు వారెల్లఁ
బెను చలిబాధకు వెఱచి జలమ్ము
నడుమ నిల్వఁగలేక నగుబాటువలన
వెడలి రాఁజాలక. వెడలఁ గృష్ణుండు
నిజమానముంగొంట నిక్క మ్మటంచు
గజిబిజినొంది మార్గము వేరులేక
చిత్తమ్ములం గట్టిచేసి యా గొల్ల
బిత్తరుల్ నీరమ్ము వెల్వడివచ్చి
హస్తయుగ్మముల మర్మాంగముల్ దాచి
త్రస్తాత్మ లగుచు నందఱు నిల్వఁబడిరి

వారిజనాభః కృపామూర్తి వీవు
వారలఁగని స్మితవదనుడ వగుచు

“శృంగారవతులార. సిగ్గేల? యింత
వెంగలు లైతిరే వింతయ్యె నాకు
పెరిఁగితి మొకటిగ పిననాఁటనుండి
యెఱుఁగనె మిమ్ము న న్నెఱుఁగరే మీరు?
ఏ నెఱుంగని మర్మమెద్ది? యీ సిగ్గు
మానుండు. మరియొకమాట వినుండు
తడుపుగట్టక నీటఁ దగునె మునుంగ
విడువఁదగునె ధర్మవిధి నెప్పుడేని.
నరయంగ నిద్ది కాత్యాయనీదేవిఁ
బరిహసించుటెగాని. వ్రతవిధి గాదు

1280

వ్రతఫలమ్మును మీరు వలచితిరేని
 సతులు మీరెల్ల హస్తములు పైకెత్తి
 మ్రొక్కి మీ వలువలు పుచ్చుకొనుండు
 దక్కింతు వ్రతఫలితమ్మును మీకు.”
 అనవుడు గోపకన్యలు తమకెట్లు
 ననువగు మార్గ మన్యము తోపకుంట
 వ్రతభంగశంక తత్పరిహారమునకు
 నతి నీకు సల్పుటెంతయు మే లటంచు
 తమహస్తములు ఫాలతటముల నుంచి
 విమల భక్తిని మ్రొక్కి వినుతించి రెలమి

అంత నమాయికలగు వారిభక్తి
 కెంతయు ముదమంది హెచ్చిన కరుణ
 బంచిన వేడ్క న వ్వనితలు వొంద
 నంబరముల నిచ్చి యాదరించితివి
 వారు మహానంద భరితాత్మ లగుచు
 జీరలు ధరియించి చిత్తమ్ములందు
 నిను నిల్చి పొంగుచు నీదు రూపమ్ము
 కనుటెప్ప లార్పక కనుగొనుచుండ
 వారికోర్కి యెఱింగి పరమాదరమ్ము
 మీఱ నిట్లంటి కుంభీనసశయన :

1290

“కడమవడిన యంబికాదేవివ్రతము
 విడక సేయుండు నిర్విఘ్నమ్ముగాగ
 నా పయి రాత్రులయందు మీకెల్ల
 నా పొందు గల్గెడి నమ్ముడు పొండు ”
 అని వరమీయ నా యజ్ఞాక్షు లెల్ల
 “మన నోము ఫలియించె మన భాగ్యవశత

మన కృష్ణుఁ డిటమీఁద మనతోడనుండు ”
నని యుబ్బి మందకు నరిగి రందఱును —

గోపకన్యకలెల్లఁ గూడి వ్రతమ్ము
నీ పయి మమతతో నెరవేర్చుచుండ
వారియభీష్టమ్ము భావించి, నోము
గోరంత యేనియుఁ గొఱలేనియట్లు
జరుగు విధానమ్ముఁ జక్క బోధించి
వర మొసంగితి వారివాంఛలు దీర
నీ దయాపరతయు నీ ధర్మనిరతి
వేదసంస్తుత్యముల్ విశ్వమయాత్మః
నిన్ను నమ్మినవారి నెనరునఁ జూతు
వెన్నంటియుందు వెవ్వేశ నేమరక

1300

పన్నగశయనః! ఆపన్నశరణ్యః
యెన్నఁడే నినుఁగూర్చి, యే పూజయేనిఁ
జేసి యెఱుంగ నా చేసినవెల్ల
దోసముల్ పాపసందోహవిదూరః
ఏమరి యెప్పుడే నీశ్వరు నిన్ను
నా మనమ్మునను ధ్యాన మ్మొనరించి
యున్నఁ దదల్పభక్త్యుపహారలవము
మిన్నక త్రోయ కెమ్మొయినే గ్రహించి
సను నేలుకోవయ్య నందకుమారః
నిను నమ్మినానయ్యః నిగమసంచారః

మునిపత్నుల యన్నమును శ్రీకృష్ణుఁ డారగించిన కథ

శ్రీకరాకార, ఆశ్రితజనోద్ధార.

పాకారినుతపాద, భక్తానుమోద.

నిను భక్తి మదినెంచు నీ ప్రేయదాస
జనుల చెంతకు నీవె చనుదెంచి. వారి
యభిమతమ్ములఁ దీర్తువయ్య సర్వేశ ?
శుభదచారిత్ర. భాసుర దివ్యగాత్ర :
భవదీయ సద్భర్త పక్షపాతమ్ము
భువనసంస్తుత్యమ్ము పుణ్యమూలమ్ము

1310

నీవు నీ మిత్రులు నీ యగ్రజుండు
గోవులమేపుటకొఱకు కాళింది
కూలాటవికిఁ దోలుకొనిపోయి. మేపి
నీకులఁ ద్రావించి నీడల నిల్పి
యూఱట నొందుచునుండ నీతోడి
వారు బాలకులు నీ పజ్జ కేతెంచి

“ఆకలి మిక్కుట మగుచున్నదయ్య
శ్రీకృష్ణః యన్నంబు చేకూర్పు మయ్య”
అనవుడు యోచించి య వ్యనమందు
నిను మనంబుల నెంచి నిష్ఠమైనన్న
పాటుటింతులకు భవద్దర్శనమ్ము
కోరికమీఱ చేకూర్పంగ నెంచి
నిను వేడుచున్నట్టి నీ చెలికాండ్రఁ
గనుఁగొని యిట్లంటి కాంచనచేల :

“విను డయ్య మీర, లివ్వినమ్మునందు
ఘనులు బ్రాహ్మణులు యాగంబొండు శ్రద్ధ
సలుపుచున్నార లచ్చటికి మీ రేగి
చెలిమి పాటించి వచింపుడు నాదు
పేరును. మా యన్నపేరు. నియ్యేటి
తీరాన మాయున్ని తెఱఁగును దెలియఁ

1320

బిదప మీ రడిగినఁ బ్రియమున వారు
కొదలేని యన్నంబుఁ గూర్చఁ గలారు ”

అ ప్పలుకులు విని యాభీరజాలు
రప్పడ యరిగి బ్రాహ్మణులకు మ్రొక్కి
“బలుఁడును గృష్ణుఁడు పసి మేపికొనుచు
నలసి, యన్నంబు మి మ్మడిగితెం డనుచు
పనిపిరి మముః ధర్మపరులు మీ వంటి
ఘనులు శ్రాంతులఁ బిల్చి కడు దయఁ జూపి
భోజనపానీయములు గూర్చుచుంట
యీ జగతికి వింతయే విప్రులారః ”
అని గోపకులు వల్గ నాలించి విప్ర
జనము మందప్రజ్ఞ సర్వేశ్వరుఁడవు,
క్రతుకర్త, క్రతుభోక్త, క్రతురక్షకుఁడవు,
నతజనలోక బాంధవుఁడవు నీవ
యని యెఱుఁగమి నిన్ను నా భీరజాలుఁ
డని యెంచి దుర్బుద్ధి “నన్నంబు లేదు,
లేదు పొం”డనిరి కిల్బిషచిత్తు లగుచు
వేదవినుతః వారు విప్రులే చూడ ?

అంత గోపకులు నిరాశతో వచ్చి
యంతయు నెఱిగింప, యాదవచంద్రః
మరల బాలకుల నీ మారు మీరేగి
యరయ నా విప్రుల సడుగక వారి
యిల్లాండ్ర నర్థింపుఁ డిందు మే ముంట
తెల్లమ్ముసేయుఁడు తీరు మీ కోర్కి ”

అని పంపితీవు వా రటులేగి విప్ర
వనితల దర్శించి వందనాల్ సేసి

మిము దెల్పి బోన మామీద నర్థించి
 మముఁ బంపుఁ డనఁగ న మ్మానినీమణులు
 అపరిమితానంద మంది మేల్మేలు
 కృపఁజూపె మనపయిఁ గృష్ణుఁ డావేల్పు
 దరిసించి కొందము ధన్యుల మవుద
 మరమరలేల ప్రయాణమ్ము గట్టుఁ
 డని యొక్కరొకరి నాహ్వానించుకొనుచు
 తనయులు మగలు భ్రాతలు వలదన్న
 వినక వేర్వేరుగా వివిధాన్నములను
 పనఁటులఁ గొనుచు సంబరమొప్పుఁ గదలి
 చని యమునా తటస్థలి నొక్కచోట
 నును చివురాకుల నూతన ప్రభలఁ
 దనరు నశోకపాదపము మూలమున
 ననుఁగు మిత్రులలోన నలరు విల్కాని
 యనువున లోకమోహనమూర్తి తోడఁ
 గనువిందు గావించు కమలాక్షు నిన్నుఁ
 గనుల కఱివుదీరఁ గాంచి యా స్త్రీలు
 మనముల భక్తి, ప్రేమము పైకొనంగ
 పరిరంభచుంబన భాగ్యమ్ము లంది
 పరమ సంతోషసంభరితలై యుండ
 దేవదేవ, జగత్పతి, యదుపుత్రః
 ఆ విప్రవధువు లన్యాభిలాషమ్ము
 లిసుమంతయును లేక, యీశ్వరు నిన్నుఁ
 గుసుమకోమలుని గన్గొను వేడ్కతోడ
 వచ్చుటెఱిగి నగి వారలఁ గాంచి
 ముచ్చటించితి వీవు ముదమున నిట్లు.

“భామినీమణులార : భద్రముల్ మీకు
 నేమి కొఱంతలే కెసఁగుఁగదమ్మ
 ననుఁ జూడ జనుదెంచినారు మీ రిటకుఁ
 దనిసితి మీ కోర్కిఁ దప్పకత్తిర్తు
 వినిపింపుఁడమ్మ యి వివిధమున నన్నుఁ
 గని యెందఱో తమకాంక్షితమ్ములను
 గనుచుందు రిది వింతగాదు : మీ పతులు
 గుణవతులగు మిమ్ముఁగూడి యాగములు
 నిర్విఘ్నముగఁ జేయనేర్తురు మీకు
 సర్వశుభమ్ములు సమకూరునమ్మ
 చనుఁడింక మీ యజ్ఞశాలలు చేర ”
 ననుఁడు న మ్మానిను లని రిట్లు నీకు

1350

“శ్రీరమారమణ : హరీ : వాసుదేవ :
 సారసనాభ : కృష్ణా : సత్యభావ :
 ఇంత వాక్పారుష్య మేలొకో చూపు
 టింతులయెడ నిది యేమి న్యాయ్యమ్ము
 కలబందుగులు, పతుల్ కన్నవారలును
 వలదు, పోరాదని వారించుచున్న
 వినక నీ పాద సవేశమ్ముఁ జేరఁ
 జనుదెంచితిమి : యింక చనిన మావారు
 మమ్ముఁ జేకొందురే, మాధవా : నిన్ను
 నమ్మి కొల్చెదము మన్ననఁ బ్రోవుమయ్య : ”
 అని వే. డు పాఱుటిల్లాండ్ర నందఱును
 గని యిట్లు లంటివి కరుణ పెంపొంద.

“పాఱుతలార : నా పజ్జను మీరు
 చేరితిరని మిముఁ చినఁ వచఁంగఁ

దల ప రెవ్వరు భవద్బాంధవుల్. సురలు
 దలఁతురు మిమ్ము నుత్తమ వధువులుగ.
 నా దేహము స్పృశింప నరులకు సౌఖ్య
 మేదియులేదు మత్కృప మోక్ష మబ్బు
 నన్నుఁ గీర్తించుచు. ననుఁగూర్చి వినుచు
 నన్ను దర్శించుచు నశ్వరములగు
 నీ కర్మకాయమ్ము లిందున వదలి
 ప్రాకటమోక్షమ్ము వడసి యామీఁద
 ననుఁ జేరుకొందురు నమ్ముఁడు మీర''
 లని వారు దెచ్చిన యన్నాదికముల
 నారగించితివి కృష్ణాః నీదు మిత్ర
 వారమ్ముతోడ నపారమోదమునఁ
 బరమేశ్వరునకు నర్పణమంచు భిక్ష
 పెరవారి కొనఁగ లభించుఁ బుణ్యమ్ము
 పరమేశ్వరా. నీవె స్వయముగాఁ బాటు
 గరిత లొసంగఁగాఁ గైకొంటి భిక్ష
 ఆ పుణ్యవతుల భాగ్యముఁ గొనియాడ
 నోపుదురే విబుధోత్తములైన.

1360

ఇ మ్మెయి భిక్ష నీ కిడి పుణ్యభాగ్య
 మ మ్మెయిఁ దమభార్య లందుట విప్ర
 జనమెల్ల నెఱిగి పశ్చాత్తాపమంది
 వనితల కున్నంత ప్రజ్ఞయుఁ గూడఁ
 దమకు లేదని. నిన్ను దర్శింపఁజనమి
 యమితపాప మ్మని. యజ్ఞానవశత
 మోసపోయితి మని. మురహరుభక్తి
 కాసంతయును లేని కష్టల ప్రజ్ఞ.

1370

తపము. శీలము. వ్రతము సర్వము
విపథమే యనుచు నిర్వేదము నొంది
“ భవబంధమోచన, జాలగోపాల,

ప్రవిమల గుణధామ, పావననామ :
మా యపరాధముల్ మన్నించి నిన్నుఁ
జాయక సేవించు భక్తులుగాఁగఁ
గరుణింపవే జగత్కల్యాణదాత,
కరిరాజవరద, జగత్త్రయనేత : ”

అని నిన్నుఁ గూర్చి నిజాత్మల మ్రొక్కు
లను సమర్పించిరి లక్ష్మీహృదీశ :

హరి : వాసుదేవ : నారాయణా : శౌరి :
పరమపూరుష : జగత్పతి : గిరిధారి :
నిను నమ్మి నీ చెంతనేయున్న గొల్ల
యను గు మిత్రములకు నడవియందైన
నన్నమ్ము సమకూర్చి యాదరించితివి
ఎన్న నీ కృప కెందు నీడు లేదయ్య :
నిన్ను మనమ్ముల నిరతమ్ముఁ దలఁచు
పున్నెంపు స్త్రీలున్న పొలకువ యెఱిగి
వారి దరికిఁ దీసి పరమపదమ్ముఁ
జేరుమార్గమ్మును జెప్పి ప్రోచితివి.
భూసురుల్ నిను భక్తిఁ బూజింపలేక
మోసపోయితి మని పొగిలిరి గాదె :
నినుఁగొల్చువారు పున్నెములను గండ్రు
నినుఁ గొలువనివారు నిరయమ్ముఁ గండ్రు.

1380

పాఱుటిల్లాండ్ర. గోపాలుర భాగ్య
మే రీతిఁ బడయని హినుండఁ గాన.

నీదు నామధ్యాననిరతియు, నీదు
 పాదదాస జనసంపర్కము నాకు
 సమకూర్చి నన్ను దోషవిముక్తుఁ జేసి
 యమలాపవర్గభాగ్యముఁ గూర్పుమయ్య
 ననుఁ బ్రోవుమయ్య ఘనశ్యామగాత్రః
 నిను నమ్మినానయ్య నీరజసేత్రః

శ్రీకృష్ణుఁడు గోవర్ధనగిరినెత్తిన కథ

అఖిలవేధోండ భాండావననిరత,
 నిఖిలాదితేయ వందిత నిత్యచరిత,
 గరుడకేతన, ముక్తికాంతా వినోద,
 హరి, కేశవాచ్యుత, యబ్ధిజామోద, 1390
 భవదీయ నియమ ప్రభావమే సకల
 భువనవర్తనలకు మూల మ్మృటంచు
 నెఱిగియుఁ గొందఱు హి నవర్తనులు
 కర మహంకార వికార భావమున
 నీకు నెదురునిల్చి నిక్క మెఱింగి
 తేకువ చెడి కడు దీనులై వగచి
 తమ నేరములనెల్ల దయఁ దలఁగించి
 క్షమియింపుఁ మని నీదు శరణుఁ జొచ్చెదరు
 అట్టివారలసైత మాదరించెదవు
 నిట్టలమగుప్రేమ, నీవు మహాత్మః

శ్రీకృష్ణుఁ డింద్రవూజ మాన్పించి గిరివూజ చేయించుట

నందాది గోపబృంద మ్మింద్రుగూర్చి
 మంద యాగమ్ము నమందమోదమ్ము

వెలయఁ జేయఁగనెంచి విశ్వమ్మునెల్లఁ
 దిలకించు శ్రీకృష్ణ దేవకీపుత్రఁ
 బరమాత్ము నినుఁ గని ప్రణయభాషణము
 లిరవొందఁగాఁ దమహృదయ భావముల
 నెఱిఁగింపఁ “దత్కృతు వే లాభమునకు
 జరిపింతు? రయ్యది జరపు విధాన
 మెట్టిది? యెఱిఁగింపుఁ డే వినవలతు
 చుట్టలకోర్కి దీర్చుట ధర్మపథము”

1400

అని నీవు కోర మీ యయ్య నందుండు
 వినిపించె సర్వ మీ విధమున నీకు
 వినుము కుమారక, వినుతు సర్వమ్ము
 మన సంప్రదాయమ్ము, మన యలవాటు
 జలదబృందమునకు సర్వాధికారి
 బలభేది యాతని పనుపున మేఘ
 సముదాయ మెసఁగి వర్షముఁ గురియించుఁ
 గ్రమముతప్పక ఋతుకాలమ్ములందు
 నా తోయసంపద నఖిలసస్యములు
 భూతలమ్మందు నేపుగఁ బండుచుండు
 నా పంట తమ పురుషార్థసాధనకుఁ
 బ్రాపయి మోదమ్ము ప్రజకుఁ జేకూర్చుఁ
 గావున నృపులు మేఘపతి యింద్రునకు
 భావము రంజిల్లుపద్ధతి నింద్ర
 యాగము భక్తితో నవని నెల్లెడల
 సాగించుచుంద్రు కృష్ణాః మరి వినుము
 శక్రుండు మదిమెచ్చునవన మొనర్ప
 శక్రుండుమెచ్చ భూస్థలి వాన గురియు.

వానగురియ గడ్డివడు: గడ్డిమేసి
 ధేనువుల్ బ్రదుకును: ధేనువుల్ బ్రదుక
 పాడి మందల వృద్ధిబరగుచు నుండు
 పాడిచే నరులు, దేవతలను దనిపి
 మనుచుందు రిది క్రొత్తమార్గమ్ముగాదు
 మన పూర్వులొనరించు మార్గమ్ముకృష్ణ”
 ఆ పల్కులెల్ల నీ వాలించి. నంద
 గోవుతో నిట్లంటి గోపాలబాల:

1410

“కర్మము జంతు సర్గస్థితినాశ
 ధర్మపద్ధతికిఁ బ్రధానకారణము
 కర్మమే దైవము, కర్మమే ప్రజకు
 శర్మముల్ కష్టముల్ సమకూర్చుచుండు
 తమచేయుకర్మకు, దగినఫలమ్ము
 సమకూరుచుండు నే జంతువునకును
 గావున మనచేయుకర్మలఁ బట్టి
 భావిభావుకములు పరఁగ నేర్పడును
 మన మింద్రయాగమ్ము మానుడ మింక
 మనకుఁ బ్రాపుగనుండి, మనకుఁ గన్నడెడి
 శైలరాజమునకు సద్బాహ్మణులకు
 నాలగుంపులకు నాప్యాయన మొప్ప
 మఖము గావించుట మంచిమార్గమ్ము
 సుఖశుభసంపదల్ చొప్పడుదాన
 కావున నింద్రయాగమున కేమేమి
 తేవలయునొ వానిఁ దెప్పింపుఁ డవల
 వానిచే గిరిపూజ బ్రాహ్మణపూజ
 ధేనుపూజ యొనర్చి తృప్తిఁ జెందుదము

1420

మన ప్రయత్నములకు మఘవుఁ డలంతి
 కినుకయుఁ బొందఁడు: కినిసెఁబో మీకుఁ
 గలుగదు నష్టమ్ము కాసంతయేని
 కలఁగకుఁ డెడఁదలఁ గానిండు మఖము''
 అని నీవు దెల్పు నీ యమృతబోధనము
 విని యాదవులు గోపవిభుఁడు నందుండు
 మేలు మేలను మ సమీచీనవస్తు
 జాలమ్ము పూజకు సమకూర్చి. యంత
 భవదాజ్ఞ పాటించి భ క్తిమీఱంగ
 నవనిదేవతలకు నాలగుంపులకుఁ
 బూజలు సేయంగఁ బూనుకొనంగ
 గిరిరూపమున నిజాకృతితోన నీవ
 యిరురూపులందాల్చి. యేన కృష్ణుండ
 నిదె గిరి కనుఁగొనుఁ డిపుడంచుఁ జూపి
 ముదమున నిఁక గిరిపూజలు సేయుఁ
 డని గోపకులకెల్ల నాజ్ఞ యొనర్చి
 పనివడి నీవు గోపకులతోఁ గలిసి
 గిరిపూజచేసి. తద్గిరి మ్రోలనున్న
 సరస పదార్థ ప్రశస్తాన్నమెల్ల
 నారగించితివి కృష్ణా! ఘోషజనము
 మేరకుమీరు సంప్రీతి నొందంగ

1430

ఈలాగు గోపాలు లెల్లరు నిన్ను
 బాలకృష్ణుని గూడి పర్వతపూజ
 లొనరించి. యవనీసురో త్తమాశీస్సు
 లను స్వీకరించి యుల్లాసమ్ము మీఱ
 గిరిదేవతా ప్రదక్షిణము సేయంగ

తరలి రెల్లరును దత్సమయమ్మునందు
 గుఱ్ఱాల వడి లెక్కగొనని ప్రాయంపు
 నఱ్ఱలు లాగు స్యందనముల నెక్కి
 నందాది వృద్ధులందఱు వెంటరాఁగఁ
 జిందులు ద్రొక్కుచుఁ జెలరేఁగి యేల
 పాటలు పాడుచుఁ బరువంపుగొల్ల
 కూటువ నడువంగఁ గోడె లావులును
 మూపురమ్ములుఁ జాలపొదుగులుఁ గదల
 నేపుగ మీఁదికి నెగురుచు రాఁగ

1440

వత్సముల్ మింటికి వాలమ్ము లెత్తి
 యుత్సాహముగ గంతు లొనరవేయుచును
 రాఁగ. శృంగములాది రమ్యవాద్యములు
 మ్రోఁగ. మహోత్సాహమున వారలెల్ల
 గిరిధరః గిరి ప్రదక్షిణము గావించి
 పరమసంతోషమ్ముఁబడసి నిస్సౌడి
 పెందలకడ కడు విభవమ్ముతోడ
 బృందఁ జేరిరి పశుబృందమ్ముతోడ

ఇంద్రుఁడు గొల్లలపైఁ గోపించి వానలు గురియించి
 వారిని బాధింపఁ జూచుట

అంతట నమరేంద్రుఁ డంతయు నెఱిఁగి
 యంతములేని కోపాటోపబుద్ధి
 బ్రలయ ప్రవర్త సంవర్తక మేఘ
 ములఁ బిల్చి యీ రీతిఁ ముదల నొసంగె.
 “భూలోకమునఁ బాఁడి పొదలుట నేయి
 పాలు పెరుఁగుఁ ద్రావి బలుమద మెక్కి

గొల్లలు నను లెక్క గొనకయే గిరికి
 పెల్లుబ్బి పూజ లర్పించిరి నేడు
 గోపాలుడగు కృష్ణుఁ గొప్పగా నెంచి
 యీ పాకదమను నన్నిటల నుపేక్ష
 చేసిరి కాబోలు. చెప్పెద బుద్ధి
 నా సాహసోన్నతి. నా శక్తిచూపి
 అభ్రరాజములు, మీ రందఱుఁగూడి
 విభ్రమ త్రాసముల్ పెనఁగొనునట్లు
 మెఱయుచు, నుఱుముచు, మిడివడగండ్లు
 గుఱియించి, గోవుల గొల్లల నెల్ల
 మిత్తిపాల్సేయుఁడు మీ వెంట నేను
 వత్తు నై రావణవారణ మెక్కి
 నా వెంట నమరు లందఱుఁ జనుదేర,
 గోవిందు మందల, గొందలవెట్ట '' —
 నని ముదలనునిడి యభ్రసమూహ
 మునకు స్వేచ్ఛ నొసంగెఁ బురుహూతుఁ డంత

1450

మేఘముల్ ప్రబల సమీరమ్ముచేత
 నోఘమ్ము లగుచు మహోద్వృత్తి తోడఁ
 బఱతెంచి, చీకట్లు వ్యాపింప నింగి
 తెఱపిలేనటు గప్పి. తెగి గొల్లలున్న
 పల్లెయుఁ దత్సమీపక్షోణినెల్ల
 నల్లకల్లోలమౌనటు విజృంభించి
 మొల్లమై చలిగాలి ముసరి వీవంగఁ
 గొల్లగా వర్షమ్ముఁ గురియించి, శిలలు
 పిడుగులు రాల్చుచు బెడిదంపు మించు
 లడరంగ జేయుచు నవనిని మిఱు

1460

పల్లముల్ గుర్తింప వలనుగానట్లు
 లెల్లెడలను నీళ్లు లెడలేక నింప
 నా దుర్భరాసార మతివేల మగుట
 యాదవావాసమ్ము లాలకొట్టములు
 గూలెః నా తరుణాన గోపగోపికలు
 బాలురు వృషభముల్ పసులు క్రేపులును
 తడిసి పెన్నీదర తాకుడుచేత
 గడగడవడఁకుచుఁ గదలి వేరొక్క
 స్థలముఁ జేరఁగ నేగు తాలిమిలేక
 కలఁగెనుః మరి పశుగణమెల్ల నులికి
 అంబారవమ్ముల నఱువంగ సాగె,
 నింబేది దిగులొంది యెల్లనాభీరు
 లుల్లమ్ము లుడుకంగ నోరువలేక
 యల్లలనాడుచు నాక్రందనమ్ము
 లొనరింపఁ దొడఁగి రీయోజ నామంద
 విని, కని యెఱుఁగని బెడదపాలయ్యె

ఆఘోరమగు విపదంబుధి మునిఁగి
 నాఘోష జనులెల్ల రల్లాడుచుంట
 గోపవృద్ధులు గనుఁగొని “యిట్టి యిడుమ
 వాపంగ నొరులకు వలనెట్లు గాదు
 బాలకృష్ణుడె మన బాధలు దీర్చ
 జాలినవాఁ డింక జాగేల సేయ”
 నని నీదు చెంతకు నరుదెంచి నీకు
 వినతులు వినయమ్ము వెలయంగఁ జేసి
 “ఓ కృపాగుణమూర్తిః ఓ బాలకృష్ణః
 యీ కరణిని వ్రజ మెన్నఁడేఁగాని

వానల నింత చేడ్పాటొంది నటులు
 గానము, వినము, నీ కరుణాకటాక్ష :
 మున మను మాకు నీ ముప్పు నీ యెదుట
 పొనరు టాశ్చర్యము పుండరీకాక్ష :
 ప్రాపు నీవేగద పరికింప మాకు
 కాపాడుమా మంద గజరాజరక్ష : ”
 అని వేడుచున్నట్టి యాభీరవృద్ధ
 జనుల కుయ్యాలించి, సర్వ మ్రొక్కింగి
 “అనిమిషేంద్రున కెంత యామెక్కె చూడఁ
 దనుఁ దలంపకయె సంతసమున యాగ
 మునుజేసి పర్వతమును మ్రొక్కి ” రనుచు
 మునువెనుకలు కొంచెమును నెంచ కిటులఁ
 గోపమ్ముఁ బెంచి యీ గోకులమెల్ల
 నోపఁగ రాసట్టి యుమ్మలికమ్ముఁ
 గుడువంగ శిలలను గురియించి మిగుల
 సడరుచు నున్నవాఁ డనుపమోద్వృత్తిఁ
 గనుగానఁ డీతని గర్వ మడంతు
 నని మది నెంచితి వచ్యతా : నిన్ను
 శరణుఁజొచ్చిన వృద్ధసంఘమ్ముఁ జూచి
 దరము తొలంగఁగ దయ వెలయంగ

1480

శ్రీకృష్ణుఁడు గోవర్ధనగిరినెత్తి గోకులమును గాపాడుట

“ఆభీరులార : మీ రడలంగ వలదు
 శ్రీ భార్గవీపతి శ్రీతజనావనుఁడు
 మోదము మీకెల్లఁ బొనరింపఁ గలఁడు
 నాదు పల్కులు మీరు నమ్ము ” డటంచు

వారి నోదార్చి విస్ఫారతేజమున
 వారిజనాభ. దేవా. కృష్ణః నీవు
 వనజకుట్టము మదవారణ మెత్తు
 ననువున గోవర్ధనావనీధరము
 నక్కజమ్ముగ నొక్కహస్తాన నెత్తి
 మక్కువ సామాన్య మాణవకుండు
 పూలగుత్తిని ఛత్రముగ మధినెంచి
 కేల ధరించుపోల్కిని వలకేలఁ
 దాలిచి. యాతపత్రముగాఁగఁ బట్టి
 యీ లీల నంటి వీ వెల్లబంధులకు

1490

“తలిదండ్రులారః ప్రేతలుః గోపులారః
 అలుకు చెందకుఁడు మీయాలతో మీరు
 కదలిరం డీచటి కీ గర్తమ్ముచేరి
 పదిలమ్ముగా నిందు వసియింపు వచ్చు
 బాలుఁ డీతఁడు గిరిభారమ్ము మోయఁ
 జాలునే యని మీరు శంకింపవలదు
 వసుమతియెల్లఁ బైఁబడిన నాచేయి
 యిసుమంతయును చలియింపదు సుండు.
 జాగుచేయక రండు సకలకష్టమ్ము
 లీఁగి శుభమ్ము లెన్నేనిఁ గనుండు”
 అన్న నీ హితవాక్కు లాలించి వారు
 క్రన్ననఁ దమ పశుగణముతోఁ గదలి
 యరుదెంచి యా కొండయడుగునఁ జేరి
 గరుడకేతనః భవత్కరుణావిలోక
 నామృతవర్షాన నాఁకలిదప్పు
 లేమాత్ర మెఱుగక. యిడుమలు వాసి

నిను దరిసించుచు, నీ కథల్ చెప్పి
కొనుచునుండిరి. యెట్టి కొఱతయులేక

ఆ రీతి మందవా రాపదల్ వాసి

నారాయణా : జగన్నాథ : శ్రీకృష్ణ :

1500

భవదీయ కారుణ్యభాగ్యాన నుండ
నవసీధరా రాతి యత్యమర్షమున
నేడహోరాత్రము లేడము లేనట్లు
వీడక కురియించెఁ బెనుగాలివానఁ
గాని, శ్రీకృష్ణ, యా గట్టుపల్లమున
నీ నిరుపమదయానియతి గోపకులు
సుకముంటఁ గాంచి విసుగున నింద్రుండు
ప్రకటమౌ నీదుప్రభావమ్ము నెఱిఁగి
కరము వెఱఁగున మేఘముల నన్నింటి
మరలించుకొని యల్కమాని తాఁ జనియె —

వెలిసెను జడివాన పెనుగాలి యడఁగె
జల మెల్లెడల నింకె శాంతి యేర్పడియె
నంత గొల్లలు భవదనుమతిఁ బొంగు
స్వాంతాలతోఁ గొండపల్లమ్ము వదలి
వెలికిరా తొల్లింటి విధమున గిరిని
నిలిపితి ముందున్న నెలవునఁ గృష్ణ :
నీ సాహసమునకు నీ గురుకృపకు
నీ సముచితకార్యనిరతి కవ్వేశ
మిగుల నచ్చెరువొంది మెచ్చి యా వ్రేలు
తగినట్లు తమప్రమోదము బయల్పడఁగ
నతులును, గొఁగిలింతలు, దీవెనలును
కుతుకమ్ముతోఁ జేసి కొనసాగు వ్రేమ

1510

నినుఁ గూడి తమతమనెలవులఁ జేరఁ
జని రందఱును గడు సంతృప్తిఁజెంది.

ఇంద్రుఁడు తన్ను మన్నింపుమని శ్రీకృష్ణుని వేఁడుట

అంతట దేవేంద్రుఁ డఖిలలోకేంద్రః
స్వాంతమందున భవత్ప్రాభవోన్నతులు
మాహాత్మ్యములు జగన్మాన్యవర్తనలు
సాహసకృత్యముల్ చక్కఁగా నెఱిఁగి
తన యపరాధ వర్తనకుఁ దా మిగుల
ననుతాపమొంది నీ యనుపమాదరము
పొందకుండిన శుభములు తన కెప్పుఁ
జెందవం చెద నెంచి చెచ్చెర వచ్చి
నందకుమారః ఆనందస్వరూపః
ఇందిరాసుందరీ హృదయనివాసః
భవదీయ పావనపాదాబ్జములకు
భువి సాగిలంబడి మ్రొక్కి నిలుచుండి
“పరమపూరుషః త్రిభువనవంద్యచరితః
కరుణాకరాః శత్రుగర్వాపహరః
అరయమి నీయెడ నపరాధ మిటులు
జరిపితి. నావంటి జాల్మున కెందుఁ
బొరయునే శుభములు పుండరికాక్షః
కరుణింపు నను జగత్కల్యాణదీక్షః”

అని వేఁడె నప్పు డ య్యమరేంద్రు నీవు
కని కరుణించి యి క్కరణిని బనుపు
గావించితివి “ఇంద్రః కరుణించినాఁడ
నీ విఃక నా భర్తనిచయమ్ము మరియు

నను నిరతమునమ్మి నాచెంత నున్న
యనఘుల వేధింప యత్నింపరాదు
వార లెల్లరు నాకుఁ బ్రాణముల్ గాన
వారికష్టములు నా పరమగుచుండు.
నీ యధికారమ్ము నియమమ్ము దాఁటి
యే యెడ నడువకు మిది నీకు నాజ్ఞ''
అని సెలవిచ్చితి. వమరేంద్రుఁ డంత.
మనమున నుప్పొంగి మరలెను దివికి.

సకలలోకేశ : అసాధువినాశ :
అకలంకచారిత్ర : అజ్ఞాతనేత్ర :
పీతకౌశేయ : గోవింద : యా వజ్ర
నీతియు నియమమ్ము నేర కజ్ఞాన
మున ముగ్ధి చెలఁగి నీపూనికి మారు
పొనరింపఁ బూని తా. బొందె బన్నమ్ము
నీ పన్ను గావించి, నిను నమ్మియున్న
గోపబృందమునకు గుండు నీ కరుణ
రవికిరణ ప్రసార స్పర్శచేత
నివ మట్లు దొలఁగె మునీశ్వరవంద్య :
నీ యాగ్రహమ్ము చెందించుఁ గష్టములు
నీ యనుగ్రహము పొందించు శ్రేయములు
నను - నిన్ను దలఁపక జ్ఞానశూన్యముగ
ఘన గర్వమున విశృంఖలవృత్తిఁ బాప
కర్మమ్ము లొనరించు ఖలుని మన్నించి
ధర్మమార్గమున సత్కర్మలు సేయు
నీ దాసవరదాసునిగ సవరించి
యాదరమ్మునఁ బ్రోవుమా, వాసుదేవ :

గట్టిగా నీ పాదకమలద్వయమ్ముఁ
బట్టితి విడువ మాం పాహి : మాం పాహి : :

గోవర్ధనాద్రిని గొడుగుఁగాఁ బట్టి
గోవులమందను గోపకులమ్ము
శ్రీకృష్ణమూర్తి రక్షించినయట్టి
యీ కథ చదివిన నెవ్వ రే వినిన
కష్టముల్ దొలఁగు సుఖంబులు గలుగు
నిష్ఠార్థసంపద తెడలేక పెరుగు —

1540

శ్రీకృష్ణమూర్తి నందుని వరుణనగరమునుండి కొనితెచ్చుట

శ్రీపుండరీకాక్ష. శ్రీతజనరక్ష.
తాపసజనపక్ష. తామరసాక్ష :
అఘటనాఘటన సాహసము నీ చర్య
యఘదూర : నీదు మాహాత్మ్య మబ్బురము
శరణన్న నెట్టి దుష్కర్మునినైన
కరుణించి ప్రోతువు కారుణ్యరూప,
గరుడకేతన : భవత్కల్యాణ గుణము
లరసి నిన్బొగడంగ నగునె యెల్లరకు ?

ఒక్కయేకాదశి నుపవాసముండి
నిక్కంపుభక్తి శ్రీ నిలయు నచ్యుతుని
నందుఁ డర్చించి, దానవవేళ యెఱుఁగ
నందునఁ దా నుదయము గాకమున్నె
భ్రమ ద్వాదశీస్నాన పరత నేతెంచి
యమునానదీ జలమందున దిగియె.

అందున్న యొకదైత్యుఁ డతని గొంపోయి
పొందుగా వరుణుని పురమునం దుంచె —

అంత నందునిగాన కందఱు గోపు
 లెంతయుఁ గలఁగి రోహిణిపుత్రు, మరియు
 నిన్నుఁ బేర్కొని శోకనినదమ్ము సేయఁ
 గ్రన్నన నీవు చక్కనగ యోచించి 1550
 వంచన నందుని వరుణభటుండు
 గొం చేగి యప్పాశి కుఱఁగటఁ జేర్చు
 టెడఁద నెఱింగితి. వేగి తచ్చటకుఁ
 గడువేగ కృష్ణః భర్తజన మందారః
 నినుఁగాంచి వరుణుండు నీశ్వరాయండు
 తన తను వుప్పొంగఁ దద్దయు భక్తి
 నతు లొనరిచి పూజనములు గావించి
 పతిత పావనః యిట్లు పలికె నీతోడ.

“ఏ దేవు నున్ని తా మెఱుఁగక మునులు,
 సాదు లతృప్తి విచారమ్ము గందు
 రా దేవుఁడవు జగదాధారమూర్తి
 వాదర మొప్ప నా యావాసమునకుఁ
 జనుదెంచితివి, నాదు జన్మ కృతార్థ
 తనుబొందెఁ గడు పవిత్రమ్మయ్యె గృహము.
 ఏ మాయకేఁగాని యే మహనీయుఁ
 డేమాత్రమును జిక్క కెడముగా నుండు
 నా కృపాశునకు నీ కఖిలేశ్వరునకు
 శ్రీకృష్ణునకు నమస్కృతు లొనరింతు.
 వీఁడు నా భటుఁడు వివేకమ్ము మాలి
 యీడకుఁ గొనితెచ్చె నిదె నీదు తండ్రి 1560
 నిది కడు నపరాధకృత్యమ్ము దీని
 మదిఁ దలంపక మమ్ము మన్నింపు మయ్య

కొనిపోమ్ము నీ జనకునిఁ బుణ్యచరితు
ననుఁ దొంటివలె కరుణను బ్రోవుమయ్య”
అని వేడుచున్నట్టి యాదసాంపతిని
కనికరించి యచట గదలి నీ జనకు
నందునితోడ బృందారకుల్ మెచ్చ
బృందఁ జేరితి బంధుబృందమ్ము వొగడ.

నందుండు వరుణుని నగరమ్ముఁ జేరి
యందుండి తా బృంద కరుదెంచునట్టి
వృత్తాంత మంతయు వివరింప వ్రేలు
చిత్తముల్ పొంగ నచ్చెరువొంది నీవ
సకలలోకముల కీశ్వరుఁడ వటంచు
నకలంకచరితః ని న్నంద తెఱిగిరి
వనజలోచనః నీవు వారల తలఁపు
గనుఁగొని యపుడ తత్కాంక్షలు దీర్చ
వారి బ్రహ్మహ్రదమ్మువారిని ముంచి
తీరానఁ జేర్చి నీ దివ్యలోకమ్ము.
నలువలోకముఁ జూప నందాదు లెల్ల
తుల యిడరాని సంతోషమ్ము నొంది
హరిః వాసుదేవః కృష్ణాః పరమాత్మః
పురుషోత్తమాః యంచుఁ బొగడిరి నిన్ను -

1570

వరుణసేవకు డు కేవల మవివేకి
జరపె దోషము కాని. జలధులఱేడు
తన సేవకుని తప్పిదమును మన్నించి
కనికరింపు మటంచుఁ గడుభక్తి వే డ.
దాసునితప్పులు దండమ్ముతోడఁ
బాసెన న్నటుల న ప్పొశిని కరుణ

మన్నించితివి దయామయ, దీనబంధు,
ని న్నెన్ని పొగడంగ నేర రెవ్వరును —

మంచిచెడ్డ లెఱుంగు మతిలేని వాఁడ
కించిద్జ్ఞుఁడను దోషకృత్యముల్ సేయ
నలవడినాఁడ నా యపరాధకార్య
ముల గుఱించి విచారమును బొందునట్టి
గొనమైనలేనట్టి క్రూరుఁడ నన్ను
వనజాక్షః యే రీతి పాపదూరునిగ
సవరించి మన్నించి సద్బుద్ధి గఱపి
యవగుణంబుల దుల్పి యార్యమార్గమున
నడపింతువో స్వామిః నా కింక నీదు
నడుగుఁ దమ్ములె శరణ్యమ్ము సర్వేశః
నీ పాలబడినాఁడ, నిను నమ్మినాఁడ
నా పాలిదై వమై ననుఁ బ్రోవుమయ్య

1580

శరత్పూర్ణిమా నిశ యమునాతీర ప్రాంతమున గోపికలు

శ్రీకృష్ణునితోఁ గూడి విహరించుటః

శ్రీమానిసీమణీ చిత్రాబ్జమిత్ర,
శ్యామపయోదలసచ్చభగాత్ర,
నవనీతదధిచోర, నందకుమార,
నవపింఛభూషణ, నతజనశరణ,
గోపికామానస కువలయచంద్ర,
తాపసనుత, శుభాత్మక, గుణసాంద్ర,
శ్రీకృష్ణః గోపికాస్త్రీలతో నీవు
రాకానిశను ప్రేమ రంజిల్ల యమున

తీరాన విహరించుతీరు లానంద

కారణములు త్రిజగములకెల్ల.

శ్రీకృష్ణః యొక శరదృతువేళ పూర్ణ

రాకాహిమాంశు విరాజితజ్యోతస్సి

యవని నంతయు నిండి యఖిలమ్ము చూడ

నవదాతకాంతిశోభాన్విత మయ్యె

ఆ నిండు వెన్నెలయందు నెల్లెడల

ప్రాణిలోకము పరస్పర మనురాగ

భరితమై యానంద పారవశ్యమునఁ

గరము కుతూహలోత్కర్షిత నుండె

1590

ఆ పండువెన్నెల యమునతీరాన

గోపికాహృచ్చోరః గోపాలః నీవు

మురళి మ్రోగించితి మూడులోకములు

కరము సమ్మోహసాగరమున మునుఁగ

భవదీయ మంజుల వంశీరవమ్ము

శ్రవణముల్ సోఁక ఘోషస్త్రీజనమ్ము

అపరిమితానంద మంది నీ గీతిఁ

గృప నీవు పిల్చు సంకేతశబ్దమ్ము

గా మది నెన్ని. యుత్కంఠ నీతోడి

సామీప్య సౌఖ్యగ్య సౌఖ్యముల్ వొంద

నిది యదనని తమ గృహకృత్యములను

వదలి యెందఱు తమ్ము వలదనుచున్న

మరుతూపులకుఁ దమ మనములు గలఁగ

దొరలేని తమకమ్ము తొందరింపంగ

తమ యిరవులు వీడి తరలి వేవేగ

యమునా తటస్థలి నచ్యుతాః నీదు

సన్నిధింజేరి రచ్చపుఁ జెల్మిబల్మి
యెన్నంగఁ దరమె యా యింతులకల్మి.
ఈ రీతి నీ చెంత కెంతయుఁ బ్రీతిఁ
జేరిన గోపికాస్త్రీజనసమితిఁ
జూచి మాటలనేర్పు సొంపార నిట్లు
వచియించితివి కృష్ణ, వసుదేవతనయః :

1600

“ప్రేతలారా : రాత్రివేళ మీరెల్ల
బీతు శంకయులేక బృందను వీడి
యేల వచ్చితిరిట ? కేదేని ఇడుమ
యాలమందలను మీ యావాసములను
బొడమదుగద, సుఖమ్మున నుండ కిపుడు
కడు భయంకరమగు కానకు మీరు
వచ్చుట, నిసి నిట వసియించుచుంట
మెచ్చఁగూర్చునె ? యిది మిగుల హేయమ్ము
పతులకుఁ దక్కిన బంధుసంతతికి
వితత పరీభావ వేదనఁ గూర్చి
జారేచ్చఁ గులసతుల్ చనుదెంత్రె యిట్లు ?
మీరఁజాలుదు రొకో మీ ధర్మపథము.
పతి యెట్టిఁడై నను జాయంగరాదు
సతులకుఁ బతియె నిజమ్ము దైవమ్ము
నన్ను ధ్యానించిన ననుఁ గూర్చి వినిన
నన్ను మీ మనములం దలచినఁ జాలు
చరితార్థములగు మీ జన్మముల్ గాన
నరుగుఁడు మీ నిలయమ్ముల కింక ” —

1610

నీ పల్కులను విని నిగమసంచారః
గోపికలెల్ల నెక్కుడు వెఱఁగంది

నిట్టూర్చుచును గంటినీరు గార్చుచును
 బెట్టిదమగు మరు విరితూపుగముల
 తాఁకుడుల సహించు తాలిమిలేక
 తేఁకువమాలి నిస్తేజానఁ దూలి
 చెక్కులఁ జేతులుచేర్చి మౌనమున
 నొక్కింతసే పూరకుండి దుఃఖమునఁ
 బలుకులఁ గడుఁ దడబాటు గన్నడఁగ
 నిల నడుగులవ్రాయు చెడలు చేడ్పడఁగ
 నఖిలజగన్మోహనాకారుఁ గృష్ణు
 శిఖిపింఛలాంఛితు శ్రీకాంతు నిన్నుఁ
 గని వినిపించి రా కామిను లెల్ల
 వినుమని తమ మనోభీష్టమ్ము లెల్ల

“అక్కటా! కృష్ణ, నీ యడుగుదామరల
 మక్కువగొల్పు సమ్మతిని మే మెల్లఁ
 జనుదేర నిట్లంటి. సరసుఁడ వీవు
 కన నిది మా చెడ్డకాలమ్ము సుమ్ము.
 నమ్మినప్రజ విడనాడు టే నీతి?
 యెమ్మెయి రక్షించుటేగద ఖ్యాతి.
 ముక్తిఁగోరెడివారిఁ బ్రోచెడురీతి
 రక్తి మ మ్మేలుమా రాజితక్తిర్తి
 పతుల బందుగులను జాటించుచుంట
 సతుల కెల్లరకును సద్ధర్మమంచు
 బోధించుచున్నావు పురుషవరేణ్య.
 సాధుశరణ్య. నీ చరణమ్ములాన
 పతిభక్తి. పితృభక్తి. బంధ్వనురక్తి
 యితరభోగాసక్తి యిది యది యనక

సర్వసంబంధముల్ సర్వవాంఛలును
 సర్వమ్ము నీ దివ్యచరణార్పణమ్ము
 గావించి పడయంగఁ గామించినట్టి
 మా వివేక మధర్మమా తెల్పుమయ్య
 నీ పాదకమలసాన్నిధ్యమ్ము వదల
 మా పాదములకు సమ్మతము గాదయ్య
 మాకేలు నీకేలు మఱిమఱి నంట
 మేకొనుఁ నన్యమ్ము మేకొనవయ్యః
 మా చెవులకు నీదు మధురభాషణము
 లే చవుః లితరము లింపు గావయ్యః
 మా కనుల్ నీదు శుంభద్రూపపీక్ష
 ణాకాంక్షసేయుః నన్యముఁ జూడవయ్య
 మా రసనలు నీదు మాటలే గాని,
 వేరుమాటలు వల్క వెనుకాడునయ్య
 ఇటులు మా జ్ఞాన కర్మేంద్రియసమితి
 సటలేక నీ సేవ సాగించుచుండ
 నీలాగు మమ్ము మా హృదయాల నెల్ల
 నేల లోగొంటివి యిప్పుడు మమ్ము
 నేల పొమ్మంటి మేమేమిసేయంగఁ
 జాలుదు ? మీ నుడుల్ చాలింపుమయ్య
 పతులు బందుగులును వలదనుచున్న
 నతిభక్తి నినుఁ గొల్వ నరుగుదెంచితిమి.
 మరల నింటికిఁబోవ మర్యాదగలదె ?
 నిరసింపరే బంధు నిచయమ్ము మమ్ము
 నీ పొత్తు మాకు నన్నిట మేలుగాన,
 నే పొత్తు మాకింక నించదు కృష్ణః

నీ దాస్యమే మాకు నిశ్చేయసమ్ము
కాదందువా, యదిగాదు న్యాయమ్ము
నీ గానమును విన్న నీ రూపుగన్న
గోగణమును సర్పకులము మృగాలు
తరువులు శిలలును తన్మయత్వమున
గరఁగునుఁ బులకించుఁ గరఁగరే స్త్రీలు ?
మాయందు దోష మేమాత్రమ్ము లేదు
వేయేల నిన్నింక విడనాడఁ గాదు “

1640

అని యిట్లు గోపిక లందఱు నిన్ను
మనములఁ బ్రేమించి మమతలు పెంచి
శరణాగతుల మని సంస్తుతియింపఁ
గరుణతో వారలఁగని వారుచూపు
మధురభక్తికి నిజమానసమందు
పృథుల సంతోషమ్ము తృప్తియు నొంది
తాలిమితోడ నాత్మారాముఁడ వయి
యా లలనల యభీష్టార్థమ్ము లేటిఁగి
తీరిచినాఁడవు దీనమందార !
వారల యానంద మవధినిఁ జేర —

సర్వజ్ఞుఁడవు సర్వసముచితార్థముల
నిర్వహింతువు ప్రాణినిచయమ్ముకొఱకు
నీకు రాగ విరాగ నియమమ్ము లేదు
ప్రాకృతుఁడవె నీవు పరతత్త్వరూప !
ఆ తీరుగా యాదవాంగనాతతికి
చేతము లుప్పొంగఁ జేసి యామీద
వారిసమ్మోహసంభ్రాతులు గొంత
వారించి, శాంతి చొప్పుడఁజేయుటకును

1650

మన్ననతోడను మరియాదతోడఁ
గ్రన్నన వారిని గరుణించుటకును
మనమున నెంచి, యేమఱిచి, వారలకుఁ
గనుమఱుఁగై తి శ్రీకరశుభాకార :

అగోచరుండగు శ్రీకృష్ణునికై గోపికలు పలువిధములఁ
బరితపించుట

అంత వల్లవకాంత అందఱు సకల
జంతు బాహ్యంతర స్థలముల నిండి
చర్మచక్షువులకుఁ జాటుగానుండి
నిర్మలసుజ్ఞాన నేత్రగోచరుడ
వగుచు విశ్వమయుండవై యున్న నిన్ను
నిగమ వందితుఁ గననేరక మిగులఁ
బరితాపమందుచుఁ బాడుచు యమున
దరిగల యడవిమధ్యమ్మున వెదుక
సాగిరి యనురాగ సంబంధబుద్ధి
నీగతి మోహిత హృదయలై భ్రాంతి —

ఆ జలజాక్షు లాయటవియందున్న
భూజ లతా గుల్మముల హరిణములఁ
బేరుపేరునఁ బిల్చి విశ్రుతమైన
నీ రూపగుణశీల నిచయముల్ దెల్పి
అట్టి పూరుషమూర్తి యట్టి గుణాఢ్యుఁ
డట్టి మోహనరూపుడైన కృష్ణుండు
మముఁ గూడియుండి యేమఱిచి తానెందో
మము । బమియింప నెమఱి దాఁగియున్న

వాఁడమ్మ : మీకుఁ గన్నడఁడమ్మ : యతని
 జాడఁ దెల్పిన మాకు సంతస మమ్మ
 మరునిఁ బాణములకు మము గుఱిచేసి
 మరులు మఱచి కనుమఱుఁ గయ్యెనమ్మ
 మీకుఁ గన్నడనేని మెలఁతల వెతల
 నీ కరణిఁ గలంచు టేమి న్యాయమ్ము '
 అని మందలించి మా యండ కాప్రియునిఁ
 బనిపి పుణ్యమ్ములఁ బడయుఁ డోయమ్మ :
 అని యంతఁబోక యా యతివ లందఱును
 నిను మనమ్ముల నిల్పి నిఖిలమ్ము మఱచి
 యేఁపగు నానంద మేర్పడఁ జెలఁగి
 నీ పలులీల లన్నింటిని దాము
 ప్రకటించి తన్మయత్వమ్ము నొందియును
 సకలమ్ము నిండిన సాక్షిస్వరూపు
 నిను గనలేక చింతిలుచు నయ్యటవిఁ
 గనఁబడుచున్న మార్గములందు నీదు
 పాదచిహ్నమ్ముల బరికించి, చూచి
 పైదలులార : గోపాలుఁ డియ్యెడల
 చేడలతోఁ గూడి చెలువ మొప్పారఁ
 గ్రీడించె నిదిగొ వీక్షింపరేయమ్మ :
 అని యొండొరులకు నీ యనుపమలీల
 లనుగూర్చి తెల్పు చుల్లాస మొందుచును
 ఆపుపుబోండ్లు బృందారణ్యమందు
 శ్రీపతీ : నిన్ను వీక్షింపఁగలేక
 మనముల నిన్నుంచి మమతతో మరలి
 చని యమునాతీర పై కతస్థలిని

జేరి. వియోగదుఃస్థితి నోర్వలేక
యీ రీతి నిను నుతియించి రందఱును

మా మనోహర : సుకుమార : శ్రీకృష్ణ :
మా మంద, నీవు జన్మమునొంద నెల్ల
సిరుల మందిరమయి చెలువమ్ము నొందె
సరిలేని భాగ్యసంచయము మా కందె,
ననలమ్మువలన విషాదులవలన
దనుజులవలన నెత్తఱి నేని కీడు
గలుగ నీయక మముఁ గాపాడి : మరుని
యలుఁగులపాలు సేయఁగ నీకు దగవె ?
నిరుపమ కల్యాణ నిలయమౌ నీదు
కరచరణాబ్జయుగ్మ స్పర్శచేత
మా పాపములువాపి మముఁ గరుణించి
నీ పొంతఁ జేర్చి మన్నింపుమా కృష్ణ :
వ్రేపల్లె విడి యటవిని గోగణమ్ము
మేపెడువేళ నీ మృదు పదద్వయము
తృణశిలా స్పర్శఁ గందెడునేమొ యంచు
ననయమ్ము ననుతాప మందుదుమయ్య
అడవిని వదలి సాయంసమయానఁ
దొడుకుల క్రేపులతోఁ గూడి నీవు
వ్రేపల్లెఁ జేరెడువేళ నీ మోము
గోపాదధూళి సంకులమయి నూత్న
కాంతులతోడ మా కన్నుల కింపు
స్వాంతమ్మునకు హాయి సమకూర్చునయ్య.
అట్టి జగన్మోహనాకారు నిన్ను
నెట్లుల మఱచి మే మిల నుండఁగలము ?

1680

నినుఁ జూడఁజాలని నిముసముల్ మాకు
 వనజాక్షః యుగములై వగఁ గూర్చునయ్యః
 అని పెక్కువిధముల నతి మోహవార్ధి
 మునిఁగి మారోన్మాదమున నిన్నుఁగూర్చి
 వల్లవాంగన లట్లు పాడువాడుచును
 వల్లభ, మాకుఁ గన్నడవె యటంచు
 పెద్ద వాపోవుచుఁ బిలువ వారలను
 తద్దయుఁ గరుణించి దాక్షిణ్యబుద్ధి
 నంతలోఁ బ్రత్యక్షమైతి వాగోప
 కాంతలయెదుట శ్రీకాంతావినోదః

1690

కృష్ణుఁడు గోపికలకుఁ బ్రత్యక్షమై వారి ననుగ్రహించుట

అంత నిన్నాంచి గోపాంగనాసమితి
 స్వాంతముల్ వొంగఁ గృష్ణాః కృష్ణ యనుచు
 నినుఁ గదియఁగఁజేరి నీ చుట్టు ముట్టి
 మనసుకొదలుదీర, మమత లింపార,
 వందనములు సేయు వారును, నీదు
 సుందరపాదముల్ సోకఁగఁ దలలు
 వ్రాలిచి మ్రొక్కెడువారుఁ గౌఁగిళులఁ
 దేలువారును, గడుఁదియ్యని ముద్దు
 మాటలతోడ సమ్మానించువారుఁ,
 బోటుమాటలువల్కి పొడిచెడువారుఁ
 జులుకుఁ జూపులతోడఁ జూచెడివారు
 మురిపెముల్చింద నిమ్ముగ నవ్వువారు
 నై పెక్కువిధముల నాఘోషకాంత
 లాపోవక యమాయికాత్మలతోడ

నాలాగు పరమమోదాబ్ధి మునింగి
తేలుచునుండిరి దేవకీతనయః

1700

ఆ రీతిగా వార లానందమొంద
సారసనాభః దర్శన మీ వొసంగ
ప్రముదిత స్వాంతలై వారలు నిన్ను
సముచితంబుగఁ గొల్వ సంతసమంది
కూరిమి వారల గొంపోయి యమున
తీరాన పులిన ప్రదేశమ్మునందుఁ
జేర్చి యా లలనల చిత్తముల్ పొంగఁ
జేర్చిన ముచ్చటల్ వెలయుభాషణలు
సలిపి యా పయిని రాసక్రీడ, మరియు
జలకెళి మొదలగు చర్య లాగోప
కామినీ తతితోడఁ గావించి, వారి
ప్రేమానుబంధముల్ పెసఁగొనునట్లు
తనియింపఁజేసి మందకు జనుఁడంచు
పనిచి తందఱ నీవు బాలగోపాలః

హరి, వాసుదేవ, లోకాపనదీక్ష,
కరివరదా, కృష్ణః కమలదళాక్షః
నీ వేణునాదమ్ము నిఖిల ప్రపంచ
జీవచేతమ్ములఁ జివురింపఁజేయు
భవదీయ సౌందర్య భవసరూపమ్ము
భువనత్రయమ్మును మోహింపఁజేయు
నీ తాండవక్రియా నియమసంపత్తి
భూతలమునకు సమ్మోదమ్ముఁగూర్చు
నీదు సాంగత్య సాన్నిధ్యభాగ్యమ్ము
భేదదూరము పరిష్కృత సుఖదమ్ము

1710

నీ నామమును విని, నీ చెంతఁజేరి
 నీ నగు మోమును నీ సౌరుఁ గాంచి
 నీ జతనేయుండి, నీ జతనాడి
 నీ జత విహరించి, నీ ప్రేమమంది
 యమునానదీ పులినావనీ స్థలుల
 విమలమౌ కౌముదీ వేశల యందు
 ఆ గోపికాతతి యందిన యట్టి
 భోగ సంపూర్ణానుభూతి యెందేని
 నే పుణ్యనకుఁగాని యెప్పుడేఁగాని
 ప్రాపించెనో లేదో పరమాత్మ: యెఱుఁగ
 వారిదే జన్మము వారిదే వ్రతము
 వారిదే లోకసంభావ్య చరితము

అట్టి భాగ్యము నాకు నాకాశకుసుమ
 మట్టులొఁగాన, నా యభిమత మొండు
 కలలోననైన నీ గానమ్ము వినిచి
 పొలుపారు నీ దివ్యమూర్తిని జూపి
 నీ చెంతఁజేరిచి, నిన్ను సేవించు
 ప్రాచుర్యభాగ్యమ్ము పడయంగఁజేసి
 నన్నుఁబాలింపుమా నలినాయతాక్ష:
 నిన్ను నమ్మితినిరా నిర్జరపక్ష:
 శారదపూర్ణిమా సమయ కౌముదిని
 సూరాత్మజాతట ఊడిఁ గృష్ణుండు
 వ్రేతలతోఁగూడి విహరించినట్టి
 యీ తోరపుంగథ నెవ్వరే భక్తి
 చదివిన వ్రాసిన, శ్రద్ధతో వినిన
 పొదలు భాగ్యమ్ములు పొందుదు రెలమి

సర్పరూపుఁడగు సుదర్శనుండను గంధర్వుని

శాప విమోచనము

శ్రీరమారమణ, హరీ, వాసుదేవ,
సారసనాభ, కృష్ణాః సత్యభావ,
బృందావన విహార, విమతసంహార,
నందకుమారః దీనజనమందారః
భవదీయ బాహుసంపద్విక్రమమ్ము,
లవిరతలోక మోహన భవ్యలీల
లరిదూరః నీదు సాహసయుత క్రియలు
వరభర్తరక్షణ భావముల్ జగతి
స్తవనీయములు వానిఁ దరమిడి తెలుప
నవునె యజ్ఞానకు నా కజ్ఞాత నేత్రః

1730

నందుఁ డొకానొకనాఁడు గోపకుల
బృందమ్ముతోఁ గడువేడ్క చెన్నార
పోతరించిన యెడ్లఁ బూన్చినయట్టి
యాతతశకటాల సధివసియించి
చని, లంబికాటవీ స్థలమునఁ జేరి
ఘనముగా జాతర గావింపఁ బూని
బందుగుల్ మిత్రులు పరివారవర్గ
మందరు గుమిగూడ నట సరస్వతిని
ధ్యాననిష్ఠను ముగ్ధి తద్దయు శ్రద్ధ
జానుగ జాతర జరిపించి, యష్ట
భక్తి యుమామహేశ్వరులఁ బూజించి
యుక్తమౌ దానమ్ము లొగి పెక్కు చేసి
జలపానమాత్ర నిష్ఠమెయి తానుండ
వెలసె నా పండుగు విభవసంపత్తి.

అ మ్మహోత్సవ సమయాన నందుండు
 నెమ్మిమై నొండెడ నిదురింప నతని
 కాకోదరంబొండు కఱచి మ్రింగుటకు
 వీరకమై బూనఁగా భీతి నతండు
 “హా కృష్ణః కృష్ణః యి య్యహిని బోకార్చి
 నా కడగండ్ల మాన్పర తండ్రి” యనుచుఁ
 గుయ్యిడుచుండఁగా గోపకుల్ గూడ
 చయ్యన నిద్దురల్ చాలించి, లేచి
 గుదెలను గొఱపులఁ గొని మోదుచున్న
 బెదరదు తనపట్టువీడ దా పాము
 అంత శ్రీకృష్ణః నీ వా మహోరగము
 చెంతకు నరిగి, యోచించి నీ దివ్య
 పాదమ్ముతోఁ దన్ని బలముగాఁ ద్రొక్క
 నా దందశూక మయ్యవసరమునను
 చోద్యమ్ముగాఁ బాప చొప్పును వీడి
 విద్యాధరాకృతి వెలసి, నీ యెదుట
 నిలిచి సమస్కృతుల్ నెఱిఁ జేయ నతనిఁ
 దిలకించి పలికి తీ తీరునఁ గృష్ణః
 ఎవ్వఁడ వీవు నీ వింత రూపసివి
 యివ్వెధి విషధరాకృతి నుంటివేల ?
 నీ చరితమ్ము వినిపింపుము నాకు
 దాచక ననవుడు తా నిట్లు లనియె.

“వినుము దేవా, నేను విద్యాధరుండ
 నను సుదర్శనుండను నామమ్ముతోడఁ
 బిలుతు రందఱుఁ రూపవిత్తముల్ చాలఁ
 గలవాఁడ నంచును గర్వింతు నేను

1740

1750

సకలసృష్టిని జూడ సంకల్ప మొదవి
 యొకనాఁడు వెడలితి వ్యోమయానమున
 వెడలుచు నొకచోట వికృతరూపములఁ
 బొడగట్టినట్టి సన్నునులఁ బుణ్యులను
 ఆంగిరసులఁగని యపహసించితిని
 పొంగున సద్ధర్మమును మఱచితిని
 ఆ మునుల్ రూపగర్వాంధుని నన్నుఁ
 బాము రూపమ్మునఁ బడియుండు మనుచు
 శపియించి, నాదు విజ్ఞప్తి మన్నించి
 కృప ననుఁ గని తన్నివృత్తికి మార్గ
 మీ లాగు దెల్పిరి. “మేదిని భక్త
 జాలమ్ము రక్షింప సర్వేశ్వరుండు
 యదుకులమ్మునఁ బుట్టు, నాస్వామి నీవు
 మెదలెడు గహనభూమినిఁ జేరవచ్చు
 తచ్చరణాబ్జ ఘాతమ్మున నీకుఁ
 జెచ్చెర తొలఁగును సీద్రంపురూపు
 తొలిరూపు నీవు దాల్తువు పొమ్మటందుఁ
 బలికి రా ఘనులు కృపాఖను లగుచు”
 నిది నాదు వృత్తాంత మిందిరానాథ,
 సదమలచారిత్ర, సజ్జనస్తోత్ర :

1760

నిన్నుఁ జింతించిన, నిన్నుఁ బేర్కొన్నఁ
 గ్రన్నన పాపముల్ కడచనునంట
 నా మేన నీ చరణమ్ము మోపితివి
 స్వామి నా జన్మమ్ము చరితార్థ మయ్యె
 నను దయఁజూడుమా నాగేంద్రశయనః
 అని నిన్ను వీడ్కొని యరిగె నతండు.

నీరదనిభగాత్ర, నీరేజనేత్ర,
 క్రూరదానవహర. గోపకిశోరః
 గురుజనహేళన కుత్సితమైత్రి
 యరయ నాలో లేనియటులు మన్నించి
 మంచిమార్గముఁ జూపి మనుపుమా నన్నుఁ
 గాంచనాంబరధర, కల్యాణమూర్తిః

శ్రీకృష్ణుఁడు కుబేరభటుండగు శంఖచూడుండను

గుహ్యకుని సంహరించుట

శ్రీసతీహృత్సరసీజ పతంగ,
 వాసుదేవ, హరీ, సుపర్ణతురంగ,
 నవనీతచోర, కృష్ణాః యొకనాఁడు
 ప్రవిమల చంద్రికల్ పర్విన వేళ
 యమునాతటస్థలి హలియును నీవు
 భ్రమరరుతమ్ముల శ్రవణపేయముగ
 వినుచును, మీరును విమలగానమ్ము
 తనరఁ గావించుచుఁ దన్నిశీఘ్రమున
 గోపికాతతితోడఁగూడి యానంద
 మేపారఁ బొందుచు నిమ్ముననుండ.

1770

ధనదు భటుం డట్టితఱి శంఖచూడుఁ
 డనువాఁడు తనదు మాయావిద్యచూపి
 వల్లవకాంతల వడిచక్కిఁజేరి
 బల్లిదుండై కొని పాటుచునుండ
 నా రమణులు సాధ్వసాక్రాంత లగుచు
 హాః రామకృష్ణులారా, మమ్ముఁ గాన

రండు రండని బిగ్గరగ మొఱవెట్టఁ
బుండరీకాక్షః తెంపున నీవు బలుఁడు
సొలవృక్షముల హస్తములందుఁ బూని
“ఓ లలనలు : మీర లోడకుఁ” డనుచుఁ
బఱతెంచి తను ముట్టఁ బాటె గుహ్యకుఁడు
వెఱపున వేగమ వ్రేతల విడిచి
విత్రేశు భటునిచే విడివడినట్టి
మత్తమరాశగమనలకుఁ గాపు
గా రాము నియమించి, కడువడి నేగి
క్రూరాత్ము గుహ్యకుఁ గూల్చి తచ్చిరము
నందున్న మణిఁ దెచ్చి యన్న కిచ్చితివి
నందకుమార, కృష్ణా, యదువీర :

1780

నిను నమ్మి ప్రార్థించు నిర్మలాత్ములకు
నొనరవు కష్టముః లొనరిన యేని
జలజాప్తకిరణసంస్పర్శచే నివము
తొలఁగినయట్టులఁ దొలఁగుట నిజము.
నా మనమ్మున నిన్ను నమ్మియున్నాఁడ
స్వామి, నా పాపముల్ పాఱంగఁ దోలి
రక్షింపుమా జగద్రక్ష, ముకుంద,
పక్షింద్రవాహ, గోపాల, గోవింద.

వృషభాసుర సంహారము

శ్రీకర, గోపికా చిత్తవిహార,
పాకారినుత, గోపబాల, శ్రీకృష్ణ,
అసురమర్దన : వృషభాసురాధముఁడు
కసిపెంచి మందను గారింపనెంచి

కొండకొ మ్మను భ్రమగొల్పెడినట్టి
 గండుమూపురముఁ జక్కఁగ నిగుడ్చుచును
 గర్భిణుల్ విన్నచో గర్భముల్ చెదరు
 నిర్భరమగు అంకె నిక్కి వేయుచును
 ఖరహతి రేగిన ఘోరంపు ధూళి
 ఖరకరు బింబమ్ముఁ గప్పివేయుచును
 కొమ్ములతోఁ బెద్దకొండలనైనఁ
 జిమ్మి పెల్లగిలంగఁ జేసి పర్విడుచు
 వాలమ్ముఁ బైకెత్తి బయలఁ ద్రిప్పుచును
 కాళులచే నేలఁ గదలఁ ద్రవ్వచును
 గడు నహంకారమ్ము గన్నడ వచ్చి
 బెడిదమ్ముగా మందవిడిదిపైఁ బడిన

1790

ఆ వృషభాసురు నతిమాత్రసాధ్య
 సావహరూపవిహారాదికములు
 గని మందఁగల ధేనుగణము వత్సములుఁ
 బెనువృషభంబులు బెదటిపాటుచును
 కుంభీంద్రవరద, దిక్కులు దోచకుండ
 నంభారవములతో నల్లాడుచుండె.

పసిభయమ్మును వాప వలను సామర్థ్య
 మిసుమంతయును లేక హెచ్చినభీతి
 గోపకులందఱుఁగూడి “శ్రీకృష్ణః
 కాపాడుమా మమ్ముఁ గారుణ్యమూర్తిః”
 అని వేడ వారల కండగా నిలిచి
 పెనుగర్వమున విఱ్ఱవీఁగు నా యసురుఁ
 గని తృణప్రాయముగా వాని నెంచి
 దనుజవంశాటవీదహనః యిట్లంటి.

“ఓయి, వృషాసుర, యొప్పునే యిద్ది
 నీ యుద్ధతిని యాలనిచయమ్ముపైని
 బాలురపైని గోపాలురపైని
 నీ లీలఁ జూపుట యిది యేమి గొప్ప?
 నిలువుము ని న్నొక్కనిముసమ్ములోనఁ
 బొలియింతు మందకు ముదము చేకూర్తు”
 అని పల్కియూ క్రూరు హతమార్ప నీవు
 ఘన నిజబాహువుల్ కరతలద్వయిని
 చఱచుచు నిలుచుండ సరభసోద్వృత్తి
 చుఱచుఱ నినుఁ జూచుచును వృషాసురుఁడు
 నీపైని బడఁరాఁగ నీవు తద్దనుజు
 నేపడంగఁగ వాని శృంగముల్ వట్టి
 గిరగిరమని ద్రిప్పి క్షితిఁ బడఁగొట్ట
 సరగ నా వృషభరాక్షసుఁ డంతమొందె.
 నా వృషభాసురు నంతమ్ముఁ గాంచి
 దేవతానిచయమ్ము దివినుండి పుష్ప
 వర్షమ్ముఁ గురియించె వసుధ నెల్లెడల
 హర్షమ్ము శాంతియు హాయియు నిండె.

1800

సర్వజగద్రక్షః శత్రు విపక్షః
 నిర్వికారః యుపేంద్రః నిగమసంచారః
 నిను శత్రువని యెంచు నీచవర్తనుల
 కొనగూడు నెపుడు మహోపద్రవములు
 నిను నమ్మి భజియించు నిర్మలాత్ములకు
 నొనగూడుచుండు మహోన్నతశ్రీలు
 నాదు దోషముల వినాశ మొనర్చి
 నీదు దాసునిగ మన్నించి నీ చెంతఁ

1810

జేరుచు కొనుమయ్య, శ్రితపారిజాత :
సారసనేత్ర : కృష్ణా : జగన్నేత :

శ్రీకృష్ణుఁడు కేశివ్యోమాసురుల సంహరించిన కథ

శ్రీపుండరీకాక్ష, శ్రితజనపక్ష,
పాపవిపక్ష, సుపర్యసంరక్ష,
వసుదేవతనయ, గోపాల, గోవింద,
అసితాంబువాహనమంచితదేహ :
శ్రీకృష్ణ ! నీవె సృష్టిస్థితిలయము
లాఁకలే కడరి యయ్యావేళలందుఁ
గావించు త్రిగుణాత్మకస్వరూపుఁడవు
దేవుండ వని మదిఁదెలిసియు ఖలులు
పరుల దుర్బోధనల్ పొటించి నిన్ను
నరమాత్రుఁ డనుచు డెందమ్ముల, దలఁచి
పగఁజెంచి నీచేతఁబడి మరణింతు
ఖగరాజగమన, సాగరరాజశయన :

ఖలునికంసునిబోధ కడుప్రమాణముగఁ
దలఁచి ని న్జనక నాత్మలఁబొంగి యధము
లై న కేశి వ్యోము లనెడిరాక్షసులు
పూనిరి తలఁపరు ముందువెనక్కలను

1820

కేశిదైత్యసంహారము

ఒకనాడు కేశిదైత్యుఁడు మావురూపుఁ
బ్రకటంబుగాఁదాల్చి పదఋరాహతుల
ధరధూళి రేపుచు, దర్పించిహేష
కరము భీకరముగఁ గావించి, సటలు

విసరుచుఁ దన వాయి వివృత మొనర్చి
వెన దంతరోచుల వెలువరించుచును
వచ్చె మందకు గోపవర్గమ్ము మిగుల
నచ్చెరువు భయమ్ము నంది క్షోభింప.

అలాగునన్ వచ్చి యశ్వాసురుండు
ప్రేలు త న్గనుఁగొని బెగడొందువిధముఁ
గని, వీరిఁ బందలఁ గారింప, నిందు
దనుజారి గలఁడు గదా వానిఁ గూల్తు
ననుచు నంతములేని యామున నిన్నుఁ
గనుఁగొన నాల్గుప్రక్కలఁ జూచుచుండ
ప్రేల దిగులు మాన్పి, వేగ న య్యసుర
ప్రమోల నిలిచి నీవు మూర్ఛఁడౌ వాని
తోడ నిట్లంటివి “దుష్టనిశాట.

ఏడ కేగెద వింక నిటు ననుజూడు
నిముసమాత్రమె చాలు నిలుపుము నిన్ను
జమువాతఁ ద్రోసెద. చలము మానిపెద”

1830

అనవు డప్పలుకుల కాగ్రహ మెత్తి
దనుజుఁ డక్కెశి తద్దయు నోరు దెఱచి
నినుఁ గఱవఁగ నెంచి, నేరుపులేమి
తన కాళులంజాచి తన్నెఁ దక్షణమ
కాని. యా తన్ను కగ్గముగాక నీవు
వాని పాదమ్ముల వడిఁబట్టి. విసరి
దూరమ్ముగా. బడఁ ద్రోసితిః వతఁడు
ధారుణిఁబడి త్వరితమ్ముగ లేచి
హుంకరించుచు వచ్చి యుగ్రుడై నిన్ను
జంకక కబళింపఁ జయ్యన తనదు

నోరు విప్పగ వాని నోట నీ కరము
 సారించి, చొనిపి, తత్క్షణమ య య్యసుర
 దంతముల్ డుల్చి, యుదరములోపలికి
 వింతగా దూఱిచి, పెద్దగాఁ జేసి
 పవనమాడని యట్లు బాధింప, వాని
 జవనత్వములు దూలె, చయ్యన కుక్షి
 యుబ్బి విచ్చిన్నమై యుసురులు చనుట
 దబ్బిన నాతఁడు ధరఁగూలి చచ్చె.

1840

ఘోటకాకారుఁడౌ క్రూరుఁ డాకేశి
 పాటును మరణసంప్రాప్తియుఁ గాంచి
 సురసమూహమ్ము ప్రసూనవర్షమ్ము
 గురియించి నినుఁ జాలఁ గొనియాడె నెలమి

వ్యోమాసుర సంహారము

మరియొకనాఁడు శ్రీ మహిళావినోద,
 సురనదీజనన విశ్రుత దివ్యపాద,
 నందకుమార, కృష్ణా! నీవు బలుఁడు
 మందనుగల గోపమాణవకులును
 యమునా స్రవంతి తీరాటవియందు
 ప్రముదిత సున్నేహ భరితాత్మలగుచు
 నాలమేపుచు 'నిలాయన' మను క్రిడ
 హాళిమైనాడ మీ రందఱుఁ జేరి
 కొందఱు దొంగలు, గొందఱు దొరలు
 కొందఱు గొఱియలై కూడి కన్నూని
 గంతలాడంగ రక్కసుఁడు వ్యోముండు
 వింతగా బాలకవేషమ్ము నూని

దొంగల జట్టునందునఁ బ్రవేశించి
 వెంగలులై మేషవేషాలనున్న
 గోపబాలుర నలుగుర నైదుగురను
 చూపునకు మిగిల్చి చోద్యమ్ముగాఁగ
 తక్కినవారిఁ జెంతను గలయట్టి
 యొక్కకొండ బిలాన నొక్కొక్కరిగఁ
 జేర్చి, తద్వారమ్ము శిలచేతఁ గప్పి
 పేర్చిన కుత్సిత వృత్తిఁ దా నుండె.

1850

జగతి మాయల ముంచు జాణపు నీవు
 తగుదు రెవ్వరు నిన్నుఁ దగ మోసగింప?
 ఆ నీచు తస్కరోద్యమము నీ వెఱిఁగి
 వానిని గని నవ్వి పాపనిశాటః
 నీ చోరకృత్యమ్ము నిఖిలమ్ము దెలిసె
 నీచుడాః బాలక నివహమ్ము నెల్లఁ
 గికురించి దాఁచితి గిరిగహ్వరమున
 నిఁక మిగిలిన వీరి నేల మానితివి?
 కొనిపోవగా రారః క్రూరాత్మః యనుచు
 పెనురోషమున వాని బిట్టు పట్టితివి
 నీ పట్టు సడలించు నేరుపులేక
 యే పట్టు గానక యిగిలించువానిఁ
 దునిమి, కొండబిలమ్ము దోరమందున్న
 పెనుఱాతిఁ బగులంగ వేసి యా గవిని
 నివసించు బాలక నిచయమ్ముగొంచు
 దివినుండి సుమవృష్టి దేవతల్ గురియ
 మందఁ జేరితివి యమందమోదమున
 నిందిరాసుందరీ హృదయాధినాథః

1860

ఒరులమాటలు విని యొరులకుఁ గీడుఁ
 బొరయించుచుండెడి బుద్ధిహీనులకు
 వెతలగు నఁట, నిన్నె విశ్వాత్ము నొరుల
 వితథవాక్కులు విని వెఱులై యెదిరి
 యెవ రంగదల్ వడ? రెట్లు సుఖింతు?
 భువనత్రయిని నెట్టి పురుషులేగాని
 పరుల దుర్బోధనల్ పాటించు బుద్ధి
 హరిహరి నా మదిఁ హత్తంగనీక
 నిన్ను భజించెడు నీదు దాసునిగ
 న న్ననారతము మన్ననఁ బ్రోవుమయ్య
 నవనీతచోరః శ్రీ నందకుమారః
 ప్రవిమలాకారః గోవర్ధనోద్ధారః

కంసుని వనుపున మందకు వచ్చి అక్రూరుఁడు రామకృష్ణుల
 మఘరకుఁ బిలుచుకొని పోయిన కథ

శ్రీ దేవదేవః నిర్జిత దుస్స్వభావః
 వేదోద్ధరణ, యదువీర, శ్రీకృష్ణః
 గోపాలబాల, యో గోపికాలోల,
 పాపనిర్మూల, శుభంకరలీల,
 నీ భక్తు లెందున నివసించియున్న
 నే భువనాధీశు నేల్పడి నున్న
 నే వానిముదలఁ జరించుచు నున్న
 నే విధమగు కృత్య మెటుసేయుచున్న
 నిను మదిలోనుంచి నిఖిలమ్మునందు
 ననఘమౌ నీదు శుభాకృతిఁ గాంచి
 తమచేయు లౌకిక ధర్మకర్తలకు
 సమబుద్ధితో నిన్నె సాక్షిగా నుంచి

విషయకాంక్షాదూర వృత్తిఁ జరింతు
విషధరేంద్ర శయన, విహగేంద్రగమన,
నిను వైరిగా నెంచి, నిన్నెదిరించి
నిను నల్పమానవునిగ మది నెంచి
కొందఱు చెడుదురు. కొందఱు నీదు
నందమౌ రూపమ్ము నర్చించి, శుభము
లనుపమానమ్ముగ ననుభవించెదరు
ఘనవారిదశ్యామ, కారుణ్యధామ :

కంసుఁడు అక్రూరుని మందకుఁ బంపఁ జేసిన విన్నపము

తోడి యాజ్ఞ

యదువీర : కంసధరాధినాథుండు
మద మలినుఁడు క్రూరమతి ధనుర్యాగ
సందర్శనమ్ము వ్యాజమ్ముగ మిమ్ము
సుందర రామకృష్ణులఁ దనపురికిఁ
బిలిపించి చంపింపఁ బెద్దయత్నమ్ము
తలఁపునందుంచి, తత్త్వజ్ఞ నక్రూరుఁ
దన చెంతకుం బిల్చి, తన యూహ చెప్పి
“చని రామకృష్ణుల చయ్యనఁ దోడి
తె”మ్మని యాజ్ఞఁ బ్రార్థించుచుఁ దెల్పి
పొమ్మని పనిచె నప్పుణ్య న ప్పాపి.

1880

అక్రూరుని బృందావన ప్రయాణము

“రాజాజ్ఞ కాదనరాదు, కాదనక
యే జాల్ముఁడైనఁ దా నిట్టియకృత్య

మొనరించునే. దై వమునకు ద్రోహమ్ము
 పెనుపాపమూల మి వివిధమైన సేత
 నెటు నేను చేయుదుః నెటు సేయకుందు ?
 నెటులఁజూచిన నాకు నిద్ది పరీక్ష
 ఐన నేమాయె మదాత్మ యెట్టిదియొ
 యానంద నందనుఁ డా దేవుఁ డెఱుఁగుఁ
 గాన, నా సర్వాత్ము కడకేగి కంసు
 పూనికఁ దెల్పి య ప్పణ్యమూర్తులను
 అనఘుల దరిసించి, యతిభక్తి నిటకుఁ
 గొనితెత్తు'' ననుచు నక్రూరుండు గదలి
 మందకుఁ జనుచు న మ్మార్గమధ్యమ్ము
 నం దివివిధంబున నాత్మఁ దా నెంచె

అక్రూరుండు మందకుఁ జనుచుఁ దనకుఁ దాఁ దర్కించు

కొన్న విధము

ఏ నెట్టితపము నెట్లే జన్మమందుఁ
 బూని చేసితిన్, యే పుణ్యచరిత్ర
 ప్రాపించెన్; యెట్టి భవ్యదానమ్ము
 లే పవిత్రాత్ముల కే నిచ్చినాన్
 యోగీంద్రులే తమయోగదృష్టులను
 బాగుగ దర్శింప వలనుగానట్టి
 పరమాత్ము హరి పరాత్పరుఁ బరంధాము
 దరిసించు భాగ్యమ్ము దక్కె నా కిపుడు
 ఏ పరాత్పరుసేవ యిహబంధములను
 బాపి శాశ్వతసౌఖ్య పదవిఁ జేకూర్చు
 నా పరాత్పరుని నాహ్వానించు చెడ్డు
 నా పయి నిడి పంచి నా కతిశుభము

1890

గలిగించినాఁడు నిష్కారణమైతఁ
 దలపోయ గంసు నంతటి హితుఁడెవఁడు
 'ఇతఁడు కంసుఁడు పంప నేతెంచె. నన్ను
 వెతల ముంపఁగ నెంత విద్వేషి' యంచు
 ననుఁ దయఁ గనఁడేమొ నా యంతరాత్మ
 తన కెఱుకగుఁ గాన దయఁ జూచునొక్కొ?
 ఏ మాడ్కిఁ బల్కునో యేమొ శ్రీకృష్ణఁ
 డేమందు నా భాగ్య మెట్టులో దెలియ
 మేలుమే లీవన్య మృగములు త్రోవ
 నీ లీల వలపట నేగెడుఁ గాన,

1900

శ్రీకమలాక్షు వీక్షించు భాగ్యమ్ము
 చేకూరు నా కోర్కి సిద్ధించు నిజము
 నే నా మహాత్ము సన్నిధిఁ జేరి యతని
 జానగు పదతోయజములు నా మౌళి
 దాఁక మ్రొక్కంగ నాతఁడు కృపఁ దనదు
 శ్రీకరకరము నా శిరముపై నుంచి
 యభయ మొసంగి నా కానంద మెసఁగ
 శుభవీక్షణముల న స్టూడక యున్నె”

అని నినుఁ గూరిచి యక్రూరుఁ డాత్మఁ
 దనకుఁ దా మరిమరి తర్కించుకొనుచుఁ
 జనిచని మాపటి సందెజామునకు
 మనమున నుబ్బుబ్బ మందకు జేరి
 యలఘుమానసుల మహాత్ముల మిమ్ము
 బలరామకృష్ణుల భగవదంశజులఁ
 గని భవత్పాద పంకజముల కెఱఁగి
 తనుదానఁ బొంగి మీ దయ చాలఁ బడసి

నందాది గోపబృందము మేల్లెఱిగి
పొందిక మీతోడ భజించి, రాత్రి
వసుదేవతనయ, దేవకి పుత్ర, కృష్ణః
అసుర విమర్దన, అమరాత్రి హరణః
తానొక పర్యంకతలమున సుఖము
తోనుండ నీవు సంతోషముతోడ
నాతని కెదురుగ నాసీనుడ వయి
యా తీరునం బల్కి తెక్కుడు ప్రీతి

1910

శ్రీకృష్ణుడు అక్రూరునితోఁ గుశలప్రశ్నలు గావించుట

“కుశలమే నీకు సక్రూర? మీ ప్రజకు
భృశముగా సంపదల్ పెరుగుచున్నవియె?
బందుగుల్ మిత్రులు పరివారజనము
పొందుచున్నారె ప్రమోదభాగ్యము
మామ ముక్తభయుండెఁ మా తలిదండ్రు
లేమాడ్కి చెఱ వసియించుచున్నారొ
యా విట కేతెంచు బెఱిగి యా పూజ్య
లేవేని వార్తల నెక్కుడు వగల
నీతోడఁ జెప్పిరే నిస్పృహ వార
లేతెఱగున డస్సి యెట్లు లున్నారొ,
యే నిమిత్తమున నీ విచటి కేతెంచి
తా నిమిత్తముఁ దెల్పుమయ్య ధన్యాత్మః”

శ్రీకృష్ణునకు అక్రూరుడు తావచ్చిన కారణముఁ దెల్పుట

అనుడు నీ పల్కుల నాలించి యతఁడు
వినిచె యథార్థమౌ వృత్తాంత మిట్లు

“సర్వజగద్రక్ష, శత్రువిపక్ష,

నిర్వికల్పజ్ఞాన, నిఖిలేశ, కృష్ణః

1920

వినుషు కంసావనీ విభునకు నమర

ముని నారదుఁడు భవత్పుణ్యచరిత్ర

జననముఁ దద్రహస్యముఁ గారణముఁ

దనకగు మరణవిధమును నీవు

బలదేవుఁ డిచ్చట వసియించుటయును

దెలిపెనుః సర్వముదెలిసి కంసుండు

తా నిను జంపింపఁ దలఁచి యోచించి

పూనె ధనుర్యాగమును దాను జరపు

నటులఁ జాటించి తద్యాగముఁ జూడ

నటకు మిముందేర నానతి నాకుఁ

గావించెః నింత యకార్యముఁ జేయ

నే వచ్చితిని రాజనియమ మ్మొనర్ప”

నా మాటలను విన సచ్యుతా, నీకు

రామదేవునకుఁ జిర్నగ వంకురించె

అంతట నీవు సందాదిగోపకులఁ

జెంతకు రావించి, “క్షితి నాయకుండు

యాగముఁ జూడ నాహ్వానించె మనల

నేగుట మనకు నెంతేని ధర్మము

ఆదరబుద్ధి నాహ్వానించెఁ గాన

పోద మందఱము నా భూపతిఁ జూడ

1930

రిత్ర చేతులతోడఁ బృథ్వీశవరుల

నెత్తఱి నెవ్వరే నేగరు చూడఁ

గాన, పొల్పెరుఁగులఁ గమ్మనేతులను

కానుకలను గొని కదలుఁడు తగిన

యానమ్ము లెక్కి మీ రందఱునెల్లి
నేను నన్నయుఁ గూడ నేగుదెంచెదము”
అని నీవు నియమించి తందఱు వినఁగ
వనజలోచన, రమావల్లభ, కృష్ణ :

శ్రీకృష్ణుని మధురానగరప్రయాణమునెఱింగి ప్రవేతలు

విచారము నొందుట

ఎల్లి మధురకు నీ వేగెడువార్త
గొల్ల తలిరుఁబొండ్లకుం గుందుగూర్ప
నీ నవ్వుమాటలు నీ విలాసములు
నీ నయగారముల్ నీదు మన్ననలు
నీ కరస్పర్శలు నీ కటాక్షమ్ము
లేకాంతములు తమ కింక లేవనుచు
నీ వియోగజలధి నీదు టెటనుచు
హా విధి యనుచుఁ దా మనుకొని రిట్లు.

మంచిగేస్తని మన మనముల బ్రహ్మ
నెంచితిమి గదమ్మ యెంతటి ద్రోహ
మొనరించె నమ్మ, వేరొండుచోటునకు
వనజాక్షుఁ గృష్ణుఁ బంప విధించెనమ్మ
ఈ పిన్నబిడ్డాట లెఱిగింతమమ్మ
యా పవిత్రచరిత్ర కాసరస్వతికి
పిలుచుటె తడవుగా వెడలుద మంచుఁ
బలికెనేగాని, యీ పడఁతులు నన్ను
నమ్మినారలు వీరి ననవిలుకాని
యమ్ములపాలేసి యరుగుట నాకు
న్యాయమ్ముగాదని యనెనె గోపాలుఁ
డియ్య కొన్నారె యీ వృద్ధులుగూడ :

1940

పేరె యక్రూరుఁ డీ పెద్ద గుణమ్ము
 నారయ క్రూరుఁడే యగును నిజమ్ము
 క్రూరుఁడు గాదేని గోపాలకృష్ణుఁ
 గోరి గొంపోయెడు కుటిలత మాని
 తనదారిఁ బోవుట తగవు; కాకున్న
 ననయుండు క్రూరుఁడే యగుఁగద నితఁడు
 మధురాపురమ్ము హర్మ్యమ్ముల నుండి
 విధుముఖు లింతులు వేడ్క బంగారు
 లాజలుచల్ల నా లలనలఁ గాంచి
 మోజున వారిసమ్ముఖమున నుండఁ
 దలఁచు నేకృష్ణుఁ డేతఱి నై నమనలఁ
 గలనై నఁ దలఁపఁ డక్కటః సత్యమిద్ది
 పౌరకాంతల మృదుభాష లీక్షణము
 లారయ స్పర్శసౌఖ్యాది భోగములు
 మరగి మనల హరి మఱచెడు నమ్మ
 నరపాలకులు నూతనప్రియులమ్మ.
 హరిని గొంపోకుమా యంచు నక్రూరుఁ
 దఱిసి ప్రార్థింతమా; దయ మముఁజూచి
 యితనిఁ బోనీయకుఁ డీ యంచు దైవ
 తతి వేఁడుకొందమా; తరలకు మనుచు
 హరి పదాబ్జమ్ముల కడ్డమ్ముగాఁగ
 ధరఁబడుదమ, యంచు, దైవమా యంచు
 వెరవుదోషక కడు విభ్రాంత లగుచు
 గరిత లందఱు చాలఁ గలఁగి శ్రీకృష్ణ.
 గోవింద, గోపాల, గోకులరక్షః
 నీవె మా పాలిటినిధివి, మమ్ములను

గాపాడు మంచు ? ని న్గలవరించుచును
నీ పాదముల నెడ నిల్చి యున్నంత

శ్రీకృష్ణుఁడు మధురకుఁ జనుట

మరునాఁ డుదయవేళ మధురకుఁ జనఁగ
గురుజనమ్ములు నందగోపాదు లెలమి
కానుకల్ గొంచు శకటముల నెక్కి
మానుగ వెంటరా, మహితాత్మురాము
విక్రమోద్ధాము నీ వెంటఁ గైకొనుచు
నక్రూరచోదితంబగు రథ మొక్కి
మధురకుఁ జనుచు నమ్మార్గ మధ్యమున
మధురజలా ప్తి సమ్మాన్యమై వెలయు
కాళిందిఁ గని తేరుఁ గ్రన్నన డిగ్గి
హాళితత్తోయంబు లాప్యాయనముగఁ
ద్రావి, రామునితోడ రథమునఁజేరి
తీపు సర్వజ్ఞ, సర్వేశ, శ్రీకృష్ణ :

1960

అక్రూరుఁడు యమునలో రామకృష్ణుల దర్శించి నుతించుట

అంతట నక్రూరుఁ డరదమ్ము డిగ్గి
దాంతుఁడు మీకు వందనము లొనర్చి
చని, యమునానదీజలముల స్నాన
మొనరించుచుండి తదుదకమ్మునందు
బలకృష్ణులను మిమ్ము భద్రమూర్తులను
దిలకించి, శంకించి, తేరున నుండి
“ఇచటికి వీ రెప్పు డేతెంచి” రనుచు
నచటనుండి రథమ్మునందున్న మిమ్ముఁ

గని యబ్బురమ్మంది” కంటిని వీరి
మును రథమ్మున, జలమ్మునఁ గంటినిపుడు
మరల దేరునఁగంటి, మతివిభ్రమమ్ముఁ
బొరసెనేమో, సత్యముం గనఁజాల”
నని యా యదూత్తముఁ డక్రూరుఁ డంతఁ
గనుగొందు నిజమంచుఁ గాళింది మరల
మునిఁగి తజ్జల మధ్యమున నాదిశేషు
ఘనుని నీలాంబరుఁ గాంచి యా పాఁప
సెజ్జఁ బన్నుండెడి జిష్ణుని విష్ణు
బొజ్జలోఁ బదునాల్గు భువనమ్ము లుంచి
కాపాడుచున్నట్టి ఘను జగద్వంద్యు
శ్రీపతి నినుఁగాంచి, చేతులు మోడ్చి
యాదవకులజుఁ డా యక్రూరుఁ డిటులు
మోదమ్ము భక్తియుఁ బొసఁగ ని న్బొగడె.

1970

శ్రీరమామానినీ చిత్తవిహార,
మారజనక, హరి, మంగళాకార,
దామోదర, యుపేంద్ర, తపనీయచేల,
సామజవరద, నిర్జర లోకపాలః
నిన్నుఁ గనుంగొని, నీ మహిమమ్ము
లెన్నఁగా మరి నుతియింప సామర్థ్య
మున్నదే నాకు లోకోత్తర చరితః
యెన్న నజ్ఞానుండ హీనమానవుఁడఁ
బ్రళయకాలమున సర్వప్రపంచమ్ము
జలనిధిమగ్నమై జడమయి యుండ
ఆ నీట బాలుమర్యాదను దేలి
మానుగాఁ బన్నుండి మరల జగమ్ము

1980

సృజియింపఁగా నీదు చిత్తమం దెంచి
 యజునిఁ బుట్టించితి వయ్య ముకుంద,
 శ్రీభార్గవీప్రియ, శ్రితగేయ, లోక
 వై భవదాయక, వనజాత నేత్రః
 సర్వలోకమ్ములు సర్వభూతములు
 సర్వమ్ము భవదీయ జఠరమం దుంచి
 అదన సృష్టించెద వాదరించెదవు
 తుది యొనర్తువు నీకుఁ దోచిన యపుడు
 సృష్టిస్థితి లయమ్ము లెల్లను దేవ
 స్పష్టమ్ముగాదె నీ వశములై యుంట
 దై వమ్ములం దాదిదై వ మీ వంచు
 భావింప హరిహర బ్రహ్మ లీ వంచుఁ
 బరివరివిధముల భక్తులు నిన్ను
 దురితదూరుని నుతింతురు వేరువేరఁ
 గాని, యెగ్గేమి? లోకమ్మున నేఱు
 లేనాట, నేత్రోవ, నెటులు పాఠినను
 జలనిధిఁ జేరుట సత్యమ్ముగాదె
 జలజాప్త చంద్రలోచనః దయాభరణః
 జగతిఁ గన్పడు వస్తుజాలముల్, ప్రాణు
 లగధరః నీదు ప్రత్యక్షరూపములు
 అన్నిటికిని నీవె యాధార మగుచుఁ
 జెన్నారుచుందువు చిదచిత్స్వరూపః
 మీనంబవై ప్రాతమినుకు లబ్జజన
 కానంద మెసఁగంగ నర్పించి తీవు
 తామేటిరూపమ్ముఁ దాల్చి దేవతల
 క్షేమమ్ము మదినెంచి గిరి మోసి తీవు

భూదారమై యథోభూస్థలినుండి
 భూదేవి నాదరమున నెత్తితీవు
 నరసింహ రూప మెన్నఁగఁ దాల్చి భర్త
 వరునిమాటకు స్థిరత్వము గూర్చితీవు
 వామనాకృతిఁ దాల్చి బలిని పాతాళ
 భూమికిఁ బంపి పెంపును బొంది తీవు
 పరశురామాకృతిః బరఁగి భూపతులఁ
 బొరిగొని భువిఁ గశ్యపున కిచ్చి తీవు
 దశరథాత్మజుడవై దశకంఠుఁ దునిమి
 యశము భృశమ్ముగా నార్జించి తీవు
 వాసుదేవుడ వయి వసుధకుఁ గల్గు
 త్రాసమ్ము మాన్చి మోదముఁ గూర్చి తీవు
 అరయ బుద్ధుండవై యరుల యిల్లాండ్ర
 తిరమగు మనములఁ ద్రిప్పితి వీవు
 కలికివై దోషసంగతమగు భువిని
 విలసద్గుణంబుల వెలయించి తీవు
 నీదు మాహాత్మ్యముల్ నిరుపమానములు
 శ్రీదముల్ జగతికిఁ జిదవిద్విలాసః
 నే ఘూఢజనుడ వానిం బ్రస్తుతింప
 నే మాత్ర మేదగ నిభరాజవరదః
 నీ పాదకమలముల్ నెనరునఁ జూపి
 కాపాడుమా నన్ను ఖగరాజగమన
 అని వేడుచున్నట్టి యక్రూరునెడల
 ననుకంప గలిగి యా యమునతోయమున
 నీ తొలి రూపమ్ము నెమ్మిని జూపి
 యా తఱి గన నదృశ్యము నొంది తీవు

2000

అంతట నక్రూరుఁ డటనుండి వెడలి
 వింతపడుచు వచ్చి వేగ రథమ్ము
 నారోహణ మొనర్ప నచ్యుతాః నీవు
 గారవమున నాని గని యిట్లు లంటి
 “కాళింది చెతనె గలదు నీ వేగి
 చాలకాలమ్ముయ్యె, జాగుసేయుటకు
 నా నదీజలముల నవని వ్యోమ్ముమున
 లేనిచోద్యములు పొల్చెనె యెవ్వయెనిఁ
 గనియున్నచో జెప్పఁగదవె యక్రూరః”
 యనవు డాతం డిట్లు లనియె సద్భక్తి.

2010

“ఏమని చెప్పుదు నిందిరానాథః
 నీ మహిమంబులు నిగమవేద్యములు
 నీలోనఁజూపట్టనివి యద్భుతమ్ము
 లేలోకముననేని నెట్టులనుండు
 నేలను నింగిని నీటను జూడ
 నీలోనిచోద్యముల్ నెగడె మహాత్మః”
 ఈ రీతి నక్రూరుఁ డెఱిగించి రథము
 దోరంపువేడుకతో నడిపించి
 మథురకు సాయంసమయముకు ముందె
 పథిపరిశ్రమముతో పనియట్లుచేర్చె.

మథురాపురాంగనలు శ్రీకృష్ణాగమనమునుజూచి సంతసించుట

బలభద్రుతోడ గోపాలురతోడ
 గలసి ప్రగాఢోత్సుకత వెలయంగ
 దేవకిసుత, కృష్ణ, ధీనమందారః
 యీవు తత్పురిజొచ్చి యేతెంచునపుడు

2020

భవదాగమనవార్త పౌరకామినుల్లా
 శ్రవణంబులంబడ సంబరపడుచు
 వారు సౌధములపై వరుసలుదీరి
 నీ రాకకై వేచి నిలుచుండి, నీదు
 దరిసెన మగుట సంతసము తా మొంది
 యొరులొండొరులతోడ “నువిదలు, గనుఁడు
 నందనందనుఁడు సుందరమూర్తి గోప
 సుందరీసందోహ సుప్రతఫలము
 కరుణామయుండు జగద్వంద్యుఁ డమల
 చరితుఁడు గనుఁ డదె చనుదెంచెనమ్మ”
 అనుచు నీపైని పుష్పాక్షతల్ సల్లి
 తనివి సనక యిట్లు తలపోసికొనిరి.

“ఇతఁడఁటే పూతన హిసరాక్షసిని
 హతముగావించిన యరిభయంకరుఁడు
 ఇతఁడఁటే తననోట నీ సృష్టినెల్ల
 సతికిఁ జూపినయట్టి సర్వేశ్వరుండు
 ఇతఁడఁటే మంద నింటింట దొంగిలుచు
 మితిమీర వెన్నలు మెక్కినవాఁడు
 ఇతఁడఁటే వ్రేపల్లె నింతులసిగ్గు
 చతురుడై దోచిన సరసపర్తనుఁడు
 ఇతఁడులేని స్థలమ్ము లెల్ల వనమ్ము
 లితనిఁ బొందని మేను లెల్ల నిష్ఫలము
 లితనిఁ బల్కని పల్కులెల్ల వ్యర్థమ్ము
 లితనిఁ జూడని చూడ్కులెల్లను వృథలు
 ఇంతియ, గోపిక లీ సుకుమారు
 చెంత వసించుచుఁ జెలఁగి పాడుచును

2030

కలకల నవ్వుచుఁ గౌఁగిలింతుచును
 బలుకరించుచుఁ గరస్పర్శచేయుచును
 మరియుఁ బెక్కువిధాల మన్ననల్ వొంద
 పురుడింప రానట్టి పుణ్యవ్రతములు
 తొలిపుట్టనందు నెందున జేసిరోక్కొ
 తలపోయఁ బులకించుఁ దనువులు మనకు ”
 అని సంతసించి యా యజ్ఞాక్షు లెల్ల
 నినుఁ జూచుచుండిరి నిగమసంచార :

శ్రీకృష్ణుఁడు రజకుని చంపుట

అంతట నీవు నీ యగ్రజుఁగూడి
 అంతరంగము పొంగ న ప్పట్టణమున
 సడయాడుచును రాచనగరుకుఁ జనెడు
 మెడవాలుఁ గాంచి నెమ్మిని నిట్టులంటి
 “రజకోత్తమా : కంసరాజునల్లరము
 వ్రజము నివాసము, వచ్చితి మిటకు
 నితఁడు రామాఖ్యుండు కృష్ణుండ నేను
 జతగ మామను జూడ జనవలె మేము
 మా మంద లేపయ్య మంచివస్త్రములు
 నీ ముడి నున్నవి నెమ్మి మా కిమ్ము”
 అనుడు నీ మాటల నాలించివాఁడు
 కనలు వెంచుచు నిన్నుఁ గాంచి యిట్లనియె.

2040

“ఏమిరా : బాలక : యేమంటి విపుడు
 మా మనుజేంద్రునంబరములు మీకుఁ
 దగ వగునే యీయ, ధరియింప మీరు
 దగుదురె : క్షీరమ్ము దధియు పృతమ్ముఁ

గ్రోలుట మత్తెక్కి కొలదు లెఱుంగఁ
జాలకి ట్టాడంగఁ జనెఁగాక గొల్ల
వారికి నోరెట్లు వచ్చు నిట్లాడ
నీ రాజు మాటన్న నే రాజు నడలు
మేర మీఱితి రేని మృత్యువు నిజము
మా రాజుచే మీకు, మరలిపొం డింక''
అనవు డు నీ వాగ్రహమ్మున నీదు
ఘనకరాగ్రమున నా కష్టనిశిరము
తెగి పడఁగొట్టి మిత్తికి బలిచేసి
నగి, వానికడనున్న నాడెంపువలువ
లొక కొన్నిటిని నన్నయును నీవు దాల్చి
సకులకుం గట్టంగఁ జాలిన వాసఁగి
చనుచుంటి వటనుండి సర్వాధినేత
నిను నడ్డువారేరి? నీ కెదు రేది?

2050

సాలెవాని వృత్తాంతము

అంతట నొకక్రంత నతిగుణి యొక్క
తంతువాయుఁడు నిన్ను దర్శించి మీకు
సన్నని నున్న వస్త్రముల నొసంగ
కన్నాకు లౌ వాని గైకొని మీరు
ఆ సాలెవానికి నైశ్వర్యములును
వాసియుఁ గల్గంగ వరము లొసంగి

సుదాముఁడను మాలాకారుని వృత్తాంతము

తరువాతఁగదలి సుదాముఁడన్ మాల
కరియింటి కీవు సంకర్షణుఁ డాది

జాలు రందఱుఁజేర బరమమోదమునఁ
దేలి యతఁడు బలదేవుని నిన్నుఁ
గని కడు బొంగి యర్ఘ్యములఁ జాద్యములఁ
దనిపి మీ మెచ్చు మిత్రసమూహ మెల్ల
నలరంగఁ కుసుమగంధాదు లొసంగి
లలితశృంగార సల్లక్షణాన్వితల
సోదరులను మిచ్చుఁజూచి సద్భక్తి
నాదర కుభిమాన మాహ్లాద మెసఁగ

“జగతిని గాపాడఁ జనియించినట్టి
నిగమవందులు మీరు, నిఖిలమ్మునకును
బ్రభువులు కరుణ నా భవనమ్ముఁ జేర
విభవముల్ సంపదల్ వెలసె, సుద్గ్రహము
పావనమయ్యె, నే పనివడి మీరు
నావద్ద కేతెంచినారు, నే నేమి
సేయంగ వలయునో చెప్పరే యంచు
మీ యనుజ్ఞను గోరి మీకు సుగంధ
యుత దామములు దెచ్చి యొనర నర్పించి
నతినుతల్ సేసి వినమ్రుడై యుండె

2060

ఆ మాలకరి భక్తి కానంద మొంది
శ్రీమానిసీప్రియ, శ్రీతపారిజాతః
వానితోడ “సుదామ, వరగుణః నీదు
మానస మెఱిగితి మాన్యుడ వీవు
కోరిన వరమిత్తుఁ గొను” మంటి, వమిత
కారుణ్య మేపారఁగా, సంత సతఁడు
నీ పాద సీరజ నిత్య సేవనము
నీ పాదదాసుల నెయ్యంపుఁ గలిమి

యేఁపుగాఁ త్రాణులయెడ దయ నాకు
తాపసమందార : దయసేయు మయ్య”
అని వేడ నతని కివన్నియు నొసఁగి
యనుఁగులు బలుఁడు నిన్ననుసరింపంగ
నా సుదాముని వీడి యరుగుచునుంటి
వాసుదేవ, ముకుంద, వరద, గోవింద :

2070

త్రివక్త పృత్యంతము

వనజలోచన, యదూద్భవ, రాజవీధి,
జని చని నీవు ప్రశస్తలేపముల
హరివాణమునఁగొని యరిగెడు నొక్క
గరితను కుబ్జను గని యిట్లు లంటి.
“ఎవ్వరిదాన? వీ యించులేపముల?
నెవ్వరు గోరిరి యెట కేగుచుంటి?
వేయది నీ నామ? మెఱిఁగింపు, మాకు
నీయవచ్చునె? వీని నిచ్చిన నీకు
చక్కనిరూపమ్ము సమకూరఁగలదు
నిక్కమ్ము నా మాట నెమ్మది నమ్ము”
మనవు డ య్యబల యిట్లను “సరసాల
సనునొంటె నీకు నందముగల దంచు
చక్కని వారొకో : జగతి నెల్లరును
పెక్కిల వినుము నా పేరు త్రివక్త
ఏ గంసుదాసిని ఈ లేపవిద్య
బాగుగ నెఱు గుదుఁ బ్రభువును మెచ్చు
మీరు పూసికొనుఁడు మీ మేనులకును
కోరిక తీరి నీ గురులేపనములు !”

1998

2080

వలదనుచున్న. నీ వారు మెచ్చంగ
 సలవోకగా సవ్యహస్తమ్ముతోన
 నెత్తి నారి బిగించి యీడిచి దాని
 సుత్తగజం బించు మాడ్కిని విఠిచి
 వ్రక్కలొనర్చి: తా భయదరవమ్ము
 దిక్కుల భువియందు దివియందు నిండె
 మరియు భోజనరేంద్రు మానసమందు
 గురుతరత్రాసమ్ము గూరిచె నపుడు
 కావలివారలు కడు నాగ్రహించి
 నీ విక్రమ మణంప నినుఁబట్టు కొనఁగ
 నీ పయిఁ బడరాఁగ నీవును రాముఁ
 డా పందలను బట్టి హతము చేసితిరి
 ఈ రీతిఁ దత్పురి నెదు రెందులేక
 వీర విహారమ్ము వెలయఁ గావించి
 నీ వారితోడ నా నిసి నీదు విడిది
 వావిరి సంతోషపరతఁ జేరితివి

2100

కౌస్తుభరత్న సంకలితోరువక్ష,
 నిస్తులవై భవాన్విత. జగద్రక్ష,
 ఎంతమూర్ఖుఁడౌ కంసుఁ డెటులేని నీకు
 నంతమ్ముగూర్ప వ్రయత్నమ్ము లెన్నొ
 తగినట్లుచేయఁగాఁ దనవారి కాజ్ఞ
 లొగి చేసెకాని. వా రొనరించినట్టి
 జతనముల్ వారల స్వాంతాలఁబట్టి
 యతిమోదవంతము లయ్యె వారలకు
 రాజాజ్ఞ మీఱంగ రాదని నిన్ను
 భోజేంద్రుకడకుఁ గొంపొవ వచ్చినను

తన మనంబున నిన్నె దైవం బటంచు
 దనదు దోషమ్ము సుంతయు లేదటంచు
 దనమది నీకు వేద్యమై యటంచు
 గనికరమున నీవు గాతు వటంచు
 తలచి యక్రూరుండు ధర్మమ్ము విడక
 సలిపె దౌత్యమ్ము కంసనరేంద్రు నాజ్ఞ
 గాన. నా భక్తు నిష్కల్మషదివ్య
 మానసం జెఱిగి. యమర్త్యులు మౌను
 లెట్టి భవద్రూప మేర్పడఁ జూడ
 గట్టి ప్రయత్నమ్ముఁ గావించు రట్టి
 నీ దివ్యరూపమ్ము నెనరునఁ జూపి
 యాదరించితివి నీ వతని శ్రీకృష్ణ :

2110

నిన్నుఁ గేవలము మానిసి గాఁగ నెంచి
 మన్ను మిన్నెఱుగక మనమున వధరి
 రజకుడు నీ కరప్రహరమ్ముచేత
 భుజగశయన : ప్రాణములు గోలుపోయె
 సాలె యొకండు వస్త్రమ్ములు నీకుఁ
 జాలినవియు ప్రశస్తమ్ములు నైన
 యవి యిచ్చి నీ దయ నఖిలసంపదలు
 ప్రవిమలసౌఖ్యమ్ముల్ వడయంగ లేదె ?
 అలరుదండల సుదామాయిండు భక్తి
 వెలయంగ నీకు నర్పించి, నీ కరుణ
 గడియించి నీ పాదకమల సేవనము
 విడువక దాసుడై విలసిల్ల లేదె ?
 మంచిలేవనముల ముర్యాదతోడ
 నంచితభక్తి నీకమరిచి కుబ్జ

తన త్రివక్రత్వమ్ము తలఁగ సౌందర్య
ఖని యయి వెలసెనుగా భవత్కరుణః
కార్ముకాగారమ్ముఁ గాచెడివారు
దుర్మదాంధులు నిన్ను దూషించి యెదిరి
హతులై రి నీచేత నంతియే గాని
వితలయ్యెఁగద వారి వెణ్ణిభావనలు.

2120

స్వామి. సర్వేశ. గోవర్ధనోద్ధార.
కామితవరద. జగద్ధితచరితః
రజక ధనుర్గృహరక్షకు లట్ల
కుజనునిగాఁ జెడఁగొట్టక నన్ను
నక్రూర తంతువాయక సుదామ త్రి
వక్రలవలె భవత్పాదాబ్జములను
నిరతమ్ము సేవించి నీ నామభజన
మఱవక సేయుచు మనునట్టి గుణము
గల నీదు దాసునిగాఁ గరుణించి
నలినాక్ష. ప్రోవవే. సతజనరక్షః
దాసరక్షణమే నీ ధర్మ మటండ్రు
దాసులదోషముల్ తలఁప వటండ్రు
ఆ ధర్మ మా తలం పచ్యుతా. నీకు
సాధారణములు విశ్వంభర. శౌరిః
కాన నా కోరిక కాదనకయ్య
దీనజనావనః దిక్కు నీవయ్య.

కంసవధ వృత్తాంతము

ప్రియదుకులదీప. ప్రేమస్వరూప.
మాయాను నుజవేష. చంద్రులభాష.

2130

భవదీయమహిమలు ప్రత్యక్ష మగుట
మివుల గౌరవము సంప్రీతియు భక్తి
నీ పయి నుదయించు నిర్మలాత్మలకు.
నా పవిత్ర భవన్నహామహిమములె
క్రూరవర్తనులగు కుజనుల కెపుడుఁ
గూరుచుచుండును కోపతాపములు,
కావునఁ దమపట్టు గట్టిగా నమ్మి
నీ వన్న గిట్టక. నినుఁ గనలేక
తమ మరణమ్ములఁ దామె కోరుదురు.
విమతులు విశ్వేశ. విశ్వప్రకాశః

రామకృష్ణులు కంసుని కొలువుకూటము
(రంగస్థలము) న బ్రవేశించుట

విడిది నా రాతిరి విశ్రాంతి నిద్ర
గడపి ప్రొద్దున మేలుకాంచి సోదరులు
అన్నయు నీవు స్నానాదికములను
గ్రన్ననఁ దీఱిచి ప్రభుదర్శనమున
కనువగునట్టి వేషాద్యలంకృతులఁ
బొనరఁ దాలిచి. శ్రవణపుటముల మల్ల
దుందుభినాద మస్తోకమై పడఁగ
మందహాస మొనర్చి మరు నిముసమున
రంగస్థలమ్ముఁ జేరంగ వెళ్ళితిరి
పొంగారు నుత్సాహమున జంట విడక.

2140

కుపలయాపీడమను గజసంహారము

ఆ రంగభూమి మహద్వారమందు
మీరు ప్రవేశింప మీపై నిఁ బడఁగ

కువలయాపీడాఖ్యకుంజరేంద్రమ్ము
 జవమున మావటి చలమునఁ దోల
 నా దంతిదంతద్వయమ్మును లాగి
 యా దంతములతోన న మ్ముదకరిని
 మావటివానిని మ్రందించి తీవు
 గోవర్ధనోద్ధార. గోపాలకృష్ణః
 మదగజరాజమ్ము మావటివాఁడు
 యదుపుత్రః నీచేత హతమౌటఁ గాంచి
 భవదీయశౌర్య సంపద్బలోన్నతికి
 సవతుమీఠినయట్టి సాహసమునకు
 వెఱపొంది వెఱఁగొంది, వేఁడుకఁ జెంది
 పురజనుల్ వేవిధమ్ముల నిన్నుఁ గూర్చి
 పొగడఁ జొచ్చిరి. కంసభూపాలు మదిని
 పగ వగగా మారి భయ ముప్పతిల్లె.

శ్రీకృష్ణ బలరాములు చాణూర ముష్టికుల సంహరించుట

తదుపరి మీ రన్నదమ్ము లిద్దఱును
 ముదమున నటనుండి ముందున కేగి
 రంగస్థలమ్ము కుఱంగటఁ జేరి
 సింగంపుఁగొదమలచెల్వున నిల్వఁ
 గంసు ప్రేరణమునఁ గడుఁ గ్రొవ్వి మిమ్ము
 ధ్వంసమ్ము గావింపఁదలఁచి చాణూర
 ముష్టికు లనువారు పోటు మగళ్లు
 కష్టాత్ము లిరువురు కదియుచు మల్ల
 యుద్ధమ్మునకుఁ బిల్వ నుబ్బుచు మీరు
 సిద్ధమైతిరి వారిఁ జేరి పోరంగ

అసురవంశవినాశ, యచ్యుతాః నీవు
 వెను రేగి చాణూరు వీరకమై బట్టి
 పురజనుల్ వెఱగంది పొగడుచునుండఁ
 బొరిగొంటి వశ్రమమ్మున వాని దేవః
 బలుఁడును ముష్టికు బాహుబలాధ్యుఁ
 గలన నెదిరి వాని గర్వ మడంచి
 ప్రాణములం బాపె బొరులకెల్ల
 నానందమును గడు నాశ్చర్య మయ్యె

ఈ లీలమల్లర నిర్వుర మీరు
 కాలునింటికె బంపి కాలియందియలు
 ఘలుఘల్లరని మ్రోగ, కడిమిమై రాగ
 విలసితకీర్తుల వీరశేఖరుల
 మిము రామకృష్ణుల మేలుమే అంచు
 ప్రముదితోహృదయమై ప్రజ ప్రశంసించె.
 పెల్లగు భవదీయ విక్రమోద్వృత్తి
 మల్లయుగళ ఘోర మరణమ్ము ప్రజల
 పొగడితలును కంసభూపతి మదికి
 పగయు, విచారమ్ము బరివేదనమ్ముఁ
 గలిగింప నాతఁ డా కలకల మణచి
 పలికె నిట్లని మంత్రివర్గమ్ముఁ గాంచి.

2160

కంసవధ

“అల్లరిపిల్ల లీయధములు వీరి
 వెళ్లగొట్టుఁడు వీడు విడిపోవునట్లు
 తరుముఁడు గొల్లలఁ దత్కులముఖ్యుఁ
 దురితాత్ము నందుని త్రోయుఁడు కార

వసుదేవుఁ జలపుడు, పరపక్షపాతిఁ
గసి మసంగుండు గొంకక యుగ్రసేను
నాలసింపక వీరి నందఱఁ బట్టి
జాలుపురికి నంపి గనుఁడు విభ్యాతి "

అనవు డాపల్కుల నచ్యుతా, కృష్ణ.
విని, యసురాన్వయ విధ్వంస, నీవు
కోపమ్ముఁ బెంచి, యీ కుటిలవర్తనుని
నీ పాపిఁగంసుని నిప్పుడ త్రుంతు
నని గద్దెమీ దికి నతివేగ దుమికి
యనయు నాతని సిగవంచి చేఁబట్టి
క్రిందికి నీడ్చి నికృష్టుఁడా! కూశ!
ప్రమందుమా' యని రంగమధ్యమ్మునందుఁ
బడద్రోసితివి వాఁడు పడి తత్క్షణంబు
వడి లేవఁజాలక, పారాడలేక
కదలక మెదలక కనుమూసికొనియెఁ
గదిరె నాశ్చర్యమ్ము కను ప్రజకెల్ల
గొల్లపిల్లం డెంతఁఘోరమో తార్య
మెల్లరముం జూడ నిటుచేసె నకట!
పొదువుఁడు వీనిని బొరిగొనుఁ డనుచు
వదరుచు కంసు నవరజులు మంత్రు
లొక్కటిగాఁ గూడి యుగ్రులై మిమ్ముఁ
జ్ఞక్కుడఁ బైఁబడఁ జనుదేర వారి
బలరాముఁడుగ్రుఁడై పరిమార్చె, నంత
నలరులఁ గురియించె సమరబృందమ్ము
చేతమ్ము పొంగంగ సిగముడి వీడ
చేతతాళమ్ములు చెఱిఁగి వేయుచును

2170

నారదముని గగనమ్మున నాడె
సారసభవ భవ సన్నుతుల్ మించె

శ్రీకృష్ణుఁడు దేవకీ వసుదేవుల చెఱనుండి విడిపించుట

అంతట శ్రీకృష్ణ. అగ్రజుతోడ
స్వాంత ముబ్బగ చెఱసాలకు నీవు
చనుదెంచి. యచట నీ జననిని. జనకు
గని వారలకు నమస్కారముల్ చేసి
చెఱ విడిపించి సుస్థిరచి త్తభక్తి
చిఱునగ వొలయ వచించితి విట్లు
“తలిదండ్రులార! జోతలు మీకు. జగతిః
దెలియదు కాలమ్ము తీరెవ్వరికిని.
మముఁ గనియెడు నంతమాత్రమే గాని.
క్రమముగ బాల్య పౌగండాది దశల
ముచ్చటతో మముఁ బోషించు భాగ్య
మిచ్చగించియు లభియించెనే మీకు
జననీజనకుల పజ్జవసించి ప్రేమ
పెనుపొందునట్లు లేవేళ నేరీతిఁ
బెనుతురో వార. లాపెంపున సుఖము
గనెడు సామాన్య భాగ్యములేదు మాకు
పురుషార్థములు పొంద మూలమౌ మేని
కరయ నాద్యులు మీరుగద. మీ ఋణమ్ము
నెన్ని వత్సరములకేనిఁ దీర్పంగః
జన్నె మా కింక పుణ్యచారితులారః
తనదు సర్వస్వమ్ము. తనమేను. ధనము
జననీజనకులకు సదినియొగ

2180

2190

మొనరింపఁదగు శక్తి యుండియు నెవఁడు
 వినియోగ పఱుపఁడా వెంగలి తుదకు
 తనమేని పలలమ్ముఁ దాన భక్షించి
 మను ప్రాణియగు ననుమాట నిజమ్ము
 తల్లిదండ్రులను వృద్ధజనమ్ము గురుల
 పిల్లల, సతుల, సద్భృందాది హితుల
 నెవఁడు సమర్థుడై యేలక యుండు
 నతఁడు జీవన్మృతుఁ డగును జగాన
 మాపయిఁ దనకున్న మత్సరబుద్ధి
 మీపయిఁ జూపుచు మిమ్ముఁ జెఱునుంచె
 కూళ కంసుఁడు వానిఁ గూల్చక యింత
 కాల మూరకయుంట కడు దోష మయ్యె
 మా తప్పిదమ్ముల మన్నించి, మమ్ము
 మీ తనుజులఁ బ్రోవ మీకు జేజేలు ”

అని త్రిజగన్నేత, అసితాబ్ధగాత్ర,
 దినకర శశినేత్ర, దివిజసంస్తోత్ర,
 బాలకృష్ణాః నీవు పలుక, నీ పలుకు
 లాలించి మోదాబ్ధియందు నోలాడి
 దేవకియును వసుదేవుండు మిమ్ముఁ
 బావనమూర్తులఁ బ్రణతార్తి హరులఁ
 దము యంకములఁజేర్చి, తగఁ గౌఁగిలించి
 సమధికానంద బాష్పముల మీ ముద్దు
 మోములఁ దడుపుచు, ముద్దులు గొనుచుఁ
 బ్రేమాదరమ్ములు పెంచిరి, మరియు
 పదపడి యా పుణ్యవర్తను లచొటు
 వదలి రాచనగళ్ల వసియింపఁ జనిరి.

2200

శ్రీకృష్ణుఁడు ఉగ్రసేనునకు పట్టాభిషేకము చేయుట

తదనంతరంబ శ్రీధర : యుగ్రసేనుఁ
గదిసి “యయాతి భూకాంతు శాపమున
యాదవాన్వయులు సింహాసనమెక్క
రాదు కావున. నీవె రాజవు గమ్ము
నరనాథ : అదితి నందనులై న నీకు
నరివెట్టఁ గల రింక నన్యులేపాటి”
యని చెప్పి తాతను నవనీశు. జేసి
ఘనయశో విభవంబు గడియించి తీవు
కంఠస్థశంసు నక్రమశాసనముల
హింసల భరియింప నెటు వీలుగాక
పరవాసమున నున్న బంధువర్గమ్ముఁ
బెరిమమ్ము మీఁఁగాఁ బిలిపించి వారి
కభయదానము నిచ్చి యాదరించితివి,
యిభరాజవరద, సర్వేశ, శ్రీకృష్ణ :

2210

శ్రీకృష్ణుఁడు నందాదుల బృందకుఁ బంపుట

౪౪౪

అంతట నొక్కనాఁ డజ్ఞాక్ష : నీదు
నంతికమ్మందు హలాయుధుఁ డుండు
సమధూన నందు నీ సరసకుఁ జీరి
సముచితాలాపముల్ సల్పుచు “మేము
జనని నెఱుంగము జనకు నెఱుంగము
జనని యశోదగా జనకుగా నిన్నుఁ
దలచియుంటిమి భవద్దయ నెట్టికొఁఁత
గలిగి యెఱుంగ మింతకాలమ్ము మేము”

ఏ తలిదండ్రు లే నే తాలముందు
 నీతియు నియమము నెఱి దప్పకుండ
 పిల్లల నీరీతిఁ బెంచిరే యెందుఁ
 దెల్లమయ్యెను భవద్దివ్యగుణమ్ము
 మీ సహృదయతచే మే మింత వార
 మై. సర్వసుఖముల నందితిమయ్య
 ఇక్కడి బంధులకెల్ల సౌఖ్యములు
 చక్కఁగ గుదిరిచి చయ్యస నటకు
 నరుదెంతు మీ వార్త సన్మదీయులకు
 నెఱిఁగింపుమా. తండ్రీ: యేమెందునున్న
 మంద దయాబుద్ధి మాకుగా మీరు
 పొందికచేయు సపూర్వపోషణము
 లరమరలేని సమాదరమ్ములును
 మఱవ మెన్నండును మాన్యచరిత్ర:”
 అని పల్కి వస్త్రభూషాదు లొసంగి
 యనుపమాదరము సౌహృద్దమ్ము వెలయ
 పనిపితి వతని వ్రేవల్లెకు సతఁడు
 చనె, దనవారితో సంతస మ్మెసఁగ

2220

వాసుదేవ: త్వదీయబాహు విక్రమము
 భాసురదివ్య ప్రభావోన్నతమ్ము
 భువనప్రసిద్ధమై పొదలుచునుండ
 నవివేకి కంసుఁ డహంకార బుద్ధి
 నీతోడఁ బగఁబెంచి నిల్గెనే గాని.
 యాతఁడు సాధించినది యేమి గలదు?
 మరియు నా కంసుని మాటలు నమ్మి
 కరిపాలకుండును, ఖలులు మల్లరును

అవివేకు లగుచు నహమ్మతి చెలఁగి.
 భవదీయ కోపాన్ని భస్మమైపోరెః
 దుష్టబోధలు విని దుర్జయవృత్తి
 శిష్టుల కపకృతిఁ జేసెడు బుద్ధి
 నా యెడనున్నచో నాశ మొనర్చి
 యే యవగుణము నా కెడముగఁజేసి

పెద్దల సద్బోధ విని నీదు సేవ
 తద్ద నొనర్చు నుత్తమమగు పథము
 ననుఁ బాయనట్టి గుణమ్ముగా నాదు
 మనసున నెలకొల్పి మన్నింపు మయ్య
 సరసిజ దళనేత్ర, జలదాభగాత్ర,
 పురుషోత్తమా, జగత్పూజ్యచారిత్ర,
 గోవర్ధనోద్ధార, గోకులపాల,
 గోవింద, శ్రీకృష్ణ, గోపికాలోల,

2230

శ్రీకృష్ణబలరాముల ఉపనయన విద్యాభ్యాసములు

శ్రీపుండరీకాక్ష, శ్రీతజనపక్ష,
 తాపసజనరక్ష, దైత్యవిపక్ష,
 శ్రీకృష్ణ! మానవాకృతిఁ బుట్టి నీవు
 లోకధర్మమునకు లోప మించుకయు
 రానట్లు మనుజధర్మమ్ము పాటించి
 మానవజాతికి మార్గదర్శకు డ
 వైతివి నీదు ధర్మాచరణమ్ము
 భ్యాతమ్ము జగతికిఁ గడు శుభదమ్ము.

ఉ ప న య న ము

వసుదేవునాజ్ఞ విప్రవరుఁడు గర్గుఁ
డసదృశబ్రహ్మవిద్యావేత్త మిమ్ము
రామకృష్ణులను ధర్మస్వరూపులను
నేమమ్ముతో నుపసీతులు గాఁగ
నొనరిచె మీరు బ్రహ్మోపదేశమ్ముఁ
గనుట ద్విజత్వభాగ్యముఁబొంది యవల

2240

రామకృష్ణులు సాందీపనియొద్ద విద్యాభ్యాసము గావించుట

• నరుఁ డెట్టిఁడేని విజ్ఞానార్జనమ్ము
గురుసేవఁ బడసి, తద్గురు నాజ్ఞనొంది
తన పురుషార్థసత్కర్మక్రియాదు
లొనరింప యత్నించు టురవగు త్రోవ —
అని లోకులకు హిత మరయ బోధించు
ననువున నీవు నీయన్న సర్వజ్ఞు
లై జగద్గురువులునై యుండి లోక
పూజితు నొక గురుమూర్తినిఁ బడయఁ
దలఁచి కాశికిఁ జని తత్సమీపమునఁ
గల యవంతీవాసి ఘను సర్వశాస్త్ర
విదుని సాందీపని విఖ్యాతనాము
మది మెచ్చుకొని గురుమాన్యుగా నెన్ని
యతిభక్తి మీర లాయాచార్యుసేవ
కొతుకక సేయుచుఁ గొలుచుచునుండ —
మీ గురుభక్తికి మిక్కిలి మెచ్చి
బాగుగ మీకు నాప్యాయమ్ముగాఁగ
సకలశాస్త్రమ్ములు సర్వవేదములు
సకలతంత్రమ్ములు సరసంపుఘటితి

2250

గణపి. యా గురుఁడు జగద్గురులకును
 గురుఁ డయ్యె నతఁ డెంత గురుపుణ్యయుతుఁడో :
 అరువదినాల్గువిద్యల గురునొద్ద
 నరువదినాలు గహస్సులలోన
 నొక్కదినమ్మున కొకటి చొప్పునను
 జక్క నేరిచితిరి శ్రవణమాత్రమున
 ఇమ్మాడ్కి విద్యలఁ గృతకృత్యులై స
 మిమ్ముఁ గనుంగొని. మీ మహాత్మత్వ
 యునకు మహాశ్చర్యమును బొందియిట్లు
 లనియె సాందీపని యచ్యుతా : మీకు.

గురునియభ్యర్థనము

“వీరశేఖరులార : వినుఁడయ్య మీరు
 ధీరులు నా కోరిక తీర్చగలారు.
 వనరాశియందు ప్రభాసత్తిర్థమున
 యును నాదు కొమరుండు మునిఁగి రాఁడయ్యెఁ
 గరుణ నాబాలుఁ దేగదరయ్య. మీరు
 గురుఋణముం దీర్చుకొనుఁడయ్య. శిష్య
 ధర్మమ్ము జగతికిఁ దగ నేర్పుఁడయ్య.
 శర్మమ్ము నా మది సవరింపుఁడయ్య”

రామకృష్ణులు మరణించిన గురుపుత్రునిఁ దెచ్చిన

ప్రత్యంతము

అస విని గురుని తారాభ్యర్థమై మీరు
 చని. వననిధిఁజేరి “సాగర : వేగ

మా గురుసుతు నిమ్ము, మాణాడితేని
 నీ గర్వ మణఁచుట నిక్కమ్ము సుమ్ము”
 అన నతఁ డిట్టుల ననియె మీతోడ
 “వినుఁడు యాదవవంశ వీరులు, మీరు
 నేర మించుకయేని నేఁ జేయలేదు
 పాఱునికొడుకు ప్రభాసతీర్థమున
 మునుఁగుచునుండ సముద్రమునుండి
 పెనుతరఁగొండు తద్విప్రకుమారుఁ
 గొనిపోయె లోనికి క్రూరుఁడు పంచ
 జను డు తద్బాలకు చప్పన మ్రింగె”

పాంచజన్యవృత్తాంతము

అనవు డమ్మాటల నాలించి పంచ
 జనుఁడున్న సాగరస్థలము నెఱింగి
 యన్న వెంబడిరాగ నచటికి నీవు
 క్రన్నన జేరి యా ఖలు పంచజనునిఁ
 జదిపి, యా రక్కసు జఠరమ్మునందు
 వెడకి బాలుఁడులేని విధము నెఱింగి
 వాని శరీరాన వరలు శంఖమ్ము
 మానిత మ్మనుచు సమ్మతి గ్రహియించి

యమునినుండి రామకృష్ణులు గురువుత్రుని దెచ్చుట

క్రన్నన నటనుండి రాముఁడు నీదు
 వెన్నంటిరాగ వేవేగ సంయమనిఁ
 జేరి తత్పురిఁ బ్రవేశించి శంఖమ్ముఁ
 బూరించితివి జగత్పూజ్య, శ్రీకృష్ణ :

నిఖిలనిర్ణేతవు, నీ తెదురేది?

అఖిలలోకేశ్వర, అసహాయశూర:

భవదీయశంఖనిస్వనము చిత్రముగఁ
జెవిఁబడ, శమనుఁ డచ్చెరువును, గినుక
మనమునఁ బెనఁగొన “మత్ప్రతాపంబుఁ

గనక యెవ్వండ్ శంఖధ్వని నిట్లు
గావించె వాని సేఁ గడతేర్తు” ననుచు

నీవున్న యెడఁజేరి, నిన్ను మీయన్నఁ
గాంచి, మీరలు లోక కల్యాణ సిద్ధి

నెంచి ధారుణి సరాకృతుల జనించి

నట్టి దైవములుగా నాత్మ నెఱింగి

యిట్టలమగు భక్తి నెఱింగి నీతోడ

“స్వామి: మహాత్మ: నీ వాంఛిత మెద్ది?

యేమియానతి తెల్పవే యని వేడ

“యమరాజ, మా గురునాత్మజు నొకనిఁ

గ్రమమని దండింపఁగా నెంచి నీవు

తెప్పించినాడ వా ధీమంతు బాలు

నిప్పింపుమా మాకు నీడ్య చరిత్ర:”

అని వనజాక్ష నీ వంటి వాపల్కు

లను వింటయొకటె యాలస్యమ్ముగా గ

నప్పుడె య బాబులు నటకు రప్పించి

యొప్పించె నీకు మహాదారబుద్ధి

దండధరుండు వేదండసంరక్ష:

పుండరీకాక్ష: సన్ముని జనపక్ష:

అంతట సేపు మీ యన్నయు బాలు

నంతకునుండి మహాసంతసమునఁ

గొని యవంతికివచ్చి గురునకు నిచ్చి
 “మునిజననుత, గురుముఖ్య, యింకేమి
 సేయంగ వలయు వచింపవే యనిన”
 నా యుపాధ్యాయుఁ డిట్లనియె మోదమున
 “గురువులు కోరిన కోర్కెలు మున్ను
 కొఱలేక తీర్చుకొనో యెవ్వరేని?
 గురునకు దక్షిణ కోరిన యటుల
 నరుదన నొసఁగితి రది యపూర్వము
 నాకు మిక్కిలిగ నానందము గల్గె
 మీ కెందు విజయ సమృద్ధియోఁ గాక:
 అనుచు దీవించిన యా గురువర్యు
 ననఘు సాందీపని యనుమతిఁబడసి
 యాతని వీడ్కొని యన్నతో మధుర
 కేతెంచితివి జగద్ధిత కార్యనిరత:

2290

శ్రీ యదుకులవీర, సింధుగంభీర:
 మాయావిదూర, రమాచిత్తచోర:
 జ్ఞాన స్వరూప: నీ సత్రప్తవర్తనము
 మానవజగతికి మార్గదర్శకము
 బ్రహ్మమే నీ వయ్యుఁ బామరునట్లు
 బ్రహ్మోపదేశముఁ బడయుట వింత
 గురుఁడవును బరమ గురు డవు నీవె
 గుఱుతింపఁగా జగద్గురుఁడవు నీవె
 కాని, శ్రీకృష్ణ: యొక్కని విప్రు గురుని
 గా నెన్ని విద్యల గడియించి తీవు
 గురుసుతు మృతజాలకునిఁదెచ్చి యిచ్చి
 గురుఋణమును దీర్చికొంటివి మరయు

ననితర సాధ్యమైసట్టి తత్కార్య
మొనరించి జగతి శిష్యుల ధర్మమిట్టి
దని నిరూపించితి వజ్రాక్ష, కృష్ణ.
అనుపమానము భవదాచరణమ్ము
కరుణాసముద్ర, శ్రీకర, ధర్మనిరత.

పరమపూరుష, జగత్పావనచరితః
గురుజనభక్తియు గురుపాదసేవ
నిరతమ్ము గావించు నిర్మలబుద్ధి
గురునాజ్ఞ దాటని గొప్పగుణమ్ము
గురుకాంక్ష దీర్చెడు గురుతరశక్తి
నాకుఁ బ్రసాదించి ననుఁ బ్రోవుమయ్య
నీ కరుణకుఁ పాత్రునిగఁ జూడుమయ్య
నందనందన, యదునందన, కృష్ణ.
బృందావిహార, గోవింద, ముకుందః

2300

శ్రీకృష్ణుఁడు మందఁగల గోపాంగనలకు ఉద్ధవుని
మూలమున సందేశముఁ బంపిన కథ

శ్రీయాదవాన్వయ సింధుశశాంక.
మాయామనుజరూప, మహిత ప్రతాప,
కారుణ్యగుణధామ, కల్యాణనామ,
నీరజాసనముఖ నిర్జరస్తోత్రః
నిను నమ్మియున్న ప్రాణిసమూహమునకు
సుసీతి గావించు నీ యుల్లాస నెపుడు
చారల ముత్యపు వారి సంక్షేమ
మారయుచుండు వీ వతులమౌ కరుణ

భవదాశ్రిత స్నేహ వాత్సల్యముహూర్తః
భవ పద్మభవులకుం బ్రార్థనీయమ్ము

శ్రీకృష్ణుఁడు ఉద్ధవుని మందకుఁ బంపుట

నందనందన, జగన్మాన్య సచ్చరితః

సాందీపని పవిత్ర సాన్నిధ్యమందు

నరువదినాశుల నరువది కళల

నరు దరుదని జగ మ్మునునట్లు నీవు

అబ్బెస మొనరించి యామీద మధుర

నుబ్బు మీఱఁగఁ చేరియుంటివి కృష్ణః

ఒకనాఁడు కృష్ణ నీ యుల్లమ్మునందు

నకలంకమతుల గోపాంగనాజనులఁ

దలపోసికొనుచు “నెంతప్రమాద మయ్యె

లలనలు గోపికల్ లలితమానసలు

నా విరహమున కెంతగ బాధపడుచు

నే వత్తునని తెన్ను తెదురుచూచుచును

నా రాక గానక సన్నుఁ గోపించి

దూరుచున్నారేమొ తులలేని చింత”

అని కడు వగచి, నీ యాత్మీయు, వృద్ధ

జననుతగుణగణ్యు, సాధు, నుద్ధవునిఁ

బిలిపించుకొని చాల ప్రేయముతో నతఁడు

తెలియంగ నిటులంటి, దివిజేంద్రవంద్యః

“ఉద్ధవాః పృష్టివంశోద్భవాః మిత్రః

ఇద్ధచరిత్రః రమ్మిట కొక్కమాట

వినుము, ప్రవేశలైలో ప్రవేశ లెల్లరును.

ననుఁ జూడఁ గోరుచు నా వియోగమునఁ

2310

2320

గడుఁ బొగులుచు, సర్వకార్యముల్ ముఱచి
యెడఁదల సంతస మేపాటిలేక
వగ మునుంగుట వ్యాజవర్తనుఁ డనుచుఁ
దెగి నన్ను వారెల్లఁ దెగడుచుండుదురు
నమ్మినవారి నెన్నఁడుగాని విడుట
యెమ్మెయి ధర్మప్రవృత్తియే గాదు.

అదియునుగాక నా కాశ్రితావసము
ముదముఁగూర్చెడి కార్యమును, నిసర్గమ్ము
నగుటచే బృంద కీ వరుగు మచ్చోట
వగగొన్న నా గొల్లభామలఁ గాంచి
ప్రేతభామినులారః వినుఁడు మీరెల్ల
మీ తోడికలయిక, మీ చెల్మికల్మి
మఱవ నించుకయేని, మానుఁడు శంక
నరుదెంతు మీ చెంత కందఱఁ జూడ
మిమ్ము విడువఁజాల మీ నెమ్మనముల
నమ్ముఁడు నా మాట నలినాక్షులారః”
అని యిట్లు మీకు శ్రీహరి సమాచార
మనిపినాఁ” డని చెప్పి యాప్యాయనముగ
నోదార్చి రమ్మని యుత్సాహపఱచి
యాదరమ్మునఁ బంపి తాతని నీవు.
నీ పంపు తనకుఁ బెన్నిధిగాఁగ నెంచి
యేపగు సంతస మేర్పడ నపుడ
యా యుద్ధవుఁడు మంద కానాఁడె యరిగి
పొయనిప్రేమ గోపకు నందుఁ జూచె
సుద్ధవుఁజూచి మహోత్సాహ మంది
బద్ధానురాగాన భార్యయుఁ దాను

నందుఁ డాతనికి విన్నాణ మొప్పార
పొందిక సత్కారములు పెక్కుచేసె.

నంద, ఉద్ధవుల సంభాషణము

మరియు నానందుఁ డమ్మహితాత్ము. నీదు
పరమాప్తు నుద్ధవు పజ్జఁ గూర్చుండి
“అన్న. ఉద్ధవ. చుదీయాప్తమిత్రుండు
విన్నాణి వసుదేవ విభుఁడట సుఖియె?
నీకు శ్రేయమెగద. నిర్జరార్చితఁడు
శ్రీకృష్ణుఁ డెపుడేనిఁ జెప్పనే యిచటి
ముచ్చటలను. గొల్లపూఁబోండ్ల, మమ్ము.
నెచ్చెలులను. పశునిచయమ్ముగూర్చి
తలఁచునె? సురిమాకు దర్శన మిచ్చు
తలఁపున నిచటికిఁ దా నెప్పు వచ్చు?”
నని ప్రేమతొలుకాడ నడుగు నందునకు
ననియె నా యుద్ధవుఁ డతులమౌ ప్రీతి

2340

“నందమహాశయ! నా మాట వినుము
సందియమును మాను జలజనాభుండు
శ్రీకృష్ణుఁ డిచటికిఁ జెచ్చెర వచ్చు
మీకు సంతసమును మిగులంగఁ గూర్చు
తలిదండ్రులని యశోదాదేవి నిన్నుఁ
దలఁపున నెప్పుడుఁ దలఁచుచు నుండు
బలరామకృష్ణులు భావింప సరులె
తెలియుమా యీ ధరిత్రీభార ముడుప
హరియె వారలరూప మమరంగఁ దాల్చి
చరియించుచున్నాఁడు జగములు మెచ్చ

జనసకర్మలుగాని, జనసముల్గాని
 హరికిఁ గలవె? కాని య మ్మహాత్ముండు
 దుష్టజనముల దునుమాడు కొఱకు
 శిష్ట ప్రజారక్ష సేయుట కొఱకు,
 జనియించుఁ గర్మముల్ జరుపుచునుండు
 గుణిగా, గఁ దిరుగు లోకులఁగూడి మెలఁగు”
 నని పెక్కువిధముల నచ్యుతాః కృష్ణః
 అనఘుఁ డుద్ధవుఁడు నందాదుల కెల్లఁ
 దనివితీరంగఁ, దత్తనువులు పొంగ
 నినుఁగూర్చి తెలిపి, యా నిసి నిద్రగడిపి
 మరునాఁడు ప్రాతస్సమయమున లేచి
 సరవి సనుష్ఠాన సత్క్రియల్ దీర్చి
 ఒకఁడె యేకతమున నొకచోట నుండ
 చకితేక్షణలు చుంద జవ్వను లతని
 గని సిగ్గు నవ్వమొగములకుఁ జెల్వుఁ
 బెనుప నీ మిత్రుఁడు విన నిట్లు అనిరి

2350

ఉద్ధవుఁడు విన ప్రవేతలు శ్రీకృష్ణుని గూర్చి
 యుపాలంభోక్తులు పలుకుట

“ఎవ్వఁడీతఁడు? మన కృష్ణుని భంగి
 మవ్వంపురూపసంపద నున్నవాఁడు”
 అని చక్క వీక్షించి యచ్చెరువొంది
 యనిరి యా భామిను లతఁడు వినంగ
 “ఎఱిగితిమయ్య మే మెల్లను నిన్ను
 సరసిజేక్షణు కృష్ణు సఖుడవు నిజము,
 తన క్షేమవార్తలు తల్లిదండ్రులకు
 వినుపింప నినుఁ బనిపినవార డతండు

తల్లిదండ్రులనైనఁ దలఁపున మఱవఁ
డల్ల కృష్ణుం డిది యానందకరమెః
లేనిచో నిట్టిపల్లియలోనఁ గలరె
తాను గుర్తింపంగఁ దగినట్టివారు ?
జడదారులైనను సద్బంధుమైత్రి
విడువనొల్లరు కాని, విడువకుండుదురె
సనిమిత్తహృద్దముఃః జంచరీకములు
పనితీర సుమములఁ జాయు టబ్బురమె ? ”
అని యుపాలం భోక్తులాడుచునుండ
వినుచుండి యొకప్రేత విశ్వేశ, నీదు
ధ్యానమ్మునను ముగ్ధి తనుఁదాన మఱచి
సూనమరందాన సొక్కి యా చెంత
మధురగానమ్ము నెమ్మది చేయు నొండు
మధుపమ్ముఁ గాంచి యా మానిని తన్ను
నీవు ప్రార్థింపఁ బన్నిన దూతగాఁగ
భావమ్మునందుఁ గల్పనము గావించి
ఆ యుద్ధవునకు సన్న్యాపదేశముగఁ
జాయక తనలోనిభావ మేర్పడఁగ
న య్యశితోడ నీ యనుఁగు వినంగ
నయ్యబ్జదళనేత్ర యనియె నీ రీతి

2360

భ్రమరగీతలు

“ మా పదాబ్జముల బంభరః ముట్టఁబోకు
రూపింప దుష్టుమిత్రుడ వౌదు వీవు
ముట్టితిపో విచ్చించి పోయెడిదేమి ?
వట్టి శ్రమయెగాని ఫలమేమి లేదు

పౌర నారీకుచోపరి కుంకుమాంశ
గౌరవమున నొప్పు కమలాక్షు దామ
సుమ మధురసపాన శోణితం బగుచుఁ
గమనీయమై నీ ముఖం బొప్పియుంట
నా నాథుడే నిను నాదృతిఁ జూచుఁ
గాన. మధురకీవు కదలుటే మేలు

2370

ఒక విరిగలతేనె నుబ్బుచుఁ గ్రోలి
వికటబుద్ధిని వేరు విరిఁ జేరునట్టి
నినుఁబోలి మా చెంత నెమ్మదిఁజేరి
యనువుగ మా యధరామృతమ్మాని
మము మోహమున ముంచి మా జవ్వనమ్ము
ప్రమదమ్మునను బొంది. పరవధాకాంక్ష
మఱచి యున్నాడివు నుము మాధవుండు
సిరి పాప మేమఁజీ చిక్కె నాతనికి

మధుపః శ్రీకృష్ణుడు ముంచివాఁ డనుచు
పృథుగౌరవమ్మున వినుతింతు వకటః
తచ్చరిత్రములు నూతనములే. మేము
ముచ్చటఁ బొందము మోహనఁ బడము
పౌరకాంతల ముందు పాడుము. నీవు
కోరు నిష్ఠార్థముల్ గూర్తురు వారు
శౌరి తేజోమయ సౌందర్య గరిమ
యే రామ చూచి తా నెసఁగెడు ప్రేమః
వారిధిలోముగ్ని వరియింపకుండు ?
శ్రీరమాదేవి వరింపదే మున్ను
మే మెంతవార ము మ్మేఘు వర్షుండు
స్వామి శ్రీకృష్ణుని సంతసవఱుప

2380

నీవు దౌత్యక్రియ నేర్పరి వగుట
భావించితిమి: చాలు, పట్టకు విడుము
మా పదాబ్జంబుల: మా బంధుజనుల
మా పతులను మాతీ మా పుత్రకులను
మఱచి యాతని నమ్మి, మమ్మేలతండు
మఱచెనో, యిద్ది ధర్మమె ధార్మికులకు ?

వారిఁ గిరాతుని వడువునఁ గూల్చె
లోల శూర్పణఖ కేలో రూపుమార్చె
దనుజేంద్రు బలిరాజు దంభోక్తిఁ గట్టి
కొనఁడె ముజ్జగము లా కుటిలవర్తనుఁడు
విన్నునఁ బాఠెడి విహగమ్ములై నఁ
దన్నొకపరి విన్నఁ దత్క్షణమ్ముననె
వానికి సంసార బంధముల్ వాపి
మానుగఁ గాపాడు మాధవుఁ డిపుడు
తనుఁ జూచు లాలసఁ దపియించు మమ్ముఁ
గనుఁగొనరానట్టి కారణ మేమొ :
మృగయు టక్కరికూఁత లెడఁదల నమ్మి
మృగము లా స్థలములకేగి య మృగయు
శరపాతముల నొచ్చుచాడ్చున మేము
హరికపటోక్తుల నాత్మల నమ్మి
యిపు డంగజుని తూపు లెడఁదల నొంపఁ
దపియించు చున్నాము త్రపతోడివంత
మనసిజవశలమై మా వారినెల్ల
మనములఁ దలఁపక మా దిక్కతండె ?
యని నమ్మియున్నట్టి యబలల మమ్ము
ఘన వియోగాబ్ధి సంకటపడఁ ద్రోసి

2390

నేరనియట్లుంట నీతియే? ధర్మ
 దూరవర్తనమని తోచదే తనకు
 రోలంబ! నీదు మిత్రపదాబ్జములను
 వ్రాలి చెప్పుమ. ధర్మపద్ధతితీరు.

మా కుటీరమ్ములు మాడుగు లొనె?
 శ్రీకృష్ణ మదికెట్లు తృప్తిని గూర్చు:
 మా పల్లె పట్టణమా? కాదుకాదు
 శ్రీపతి కేరీతి ప్రీతిఁజేకూర్చు
 మా యరణ్యము కుసుమవనస్థలమ్మె?
 యా యచ్యుతున కెట్లు హర్షమ్ము గూర్చు?
 మా పసు లశ్వముల్ మదపుటేనుఁగులె?
 యే పాటి హరిమది కింపు గల్గించు?
 మేము శృంగారాల మించు వారలమె?
 కాము, మ మ్మేల శ్రీకాంతుండు దలఁచు?
 నరనాయకులు నూతనప్రియు లనెడి
 ధరఁగల లోకోక్తి తప్పునే భృంగ! ”
 అని నినుఁ గనువేడ్క ననురాగ మొలుక
 వినిచిన గోపికా వితతి పల్కులను
 విని యుద్ధవుండు వారి వినుడని యిట్లు
 లనునయాలాపమ్ము లాడె నెమ్మదిగ.

ఉద్ధవుండు గోపికలకు శ్రీకృష్ణుని సందేశమును వినిపించుట

గోపికలార! యెక్కుడు పవిత్రములు
 మీ పూజ్యచేతముల్ మీ నడవడులు
 జపములఁ దపముల స్వాధ్యాయములను
 నిపుణులై నట్టి మునిప్రవరులును

ఏ దై వమును దమ హృత్స్పృనులందుఁ
బాదుకొల్పగలేరొ పరమపూరుషుని
నా దై వమును మీర లాత్మలయందుఁ
బాదుకొల్పి భజించు వరతపస్వినులు
నను మిముఁగనిరాఁగ నశినాయతాక్షుఁ
డనిపెడివేశ నత్యంతముదమ్ము

2410

మీపయిఁ జూపి పంపిన వాచికమ్ము
లేపాటివో మీర లిప్పుడు వినుఁడు
విన్నచో మీకున్న వెతలన్ని తలఁగు
నన్నులు : మీకెల్ల హర్షమ్ము గలుగు ”
అని నీదు సందేశ మా యబలలకు
వినిచె నుద్ధవుఁడు సంప్రీతి నీ రీతి

“ గోపికలార : నస్కూర్చి వియోగ
తాపంబు మీరు పొందఁగనేల వినుఁడు
నేను మీ దగ్గరనే యున్నవాడఁ
గాని, మీ రెఱుఁగరు, కస్తీ నొందెదరు
ఎల్లకార్యములకు నేను హేతువని
యెల్ల రెఱుంగుదు రిది ప్రసిద్ధమ్ము
ఏ నెంచ కున్నచో నే కార్యమేని
నేనాఁడు జరగఁబో దెఱుఁగుఁడు మీరు
అట్లు లుండియుఁ దామరాకున నీటి
బొట్టురీతిగ నుందుఁ బొత్తును విడను
నన్నెప్పు మీకు చెంతనయున్నయటుల
నెన్ని మీ రొనరించు నెల్లకార్యముల
గుఱుతించి ననుఁ జూచి కొఱలేని తృప్తిఁ
బొరయుఁడు మీ వగల్ పోద్రోచికొనుఁడు

2420

మనము దవ్వులనున్న మన మానసములు
 కనుఁ డెంతచేరువగా నున్నయవియొ
 వచ్చెద మందకు, వచ్చి మీతోడ
 ముచ్చటల్ జరపి యిమ్ములు గూర్చువాఁడ”
 ఇవ్వి కృష్ణునిపల్కు లెఱిగించినాఁడ
 నవ్విభుమాటల నట్టులే నేను”
 అని యాతఁ డనఁగ న య్యమృతసందేశ
 మును విని యా గొల్ల ముదిత లందఱును
 అనుపమానందము నంది యుద్ధవున
 కనిరి మరల నిట్టు లతి సంభ్రమమున

గోపికలు తమ మనోనిశ్చయమును ఉద్ధవునకుఁ దెల్పుట

ఓయి : ఉద్ధవ కృష్ణునుచితసందేశ
 మీ యదనున మాకు నింపును గూర్చె
 నారటమును మానెచ్చి హరిఁగూర్చి వినఁగ
 కోరిక లూరించెఁ గుతుకమ్ముఁ బెంచె
 నెఱిగింపుమా, క్షేమమేగద హరికి?
 నెఱుఁగుదే యతఁ డిట కెప్పు డేతెంచు?
 నేతెంచి మాకోర్కు లీడేర్చునొక్కొ!
 యాతఁ డిటకువచ్చు యత్నమ్ముచూచి
 సైతురే యచటి స్త్రీజన మడ్డుపడక
 ధాతకు మాయెడ దయ శూన్య మయ్యు:

2430

యమునాతటమ్మున యామినులందు
 మముఁ జేరువకుఁ బిల్చి మమతలు పెంచి
 వెన్నెలవేళల వేడుకమీఱు
 జెన్నార మాతోడఁ జేరి విహర

ముల నొనరించె, నా ముచ్చటల్ తాను
 తెలిపెనే నీకుఁ దృప్తిగ మాధవుండు
 యమునానదీతీరమం దొండు వ్రతము
 ప్రమదలు మే మందఱము చేయుచుండి
 తడుపులు లే కొక్కతఱినిఁ దత్తఱినిఁ
 గడు నిష్ఠ స్నానముల్ గావించుచుండ
 మా వలువలు దాచి మాకు సువ్రతము
 గావించుతీరు చక్కగఁ దెల్పెఁ గృష్ణుఁ
 డా కథ యుద్ధవా! అతఁ డెప్పుడేని
 నీకుఁ జెప్పెనె? చెప్పు, నిజముగ మాకు
 కాళిందిదరిని రాకాజ్యోత్స్నలందు
 హాళి రాసమ్ము మా యందఱి తోడ
 నంగీకృతుండయి యాడినవిధము
 పొంగుచు నీతోడ ముచ్చటింపఁడటః

హరి ఖాసి యొక్కింత యాలస్యమైన
 ధరణిపై నిలువ వీ తనువులు మాకుఁ
 దనువులు నిలువని దశకన్న మున్నె
 విను ధృతుల్ సెడి మమ్ము విడుచు ప్రాణములు
 ప్రాణముల్ వోయిన పదపడి వచ్చి
 తా నేమి సేయు? నిందలకు లోనాను
 కాన వేగమ యేగి కమలాక్షుఁ గాంచి
 మా నెగుల్ దెల్పి ధర్మపథమ్ము నేర్పి
 తగులమ్ముతోనుండు తరుణుల విడువఁ
 దగదని యతనికిఁ దగఁ జెప్పుమయ్య
 అతఁడిందు రాఁ గాంచి హర్షించుభాగ్య
 మతని సుధోక్తుల నాలించు భాగ్య

మతని యాశ్లేష సౌఖ్యమునొందు భాగ్య
 మతని మర్మముఁ దూఱనాడెడి భాగ్య
 మెట్టు లయ్యది లభించును మాకు ?
 కట్టిఁడి విధి యెంత కఠినాత్ముఁ డయ్య”
 అని చిట్ట చివర కా యబలలు నిన్ను
 మనముల నిల్చి నమస్కారములను
 గావించుచును గృష్ణ, కరుణాస్వరూప :
 మా విభుఁడవు నీవు మము మఱవకుము
 రమ్ము, గోకులము సంగక్షించి మాకు
 నిమ్ము నిస్సాడు నహినమంగళము
 అని శాంతి వహించి, యవల నుద్ధవుని
 మునుకొన్న సద్భక్తిఁ బూజించి రెలమి

2450

అంతట నుద్ధవుఁ డటనుండి కదలి
 సంతోషపూర్ణ సుస్వాంతుఁడై మధుర
 కేతెంచి భక్తి నీ కెఱఁగి ప్రేపల్లె
 ప్రేత పూఁబోడుల, ప్రేల క్షేమములు
 వారి భావములు సర్వము నెఱిఁగించె
 శౌరి : నీ మది సంతసము వహించె

సకల చరాచర జంతుసంగక్ష,
 అకలంకచరిత, పీతాంబరధారి :
 ఆ యశోదానందు లతిపుణ్య చరితు
 లే యుత్తమవ్రతా లెటుచేసి రొక్కొ
 నీ పితరులను నెన్నిక శాశ్వతముగ
 నీ పుడమిని బొందుటేగాదు నీదు
 మదిలోన నిల్చిరి మాధవా, నీవు
 కుదురుకొంటివి వారి గురుమానసముల

ఉద్ధవుఁ డెంత మహోత్కృష్టగుణియొ
యిద్ధరలోన తా నెట్టి సుకృతియొ
నీ పంపు వార్త లన్నింటి వ్రేతలకు
తాప మాటంగ శ్రద్ధగ వినిపించె

2460

నీవుగాఁ దానె యా నెలఁతలతోడ
సావధానముగ మహాప్రీతి సలిపె
ఆ మహాభాగ్యమ్ము హర్ష మేరేని
భూమండలమ్మునఁ బొందిరో లేదొ
ఆతఁడు నినుఁబోలు నందగాఁ డనుచు
వ్రేతలు దలఁచిరి విభ్రాంత లగుచు
నదియ నీతోడి స్నేహమ్ము భాగ్యమ్ము
గద. నందనందనః కంజాతనయనః :

ఆ కామినులు వ్రేత లతిశుద్ధమతులు
నీ కటాక్షమ్ముఁ బొందిన భాగ్యవతులు
నీ వెందు నున్నను నీ యంతరంగ
మా వనజాక్షులయందె లగ్నమ్ము
నీ తోడియెడబాటు నిముసమ్ముగూడ
వ్రేత లోరువ రఁట వింతగా దద్ది
వారి వియోగ మోర్వక గాదె నీవు
వారికి నీ వచ్చువార్త లంపితివి
వారు నీపైఁజూపు వరభక్తి యురవొ
వారిపై నీ చూపు వాత్సల్య మురవొ
నీవు వ్రేత లెఱుంగ నేర్తురేగాని
నా వంటిమూఢ మానవుల కేర్పడునె ?
దాసదైవమ్ముల ధర్మ మీలాగు
వాసిమై గుప్తమై భవ్యమై యుండు

2470

గోవర్ధనోద్ధార, గోపాలబాల,
 గోవింద, మాధవ, కుంజరపాల :
 నందగోపకుని చందమ్మున పుణ్య
 మెందు నేఁ జేసిన యెఱుకయే లేదు
 ఉద్ధవుఁబోలెడు నుత్తమభావ
 శుద్ధి నా నడవడి శూన్యమ్ము సుమ్ము
 రక్తి వ్రేతలుచూపు ప్రవిమల మధుర
 భక్తిమార్గమునైనఁ బట్టని శత్రుఁడ
 బంధుల మిత్రులఁ బాయని ప్రణయ
 బంధురు లగునట్టి వధువులఁ బోలె
 ని న్నుపాసనచేసి నీ దయఁ గనెడు
 తెన్నిట్టిదని సుంత తెలియనివాఁడ
 ననుఁ గడఁద్రోయక నా ప్రార్థనమ్ము
 విని, పాపరహితుఁ బవిత్రుఁగాఁ జేసి
 నీ భక్తతతిలోన నెలవు గల్పించి
 నా భక్తి సంప్రార్థనమ్ము మన్నించి
 కాపాడుమా నన్ను కౌస్తుభాభరణ,
 నీ పాదములె దిక్కు నీరజనయన :
 శ్రీమనస్సంచార, సింధుగంభీర,
 కామితఫలదాయకా, మేరుధీర,
 పుండరీకాక్ష, త్రిభువనసంరక్ష,
 అండజవాహ, సర్వామరపక్ష :
 మాటచెప్పినరీతి మఱవక, భక్త
 కోటి యభీష్టముల్ గూర్తువు బంధు
 జనుల యోగక్షేమ సౌఖ్యముల్ దెలియఁ
 బనువుదు హితులను, బాయని మమత

గురుజనంబుల మేలుఁగోరి తజ్జనుల
యరయమిఁ దెలిపింతు వత్కాదరమున
దేవకీసుత, భవద్దివ్య భావములు
పావనములు జగద్భద్రంకరములు

శ్రీకృష్ణుఁడు కుబ్జగృహంబునకుఁ జనుట

నిను మున్ను తా నున్న నిలయమ్ముఁ జేర
“ననుకంపఁ బూని ర”మ్మని కుబ్జ పిల్వ
“కానిమ్ము వత్తు నా కార్యముల్ కొన్ని
పూని కావించి, నీ ముచ్చట దీర్తు”
నని వరమిచ్చితి, వా పల్కు నిల్ప
మనము పొంగఁగ నామె మందిరమునకుఁ
జని యా నెలంత వాంఛలు దీర్చి తీవు
మునిజనవందిత, ముక్తిప్రదాత :

2490

శ్రీకృష్ణుఁ డక్రూరుని హస్తపురికిఁ బంపుట

ఆవల నొక్కనాఁ డక్రూరుకడకు
నీవ యేతెంచి యా నిర్మలాత్మకుఁడు
గావించునట్టి సత్కారమ్ములంది
భావ ముప్పొంగ నా భక్తుఁడు సేయు
స్తుతులను వినుచు నిస్తులరక్తి నతని
కతి శుద్ధమతికి నిట్లంటివి కృష్ణ :

“ఓయి, యక్రూర, మహాత్కృష్ణచరిత :
నీ యమల గుణముల్ నిత్యపూజ్యములు
హితముఁగూరుచు బంధువేగాక, నాకు
పితవు వానిని నీవు ప్రేయము గూరుతువు

మదభీష్టములు నీవ మన్నించి తీర్పుఁ
 జదురుగలాడవు సత్యసంధుడవు
 వినుమయ్య. పాండుభూవిభుడు స్వర్గమ్ము
 జనినపిమ్మటఁ గుంతి సాధ్వీ మాయత్త.
 పాండవులును హస్తీపట్టణమందు
 నుండు టీవు నెఱింగియుందువుః కాని.
 ధృతరాష్ట్రభూపుఁ డెంతే పుత్రమోహ
 మతిఁ బాండవుల నీతిమాలి తాఁ గన్న
 సుతులతోఁ సమముగఁ జూడ కెల్లప్పు
 డతిపక్షపాతయుక్తాత్ముఁ డె నాఁడు
 కురుపాండవులు నాకుఁ గూర్చుచుట్టమ్ము
 లరయంగ వారల కన్యోన్యమైత్రిఁ
 గలిగించుటయ నాకు కరము ధర్మమ్ము
 తెలిపితి నా కోర్కి దీర్పు మిద్దానిఁ
 గావున హస్తినగరమున కిప్పు
 డీ వేగి కుంతికి నెఱిగి యోదార్చి
 పాండవేయుల స్థితిఁ బరికించి, కొల్వ
 మండపమ్మున బుద్ధిమంతులు వినఁగ
 ధృతరాష్ట్రునకు ధర్మ మెట్టిదో తెలిపి
 కృతకృత్యుఁ డవయి రమ్మిట కార్యవర్య''

2500

అని యానతిచ్చితి వక్రూరుఁ డంతఁ
 దనుఁ దాను ధన్యుఁగా దలఁచి నీయాజ్ఞఁ
 దలఁదాల్చి హస్తీపత్తనమున కేగి
 జలజాక్షః నీ యాన చందాన నచట
 పనులు దీరిచికొని పదపడివచ్చి
 నినుఁగని నీకు ననియఁ దెలఁగ గూఢి

వంతయు ధృతరాష్ట్ర భావమర్మమ్ము
 వింత వింత యనుచు వినుమంచు నీదు
 చిత్త మ్మొఱుంగఁగా శ్రితజనోద్ధార,
 మత్తారి భీకర, మౌనిమందార :

2510

వర మొసంగినమాట వమ్ము గాకుండఁ
 గరుణించి కుబ్జనికాయముఁజేరి
 ఆమెవాంఛలు దీర్చి యలరించి తీవు
 నీ మాటనిలుకడ నిలుపుకొన్నావు
 నీ కరుణకుఁ దాను నిలయమై యుంట
 నా కుబ్జజన్మ మహాసార్థకమ్ము -
 నీవె పొండవులుఁ గుంతియు హస్తీపురిని
 నే విధినున్నారొ. యెఱిగితి వాస్తు
 ననిపి. వారలభాగ్య మసదె: నీ బంధు
 జనప్రియత్వమ్మది స్వల్పమే? దేవ:
 మతి పొరపడి ధర్మమార్గమ్ము విడిన
 ధృతరాష్ట్రునకు ధర్మహితబోధసేయఁ
 బనిపితి దూత. నా వసుమతీశ్వరుఁడు
 మును తా నొనర్చిన పుణ్యమ్ము ఘనము
 భవదీయ గురుజన భక్తి లోకులకు
 సవతుమీతిన నిదర్శనము సర్వేశ:

పరమపూరుష, కుబ్జవలె సుగంధమ్ము
 గురుభక్తి వెలయ నీకుం గూర్పఁజాల
 కుంతి, పొండుకుమారకులఁబోలె నీదు
 స్వాంతమ్ము మెచ్చిన బంధుండఁగాను
 ధృతరాష్ట్రవలె వయోవృద్ధుండఁగాను
 సతతము పాపముల్ సల్పినవాడ

2520

నను దయ వీక్షించి నా పాపములను
 పొనుపడఁజేసి సద్బుద్ధిని గఱపి
 యనవరతమ్ము భక్తావళిఁ గూడి
 నినుఁ గొలిచెడి భక్తునిగ దిద్ది నీదు
 పాదసన్నిధిఁ జేర్చి పాలింపు మయ్య
 శ్రీదయితా. శ్రీహరీ. వాసుదేవ.

శ్రీపద్మనాభ. హరీ. వాసుదేవ.
 పాపవిదూర. శుభంకరాకార.
 వనమాలిః కొందఁ జీవనుమతిఁ దమకె
 యనుపమ సత్త్వశౌర్యాదు లున్నట్లు
 భావించి గర్వించి పరమేశ. నిన్ను
 కేవలమనుజునిక్రింద లెక్కించి
 నిను వైరిగా నెంచి నిన్నెదిరించి
 ఘనపరితాపమ్ముఁ గడకుఁ బొందెదరు
 ఎదిరినశత్రుల నీవు చంపకయె
 చదిపింతు వారులచే సాక్షిగా నుండి
 భక్తు లెందున్న నా పట్టున కేగి
 భుక్తిముక్తులు వారు పొందఁ గూరుతువు
 ఇవి నీదు మాహాత్మ్య మెఱుంగంగఁ జేయు
 నవితథ సాక్ష్యమ్ములగు భక్తవరదః

2530

జరాసంధుఁడు మధురపై దండెత్తివచ్చి కృష్ణునితోఁ బోరుట

అనయుఁడౌ కంసు నిల్లాం డ్రస్తి పాస్తి.
 యనువారు దుర్భరమైన వైధవ్య
 పీడఁ గుందుచుఁ దమపిత జరాసంధుఁ
 జూడఁ, జెప్పంగ, నెంచుచుఁ బోయి యతని

చెంత నిలిచి తమస్థితి నెఱిగించి
 యింతకు హేతు వా కృష్ణుడే యనుచుఁ
 దమభర్త మరణవార్తను వివరముగ
 సమధిక దుఃఖిత స్వాంతలై దెలుప
 విని జరాసంధుండు విక్రమోద్ధతుఁడు
 తన కొమారితల బాధలఁ జూచి మిగుల
 మనమున శోకాన్ని మండుచునుండ
 కనులెఱువడి యగ్నికణములు రాల్చి
 కోపించి కంసుని గూల్చెనే కృష్ణుఁ
 డాపాలసునితోడ యాదవాన్వయము
 నాదు కోపాన్ని కింధనముగఁ జేసి
 మేదిని నా శక్తి మెఱయింతు ననుచుఁ
 గడు నహమ్మతిని సంగ్రామోత్సుకత్వ
 మడర నిర్వదియుమూడగు సంఖ్య నొప్పు
 నక్షాహిణీసేన నాయ త్తపఱచి
 యా క్షణమునఁ దన కనుగతములుగ
 రాఁగొని చని మధురానగరమ్ము
 వేగమ ముట్టడివేసె నతండు

2540

ఆ గతి మధుర సైన్యావృత మగుట
 మాగధుగర్వ సంభ్రమము పెల్లగుట
 నరిలోకమర్దన, యచ్యుతాః నీవు
 పరికించి, చూచి, " యీ పరమ దుష్టాత్ము
 నెడను దండోపాయ మెంతయుఁ దగును
 విడువరా దిట్టి గర్వితుల నెన్నటికిఁ
 బుడమి నా యవతారమునకుఁ గారణము
 దుడుకు వర్తనులను ద్రుంగింపఁ గాదె "

అని మనమ్మున నెంచు నా సమయమున
ఘనమార్గమున నుండి కాంతి శోభితము
నలఘు తురంగ సూతాధియుతమ్ముఁ
దులమించు నాయుధస్తోమ సంయుతము
నగు రథద్వయము నీ కాష్లాద మెసఁగ
నగధర : నీదు ముందట దిగి నిలువ

ఆ యరదము జంట నట్టె వీక్షించి
మీ యన్న రాము నమిత్రవిరాముఁ
గని యంటి “నీ శతాంగములపై నెక్కి
యని జరాసంధుని నతని సైన్యమ్ము
బరిమార్చి భూదేవి భారమ్ము మాన్పు
మరయంగ నీదు దివ్యావతారమ్ము
కృతకృత్య మగును వేగిరమ లెమ్మింక
హత మొనరింతు వా యరినికరమ్ము”
అనుడు న మ్మాటల కలరి యతండు
మునుకొనె సంగరమునకుఁ దత్క్షణమ

2550

అంత నన్నయును నీ వతिसంభ్రమమున
స్వాంతముల్ వొంగఁగాఁ జతురంగబలము
సమకూర్చుకొని కవచములు ధరించి
సమరాయుధములతో స్యందనమ్ములను
వేరువేరుగ నెక్కి వేగంబ కదలి
చేరుకొంటిరి రణసిమ కాక్షణమ.

యదువంశవీర : మహాత్మ : శ్రీకృష్ణ :
కదనమొనర్చునుత్కంఠతో మధుర
భవదీయ ఘన విజృంభణము, నాత్మీయ
వివిధబలమ్ముల విభ్రాంతిఁ గాంచి

సరసమూఁగిన జరాసంధుని, నతని
పరివారమును నొక్కపరిఁ జూచినీవు
ప్రతిపక్షభీకరః పాంచజన్యమ్ము
నతి గాఢముగ నొత్తి తా ఘోరశబ్ద
మరి సైన్యకర్ణమ్ములందునఁ దూఱి
కరము వారలకు దిగ్రభమము గావించె

2560

మన మసూయాకోపమాత్సర్యములను
బెనుపంగ, నీతోడఁ బెనకువ తీరుఁ
బలుకుచుఁ బరిహాసభాషల నిన్నుఁ
జూలుకనసేయుచుఁ జూడంగ నీవు
బాలుఁడ వనిసేయు పాటవ మెట్లుఁ
జాలనివాఁడ వీ సంగంభ మేల?
నీతోడఁ గదనమ్ము నేఁ జేసితేని
నాతోడివారలు నవ్వకుండుదురెః
కాన, మీయన్నను గలనికెఁ బంపు
మీ నాఁడు మిము మిత్తి కెరగ నొనర్తు”
ననుచు దురుక్తు లహమ్మతిఁ బల్కు
ననయు జరాసంధు నంటివి కృష్ణః

“ఏల యీ వ్యర్థోక్తు లెందేని శూరు
లీ లీలఁ దమ్ముఁ దా మిటు వేదురెత్తి
పొగడుకొందురెః నిజమ్ముగ తమయందు
మగతన మున్నచో మాగధ, యుద్ధ
వేళఁ జూపుదురు, నీ వెఱ్ఱివ ర్తనము
చాలింపు మీఁక నిది సంగరభూమి
మగతనముండెడి మగవాఁడ వేనిఁ
దెగి నీదు శూరతఁ దెలుపు మివ్వేళ”

2570

అనుడు న మ్మాటల నాలించి రేఁగి
 తనబలమ్మునకుఁ బ్రోత్సహమ్ముఁ గూర్చి
 మీ సైనికులను గ్రమ్మెను జరాసంధుఁ
 డా సమరమ్ము మహాభీకరమ్ము
 ఇరుపక్షములును జయేచ్చమై నొరుల
 నొరు లెదుర్కొని కడు నుద్ధతితోడఁ
 బెనఁగఁ బెనంగ నా విద్విషదృబలము
 ఘనమైన నీ సైన్యగణమున కోడె
 సంకర్షణుఁడు జరాసంధు బంధించి
 సంకటపఱచి లజ్జాహీనుఁ జేసి
 యసువులు వోయెడునట్లు మోదంగ
 వెసరేఁగఁ గాఁగల విధము నీ కెఱుక
 యగుట నా బలరాము యత్నమ్ము మాన్పి
 నగుచు మగధదేశనాయకుఁ గాంచి

జరాసంధుఁడు పరాజితుఁ డగుట

ఓయి. జరాసంధ యుల్లమ్ములోన
 నీ యపజయము నీయెడ గణింపకుము
 వగవక పొమ్ము. నీ పట్టుసాధింప
 మగటిమి గలిగిన మంచిబలమ్ము
 తో రమ్ముః నీ మనోదుఃఖమ్ము తొలఁగ
 వీరారిబృందమ్ము విదళించి పొమ్ము
 కాదేని వెఱవక కదనరంగమున
 నీదు శౌర్యమ్మును నిర్జరుల్ ప్రజలు
 పరికించి. కని. మెచ్చఁ బ్రకటించి తుదకు
 మరణింపు మిది నీకు మంచిమార్గమ్ము”

అని నీవు కరుణింప నాతఁడు మరలి
చనె మిగిలిన తన సైన్యముతోడ
మీ విజయముఁ గాంచి మిన్నున నుండి
దేవతల్ హర్షించి దివ్యసుమమ్ము
లవనిపై గురియించి, రాడి రచ్చరలు
ప్రవిమలానందమ్ముఁ బడసిరి ప్రజలు.

అటులు పరాజితుఁడయి జరాసంధుఁ
డటనుండి తనపురి కరిగి యామీఁద
పరమపూరుష, పరాత్పర, పరంధామ,
కరుణానికేతన, కల్యాణనామః
మరియు నీ పయిఁ బగ మానక దుష్ట
ధరణీపతులను గొందఱు జేరిచికొని
పదునేఁడుమారులు పదునేఁడుసంఖ్య
గుదురు నక్షాహిణీ గురుబలమ్ములను
గూరిచికొని యదుకులము నంతయును
దోరింపఁ దలఁచి యుత్సృకతతో మధుర
పయి విడిసియు నొక్కపరి యేని తాను
జయమునొందక పరాజయ మంది పోయెఁ,
గాని, యష్టాదశకలహ మొనర్చు
పూనిక మరలఁ దెంపున వచ్చుచుండె

2590

కాలయవనుఁడు మధురను ముట్టడించుట

గరుడకేతన, శత్రుగర్వాపహరణ,
గిరిధర, సద్భక్త కిల్బిషహరణః
అంతలోనన త్రిదశార్చితచరిత,
దంతివరద, భవత్సంకల్ప మనుచుఁ

దలఁచెదః నిర్జరతపసి నారదుఁడు
 ఖలు కాలయవను దగ్గఱ కేగుదెంచి
 “యవనః నీ బాహుబలాతిరేకమున
 భువిఁ బెక్కు నృపతులఁ బోర గెల్చితివి
 కాని యాదవుల సంగ్రామభీకరుల
 మానితి గెల్వకః మరి వారిమాట
 మఱచితివో భయంపడితివో! దైర్య
 మఱగొఱయయ్యెనో! యవివేకి వైతః
 అ య్యాదవులలోన నమితబలాఢ్యుఁ
 డెయ్యెడ నపజయ మెఱుంగనివాఁడు
 కలఁ డొక్కరుఁడు సాటిగానని వీరుఁ
 డల జరాసంధముఖావనీపతుల
 ననిఁ దరిమిన శూరుఁ డాతనిఁగూర్చి
 వినవె యెన్నఁడెంత వెఱ్ఱివి నీవు”
 అని చెప్ప విని కాలయవనుఁ “డెట్లెట్లు?
 మునివరః నీ వన్న పురుషుఁ డెట్లుండు?
 నెచ్చట విహరించు? నెవరికి హితుఁడు
 హెచ్చు బలాఢ్యుండె? యేపాటి నేర్పు
 కదనానఁ జూపు? నా ఘనభుజశక్తి
 కెదిరి నిల్వఁగలండె? యెఱిగింపు మయ్య”
 అనఁ గలహాశనయతి నారదుండు
 వినుమని యాతఁడు విన నిట్లు అనియె.

“వినుమోయి యవనః నీ వినఁ గోరినట్టి
 ఘనుఁగూర్చి వినుతు నక్కజమగు. నతఁడు
 అసిత నవాబ్ద దేహచ్ఛాయవాఁడు
 ససిమించు తోయజేక్షణములవాఁడు

నిండుచందురుఁబోలు నెమ్మొమువాఁడు
గండుమీఱిన భుజస్కంధాలవాఁడు

2610

శ్రీవత్సవక్షముచే నొప్పువాఁడు
వావిరి కౌస్తుభపదకమ్మువాఁడు
స్వర్ణాంబరమ్ముచే వరలెడువాఁడు
కర్ణకుండలకనత్ గల్లమువాఁడు
ఆతఁ డింతంతని యనరాని వాఁడు
జ్యోతియై యెందును జూపట్టువాఁడు
ఎట్టివేళల నెందు నెసఁగెడివాఁడు
పట్ట నెవ్వరికి లోఁబడకుండువాఁడు ”
అనుచు నీ రీతిఁ జయ్యన నారదుండు
నినుఁ గూర్చి వినుపించి నీ మహిమలను
వివరింప నన్నియు విని యవనుండు
లవమాత్ర మేనియు లక్ష్యమ్ము గొనక

“ యాదవుఁ డెంతసాహసియైనఁ గాని,
నాదు నిశాత బాణ పరంపరలకు
గుఱిచేసి వానిని గూలుతు, భువిని
మెఱయింతు నా కీర్తి మేలుమే అనఁగ
కనుఁగొనుచుందువుగద, మౌనిచంద్ర,
ప్రనివినియెద ” నని పలికి యతండు ”

వాడిమిగలయట్టి వారి మ్రేచ్చులను
మూఁడుకోటులు తన మొనగాఁగఁ జేర్చి
చతురంగబల శౌర్యసంపదతోడ
నతిరయంబున వచ్చి యబ్జదళాక్షః
మథురపై విడిసె న మృదదూషితుండు
క్రుధ నీ పయిం బెంచి క్రూరాత్మకుండు

2620

ఆ విడిసినదండు నంతయుఁ జూచి
 శ్రీవల్లభాః జగత్తేమ సంకల్పః
 కాలదేశములు జగద్వర్తనములు
 నీ లీలలేగదా, నిగమవిహారః
 కాన భవిష్యత్తు గమనించి, చూచి
 పూనితి వొక మార్గమునఁ బ్రవర్తింప.

ద్వారకానగర నిర్మాణము

భవదగ్రజుండగు బలునితో “ అన్నః
 యవనుఁడు మనపురి నంతయుఁ గ్రమ్మెః
 కంటివేః మరియు మాగధుఁడు క్రూరుండు
 బంటుతనమ్మున బలగమ్ముతోడ
 నేడొ, యెల్లియొ వచ్చి, నిక్కుచు మధుర
 పోడిమి చెడఁ జుట్టుమూఁగ నున్నాఁడు
 యవనమాగధులు మహావీరవరులు
 భువి బేరుగన్నట్టి భుజబలోద్ధతులు
 పురి రెండుకడల నా పోటుమగళ్లు
 దురముసేయఁగఁ గడు దుస్తర మగును
 మనకు వారి జయింపః మనవారి వార
 లనయులై చెఱునుంతు, హత మొనరింతు
 కావున శత్రువుల్ గవియఁ, బోరాడ
 నే విధమగు పల నించుకయేని
 లేనట్టి విషమస్థలిని దుర్గమొండు
 పూని నిర్మించి, ప్రాపుగ మనవారి
 నందఱు నందుంచు టది మేలు నిచ్చు
 నిం దిక్క నుంచుట యిది కీడుదెచ్చుఁ

గద'' యని మదికి నెక్కంగ నాతనికి
 విదితమ్ము చేసి, యో విశ్వప్రకాశ,
 సర్వలోకశరణ్య, సర్వేశ, శ్రీశ,
 శర్వధాత్రాది నిర్జర సేవ్యపాద,
 జలజలోచన : నీవు సాగరు నడిగి
 జలధి మధ్యమున విశాలమౌ ఒక్క
 పురమును సుందరముగ వెలయింప
 సురశిల్పి నియమించి, చొప్పడునట్లు
 ద్వారకయను నాఖ్య తత్పురమ్మునకుఁ
 బేరిమిఁ బెట్టి యవ్వీటికి నీదు
 యోగప్రభావమహోన్నతశక్తి
 నాగారివాహః కృష్ణా : శౌరి : మధురఁ
 గల ప్రజాసమితి నాక్షణమునఁ జేర్చి
 హలికి సర్వముఁ దెల్పి యతని సమ్మతిని
 వడసి యమ్మధుర వెల్వడి యీవు మిగుల
 వడి నిరాయుధుఁడవై వచ్చుచునుండ -

2640

కాలయవనుని మోసగించి శ్రీకృష్ణుఁడు ఒకానొక
 కొండగుహకుఁ గొంపోవుట

నినుఁ గని యవనుఁ డెంతే నబ్రమంది
 తనవారితోఁగూడి తర్కించె నిట్లు.

“చతురంగబలముల జాడ చూపట్ట
 దతనినిజూడ నిరాయుధుఁ డయ్యె,
 నయ్యు నప్పరివీడి యతిధైర్యమొప్ప
 నియ్యెడకే నాకు నెదురు వచ్చెడిని.
 యెన్ని దినములయ్యె నే ముట్టడించి
 యిన్నాళ్ల కొక్కఁడే యేతేరఁడిటకు

నను గెల్వ వచ్చుచున్నాఁ డంట కితఁడు
 తన హస్తముల నాయుధములు దాల్చుండు
 నాతోడఁ బ్రయభాషణములాడి నాదు
 చేతమ్ము మెప్పించి చెలిమిచేయుటకొ
 మరి యేలొకో యిట్లు మన కెదు రగుట ?
 సరిసరి రానిండు చక్కఁబెట్టుదము''
 అనుచు నుద్రిక్తుడై యా యవనుండు
 నినుఁ జూపుచుండె సన్నిహితులకెల్ల.

2650

అంతటిలోన నీ వతనికి నెదురఁ
 గొంత దగ్గర గాఁగఁ గుంభీంద్ర గమన
 మొప్పార వచ్చుచునుండ ని న్లాంచి
 చవ్వున నారదసంయమింద్రుండు
 తనకు నిజ గుర్తింపఁ దగిన గుర్తులను
 మును దెల్పెనుగద యా పౌలిక లెల్ల
 నీలోన నుండుట నిను గుఱుతించి
 చాల సంతోషించి చయ్యన నిన్నుఁ
 బట్టఁదలంచి నీపైఁ బడవచ్చు
 నట్టి యా యవనున కందరానట్లు
 త్వరితగతిని నీవు పటుశక్తి మెఱయఁ
 బరువెత్తితివి శత్రువారసంహార :

అఖిలలోకములకు సభయ మిచ్చెదవు
 నిఖిలమ్ము గుర్తించి నీవె రక్షింతు
 వసహాయశూరుఁడ వాద్యుఁడ వీవు
 వసుదేవతనయ, గోపాల, గోవింద :
 ఆ నీచవర్తను యవను, సామాన్య
 మానవుఁ గని, భయంపడినట్లు లట్లు

పరుగులెత్తితి వది పరికించిచూడ
సరసీరుహక్ష : యీ జగతిని నీవు
నడిపింప నాడించునాటకమందుఁ
కడుముఖ్యముగఁ జూపఁగా దగునొక్క
యవసరమగు ఘట్ట మగుఁగాని, నీకు,
భువనత్రయీవంద్య, పొడమునే భయము ?
భవదీయసంకల్ప ఫలితముల్ పిదప
భువి దివి భ్యాతముల్ పురుషవరేణ్య :

2660

పరువెత్తు నీ వెంటఁబడి యవనుండు
పరువిడుచును బట్ట వలనుగాకుంటఁ
దనశక్తి నీ శక్తిఁ దాఁ బోల్చికొనక
నినుఁ బిల్చి యిట్లను నీరజనాభ,
“యదువంశవర, పోకుమయ్య యీలాగు
కదనమ్ము నాతోడఁ గావింప నీవ
తగుదయ్య : కంసాది ధారుణీపతుల
దెగి జయించితి వని తెలిసి నీతోడ
దురమొనరించు సంతోషచిత్తమున
నరుదెంచినానయ్య : అక్కటా : యిట్లు
లరికి వెన్నిచ్చి యే యవనీశుడైన
నరుగునె నీ కపభ్యాతి సుమ్మిద్ది
తప్పించుకొనలేవు తప్పక పట్టి
యిప్పుడే బంధింతు నెచటి కేగినను ”
అని పెక్కుగర్వోక్తు లాతఁడు నీదు
వెనుబడివచ్చుచు విఱ్ఱవీఁగుచును
నిను నొక పిఠికిగా నెమ్మది నెంచి
విన నసహ్యమ్ములు వినుచుచు రాఁగ

2670

పరుసమ్ములాడు నా పాపిపల్కులను
 సరకుసేయక ముఖ సరసిజమునకుఁ
 జిటునవ్వు కొంగ్రొత్త చెలువమ్ముఁ గూర్చ
 గుఱి వానిఁ బొలియించుకోర్కెపై నుంచి
 సరసోక్తి నీవు నీ శత్రునితోడ
 “బిరబిర రమ్ము నావెంట నిట్లేల
 వేగిరపడెదవు, వినుము నీ కోర్కె
 సాగింతు నా పూన్ని సవరింతు” ననుచుఁ
 జిక్కిన యటులుండి చిక్కక యొక్క
 చక్కికి దాఁటుచుఁ జాచినచేతి
 కందిన యటులుండి యందక కొంత
 ముందుకేగుచుఁ, దన ముంగలనుండి
 యంతలోనన మాయమయి వెన్నుప్రక్క
 వింతగా నున్నటుల్ విభ్రాంతిఁ గూర్చి,
 యంతికమ్మున నున్నయటులు గన్పించి
 సుంతసేపటికి కష్టాపుదూరమునఁ
 గనఁబడు చీ రీతిఁ గడు విచిత్రముగఁ
 గనని విననియట్టి గతుల నా యవను
 నాడించుచును జాల నాశగల్పించి
 వీడక యటులు నీ వెంట దూరముగఁ
 గొనిపోయి యొక్క శైలగుహఁ జొచ్చితివు
 వెనుకాడ కతఁడు నీ వెనువెంటఁ జొచ్చె

2680

కాలయవనుఁడు ముచ్చకుందునిచేఁ జచ్చుట

అలాగు నీవెంట నక్కొండబలముఁ
 జాల ధైర్యమున నీ శత్రువు చొచ్చి

ధ్వాంతమయంబైన తద్గహ్వరమ్ము
 నంతరాశమ్మున నతిప్రభుశయ్య
 గుఱకలువెట్టుచుఁ గూరుకుచున్న
 నరు నొక్కరుని గాంచి నందకుమారః
 నినుఁగాఁగ భావించి” నీచమానవుఁడః
 అని సేయలేక యి య్యడవి మార్గమునఁ
 బరుగిడివచ్చి యి ప్పర్వతబలము
 చొరఁబడి నేఁ జూచుచుండ నీ సెజ్జ
 యందు నిద్రించెడునట్ల నటించె?
 పంద. నే నిఁక నిన్ను వదల. మన్నింప
 నెక్కడ నెవ్వారికేఁగాని నీవు
 చిక్క వటంచును జెప్పె నారదుఁడు
 చిక్కితి విఁక నెందుఁ జేర నేగెదవు?
 నిక్కము శాశ్వతనిద్ర పొ మ్మింక.”
 అనుచు యవను డట్టహాస మ్మొనర్చి
 ఘనకులిశాయుధ కఠినమైనట్టి
 తన పాదమున వాని తనువును దన్నె
 ధ్వని బలమ్మున ప్రతిధ్వను లీనునట్లు —
 ఆ తాపునకు లేచి య ప్పురుషుండు
 చేతులు విద్రచి విజృంభించి నీల్గి
 కనులు మెల్ల న విచ్చి. కనలి నర్దిశలు
 కనుఁగొని తనకు ముంగలనున్న యవను
 నిజనయనాన్ని చే నీఱు గావించి
 గజిబిజిమాని యొక్కం డటనుండె

2690

ముచుకుందునివృత్తాంతము

అంతటఁ గృష్ణ. నీ వా శూరు నెదుట
 ధ్వాంతపూర్ణమ్ముగు తద్గహ్వరమును

భవదీయ తనుకాంతి భాసిల్లుఁ జేసి
 భువనమోహన భవన్మూర్తి విస్ఫూర్తిఁ
 బ్రత్యక్షమైతి, వబ్రమునొంది యతఁడు
 నిత్యశోభితమగు నీ రూపుఁ జూచి
 నిరుపమానంద వార్నిధి ముగ్ధితేలి
 పరమాత్మ : యీ రీతిఁ బలికె నీతోడ

2700

“అయ్య వందనము, మహాత్మ : నీ వెవఁడ ?
 వియ్యెడ కేతెంచి తేమికారణమొ ?
 మానవుండవుగా వమర్త్యుండ వౌదు
 వే నెఱుంగఁగఁ దెల్పవే వేలుపేని
 కాకున్నచో నన్నుఁ గావంగ నెంచి
 యీకడ కీ రీతి నేతెంచినట్టి
 హరివో, హరుండవో, యజ్ఞాసనుఁడవో
 పరమాదరమునఁ దెల్పవె నిక్క మెదియొ ?
 ఇది కంటకాటవి, యెట్లోరెచ్చ నీదు
 మృదుచరణమ్ము లిమ్మెయి నడువంగ
 నీ సేవ నాకు పెన్నిధిగాఁ దలంతు
 నా సంపద నొసంగు మయ్య మహాత్మ :
 నీ జన్మవంశముల్ నీ నివాసమ్ము
 లే జాడలో వాని నే నెఱుంగంగఁ
 దగుదున యేని యేతద్విధ మెల్లఁ
 దగ నెఱిగింపు సంతసము నా కగును

ముచుకుందుఁడు తనవృత్తాంతము శ్రీకృష్ణానకుం దెల్పుట

జననమ్ము నాకు నిజ్ఞాకు వంశమున
 ఘనుఁడగు మాంధాత గన్నపుత్రుండ

ముచుకుందుడను వాడె. మును వేల్పుగమికి
 ప్రచురరాక్షసబాధః బాయంగఁ జేసి
 వారిచే సుఖనిద్ర వరముగాఁ బడసి
 యీ రహస్యస్థలి నే నేకతంబ
 నిదురించుచుండ దుర్నితపరుండు
 మదము మీరినయట్టి మానవుఁ డొక్కఁ
 డేతెంచి. దుష్కర్మ మెసరేఁగి చేసి
 యాతఁడే నీఱయ్యె నాత్మదోషమున
 సంతట నీ దర్శనాప్తిని నాదు
 స్వాంతమ్ము సంతోష సంపూర్ణ మయ్యె
 ననుఁ గృపాదృష్టి మన్ననసేయు” మనుచు
 నిను వేడు నతనితో నీ విటు లంటి.

2710

శ్రీకృష్ణుండు తన్ను ముచుకుందున కెఱింగించుట

భూనాథ ముచుకుంద! పుడమిరేణువుల
 నే నేరుపరియైన నెన్నునో యేమొ
 కాని. నా గుణజన్మకర్మనామముల
 నే నేరుపరి గాని యెన్నంగ లేడు
 వానిని గూరిచి వర్ణించి చెప్ప
 నే నైనఁ జాలను నిక్కమ్ము నమ్ము
 ధరణికి భారమౌ ధర్మదూరులను
 బరిమార్చి శిష్టులఁ బరిరక్షసేయ
 మును బ్రహ్మ ప్రార్థింప మునుకొని యేన
 యనఘుండౌ వసుదేవు నాత్మసంభవుగ
 వాసుదేవాఖ్య సంభవ మయి కంసు
 గాసిపఱచి చంపి ఖలుల నెల్లరను

2720

జదుపుచున్నాఁడ. నీ శాతమౌ దృష్టి
 సదమదమైన యసత్పురుషుండు
 కాలయవనుఁడను ఖలుఁడు రాజేంద్రః
 కూలె నీచేత లోకులు మోదమంద
 వినుమయ్య యొకమాట విమతవిధ్వంసః
 మును భక్తి నను నీవు పూజించినట్టి
 కారణమ్మునఁ నిన్నుఁ గరుణింపఁ దలఁచి
 యీ రహస్యస్థలి కేతెంచినాఁడ
 భవదభీష్టమ్ములౌ వరములు గోరు
 మవనీశ. యొసఁగెద నానంద మెసఁగ
 నను నమ్ము భక్తు లెన్నఁ డెందుఁగాని
 వనట నొందరు నా కృపావిశేషమున”
 అను నీదు పల్కుల నాలించి యతఁడు
 నినుఁ గృష్ణు వైకుంఠనిలయుఁడం చెఱఁగి
 కరము భక్తిని నమస్కారముల్ చేసి
 పరమపూరుషః నిన్నుఁ బ్రార్థించె నిట్లు.

ముచుకుందుఁడు శ్రీకృష్ణుని ప్రార్థించుట

శ్రీకాంతః నీ మాయ స్త్రీలుఁ బురుషులు
 లోకాన ధనభోగలుబ్ధులై, కామ
 ముఖ శత్రుషట్కమ్ముఁ బోఁద్రోయలేక
 యఖిలమ్ము తమ వశ మగునట్లు చూతు.
 రంతియే గాని. నారాయణః నిన్ను
 స్వాంతమ్మునం దుంచి ప్రార్థింపఁబోరు
 మానవజన్మయే మహి నుత్తమంబు
 కాని. మానవుఁడు నిష్కాముఁడు గాక.

సంసారసుఖము శాశ్వత మని నమ్మి
 ధ్వంసముచేయు నుత్తమధర్మపథము
 రాజ్యసంపద బుద్ధిభ్రమయుట నేను
 పూజ్యకాలమ్ము వమ్ముగఁ జేసికొంటి
 ధరణిపుఁ డనెడి నుద్ధతి నిన్నినాళ్లు
 తిరిగితి నినుఁ గను తెలివిమానితిని
 సార్వభౌముఁడు తుచ్ఛసుఖముల మరగి
 సర్వేశః నినుఁగొల్చు సరణిని మఱచు
 సాధుజనుఁడు సర్వసౌఖ్యముల్ మఱచి
 నీదుపాదాబ్జసాన్నిధ్యమ్ము మరగు
 నీ దయయేయున్న నిఖిల బంధములు
 పాదుకొనవు మోక్షపదవి సిద్ధించు
 నీ సేవచేసెడి నిర్మలచిత్తుఁ

డాస చూపునె యైహికానందములకు ”

2740

అని పెక్కుతెఱఁగుల నాత్మ విచార
 మొనరించి, నీదు మహోన్నత శక్తి
 గుఱుతించి నీ దివ్యగుణము నుతించి
 మరియు నిట్లనియె రమాహృదయేశః

ఈశ్వరః కృష్ణః యీ యిహసౌఖ్యములను
 శాశ్వతమని మది చాల నమ్మితిని
 గాని చెడితి వానిఁ గాంక్షింప నింక
 మానసమ్మును శాంతిమయము గావించు.
 నదియు నసంభవ మరుల నార్గురను
 చెదరగొట్టఁగ లేని చెనఁటిని నాకు
 శాంతి యెక్కడిది? విశ్వంభర, దేవ,
 భ్రాంతియేగాని, సర్వమ్మును మఱచి

నిను నాశ్రయించెద నీరజనయన :
 ననుఁ దయఁ గనుము పన్నగరాజ శయన :
 అని భక్తి నినువేడు న మ్ముచుకుందుఁ
 గని. యంటివి మహాత్మ, కరుణాసముద్ర.

శ్రీకృష్ణుడు ముచుకుందునకు ముక్తి మార్గముఁ దెల్పుట

భూనాథ : నీకు సద్బుద్ధి చేకూరె
 మానితి వాశల మంచిది, వినుము
 జనవర : తొలి నీవు క్షత్రధర్మమ్ము
 ననుసరించితి, మృగయావినోదమున
 మెకములఁ బెక్కింటి మిత్తిపాల్సేసి
 సకలపాపమ్ముల సంతరించితివి
 తపము గావింపుము తద్దోషసమితి
 నపసయింపంగల వా యనంతరము
 భూతదయాబుద్ధి పొసఁగిన విప్ర
 జాతి జనించి మచ్చరణ సంసేవ
 ననుఁ జేరుకొందు వెంతయు శాంతితోడ
 నని కరుణించితి వా విభుఁ డంత
 నీకు నతుల్ సేసి నిన్ను వీడుకొని
 యా కొండగహ్వరమందుండి వెడలి
 కడు చిన్నరూపాలఁ గన్నడునట్టి
 పుడమిఁ జరాచరమ్ములగు ప్రాణులను
 గని యబ్జరమ్మంది కలియుగప్రాప్తి
 యొనఁగూడు నని యాత్మ నూహించి యతఁడు
 మది శంకమాని హిమగిరినిఁ జేరి
 బదరికాశ్రమమందుఁ బరమాత్ము హరిని

2750

నిను. గూరిచి తపమ్ము నిశ్చలనిష్ఠ
 నొనరించుచుండె లోకోత్తరచరితః
 ముచుకుందుఁడు తపమ్ము పొనరింపఁ దలఁచి
 యచలబిలమునుండి యరిగిన పిదప
 మరలి నీ వేతెంచి. మధురను గ్రమ్మి
 దుర మొనరింప నుద్ధరగతి నున్న
 మ్రేచ్చుల కెల్లను మిత్తినిగూర్చి
 స్వేచ్ఛమై మధురను వీడి తత్పురిని
 గల ధనాదుల ద్వారకాపురిఁ జేర్ప
 బలగమ్మునకుఁ దెల్పి పయనము లంత
 సొగించుచుంటివి సర్వేశ. కృష్ణః
 మాగధుఁ డతిదుష్టమతి జరాసంధుఁ
 డపు డిరువదియుమూఁ డక్షౌహిణులను
 విపరీతమతిఁ దెచ్చి విడిసె నా దండుఁ
 గని యని సేయంగఁ గాదని మిగులు
 ధనమును విడిచి యద్ధమునందు నోడి
 పరువెత్తు కోచల పగిదిని నీవు
 పరువెత్తితివి బలభద్రుని గొంచు

2760

జరాసంధుఁడు రామకృష్ణులఁ బట్ట నుంకించి విఫలుఁ డగుట

అటు మీరు సోదరు లటవి మార్గమునఁ
 బటుశీఘ్రగమనానఁ బర్విడుచుండ
 మీ మహామహిమలు. మీ సాహసమ్ము
 లేమాత్ర మెఱుఁగక యెసఁగి మాగధుఁడు
 తన బలగమ్ముతోఁ దర్లలి మిమ్ములను
 వెనుకొని తఱుముచు “వెంగలులారః

2770

మీరెందుఁ జొచ్చిన మిమ్ముల విడువఁ
 బాటిపోవుట రాచసాడిగా "దనుచు
 పరిహసించుచు వెంటఁబడి వీడిపోక
 తఱుముచు వచ్చె. న త్తటి మీరు మిగుల
 నలపున నుంట నా యలపు తీఱంగ
 కొలఁది విశ్రాంతిని గోరి ప్రవర్ష
 ణమ్మును గిరిని సందడి లేనిచోట
 నెమ్మి నుంటిరి దాఁగి నీరజనాభః
 తనపట్టువిడువ కా ధరణీధరమున
 నిను, రాము వెదుకంగ నిజసైన్యమునకు
 నానతి యొసఁగి. యయ్యద్రి మాగధుఁడు
 తానును వెదకి యే తావునఁ గాని
 మిమ్ములఁ గనక పమ్మిన కోపబుద్ధి
 నె మ్మెయి మిముఁ జంపనెంచి యా కొండ
 నెల్లెడ ఘోర వహ్నిని దరికొల్పెఁ
 బెల్లుగా మంటలు విస్వీధి కెగసె

ఆ రీతి గిరిమండ నటనుండి వెలికి
 వైరు లెఱుంగని వడువున దుమికి
 ద్వారకాపురము సత్వరఁ గుశలముగఁ
 జేరుకొంటిరి మీరు శ్రితపారిజాతః
 అంత జరాసంధు డ గ్గిరి మీర
 లంత మొందినయట్ల యాత్మ భావించి
 యెసఁగు మోదమున మాహిష్యతీపురికి
 వెసఁ జనె నిజబలవితతితోఁ గూడి
 చక్రపాణి. చతుర్భుజ. దయానిశాంత.
 శక్రాదిసురసంఘ సన్నతచరితః

భవదీయ సంకల్పపరమార్థ మెదియొ
 భువి నెవ్వ రెఱుగ రుత్ఫల్లాబ్జనేత్రః
 కంసుచావును విని కడు కోప మంది
 హింసించుః జూడుడు కృష్ణుని ననుచు
 మగధభూపతి క్రూరచుతి నిన్నుఁ దనకుఁ
 బగతునిగా నెంచి బహుళయత్నముల
 నిను నొంపఁగాఁ జూచనేగాని. కంసుఁ
 డనయవర్తనుడు క్రూరాత్ముడు గాన
 నతఁడు దండనమున కర్హుడే యనుచు
 మదిఁ దలంచెనె? పెక్కు మార్గోటువడియు
 మరి మోసపోయె నీ మాయా ప్రభావ
 మెఱుగ కమాయిక హినుని యటుల
 కాలయవనుడు నిష్కారణవైర
 మాలాగు నీపయి నధిక రోషమునఁ
 బెంచి నిన్ను సమరభీరువుగాఁగ
 నెంచెనే గాని నీ యీశ్వరత్వమ్ము
 నెంచెనే. తుదకొక పృథ్వీశుచేత
 పంచత్వముం బొందె పరమమూర్ఖుండు
 మాగధయవను లేమాత్ర నీ ముందు.
 భోగీంద్రశయన. యీ మోసంపు నటన
 మీలాగు గావించి యీవు లోకులకు
 నీ లీలలం జూపి నీతి నేర్పితివి
 ముచుకుందుఁ డెంతటి పుణ్యుఁడో యెందో
 యచలగహ్వరమున హాయిఁ బరుండి .
 నిదురించుచుండఁగా నీ పందుఁజొచ్చి
 యదనున నాతని కానంద మెసఁగ

2790

భవదీయ దర్శన భాగ్యమ్ముఁగూర్చి
ప్రవిమలమోక్ష సంపదఁ బొందునట్టి
దారిఁ జూపితివి నీ దాసవాత్సల్య
మారయ వర్ణింప నలవి గాదయ్య

యవన మాగధుల కెట్లట్టులు నాకు
నవగుణంబులు పెక్కులయ్య సర్వేశ,
నా దుర్గుణమ్ముల నాశమొనర్చి
నీదు సేవలుసేయు నియమమ్ము నేర్పి
ముచుకుందునకు వలె మోక్షమ్మునొందు
ప్రచురసంభావ్యమౌ పద్ధతి నాకుఁ
దెలిపి రక్షింపుమా దీనశరణ్యః
కలుష మానసుఁ డని కడఁ ద్రోయకయ్య
నీ పాదదాసుఁడ నీరజనేత్రః
కాపాడు నను నీలకంధరగాత్రః

2800

రుక్మిణీ కల్యాణకథ

శ్రీనిలయా : హరి : శ్రీవత్సవక్ష.
జ్ఞానరూపామర సంఘసంరక్ష
కంజాతలోచన, కౌస్తుభాభరణ,
భంజితరిపుగణ, పాపసంహరణ,
వేదవినుత, కృష్ణ : విధినిర్ణయమ్ము
నే దివౌకసులు మరెవ్వరుఁగాని
తప్పింపఁగలరె? యా తథ్యమ్ముఁ గనక
గొప్పవార మటంచు గొందఱు జనులు
దై వనిర్ణయమును దప్పింపఁ జూని
యే విధమున దాని నెడచేయలేక

ఫలశూన్యతను గంధ్రు. పరమాత్మః నిన్నుఁ
దలచెడు వా రెంత దవ్వలనున్న
నదనునెఱింగి తదాకాంక్ష నెఱింగి
కొదలేక గూర్తువు గోవింద! నీవు

2810

రుక్మిణీ కల్యాణ కథా ప్రారంభము

అరయ విదర్భదేశావని మున్ను
వరలు కుండిన పురవరము. తత్పురికి
ననఘ్నుడు భీష్మకుండను రాజు భర్త
జననుతుఁడాతఁడు సాధువర్తనుఁడు
అతని కేవురుపుత్రు లందున జ్యేష్ఠ
సుతుఁడు రుక్మి వెనుక సొరిది నల్వరును
రుక్మరథుండును రుక్మబాహుండు
రుక్మకేశుండును రుక్మనేత్రుండు
ననువారు. వారల కందఱిక్క
యనుఁగు చెల్లెలుగల దామె సుశీల
పేరు రుక్మిణీ. యామె పెరిగెడుకొలఁది
నారాజు చుందిర మతి శోభ నెనసె

రుక్మిణీదేవి బాల్యము

ఆ రుక్మిణీబాల యనుఁగునకియలఁ
జేరి బొమ్మలపెండ్లి సేయు వేడుకగ
సకియలకెల్లఁ గుజ్జన గూళ్ళువెట్టి
ప్రకటించు వారితో బంధుమర్యాద
పూలతీగెలఁ బెంచుఁ బూదోటలందుఁ
హాళి నుయ్యెలలూఁగు హర్మ్యములందుఁ

జదువులు శుకపిక సమితికిఁ జెప్పు
ముదమార బంతు అద్భుతముగ నాడు
మురిపెముల్ నెమ్మిగములఁ జేర్చి నేర్పు.
గఱపు మక్కువ మందగతు లంచగమికి

2820

నారదసన్నత నగరిపువంద్యః
ఆ రీతి రుక్మిణి యాటలు పాట
లల్లారుముద్దుగా ననుఁగులతోడఁ
దల్లిదండ్రులకును, దక్కుబంధులకు
ముదము గల్లంగఁ జూపుచు విద్య లెల్ల
కొదలేక నేర్చె నెక్కుడు కోర్కి నంత
నా రాజతనయకు యౌవన చుప్పు
డారంభమయి యామె కప్రతిమాన
సౌందర్య మేర్పడె సరసిజనాభః
నందకుమారః కృష్ణాః నీకుఁ గూడఁ
నెలప్రాయ మేర్పడి యెదిగె నీలోన
తలఁపులు తమకముల్ తల్లక్షణములు

తన జనకుని నిశాంతమున కేతెంచు
ఘనులగు సతిధివర్గంబుల వలన
నా రుక్మిణి భవస్మహామహిమలును
సారరూపాదులు చక్కఁగ నెఱిగి
వనజనయనః నిన్నె వరునిఁగఁ దనదు
మనమున నెంచె, సమ్మదమును బెంచె
నీవును మది రుక్మిణీరూపశీల
భావగుణాదులు బాగని యెంచి
ఆమెను నీదు నిల్లాలుగాఁ బడయ
నీ మానసంబున నిశ్చయించితివి

2830

రుక్మిణీ వివాహ ప్రయత్నము

అంతటఁ గొన్నాళ్ల కాత్మబంధువులు
సంతసపడుచు విచారముల్ చేసి
సుదతి రుక్మిణిని కృష్ణున కిత్త మానుచు
పదుగురువల్క్ల నా పల్కుల రుక్మి
వారించి నీ పయి వైరమ్ముఁ బెంచి
పేరిమి శిశుపాల విభునిపై నుంచి
తన చెలియలిని నాతని కీయ నెంచి
మునుకొని తగుయత్నములు సేయుచుండె

రుక్మిణీ శ్రీకృష్ణునొద్దకు బ్రాహ్మణునిఁ బంపుట

అంత రుక్మిణీ తనయన్న యోచనకు
స్వాంతమ్మునందు విచారమ్ము నొంది
తన కాపుఁడైన సద్రాహ్మణు నొకని
ననఘుని పిలిపించి, "అయ్య, మా యన్న
నన్నుఁ గూళకు జైద్యునకు నీయదలఁచి
యున్నాఁడు విప్రకులోత్తమః నీవు
క్రన్ననఁజని కృష్ణుఁగాంచి యీ తీరు
విన్నవింపఁగదయ్య విమలగుణాఢ్యః
జనకుఁడు పుత్రు నసద్విచారమ్ము
విని నివారించెడు వెరవరిగాఁడు
కనుక నీ వేగి మత్కామితార్థమ్ము
వినిపించి శ్రీకృష్ణుఁ బిలిచి రావయ్య"
అని కొన్ని మర్మవాక్యములు దెల్పి
పనిచె నప్పాఱు న ప్పడఁతి. తత్క్షణమ

బ్రాహ్మణుఁడు ద్వారకలో శ్రీకృష్ణుని దర్శించుట

కదలి బాపఁడు ద్వారకాపురిఁ జేరి
ముదిత మనస్కుడై ముచుకుందవరదః
నీ రమ్యసౌధమ్ము నికటమ్ముఁజేరి
ద్వారపాలురఁగని వారి మూలమునఁ
దనరాక నీకుఁ ధౌల్తనె తెల్పుఁ బంపి
మన ముబ్బునొంద హర్మ్యముఁ జొచ్చి నిన్నుఁ
గని పెండ్లికొడుకొదు గాక శ్రీకృష్ణః
అనుచు దీవించె మహాత్మః సర్వేశః
విని నీవు చిఱునవ్వు వెలయించి నీదు
కనకాసనము డిగ్గి, కడు నాదరమున
న య్యాసనమునందె య విప్రవరుని
నెయ్యంపుఁబలుకుల నెమ్మిఁ గూర్చుండఁ
జేసి, సద్భక్తిఁ బూజించి, భోజనము
వాసిగాఁ బెట్టించి భవదీయ దివ్య
హస్తాన నాతని యడుగు లొత్తుచును
సేస్తమ్ము వెలయించి నెమ్మి నిట్లంటి

2850

శ్రీకృష్ణుఁ డగ్ని ద్యోతనుని సత్కరించి సంభాషించుట

ధరణీసురోత్తమః ధన్యుడ వీవు
పరితృప్తి నీ మది భాసించుచుండు
కొద్దియైనను దృప్తిఁగొను నుత్తముండు
పెద్దలకా సుద్ధి ప్రియమగుచుండు
సంతసపడకున్న శక్రుండు, జెడును
సంతసించిన పేదజనుఁడు సుఖించు
దయయు ధర్మము, తృప్తి, దాంతియు, శాంతి
నియమనిష్ఠల భక్తి నెఱపుచు నుండు

మనుజులు నాదు ప్రేమకు నర్హుఁ లట్టి
 ఘనులకు నే నెప్పు గావించు నతులు
 ఏ దేశమందున, నెచట నీ యున్ని?
 ఆ దేశమును నేలు నధిపుఁ డెవండు?
 ఏ విభుచేఁ బ్రజలెల్ల సుఖించు
 రా విభుం డనిన నా కత్యంత ముదము
 ఇది జడనిధి దుర్గ, మిచటి కీ వెట్లు
 పదిలముగాఁ జేరవచ్చితి? నీదు
 తలఁపునఁ గల మేలు తప్పక దీర్తుఁ
 దెలుపుమా నాకు సుధీనుత చరితః”
 అని నీవు ప్రశ్నింప నా బ్రాహ్మణుండు
 వినయ వివేకముల్ వెలయ నిట్లనియె

2860

రుక్మిణి సందేశము

దేవవినుత, వాసుదేవ, విదర్భ
 భూవిభుఁ డత్యుత్తముండు భీష్మకుండు
 అతనికిఁ గల దొక యాత్మజ రూప
 వతి గుణవతి శీలవతి రుక్మిణీయను
 కన్నియ, నీ కామె కైంకర్యములను
 దిన్ననఁజేయ చుదింగోరి, పెండ్లి
 సంబంధమగు నొక్క సంతోషవార్త
 యింబు మీఁగ నీకు నెఱిగింప నన్నుఁ
 బనిచె నా మాటలఁ బలికెద నామె
 వినిచిన యట్టుల వినుము నెమ్మదిగ
 నీ గుణములు విన్న నిఖిలశరీర
 రోగతాపంబులు రూపఁగి పోవు

నీ రూపముం గన్న నేత్రద్వయమున
 కారయ సంపద లమరుచునుండు
 నీ పాద పరిచర్య నిరతమ్ముచేయ
 నేపారు నున్నతి యీ క్షితియందు,
 నీ నామ భజనమ్ము నిత్యమొనర్ప
 నానావిధముల బంధనములు దొలఁగు
 నట్టి నీ యందు మదాత్మ యెల్లపుడు
 గట్టి విశ్వాసమ్ము గల్గి యున్నయది
 నీ యాన సిగ్గిడి నిజము చెప్పితిని
 నా యందు నీదు మన్ననఁ జూపుమయ్య
 శ్రీరమాహృత్సరసీరుహ భృంగః
 కారుణ్యపూర్ణః నిష్కలుషాంతరంగః
 నిను నేను కోరుట నేరమా స్వామి?
 యనుపమ సమ్మోహనాకారు నిన్ను
 నే కన్య కోర దింతెందుకు లక్ష్మీ
 వీరకమై నిన్గోరి ప్రేమింపలేదె
 మృగరాజు సొమ్మును మృగధూర్తకమ్ము
 తగ వెఱుంగక పొందఁ దలఁచిన యటులు
 నీ పదాబ్జముల ధ్యానించెడు సన్నుఁ
 జేపట్టనున్నాఁడు శిశుపాలుఁ డతఁడు
 పరమనీచుఁడు నీదు ప్రాభవోన్నతుల
 మరియాద నెఱుంగునే మనుజమ్మగేంద్రః
 దానధర్మములు వ్రతమ్ములు దేవ
 మానవ గురుజన మాన్యార్చనములు
 మునుపటి నా జన్మముల నేను భక్తి
 వనజనాభుని హరి వాంఛించి చేసి

2870

2880

యున్నచోఁ గృష్ణః మహోన్నతచరితః
యెన్న నా హృదయేశుఁ డీనాదు గాకః
పోరాటమున చేది భూపాలుఁ డాది
వైరు లోటమి నొంది వగతురుగాకః
నీకు నంకిలిలేదు నీరజనాభః

ప్రాకటమగు భవద్బలముతో వచ్చి
చేదీశుఁ డాదియౌ క్షితిపుల గెల్చి
నాదు చెంతకుఁ గరుణను జనుదెంచి
జగతి మెచ్చంగ రాక్షస వివాహమున
నగధరః నీ బలోన్నతి నోలిచేసి
ననుఁ గొనిపొమ్ము నందకుమారః కృష్ణః
చనుదెంతు నీతోడ, సర్వులు చూడ
అంతిపురమునుండి యగునె నిన్దేర
చింతింపఁ దెచ్చుచో సేవకావళినిఁ

గలబందుగులఁజంపి కాని తెచ్చుటకు
వలనొనె, యని యెంచవలదు విశ్వాత్మః
మోద మెలర్పఁ జెప్పుదు నొకయుక్తి
నాదరమ్మున వినుమయ్య తదుక్తి,
కులదై వమును భక్తిఁ గొలిచి వచ్చుటకు
కొలము పెద్దలు పెండ్లికూతు వివాహ

2890

మునకు మున్నుండు పంపుదుః రట్టి ధర్మ
మునుబట్టి సేసును పురము వెల్పులను
గల పార్వతికి మ్రొక్కఁగాఁ జనుదెంతు
జలజాక్షః నీవు నా సమయమ్మునందు
వచ్చి న న్గొని పొమ్ము వత్తు సర్వేశః
పొచ్చె మేమియుఁ గల్గఁబోదు ప్రాణేశః

ఘనులు తమతమమ్ముఁ గడఁద్రోయనెంచి
 త్రినయనుని విధానఁ దివిరి యే వేల్పు
 చరణాబ్జవారి మజ్జన మొనరింపఁ
 గరము కోరుదు రట్టి కమలాక్షు నీదు
 సరసనుండెడు నదృష్టము గల్గకున్న
 నిరత వ్రతమ్ముల నెఱపుచు నూరు
 జననమ్ములను నిన్నె స్మరియించుకొనుచు
 మనుటయే చాలింతు మన్మనోనాథః

నీ మృదూక్తుల విననేరని చెవుల
 గోమెల్ల వ్యర్థమ్ము గోపికాలోలః
 నీవు పొందని మేని నెఱవగు సొగసు
 భావింప వమ్ము శుభంకరరూపః

నినుఁ జూడఁ జాలని నేత్రసౌందర్య
 మెన వనజ్యోత్స్నకు నిందిరానాథః

2900

నీ మోవిసుధఁ గ్రోల నేరని నాల్క
 కేమిలాభము చవులెన్ను జ్ఞానమున ?
 నీ సుమదామమ్ము నెమ్మి మూర్ఖునని
 నాన జ్ఞానమ్ము హీనమ్ము రమేశః
 భవదీయ పాదసేవకు నోచనట్టి
 భవము దుర్భరము గోవర్ధనోద్ధారః

అని రుక్మిణీదేవి యంపిన వార్త
 ననఘుఁ డాబ్రాహ్మణుఁ డంతయు నీకు
 వినిపించి మరియు నా వెలఁదుకరూప
 గుణ యౌవనాదులఁ గూడ వర్ణించి

“అయ్యః యయ్యైలనాగ యర్హమ్ము నీకు
 నయ్యంగనకును నీ పర్హుండ వగుదు

చెప్పితి మీ పెండ్లి స్థిరము నా మాట
తప్పదు: తడవింక తగదు సేయంగ
చుట్టాలతో రమ్ము సుదతిని దెమ్ము
నెట్టన శుభము లన్నియు నీ వశమ్ము
అనిన బ్రాహ్మణు పల్కు లాలించి నీవు
మనమున నుప్పొంగి, మాధవ: నీదు
కరమున నాతనికరమును బట్టి
చిటునగ వాలయంగఁ జెప్పితి విట్లు

2910

శ్రీకృష్ణుఁడు బ్రాహ్మణునితోఁ దనయభిప్రాయముఁ దెల్పుట

ధారుణీసురవర, ధర్మవిచార:
యా రుక్మిణీ కన్యయందు నా తలఁపు
నిలిచియున్నది నాకు నిసి నిద్రరాదు
తెలిసికొంటిని నామె తీరుఁ జిత్తమ్ము
నా పెండ్లి కార్యమ్మునకు ననిష్టమ్ముఁ
జూపుచు రుక్మి యెంచుచున్నకీడు
నే మున్నె యెఱుఁగుదు నిదె యేగుదెంచి
యా మూర్ఖశత్రు సంహారమ్ము చేసి
బాలికఁ దెత్తు మా బంధుజనమ్ము
మేలన, లోకమ్ము మెచ్చుకొనంగ
అని నీ యభిప్రాయ మా భూసురునకు
వినిచితి, రుక్మిణీ పెండ్లినక్షత్ర
మెఱిగితి: సారథి కిడితి వనుజు
నరదమ్ముఁ దేర మహాత్మ: శ్రీకృష్ణ:
భవదీయ సంకల్పబలమున కెదురు
భువిఁ గలదే జగత్పూజ్య చరిత్ర:

శ్రీకృష్ణుని కుండిన నగర ప్రయాణము

అంత దారుకుఁడు శై బ్యాది వాహముల
సంతనకట్టి నీ నరసనఁదేరు
నిలుప నందకుమార : నీవు బ్రాహ్మణుని
గలసి తద్రథమెక్కి కదలి విదర్భఁ
జేరిఁ కుండినపురి క్షితినాథుఁ డెలమి
ధారుణీపతులకుఁ దగ నిల్చి యున్న
విడుదలలో నొక్కవిడిది గృహన
విడిసియుంటివి యదువీర : శ్రీకృష్ణ :

2920

కుండిన నగరమున రుక్మిణీ వివాహసంరంభములు

కొడుకుమాటను కాదు కూడ దటంచు
నొడయఁడు భీష్మకుఁ డుడిగింపలేమి
సంతకు మున్న నిజాంతరంగమునఁ
జింతించి రుక్మిణీ శిశుపాలు కొనఁగి
పెండిలిసేయుటే విధియని యెంచి
నిండుసంతసమున నిఖిల వివాహ
శోభనోద్యోగముల్ సొరిదిఁ జేయించె
ప్రాభవ మొప్పార బంధువుల్ మెచ్చ
పురియలంకరణము పొలుపుగ జరిగె
పురవాసులకు నెల్ల మోదమ్ము పెరిగె
వివిధవాద్యమ్ములు వింతగా మ్రోగె
జవమున పెండ్లి కర్ణమ్ములు సాగె

చతురంగబల విలసచ్చక్రితోడ
నతిహితబంధు జనావళితోడఁ

బ్రకటిత గర్వసంరంభమ్ముతోడ
 వికటచిత్తముతోడ విచ్చేసె భీష్మ
 తనయుఁ దెత్తునటంచు దా శిశుపాలుఁ
 డనయుఁ డవ్వీటికి నతి సంతసమున
 బలరామకృష్ణులు పచ్చిన వారిఁ
 గలహమందోడించి కన్యఁ జైద్యునకు
 దక్కింతమని కడు దర్పమ్ము మెఱయ
 గ్రక్కునఁ దమ బలగమ్ములతోడఁ
 జనుదెంచి రా జరాసంధుండు మఱియు
 ననయులౌ దంతవక్త్రాదు లెల్లరును
 హరి యొక్కఁ డేగెఁ జైద్య హితమ్ముఁగోరి
 నరయంగ మాగధాద్యవనిపుల్ పెక్కు
 రరిగియున్నారు కన్యకఁ దెచ్చుచోట
 దురము సిద్ధమ్ముగుఁ దోడుగావలయుఁ
 గంసారి కని బలగమ్ముఁ దోకొంచు
 హంసేందునయనః తా నరుదెంచె బలుఁడు
 ఆలోన వైదర్భి యంతిపురాస
 తాలిమిమాలి యో తామరసాక్షః
 నీ వామెకోర్కె మన్నింతువో, లేదా
 యే విపరీత మెట్లేర్పడు నొక్కొః
 యని యేకతమ సంశయమ్మును బొంది
 తనలోనఁ దా నిట్లు తర్కించుకొనియె

2930

2940

రుక్మిణి శ్రీకృష్ణునిరాకకై యెదురు చూచుచుఁ జింతించుట

“జేపు పెండిలి, కాని, శ్రీపతిరాఁడు
 తాపము నాదు స్వాంతమ్మున నిండె

పాటుండు చనియెనొ : వాసుదేవుండు
 తీరిక నాదు సందేశమ్ము వినెనొ :
 నా పూన్ని జయమౌనొ, నగవుపా లగునొ :
 యే పగిదియొ విధిక్యతము నే నెఱుంగ
 నరయ నగ్నిద్యోతనాఖ్యుఁ డావిప్రు
 డరిగెనో, తడసెనో, యలసెనో లేక
 విని కృష్ణుఁ డిది లోక విపరీత మనుచుఁ
 జనుదేరఁ డేమొ : యీశ్వరియు నీశ్వరుఁడు
 కరుణింతురో లేదా : కడకు నా కోర్కి
 పరికింపఁ దా నెట్టి పరిణతిఁ గనునొ ”
 అని మఱి రుక్మిణి యాదవచంద్రుఁ
 గనఁ జనియుండఁ డా క్షౌద్రేవుఁ డనియు
 నందాత్మజుని రాక నమ్మరా దనియు
 పొందిక నాతని బోధించితెచ్చు
 హితుఁడు లేడనియు, నూహింపఁ జైద్యునకు
 మతిమాలి రుక్మి సమ్మతి నిచ్చుననియు
 గౌరికిఁ దనపయిఁ గరుణలే దనియు
 పరిపరి విధములఁ బరితాపమొందు
 తన తలఁపుంజిక్కుఁ దల్లికినైన
 వినుపించి దుఃఖమ్ము వెలిచేయఁబోదు
 నిదురవోవదు, కృష్ణ ! నీ వచ్చుతోవ
 కెదురుగ నిల్చిన యీ క్షణవంక్తి
 నటునిటు మరలింప దశ్రుబిందువులు
 జొటజొటమని స్రవించుచు నున్న వానిఁ
 దుడువదు, త్రావదు తోయ, మన్నమ్ముఁ
 గుడువదు, కై సేసికొనఁ బూనుకొనదు

చిలుకకుఁ బద్దెముల్ సెప్పదుః వీణఁ
బలికింప, దుద్యానవని నుండఁబోదు
నిను నిక్కువమ్ముగ నెఱ నమ్మినట్టి
యనఘుల మానస మన్యమ్ము పైనఁ
బొరలునే త్రిభువన పూజితచరణ,
గరుడగమన. కృష్ణః కంజాతనయనః :

అగ్ని ద్యోతనుఁడు. రుక్మిణికి శ్రీకృష్ణునిరాక యెఱింగించుట

ఆ రీతి రుక్మిణి యంబుదశ్యామః
కోరిక నీయందుఁ గుదిరిచి, నీవు
రావనుశంక సర్వమ్మును రోసి
భావజానలమునఁ బరితాప మొందు
నామెకు శుభవార్త లందించునట్లు
వామాంసనేత్ర కంపన మయ్యె నపుడు
అంత నీదు నియోగ మంది బ్రాహ్మణుఁడు
చింతాభరాకులచిత్త రుక్మిణినిఁ
జేరంగఁ జనుదెంచి, చిఱునవ్వు నవ్వి
యా రమణికిఁ దాప మణఁగ నిట్లనియె —

2960

“మెచ్చె నీ గుణములు మేలుమే అనుచు
నిచ్చె నాకు ధనమ్ము లెక్కుడు ప్రీతి
వచ్చె శ్రీకృష్ణఁ డీ పట్టణమునకు
నచ్చెరువని ప్రజలందఱుఁజూడ
సచ్చరితుండు రాక్షస వివాహమున
నిచ్చ ని న్గొనిపోవు నెవ రడ్డమైన
పొచ్చెమ్ము లేదు నీ పూర్వభాగ్యమ్ము
క్రచ్చఱు ఫలియించుఁ గన్యక నేడు”

అని తెల్ప రుక్మిణి యానంద మొంది
ఘనుని నా విప్రుని గాంచి యిట్లనియె —

“నా విన్నవముఁ దెల్పి నందకుమారు
నీ వేళ కిచ్చటి కెట్లా తోడ్తెచ్చి
నిలువఁబెట్టితి నన్ను నీ కృప మంటఁ
గలరె నీ కెనవచ్చు ఘనపుణ్యమతులు
దీనికి దగిన మాద్రిగ నుపకృతిని
నేను చేయగఁ నేర్తునే భక్తిమీఱ
నంజలి గావించు నవనీసురేశః

2970

భంజిత దుష్కృత పావనచరితః”

అని నమస్కృతులతో నాతనిఁ దన్ని
మనమున వగమాని మానినియుండె

కుండినపుర ప్రజాభిప్రాయము

అంతట భువనమోహనరూప, గోప
కాంతామనోజ, దిగ్వాప్యపితతేజః
నీ రాక విని వచ్చి, నీ రూపుఁ గాంచి
పౌరులు సంతోషభరితాత్ము లగుచుఁ
దగు రుక్మిణికిఁ జక్రి తనరఁ జక్రికిని
దగు రుక్మిణియు, మంచి దాంపత్య మిద్ది
యీ యిద్దఱికిఁ దగు లెనయించి నట్టి
తోయజసూతి యెంతో నేర్పరి గద
పగర జయించి యీ పడఁతికిఁ జక్రి
మగఁడగుఁ గావుతః మా సుకృతమున
అని పెక్కుభంగుల నతికుతుకమున
ననుకొనుచుండిరి యీ సమయమున

రుక్మిణి పార్వతీదేవి గుడికిఁజని తద్దేవిని ప్రార్థించుట

పటుతరాయుధములు పట్టి హెచ్చరిక
భటసమూహ మ్మిరువంకల నడువ
గౌరి కర్పించు కాన్కలుగొని ముందు
వారాంగనాజన వర్గమ్ము నడువ

2980

సుమగంధ భూషణాంశుకములు గొంచు
ప్రమదలు పాడుచుఁ బజ్జ నేతేర
వివిధ మంగళవాద్య విశ్రుతధ్వనులు
భువియందు దివియందుఁ బూరటిల్లంగ
సకులు తల్లులు బంధు సమితి మానినులు
ప్రకటితానంద సంభరితలై రాఁగ
మరియు పెక్కురు వందిమాగధులాది
పరివారవర్గమ్ము బలసి సేవింప
సన్నిహితులు బంధుజాలముల్ తన్ను
వెన్నంటి కడు ప్రేమ వెలయంగ నడువ
నంతిపురమువీడె నగజకు మ్రొక్క
కాంత యా రుక్మిణి కల్పడతోడ
ఆ రీతి రుక్మిణి యార్యాలయమ్ముఁ
జేరి లోనికిఁ బ్రవేశించి పార్వతికిఁ

బూజలు సేయించి పొదలిన భక్తి
రాజిల్ల నద్దేవిఁ బ్రార్థించె నిట్లు

“నమ్మితి నమ్మ సనాతనులై స
మిమ్ము దంపతుల నంభికను శంకరుని
సతతమ్ము మీ సేవ సల్పితి నమ్మ
యతిదయావతివి గదమ్మ నీ వెన్న

2990

వాసుదేవుని నాకుఁ బతిఁ జేయు మమ్మ
నీ సేవ వమ్మగునే లోకజనని ”
అని గౌరిఁ బ్రార్థించి యైదువరాండ్ర
వినయ విధేయతల్ వెలయఁ బూజించి
దీవెనలంది యా దేవ్యాలయమ్ము
నావరణమువీడి యటనుండి బయలి
భూభాగముం జేర. భూపతు లామె
శోభనాకారమ్ముఁ జూచి ప్రమాన్పడిరి

శ్రీకృష్ణుఁడు రుక్మిణిని తన రథమున నిడి గొంపోవుట

ఆ యవసరమున న య్యలివేణి
మాయామనుజవేషః మా చిత్తతోషః
భవదీయ రూపమ్ము ప్రత్యక్ష మగుట
భువనమోహను నిన్ను మోహించి యరద
మెక్కఁ దలంప న య్యింతి యింగితము
మక్కువ గమనించి. మమతను జూపి
యరివీరసృపనివహము చూచుచుండ
కరిరాజువలె మందగమనమ్ము తోడఁ
జనుదెంచి. నీవు రాజన్యుల లెక్క
గొనక యా రుక్మిణిఁ గొనివచ్చి రథము
పై నిడికొని బువి బయలు నిండంగ
ఘనశబ్దమొప్ప శంఖమ్ముఁ బూరించి
బలభద్రుఁడును భటవర్గమ్ము నడువ
విలసన్మహోత్సవ విభవమ్ము తోడ
ద్వారకాపురిఁ జేరఁ బయనించి తయ్య
నీరజదళనేత్ర. నీ కెదురెవరు ?

జరాసంధాదులు కృష్ణు నెదిరి మరలిచనుట

ఆ రీతి నీవు నిరాటంకవృత్తి
 నారీమణిని రాజనందన, గొంచుఁ
 జనుచుండ భవదీయ సాహసచర్యఁ
 గని యోర్వలేని మాగధముఖ నృపులు
 అదిగొ గోపకులు సింహమ్ములకీర్తి
 మదమునఁ గొని భయంపడి పాటుతెంచు
 ననద మెకములట్ల యబల రుక్మిణిని
 గొనిచనుచున్నారు క్రొవ్వున నుబ్బి
 మన మూరకుండిన, మన యాయుధములు
 మన పరాక్రమములు మంటఁ గాల్చుటకె?
 యా తన్వి విడిపింప మైతిమా: మనల
 భూతలమ్మున జనమ్ములు నవ్వకుండ్రె:”
 అనుచు వారెల్ల మహాక్రోధబుద్ధి
 “మనము యాదవ విజృంభణము నణంత
 మని హెచ్చరికలతో నందఱుఁగూడి
 ధనురాది యుద్ధసాధనములు దాల్చి
 చతురంగ బలవిలసన మొప్పునటుల
 నతిరయమున మిమ్మునంటి నిలుండు
 నిలుఁ”డని ధిక్కృతి నెరయంగఁ బలికి
 పలుసాయకముల మీ భటులపై వైవ
 మీ బలగమున కమిత్ర సంహతికి
 ప్రాబల్యయుద్ధ మేర్పడె వాసుదేవ:

3010

ఆ మహాసంగ్రామ మట్టె వీక్షించి
 యేమియుఁ దోచక యేమనలేక

“అరివర్గమునకు జయమ్మగునేమొ
 దురమున” నని భీతితో నినుఁ జూచు
 నబల రుక్మిణికి ధైర్యము గల్గునట్లు
 ప్రబలారివీర విధ్వంసకఁ కృష్ణః
 పలికితి “జలజాక్షిః భయపడనేలః
 తిలకించుచుండు మాతీరెట్లు లగునొ
 యదువీరశేఖరు లరి సమూహమ్ము
 మద మణఁగింతురుః మ్రుందింపఁ గలరు”
 అని యామె నోదార్చి తంత యాదవులు
 మునుకొని చెలరేగి మ్రుక్కడి పగఱ
 మూఁకల శరవర్షమున ముంప వారు
 తేఁకువమాలి నల్దెసలకుఁ బాఱ
 మాగధములును మగిడి చలించి
 వేగఁ బర్వెత్తుచు వేరొండుచోట

3020

జరాసంధాదులు శిశుపాలు నోదార్చుట

వగచుచు నాలిఁ గోల్పడినట్టి వాని
 వగ వగర్చెడు శిశుపాలుని గాంచి
 “పగవారి చేతిలోఁ బడక జీవముల
 నగపడి తీవు చైద్యాః శుభమయ్యె
 బ్రదుకవచ్చునుగదా, ప్రాణమ్ములున్న
 బ్రదికిన భార్యలు పదివేలు గలరు
 బ్రదికితి మేలయ్యె భార్యలకేమి
 వదలు మా విషయమ్ము భగవంతుఁ డెఱుఁగు
 వగపు మానుము శిశుపాలః నీ వింక
 వగచి పొందెడు నట్టి ఫలము శూన్యమ్ము

అదియునుగాక స య్యాదవతతికి
 నిది మంచికాల చూ కృష్ణుని బాహు
 బలమున ద్రిభువన ప్రథిత వీరులను
 గెలిచిరి మనలను గెలువమె మనము
 మన కనుకూల సమయమైన యపుడు
 ఘనశక్తి వై రివర్గముఁ జుల్కనగ
 నీ రీతిఁ బల్కి సరేంద్రు లెల్లరును
 కారుణ్యమునఁ జైద్యుఁ గడు నూఱడించి
 తమ భూములకుఁ దాము తరలఁ జైద్యుడును
 కుములుచుఁ జనె సేనఁగొని తన పురికి

3030

రుక్మి కృష్ణు నెదిరి పరాభవము నొందుట

అంతట రుక్మిణి యన్నయౌ రుక్మి
 దంతివరదః నీవు తన సహోదరిని
 గొనిపోవుట యెఱింగి కోపాన రేఁగి
 నిను జయింపఁగ నెంచి నిజరథం బెక్కి
 సారథీః కంటె భీష్మకుపుత్రు నన్ను
 శూరు లెక్కింపక చోద్యముగాఁగ
 నాదు చెల్లెలిని నిందరు చూచుచుండ
 మీఁదెఱుంగక కొని మిడిసి యా గొల్ల
 వాఁ డదె చనుచున్నవాఁ డాముతోడ
 నేఁడు చూపెదను వానికి నాదు శక్తి
 నరదమ్ము వేగమ యరుగని మృతని
 గరువ మ్మృణంతు నా ఘనసాయకముల ”
 ననుచుఁ గృష్ణాః నీ మహామహిమలను
 గనక నీ వెంటాడి “ కష్టాత్మః యొక్క

నిముసమ్ము నిలుపుము నీ గర్వ మణచి
ప్రమదమ్ముఁ గూర్తు నా బంధుల కెల్ల
నని మూఁడువాఁడి సాయకములు విడిచి
నిను నొవ్వఁజేసి వెండియు నిట్లు లనియె

3040

రుక్మి శ్రీకృష్ణుని తూలనాడుట

“ఓయి : వెళ్ళకు నిలుమోయి గొల్లండః
యీ యక్రమము నీకు నెటు తగునోయి
మా పాపఁ గొనిపోవ మాసరి వాదె ?
యేపాటి నీ స్థితి ? యెద్ది నీ కులము ?
యెచట జన్మించితో యెచటఁ బెరిగితో,
ప్రచురమ్ముగాదు నీ వర్తన మెందు
మానమర్యాద లేమాత్రమ్ము లేవు
పూనుదు వేకార్యమునకైన మాయ
నరులవర్గముపై నిజాకృతిఁ బోవు
ధరణీశుఁడవు గావు తప్పుదు వావి
కాన, బాలికను బింకముమాని విడిచి
మానమ్ముతో నీదు మార్గానఁ బొమ్ము
విడువకుంటివ : యుద్ధవీధి నీ గర్వ
మడఁగింతుఁ దెలిసికొమ్మా నాదు శక్తి”
అని విజ్ఞప్తిఁగె నా యనయవర్తనుని
వనజాసనాది దేవ వినుత పాద :

శ్రీకృష్ణుఁడు రుక్మిని అవమాన పఱచుట

అరిభయంకర : నీవు హాస మ్మొనర్చి
కఱకు బాణమ్ములఁ గ్రమముగఁ బఱపి

వాని ధనువుఁ ద్రుంచి వర్మంబుఁ జీల్చి
 మేను నొప్పించి య మ్మొయిని రథమ్ము
 విఠిచి రథ్యమ్ముల విదళించి, సూతుఁ
 బరిమార్చి మిగుల దుర్బలు నొనర్చితివి
 కాని యాతం డొక ఖడ్గమ్ముఁ జేతఁ
 బూని నీ పయిఁ బడ మునుకొనిరాఁగ
 వానిశిరము తెగిపడఁగొట్ట ఖడ్గ
 పాణిపై నడచు నీ పాదముల్ వట్టి
 జాలిక రుక్మిణీ భయభక్తు లొలయఁ
 బలికె నీ తోడ “ నో బంధుసంరక్ష :

3050

రుక్మిని మన్నింపుమని రుక్మిణీ కృష్ణుని ప్రార్థించుట

“ ఓ దయామూర్తి, మహోజ్వలకీర్తి.
 వేదవేద్యః సురేశవినుత పాదాబ్జః
 నిన్ను నీశ్వరు గమనించు విజ్ఞాన
 మెన్నంగ లేనట్టి యితఁడు మా యన్న
 యొనరించె నీ యెడ నోర్వరానట్టి
 ఘనతరదోషమ్ము, కరుణ నా పైనిఁ
 జూపి, మన్నింపుమా సుజనార్తి హరణః
 నీ పాదములె దిక్కు నిగమసంచరణః
 మా తలిదండ్రులు మాధవుఁ డింక
 మా తనువుల్ పొంగ మా యల్లుఁ డయ్యె
 నని యుబ్బుచున్న వారనఘః నీ వితని
 ననయుఁ దునిమితేని, నతి పుత్రశోక
 మున మున్నుదురు వారు మునిజనశరణః
 కినుక పూనకుము పక్షికులేంద్రగమన ”

3060

అని మ్రొక్కఁగా నామె యభ్యర్థనమ్ము
 విని రుక్మిణిం దెగవ్రేయుట మాని
 నీవు హేళనగ వానిని జూచి నవ్వి
 'జావ ర' మ్మని చీరి పట్టి బంధించి
 చిబుకమ్ము. మీసమ్ము. శిరము రేవులుగ
 గబగబ గొణిగి వికారరూపునిగ
 గావించితివి శత్రుగర్వాపహరణః
 నీ వీరచరితమ్ము నిరుపమానమ్ము

బలరాముఁడు రుక్మి బంధమును విడిపించి
 రుక్మిణి నోదార్చుట

అంత హతప్రాణుఁడై యున్న రుక్మి
 చెంతకు మీ యన్న సీరి విచ్చేసి
 వాని బంధనములు వదలించి నీకు
 మానితమ్మగు ధర్మమార్గముల్ దెల్పి
 వైదర్భితో నామె వ్యధ తీరునట్లు
 సాదరమ్మునఁ బల్కె నచ్యుతాః యిట్లు

“అమ్మ రుక్మిణీ! భవదగ్రజన్మునకు
 ని మ్మెయి భంగపా టేర్పడె నంచు
 నెడద దుఃఖించి మా కృష్ణు నెగ్గాడఁ
 గడఁగకుమా, తొంటికర్మలఁ బట్టి
 జీవికిఁ జెందెడిఁ జెడుగొ, శ్రేయమ్ము
 భావింపఁ జెడుపఁ, గాపాడ నన్యుండు
 లేఁ డితండును కర్మలేశమ్ము వలన
 నేఁ డిట్టి యవమతినిం బొందెనమ్మ

అజ్ఞాన జనితమైనట్టి శోకమ్ము
విజ్ఞానదృష్టిచే విడుచుమ్ము నీవు
ప్రజ్ఞావతివి గానఁ బరికింప నీకు
నజ్ఞాను లట్టుల నడలంగ వలదు ''
అని పెక్కు ధర్మమ్ము లా హలి దెల్పు
మనమున వగమాని మానినియుండె

రుక్మి మూర్త్యము

హీనవర్తనుఁడు నికృష్టుఁడౌ రుక్మి
ప్రాణావశిష్టుఁడై బంధమ్మునుండి
బలరాము పూర్ణకృపాకటాక్షమునఁ
దలఁగింపఁబడిః నాఁడు తనకు నేర్పడిన
వికృతరూపమునకు వెక్కనపడుచుఁ
బ్రకటిత నిజ పరీభావదుఃస్థితికి
నెరియుచుఁ గృష్ణు జయించినఁ గాని,
పురిఁ జొరనని కడు మూర్ఖుఁడై ప్రతిన
యొనరిచి తన్నగరోపకంఠమ్ము
మనికిపట్టుగ నుండె మాత్సర్యబుద్ధి

3080

ఈలాగు సకలమహిపాలకాళి
నాలమందునఁ గెల్చి యతిప్రాభవమున
నిను వరించిన రుక్మిణీకన్యతోడ
ఘన జయలక్ష్మినిఁ గైకొని వచ్చి
ద్వారకాపురి బంధువర్గమ్ము మెచ్చఁ
జేరుకొంటిని సరసీరుహనయనః

శ్రీకృష్ణుఁడు రుక్మిణిని బెండ్లియాడుట
అంతట బందుగు లార్యులు చేరి
స్వాంతముల్ పొంగ శుభంకరలగ్న

మొక్కటి నిర్ణయ మొనరించి చెప్పఁ
 జక్కనిఁ యా శుభసమయమ్మునందు
 మిగుల వేడుకగ రుక్మిణీకిని నీకు
 జగము మెచ్చఁగ పెండ్లి జరిగె శ్రీకృష్ణః
 సతులతోఁ బౌరులు చనుదెంచి మీకు
 నతుల బహుకృతు లర్పించి రపుడు
 కురుసంజయ విదర్భకుంతి నరేంద్రు
 లరయఁ గై కేయక యదుభూమిపతులు
 పరమసంతోషమ్మువడసి మీ పెండ్లి
 దరిసింపవచ్చిరి తమకమ్ము హెచ్చి
 గోవర్ధనోద్ధార, గోవింద, కృష్ణః
 నీ వీ విధిని రుక్మిణీకన్యఁ దెచ్చి
 పెండిలియాడుట విని రాజులెల్ల
 నిండు వెఱఁగునొంది, నిక్క మీకృత్య
 మతి దుష్కరంబని, యచ్యుతాః నీదు
 చతురిమఁ బొగడిరి సకలదిక్కులను
 వసుదేవతనయః భవద్వివాహమ్ము
 వసుధకు మంగళప్రదమయి తనరె —

3090

భవబంధపరిహారః పాపవిదూరః
 నవనీత దధిచోరః నందకుమారః
 కువలయదళనీలః కుంజరపాలః
 రవిశశినేత్రః నిర్జరనుతిపాత్రః
 యదుకులోద్భవః కృష్ణః యవనిమానవుల
 హృదయ తత్త్వములు వేర్వేరుగ నుండు
 ఆదిదేవుండవయ్యా నీవుః లక్ష్మీ
 వై దర్భియగును, భవజ్ఞననములు

“ధర్మసంస్థాపనార్థము” సాధుతతికి
శర్మమ్ము చేకూర్చు సత్కృతికొఱకు
నెప్పు డేయపతారమెత్తినఁ గాని
తప్పదు మీ దివ్యదాంపత్య మెందు
జననాదిమానవ సహజధర్మములు
మునిజననుతః మీరు పొందరుగాని.

3100

మానవజగతికి మార్గదర్శకము
గా నటియింతురు, కరుణాసముద్రః
ఈ రహస్యమ్మెల్ల నెఱిగియు లోకు
లారయ మూర్ఖులై యతిమదవృత్తి
నిను లోకసామాన్యునిగ నెంచి తుదకుఁ
గనరు సుఖమ్ము నెక్కాలమం దేని
జ్ఞానులు నిను బుద్ధిఁ జక్కఁగా నెఱిగి
మాననిభక్తి నీ మన్నన వడసి
తమయభీష్టమ్ములు తనివోవనొంది
విమలమనస్కులై నెలయుచు నుండ్రు.
కుండినపురి భీష్మకుని బంధుజనము
నిండుమోదమ్మున నీకు వైదర్భి
నిచ్చి పెండిలిసేయ నెంచఁగా రుక్మి
యిచ్చగింపక మతిహినుడై “యామెఁ
జేదీశునకు నిచ్చి చేయింతుఁ బెండ్లి
నాదు సంకల్పమ్మునకు నడ్డులేదు”
అని విజ్ఞప్తిగె నేమయ్యె నతండు?
తనదు ప్రయత్న మంతయు పమ్ముగాఁగ
నేనాఁడు గాని. మరెవ్వరే గాని
యేనాఁటఁ బొందని హిసమౌ స్థితిని

3110

పొందె: బంధుజనమ్ము పూనిక తుదకు
సందియమే లేక సాగె శ్రీకృష్ణ:

వైదర్భి వినిచిన వార్తఁ గైకొనుచు
నీ దాపునంజేరి నీ సేవచేసి

నీదు మన్ననలకు నెమ్మది వొంగ
మోదించినట్టి యా భూసురుఁ డెంత

పున్నెమ్ము తొలి పుట్టువునఁ జేసినాఁడొ
కన్నాకుగద వాని కైంకర్యపథము —
చిననాటనుండి నీ శ్రీకరరూప

గుణశీలబలముల గూర్చి యెఱింగి
తన మనమ్మున నిన్ను ధవునిగా నెంచి
ఘనకాంక్ష నుండిన గరిత రుక్మిణికి

నడుమ నేర్పడిన విఘ్నములెల్లఁ దొలఁగఁ
కడువడి నీవె యా కంజాక్షి చెంత

కరుదెంచి యామెను కరుణఁ గొంపోయి
యరు దరుదని జగ మానంద మొంద

గరిమఁ బెండ్లాడి తా కన్య మోదింప
హరి నీదు సాహస మత్యద్భుతంబు
నమ్మినవారి తృప్తలు దీర్చుటన్న
నిమ్ముగదా నీకు నిభరాజవరద:

3120

శ్రీలక్ష్మి రుక్మిణి చెల్లునే మనకు
నా లలితాంగిఁ బెండ్లాడుట యనక
అనయుఁడు శిశుపాలుఁ డత్యాశ గలిగి
మనుజనాథులలోన మానమ్మువోవ
నాలిగోల్పడినట్టు లడలెనేగాని,
యే లాభమును బొందె? నేమి సుఖించె?

మాగధుఁ డాది దుర్మార్గులు నీదు
 చేగ యెఱింగియుఁ జెడుబుద్ధితోడ
 నీ కపకృతిసేయ నెమ్మది నెంచి
 మూఁకలై చనుదెంచి పోరాడి తుదకు
 సపజయమ్మును బొంది యటనుండి మరలి
 త్రప వీడి చనిరి యెంతయు వగనొంది

దామోదరా : జగత్త్రాణపారీణ :
 సామగానవిలోల : సామజపాల :
 నందకుమార : కృష్ణా : యదువీర :
 బృందావిహార : గోవింద : ముకుంద :
 మాగధచై ద్యాది మనుజేశ్వరాశి
 లాగున నా కవలక్షణాల్ పెక్కు
 గలవు, రుక్మికివలె గర్వగుణమ్ముఁ
 గల దెంతమాత్రమ్ము కడను లేకుండ
 ఆ లక్షణమ్ముల నన్నింటి మాన్పి.
 నీ లీలల నెఱుంగు నియమమ్ము నేర్పి
 నను నీదు దాసజనమ్మునఁ జేర్చి
 యనయమ్ము నీ కరుణాతిరేకమ్ము
 నా పయి వెలయించి ననుఁ బ్రోవుమయ్య
 శ్రీపతీ : నీకుఁ జేజే లొనరింతు
 హరి : పద్మనాభ : లోకావననిరత :
 సరసిజ సంభవ సన్నత చరిత :

3130

3134

దశమస్కంధము — పూర్వభాగము

సమాప్తము

శ్రీ ప్రార్థనా భాగవతము

దశమస్కంధము

ఉత్తరభాగము

ప్రద్యుమ్న చరిత్రము

శ్రీకృష్ణః వాసవార్చిత దివ్యపాద,
గోకుల సంచార. గోపికామార,
అక్రూరవరద, మురాంతక, శౌరి,
చక్రి. బలిధ్వంసి, శార్ఙ్గి, కంసారిః
ఈ జగన్నాటక మేర్పడ నడచు
నోజ యంతయు భవదూహమాహాత్మ్య
మవుగద దేవః య ట్లయును గొన్ని
యవసరముల నించుకై న మఱిమి
యెఱుగని యట్లుందు వెందుకో స్వామిః
పరమపూరుషః జగత్పావనచరితః

హరుకంటిమంట దగ్ధాంగుడై మరుడు
సిరికి మాఱటయయి చెలగు రుక్మిణికిఁ
బొడమి ప్రద్యుమ్నాఖ్యఁ బొందె నా శిశువు
పొడముట విని తన్నుఁ బొలియించు శత్రు
వాతఁడే యని శంబరాసురుఁ డనెడు
దైతేయుఁ డొక్కఁ డంతకుమున్నె తాను
వినియుంట భయపడి వేగమ వచ్చి
తనమాయఁ బ్రకటించి తల్లి పొదిగిట
నిదురించుచుండు నా నిసువుఁ గొంపోయి
యుదధిలోఁ బడనూకి యులుకెల్లమాని

తన గృహంబునకేగెఁ దప్పెఁ జా వనుచు
వనజనాభాః భావివర్తన మెటులొః

తదుపరి జలధి మత్స్యమొందు చెలఁగి
కదిసి గ్రసించె. నక్కందుఁ బ్రద్యుమ్ను
జలనిధిఁ గొందఱు జాలరుల్ చేరి

వలల సాయమునఁ జేపలు వట్టుచుండ

బాలుని మ్రింగిన వై సారిణమ్ము
జాలలఁ దగిలి బెస్తలచేతఁ బడియె

వార ల మ్మీను శంబరునకు భక్తి
మీఱఁ గాన్కగ నీయ మెచ్చి యతండు
దానిని వండి తేదన వంటవాని

కానతిచేసెః మహానసమందు

సూపకారుఁడు దానిఁ జురకత్తిఁ గోయ
పాపఁ డొక్కండు గన్పడియెఁ దత్కుక్షి

నంతకుమున్నె పంచాస్తుండు నీదు

కాంత శ్రీరుక్మిణి గర్భజుఁ డగుట

కూళ శంబరుసేత గురుమీన మొందు

బాలు మ్రింగుటయు దేవముని మూలమున

రతి యెఱుంగుట నామె ప్రాణేశుఁ డవల

నతిమనోహరరూప మందు నటంచు

శంబరునిల్లు వాసముగాఁగఁ జేసి

పంబిన ప్రత్యయభావమ్ముతోడ

మాయావతి యనెడి మారునామమునఁ

బాయని శీలసంపత్తితో నుండె

మీను గర్భంబున మెదలుచున్నాడు

కూనఁడొకండు నాకుం జోద్య మయ్యె”

నను బానసీని వ్యాహరమ్ము లెల్ల
 విని రతీదేవి యా పిన్న డే మదనుఁ
 డని నిశ్చయించి పుత్రార్థిని యటులు
 దనుజు శంబరుని ప్రార్థనచేసి, యతని
 సమ్మతి వడసి వెసంజని బాలు
 నెమ్మిగ దెచ్చి మన్నికఁ బెంచుచుండె
 దినదినవృద్ధిఁ జెందెను బాలకుండు
 కనుఁ గొనఁ బ్రాయంపుఁ గలిమియు నిండె
 నాతని సౌందర్య మంగనాతతికి
 చేతముల్ గరఁగఁ బెంచెను మోహబుద్ధి
 ఆ పంచశరుని మాయావతి గాంచి
 యాపఁగరాని మోహాబ్ధి మునింగి
 సురతమ్ముఁ గోర నా సుందరిఁ జూచి
 కర మనిష్టముగ నా కాముఁ డిట్లనియె

30

“నా పుత్రుఁ డితఁడను న్యాయమ్ము వీడి
 స్త్రీ పవిత్ర గుణమ్ముఁ జెడదారిఁ బెంచి
 మాతృభావమ్మును మంటలోఁ గలిపి
 నాతో సుఖంప స్వాంతమ్మున నెంతె?
 మాతః యిదేటి ధర్మము చెప్పుమమ్ము?
 యా తీ ” రనఁగ రతి యతని కిట్లనియె

“విను, నీదు చరితమ్ము వినిపింతు నీకు
 మును జన్మమున నీవు పుండరీకాక్షు
 సుతుఁడవై మదనాఖ్య శోభిల్లి నావు
 హితమతి భార్యగా నే నుంటి నీకు
 నే రతియనుదాన, నీ జన్మమందు
 నారయఁ బురుటింటి యర్భకు నిన్ను

మాయావియైన శంబరుఁడు గొంపోయి
 తోయధి వైచె: నందుననున్న యొక్క
 మీను ని న్నింగె: న మీనోదరమ్మె
 యీ నీదు జన్మకు హేతువై యొప్పె
 గతమిది: మీదటికార్య మెట్లనినఁ
 జతురుఁడు మాయావి శంబరాసురుఁడు
 నిను వీఁ డిటులఁ దెచ్చె నీ తలిదండ్రు
 లనయమ్ము పుత్రశోకార్తులై యెట్లు
 మనియున్నవారొ, యీ మాయావి ముందుఁ
 దునుమాడు మంచుఁ బ్రద్యుమ్నున కామె
 సర్వశత్రువుల నాశ మొనరించు
 దుర్వారమహిమ పృథులమగు నొక్క
 మాయామహావిద్య మంత్రయుక్తముగ
 నాయెడ బోధింప, నతఁ డంతరేగి
 సకలాయుధములు హస్తములందుఁ దాల్చి
 ప్రకటిత బలపరాక్రమముల వెలసి
 క్రూరు శంబరు నెదుర్కొని వానితోంటి
 నేరముల్ వివరించి, నిలుమని కదన
 మందున వానిని హత మొనరించె,
 సుందరి రతికి నిస్తులమోద మయ్యె

అంతట నారతి యాత్మేశుఁ గొంచు
 వింతగాఁ దనమాయ వెలయ విన్వీధి
 నేతెంచి ద్వారకఁ గృష్ణ: వైదర్భి
 శాతకుంభమయ ప్రశస్తాలయమును
 జొచ్చి యంతఃపుర సుదతులకెల్ల
 నచ్చెరువుగ గత మంతయుఁ దెల్పె.

నీరజభవనుత : నీకు రుక్మిణీకిఁ
 బారమ్ముమీతిన ప్రమదమ్ము గలిగె.
 తామరసాక్ష : నీ తత్త్వ మెట్టిదియొ
 యే మానవుండేని నెఱుగఁడు స్వామి :
 ఏ కార్య మెవనిచే నెఱుగావలయునొ
 యా కార్య మతనిచే నటలఁ జేయింతు
 వాదిదేవా : శంబరాసురుఁ డీల్ల
 నేదిమార్గమ్ము నీ కెఱుకయై యుంట
 వానిచావునకు లవమ్ము యత్నమ్ము
 పూనని యట్లుంటి పురుషవరేణ్య :
 మరుఁడు ప్రద్యుమ్నుడై మరుపుట్టు వొంది
 పరమసంతోషనంపద రతి పొందఁ
 గరుణించితివి సాక్షిగానుండి కృష్ణ :
 మురహర. పురహరపూజితచరణ :

క్రూరశంబరుని లాగునను నాలోన
 నోరువరాని దురూహలు గలవు
 వాని నన్నింటి శ్రీవల్లభా : మాన్ని
 నీ నామభజనమ్ము నియమమ్ము నేర్పి
 కాపాడుమా నన్ను ఖగరాజగమన :
 నీ పాదములె దిక్కు నీరధిశయన :

స్వమంతకమణి వృత్తాంతము

జాంబవతీసత్యభామల శ్రీకృష్ణుఁడు పరిణయముచేసికొనుట

శ్రీయదునందన. శ్రీతపారిజాత.

కాయజజనక. జగజ్జాలనేత.

దామోదరా, గిరిధారి, మురారి,

సామజపాల, కృష్ణా, చక్రధారి :

జగతిమానవులు సంశయ చిత్తు అగుచు
దగవుమాలుచును సత్యముఁ గనఁబోక
పరులపై నిందలు పడవై చుచుండ్రు
మరల సత్య మెఱింగి మది విచారముఁ
బడయుచుండుదు రట్టివారలఁ గూడఁ
గడుదయఁ జూతువు కమలాక్షః నీవు.

అవని సత్రాజితుఁ డనువాఁడు మున్ను
రవిని సేవించి యా గ్రహరాజువలనఁ
బ్రతిదిన మెనిమిది బారువల్ పసిఁడి
నతిచిత్రముగ నిచ్చునట్టి స్యమంత
కమ్మును మణిఁ బొంది కంఠమ్మునందు
నిమ్ముగఁ దాలిచి యెసఁగు తేజమున
ద్వారకఁ జేరెఁ: దత్పట్టణవాసు
లా రమ్యమణికాంతి కచ్చెరువొంది
దాని మాహాత్మ్యమంతయు వారెఱింగి
జ్ఞానస్వరూపః కృష్ణాః నీకుఁ దెలుప
శ్రీదయితాః నీవు చింతించి మణిని
యాదవవిభున కిమ్మునుచును గోర
తా నీయ ననియె సత్రాజితు దాని
మానితి వాకోర్కి మాధవా. నీవు

అంతటఁ గొన్నాళ్ల కా స్యమంతకము
సంతసమున గళస్థలిని ప్రసేనుఁ
డనువాఁడు సత్రాజిదనుజుఁడు దాల్చి
వనికేగె మృగయేచ్ఛ. వాని నొక్కండు

పంచాస్యము వధించి, భాసిల్లు మణిని
గొంచేగ, దానిని గూల్చి య మ్మణినిఁ
గని జొంబవంతుండు గైకొనిపోయి
తన గుహఁజేరి యాత్మజ జొంబవతికిఁ
బ్రమదమ్ముతో నాటబంతిగా నిచ్చె
కమలనయనః కొంతకాలమ్ము గడచె.

అనుజుఁడైన ప్రసేనుఁ డగపడఁ డంచుఁ
దన స్వాంతమందు సత్రాజితుఁ డార్తి
నొంది "మా సోదరుఁ డుత్సాహపడుచుఁ
బొందుగా మణిఁ గంఠమునఁ దాల్చి వేఱు
తమకమ్ముతోడఁ గాంతారమ్ము చేర
సమయము గని వానిఁ జంపి కృష్ణుండు
మణిఁ గొనె, మర్యాద మానె" నటంచు
నిను దూఱ మొదలిడె నిర్మలచరితః

80

ఆ దూఱు నీ కసహ్యమ్ము మిగుల
వేదన గల్గింప, వెన విపీనమ్ముఁ
జేరి యెల్లెడల ప్రసేనుని వెదకి
నీరదాభశరీరః నీ వొకచోట
చచ్చినయట్టి యశ్వమ్ముఁ బ్రసేను
న చేరువనె యొక హర్యక్ష శవముఁ
గని, యా కుఱంగట గాఢాంధకార
మున నున్న గహ్వరమును బ్రవేశించి
యందొకబాలిక కాటాడఁ దగిన
కందుకమ్ముగ వ్రేలఁగట్టి యున్నట్టి
మణిఁగని దాని నెమ్మదిగఁ గైకొనెడు
ననువు యోచించి నీ యడుగుల మెల్ల

మెల్లగా నిడి బాల మెలఁగెడు చోటి
కల్లనఁ జేరితి వయ్య శ్రీకృష్ణః
అంతట ని న్గాంచి యా బిడ్డదాది
స్వాంతమ్ము చెదర సాధ్వస మొంది యుటచె
నా రవమ్మును విని యతివేల బాహు
సారవంతుండగు జాంబవంతుండు
త్వరితమ్ముగా గుహంతరముననుండి
యరుదెంచి. ని న్గాంచి యలుకను బెంచి
నిను కృష్ణః సామాన్యునిగ మదినెంచి
తన దైవమని మదిఁ దలఁపక దురము
నీ తోడ సలుపంగ నిలిచె నత్తఱిని
శ్రీ తరుణీ ప్రేయః శ్రీతజనగేయః

90

బవరమ్ము నీతోడ భల్లూకరాజు
సవతు గానని బాహుసంపద మెఱయఁ
గావించెః విజయమ్ము గాంచ నెమ్మదిని
భావించెఁ గాని గోవర్ధనోద్ధారః
భవదీయ ముష్టి సంప్రహరముల్ వాని
యవయవమ్ముల నొంప. నతఁ డోర్వలేక
భీతాత్ముడై పోరు విడిచి ని న్గాంచి
యీ తెఱంగునఁ బల్కె నిందిరానాథః

“ఆదిదేవాః జగదాధారః శౌరిః

ఆదినారాయణః అఖిలాధినేతః

విశ్వాత్మకుండ వీవె. విష్ణుండ వీవె

విశ్వమ్ము నీవె. నీవే నాదు వేల్పు

జలధి బంధించి. రాక్షసులఁ బోకార్చి.

ఖలు రావణునిఁ జంపి. ఘను విభీషణుని

రాజుగా నిల్పిన రాముడ వీవు
 నా జన్మ తరియించె నా దేవుఁ గాంచి
 నీవె రాముడవను నిజ మరయమిని
 గావరమునఁ దప్పు గావించినాఁడ
 నాదు దోషమ్ము లెన్నక త్రోసిపుచ్చి
 నీ దయ నన్ను మన్నింపుమో దేవః”
 అని వేడ కృష్ణః నీ వతని కిట్లంటి
 “విను జాంబవంతః యీ విమలమౌ మణిని
 కపటచిత్తమున నే గ్రహించి నట్లు
 లపవాదు నా పయి నందఱు మోప
 నా వాదు తొలగించు యత్నమ్ముతోడ
 నీ వాసముంజేర నే వచ్చినాఁడ”

ఆ పల్కులను విని యరుసమ్మునంది
 పాపదూరుఁడు జాంబవంతుండు మణిని
 తనసుత రూపసుందరి జాంబవతినిఁ
 గొనివచ్చి నీకు మక్కువ కానుకలుగ
 నిచ్చెః నాతనిపయి నెనలేని ప్రేమ
 హెచ్చెను నీకు సురేశ్వరవంద్యః

అంతటఁ గృష్ణః నీ వచ్చటినుండి
 కాంతతోఁ మణితోడఁ గ్రమ్మటి పురిని
 జేరి సత్రాజితుఁ జీరి. బందుగులు
 పౌరు లున్నట్టి సభామధ్యమందు
 నీ దూఱు తొలఁగంగ నిజ మేర్పడంగ
 మోదమ్ముతో నీవు పూనినయట్టి
 యత్నమ్మునుం దెల్పి యంద తెఱంగ
 రత్నమ్ము నిడితి సత్రాజిత్తుచేత

నాతఁడు అజ్ఞ గృహమ్మున కేగి
 చేతమ్ము కళవళస్థితిఁజెందఁ దనదు
 సాహసమునకుఁ బశ్చాత్తాప మంది
 శ్రీహరి చెలిమియే శ్రేయం బటంచు
 మది నూహచేసి స్యమంతకమణిని
 సదమలాంగిని పుత్రి సత్యను దెచ్చి
 నందకుమారః ఆనందాన నీకు
 బందుగుల్ గన సమర్పణము గావించెఁ
 గాని యమ్మణి నీవు గైకొన కపుడ,
 వానికే యొసఁగితి వసుదేవతనయః
 ఆ రీతి నీ పయి నాన్చిన యట్టి
 దూఱు పోఁద్రోలి సంతుష్టితో నీవు
 జాంబవతిని మఱి సత్యను గూడ
 నింబుగాఁ బెండ్లాడి తీశ్వరః కృష్ణః

నీ పయిఁ నిందలు నిర్నిమిత్తముగ
 మోపె సత్రాజిత్తు మూర్ఖుడై మొదట
 పదపడి సత్యమ్ము బాగుగ నెఱిఁగి
 మదిఁ దనదుష్ట కర్మకు బాధ నొంది
 తనతప్పు మన్నించి. దయఁ జూపు మనుచు
 నిను వేడ నాతని నేరమ్ముఁ దడవ
 కనుకంపతో వాని నాదరించితివి
 నిను సర్వసామాన్యునిగఁ దలపోసి
 యని యొనరించిన యా జాంబవంతుఁ
 గనికరించితిః వాని గడుసుదనమ్ము
 మదిలెక్కవెట్ట వే మాత్రమ్ము మఱియు
 ముదమంది తాతని పూజ్యభావనకు

నపవాదజీవిత మతిహేయ మనుచు
 నపకారులై న నిజాపరాధముల
 మన్నింపు మనివేడ మన్నించుగుణము
 కన్నా కనుచు నీ జగ మ్మొఱుగంగ
 నీ నాటకమున నీ విటుల నాడితివి
 కాని, నిన్నంటునే కలుషముల్ స్వామి :

అరయమి నేజేసినట్టి దోషమ్ము
 లరయఁ బెక్కులుగల వంబుజనాభ :
 కాని, యా దోషముల్ గమనించి, నిన్ను
 ధ్యానించి మన్నింపుమా స్వామి యనుచు
 వేడెడు సద్బుద్ధి వెదకినఁ గాని
 నా డెందమున లేదు నగధర : కృష్ణ :
 శ్రీరమారమణ : నీ చిత్తమ్ములోన
 నే రీతిఁ గాపాడ నెంచెదో నన్ను
 నీ పాదములె దిక్కు నీరధిశయన :
 నా పాలివేల్చివె నాగారిగమన :

130

శతధన్వుఁడు సత్రాజిత్తును చంపి మణిని హరించుట

శ్రీమానిసీమణి చిత్తవిహార,
 కామితఫలదాయకా, యదువీర,
 నారాయణా, గోపనారీవిలోల,
 దూరీకృతాఘ, నిస్తుల నిత్యభోగ :
 చెడు పరబోధనల్ చెవి కింపు లగుటఁ
 గడుఁబ్రీతి విని వానిఁ గలుషకార్యముల
 నరులు గొంద ఊనర్చి న్యాయమ్ము దెలిసి
 తరువాతఁ బెక్కుబాధల నొందుచుండ్రు.

మరియును గొందఁ బ్రజల
దురితంపుఁ బనులకు దొరకొనఁజేసి,
కడుఁ జిక్కులంబడి గాసిని జెంది,
యెడఁద కలగఁ దపియించుచు నుండ్రు —
అట్టివారలఁగూడ నచ్యుతాః యెట్లు
లెట్లుల దండింతో, యెటులు మన్నింతో
ఆ యుపాయమ్ముల నవని నెల్లరకు
శ్రేయమ్ముఁగూర్చుటే శ్రీశః నీతలఁపు.
అండజధ్వజః నీవు హస్తిపురాన
నుండంగ, ద్వారకనుండు నక్రూర
కృతవర్మ లాప్తమైత్రీ బంధవృత్తి
శతధన్వుడను వాని సరసను జేరి

140

“కనుగొంటె తనసుతఁ గన్యను సత్య
మన కిత్తునని చెప్పి, మాటను దప్పి
దామోదరునకు సత్రాజితుఁ డొసఁగి
మోమోటమిని మాని మురియుచున్నాఁడు
ఖలు వానిఁజంపి యే కరణినినైన
నల శమంతకము గొమ్మా నీవు కడిమి”
అని తన్ను ప్రేరేప నా శతధన్వుఁ
డనయుఁడై కటికవాఁ డావును చంపు
రహి నిదురించు సత్రాజితుఁ జంపి
సహధర్మిణులు వాని సతు లేడ్చుచుండ
మణిఁగొనెః న మ్మాడ్కిమ్రందిన జనకుఁ
గని సత్య మిగుల నాక్రందించి యవల
కరిపురమునకు వేగమ వచ్చి నీకు
జరిగిన ఘోరవిచారకార్యమ్ము

150

వినిపించి, విలపింప, వేవేగ నీవు
 వనిత నామెనుగొని, ద్వారకజేరి
 శతధన్వుఁ జంపంగ స్వాంతానఁ దలఁప
 నతఁడు నీ చేయు ప్రయత్నమైఁకింగి
 ప్రాణభీతిని గృతవర్మ నక్రూరుఁ
 బ్రాణబంధువులని భావించి తనకు
 సాయమ్ముగోర నా శతధన్వుతోడ
 నా యిరుగురు బంధు లనిరి యీలాగు
 “జలజాక్షుఁ గృష్ణుని సామాన్యు గాఁగఁ
 దలఁచితే యాతనిఁ దగిలి యుద్ధమున
 కంసాది నృపులు, రాక్షసులు పెక్కండ్రు
 హింసింపఁ బడరెః నీకేల యీభ్రాంతి?
 వాసుదేవునితోడి వైరమ్ము తగదు
 మా సాయ మనుమాట మఱచిపోవయ్య”

ఆ పల్కు లాలించి యతఁ డెదనిట్టి
 యాపదవేళ త న్నాదుకొనంగఁ
 దగు నా పుత్రు లెవ్వరుఁ దనకు లేరంచు
 వగనొంది యక్రూరు వశమున మఱిని
 పదిలమ్ముగా నుంచి భయమున మనసు
 చెదర గుఱుమునెక్కి చెచ్చెర నూరు
 యోజనమ్ముల దూర మొక్కపట్టుననె
 బేజారు నెఱుగక వెళ్లె నెచ్చటికొ,
 శతధన్వుఁ డేగినజాడను బట్టి
 యతుల వేగాన్విత స్యందన మెక్కి
 జలజాక్షః నీవును జని యొక్కచోట
 నలసి యశ్వము డిగ్గి యార్తుడై పఱచు

నా రిపు శతధన్యు హత మొనరించి
 వారిజేక్షణః వాని వస్తుమ్ములందు
 మణిని గానక వేగ మరలి ద్వారకకుఁ
 జనుదెంచి సత్యకు సర్వమ్ము దెల్పి,
 యా మణి ద్వారకయందు నెవ్వని
 చే మాటువడెనో చెచ్చెరఁ గనుఁగొందు
 నని యామె నోదార్చి తచ్యుతః నీదు
 ఘన ప్రయత్నమ్ము నాకర్ణించి, మఱియు
 చక్రాయుధమ్ముచే శతధన్యు మృతియు
 నక్రూరకృతవర్మ లాలించి, భీతి
 ద్వారకానగరమ్ము వదలి యెచ్చటనో
 దూరప్రదేశమందునఁ జేరుకొనిరి.

అంతటఁ గొన్నాళ్ల కా ద్వారవతిని
 వింత నుత్పాతముల్ పెక్కు లేర్పడియె.
 వర్షపాతములేక, పంటలు లేక,
 హర్షమ్ము ప్రజలలో నడుగంటి పోయె —
 శారీరకమ్మగు సంకటమ్ములును
 ఘోరమై ప్రజలకుఁ గుం దేరుపడియె
 నాతీరుఁ గని పెద్ద లందఱుఁ జేరి
 భీతాత్ములై యదువీరః నీచెంత
 కరుదెంచి యా బాధ అన్నియుఁ దొలఁగు
 తెఱఁ గిదియని నీకుఁ దెలిపి రీరితి

“వనజాక్షః కృష్ణః యీ ద్వారకనుండి
 యనఘుఁ డా యక్రూరుఁ డరిగిన పిదప
 మనకిందు నింతటి మార్పులు దోఁచెఁ
 గనని విననియట్టి కష్టమ్ము లయ్యె

నతఁ డున్నస్థలమున నమరు శుభమ్ము
 లతఁడు లేని స్థలాన నడరు కష్టమ్ము
 లతఁడు వచ్చిన వర్ష మప్పుడే పడును
 వెతలెల్లఁ దొలఁగు ని వీట నెల్లరకుఁ
 గావున నాతనిఁ గరుణ రప్పించి

యీ వీట శుభముల నెసగింపుమయ్యః

అనివేడ వారల యభ్యర్థనమ్ము

విని యార్తరక్షణ బిరుదాంచితుఁడవు.

180

నీవు దూతలఁ బంపి నెమకించి పూజ్య.

పావను నక్రూరు ద్వారకాపురికి

రావించి, పూజించి, ప్రణయమ్ము చూపి

యీ విధమ్మున నంటి విందిరారమణః

“శతధన్వుఁ డటువెళ్లు సమయమ్మునందు

హితుఁ డంచు మణిని నీ కిచ్చుట దెలిసె,

సత్రాజితుని మృతి జరిగె, నాతనికి

పుత్రసంతతి లేదు, పుత్రికల్ గలరు

వారె యాతనికయి వలయుకార్యములు

చేరి యొనర్చి యాస్తిని పంచుకొంద్రు

మణితెఱఁ గెఱుఁగ రా మానిసుల్, వారు

నను సంశయింతు రెన్నఁడు వంచకునిగ

మరియు మా యన్న నమ్మఁడు నన్నుఁ గనుక

కరము నా మాటపై గౌరవ ముంచి

మన బందుగులకెల్ల మణి నొకపారి

కనిపింపఁగాఁ జేసి, గ్రహియింపు మీవె”

అను నీదు వచనమ్ము లాలించి యతఁడు

తనదు వస్త్రమ్మున దాచియున్నట్టి

మణిని నీ చేనుంచె: మాధవా: దాని
గనుడని బంధువర్గమునకుఁ జూపి
మరల నాతనికె న మ్మణి నిచ్చితీవు
గరుడకేతన: కృష్ణ: కంజదళాక్ష:

190

అక్రూర కృతవర్మ లాస్తులు వోలె
నక్రమచర్యల నాచరింపంగఁ
బురికొల్పఁ గడు గర్వమున శతధన్వుఁ
డరయ సత్రాజిత్తు హత మొనరించి
మణిఁగొనె: నీ చేతమందె: నాతనికి
మును రెచ్చగొట్టిన ముఖ్యు లేరై న
సాయపడిరె కష్టసమయమ్మునందు?
న్యాయ మేమూల నణంగెనో కృష్ణ:
మొదట దుర్బోధనల్ పొందుగాఁ జేసి
పిదప విపద్వేళ వెనుకంజ వేసి
శతధన్వు మృతి విని సాధ్వసంపడుచు
ధృతిసెడి యక్రూర కృతవర్మ లెటకొ
పారిపోయిరి: కాని వారలలోన
ఘోరాఘదూరు నక్రూరునివలన
ద్వారకఁ జెడుగులు దగ్గు నటంచు
పౌరులుసెప్ప న ప్పరమ పుణ్యాత్ము
రావించి. మన్నించి. ప్రజకు మోదమ్ము
గావించితివి: మణిగలచోటు చూపి
ప్రజల విశ్వాసమ్ముఁ బడయుటేగాక.
నిజముఁ దేల్చితివయ్య నీరజనయన:
నీ నేర్పు నీ తీర్పు నిఖిలలోకముల
కానందముంగూర్చు నయ్య ముకుంద:

200

శతధన్యువలె పరుల్ చాటు మాటలను
 హితవాక్కులని నమ్మి యెగ్గు కర్జము
 లొనరించితిని గాని, యున్నసత్యము
 గనినవాడనుగాను, కమలాక్ష! నేను
 వక్రగుణములున్న వాని మన్నింప
 అక్రూరునంత మహాత్ముండఁ గాను
 నింతటియధము న న్నెటు కటాక్షింతో ?
 దంతివరద, నీదు దాసుడ నయ్య
 నిరతము నిన్ను ధ్యానించెద నయ్య
 పరమపూరుష! నన్నుఁ బాలింపుమయ్య

శ్రీకృష్ణుండు కాళిందీప్రభృతి కన్యకల పెండ్లాడుట

శ్రీవత్సచిహ్ను, రాజీవాభచరణ,
 కై వల్యసంధాత, కౌస్తుభాభరణ,
 గోవింద! నీ భక్తకోటి యెందున్న
 నీవె యచటికేగి నిఖిలభాగ్యములఁ
 గోరినవెల్లను గొరలేనియట్లు
 వారికిఁ గూర్తు వపారహార్దమునఁ
 గావున నీ వెందుఁ గాలిడ నచట
 భావుకములు నీకు వశమగుచుండు
 నుపకార చింతనమున్న వారలకు
 నెపుడు శుభంబులే యెసఁగుచునుండు

210

నీదు మేనత్త కుంతికిఁ బాండవులకు
 భేదముమాన్పి మిక్కిలిగ మోదము
 గలిగింపఁ వారితోఁ గలసికొన్నాళ్లు
 లలి నివసింపఁ దలంచి యొకప్పు

తరలి వారుండు నింద్రప్రస్థపురముఁ
గరము సంతోషమ్ముగాఁ జేరుకొంటి
వత్తయు బావలు హర్షమ్ము నొంది
రత్తటి నొక్కనాఁ డర్జునుఁ డడవి
వేటాడఁ జనుచుండ వేడుక నీవు
గాటంపుఁ బ్రేమతోఁ గదలితి వనికె

అ విప్పినాంతరమందు మృగాళి
వివ్వచ్చుఁ డెసరేగి, వేటాడి యలసి
దగ గొని నీవు నాతఁడు చని యమున
దిగి, వార్చి, నీరమ్ము తృప్తిగాఁ ద్రావి
దరిఁజేరి సై కతస్థలి విశ్రమించి
సరస సంభాషణల్ సాగించుచుండ
న య్యమునా తరంగావళి నడుమ
తియ్యవిల్కాని చేతికటారిఁబోలు
సుందరి నొక్కతఁజూచి యాశ్చర్య
మందితి రిద్దఱు యదుకులాభరణః

220

అంత నర్జునుఁడు నీ వనువ న క్కన్య
చెంతకు నరిగి వచించె నీ రీతి

“సుదతి: నీ వెవత విచ్చోటఁ గన్నడితి?
వెది నీదు కోరిక? యెద్ది నీ పేరు?
కనఁగ వై వాహిక కాంక్ష నీ విటకుఁ
జనుదెంచి నటుదోచె: సత్యమే యైన
భవదీయ జననాది భవ్యచరితలు
వివరింపుమా యరవింద దళాక్షి:”

ఆ పల్కులను విని యర్జునుతోడ
నా పువ్వుబోడి యిట్లనియె నెమ్మదిగ

“ఓ నరవర ! వినుమోయి ! నా చరిత్ర
 మేను సూర్యునిసుత, నెల్లరు నన్ను
 కాళింది యందురు కమలాక్షు విష్ణు
 హాళి మీఱగ నస్మదాత్మేశుఁగాఁగఁ
 జేసికో నెడఁద నిచ్చించి యీ నదిని
 భాసుర భాస్కరాపాదితమైన
 నిలయమందున తపోనిరతి నే నుండుఁ
 దెలియఁ జెప్పితిని నా తెఱఁ గెల్ల మరియు
 “సరసిజనాభుఁడు చనుదెంచు, నిన్ను
 వరియించు, నీ కోర్కి ఫలియించు” ననుచు
 నా పిత వచియింప నమ్మియున్నాను
 ప్రాపించునే యట్టిభాగ్యము నాకు :

230

అ పృథ్వీలను నీకు న య్యర్జునుండు
 చెప్ప మోదించి, య చెల్లువ శతాంగ
 మున నిడికొనివచ్చి, పూజ్య ధర్మజునిఁ
 గని తెల్పితివి కృష్ణ ! కన్యకాప్రాప్తి

విశ్వాత్మ ! పాండవుల్ వేడుకపడఁగ
 విశ్వకర్మను శిల్పవేది రావించి
 వారి పురము త్రిదివ మ్మటులుండఁ
 దీరుపు మంటివి దివిజులు మెచ్చ
 ఖాండవదహనము కాలమ్మునందు
 పాండవమధ్యము వహ్నిదేవునకు
 సాయమ్ముచేయ నాజ్ఞాపించి, యిప్పు
 డా యగ్నివలననే య య్యర్జునునకుఁ
 దఱగనిదొన, నభేద్యంబగు జోడు
 నరయ గాండీవాఖ్య నలరెడి ధనువు,

240

దివ్య రథంబునుఁ దెల్ల గుఱ్ఱములు
భవ్యం బటంచును బడయఁజేసితివి
మరియు ఫలునునకు మయునిచే నొక్క
యరుదు సభ లభింప నాజ్ఞచేసితివి
ఈ విధమగు శుభా లెలమి పొండవుల
కావహిల్లఁగఁ జేసి, యచ్చోటునుండి
వారల వీడ్కొని ద్వారకాపురము
సూరజతోఁ జొచ్చి శోభనమెసఁగ
నొకపుణ్యదినమున నుత్తమవేళ
సకల బంధుల సమక్షమునఁ నా కన్య
వికచాబ్జనేత్రను బెండ్లియాడితివి
యకలంకచరిత. మహాత్మ. శ్రీకృష్ణ:

మిత్రవిందపెండ్లి

విందానువిందులు బృందవిహారః
బందుగుల్ నీకు నవంతికిఁ బ్రభులు
తమ యనుఁగున్ సహోదరి మిత్రవింద
నమలాంగి నీ మేనయత్త పుత్రికను
కమలాక్ష నీ కొసంగక స్వయంవరము
కుమతులై చాటిరి క్షోణీశు లెఱుఁగ
ఆ స్వయంవరమున కరుదెంచి యచటి
భూస్వాము లెల్ల రబ్బురపడ వారిఁ
గలన జయించి యాకన్యకఁ దెచ్చి
విలసిత మోదానఁ బెండ్లియాడితివి

250

నాగ్నజతిపెండ్లి

కోసలాధీశుఁడు గుణి నగ్నజిత్తు
వాసిగన్నాఁడు భూవర సమూహమున

నాతఁడు తనపుత్రియగు నాగ్నజితికిఁ
 జేతమ్మునం బెండ్లి సేయంగఁ దలచి
 మదమెక్కి వీరులౌ మనుజులఁ గన్న
 బెదరక తన వీట విహరించుచున్న
 యే డాలపోతుల నెవఁడు జయించు
 వాఁడు నా పుత్రికి వరుఁ డగునంచు
 పోటరులై నట్టి భూపతుల్ వినఁగ
 చాటింపువేయించె సర్వదేశముల
 నచటికి నీ వేగి యాలపోతులను
 ప్రచురమౌ నీ బాహుబలమున నొంచి
 వాసి మీఱగ గుణవతి నాగ్నజితిని
 గోసలాధిపుఁడు నెక్కుడుగఁ గొండాడ
 సత్సంప్రదాయ ప్రశస్తమార్గమున
 నుత్సాహమునఁ బెండ్లి యొనరించుకొంటి.

భద్రవివాహము

కేకయాత్మజ శ్రుతకీర్తితనూజ
 ప్రాకటగుణభద్ర భద్రను నీదు
 మేనమఱందలి మిక్కిలి పేర్ని
 శ్రీనాథ పెండిలిచేసి కొన్నావు

260

లక్ష్మణవివాహము

చిరయశోనిధి బృహత్సేనుఁడు మద్ర
 నరపతి తనపుత్రి నవకుసుమాంగి
 యగు లక్ష్మణకు వివాహము చేయఁ దలచి
 గగనమ్మునందునఁ గన్పడకుండ

భువి నీటి నడుమను బొడగట్టునట్టి
 నవమగు మత్స్యయంత్రమ్ముఁ గల్పించి
 యెట్టివారలకేని యెత్తును దివియఁ
 బట్ట వలనుగాని బలమైన ధనువుఁ
 గులిశమ్మునకు సాటి కొఱలేనియట్టి
 యలఘునారాచమ్ము నమరిచి వానిఁ
 గుసుమగంధాక్షతల్ గూర్చి పూజించి
 వసుధఁ జాటెను స్వయంవరవార్త యిట్లు —
 “ఎవ్వఁ డీ విలునమ్ము లిమ్ముమై వాడి
 నివ్వటిలై డు తననేరుపు తెలియ
 ని మ్మత్స్యయంత్రమ్ము నిలఁబడివేయు
 న మ్మగవాఁడె మదాత్మజవిభుడు

ఆ వార్త కడు వ్యాప్తమౌట నాలించి
 భావముల్ నవవధూవరణేచ్ఛఁ దమ్ముఁ
 బ్రేరేపఁ దమ బాహువీర్యముల్ సూపి
 గౌరవమునఁ గన్యఁ గైకొంద మనుచుఁ
 జనుదెంచి రాత్మవిశ్వాసమ్ము చెలఁగ
 మనుజేశులెల్ల రా మద్రదేశుపురికి
 వచ్చిన వారికి వసుమతీశుండు
 పెచ్చుసత్కారముల్ పేర్మిఁ జేయించె
 జనపతుల్ ధనువుపజ్జకు నొక్క రొకరు
 చనుదెంతురే గాని చాపమ్మునెత్త
 నేమాత్రమును నేర్పు. హెచ్చుశక్తియును
 సామర్థ్యమునులేక చనిరి సిగ్గులుచు
 భీమ, రాధాపుత్ర, విజయులుగూడ
 నా మాడ్కి విఫలులై రబ్బరపడుచు

నా సమయమ్మున నటకేగి నీవు
 భాసురమై చాల భారమైయున్న
 చాపమ్ము పైకెత్తి శర మరిఁబోసి
 చూపునఁ బడక నిస్తుల వేగమునను
 చదలునం దిరుగు మత్స్యముఁ బడనేసి
 ముదముగూర్చితి మద్రభూపరేణ్యునకు
 నమితమోదము గల్గె నా రాజసుతకు
 సమరులు గురియించి రలరులవాన
 నంత లక్షణ తండ్రి యనుమతి వడసి
 సంతసము విరిసరి నొండునీదు
 కంధరమ్మున వేసి కడుఁపేర్చి చూపి
 బంధువర్గముమెచ్చ వరియించె నిన్ను
 సురల నిర్జించి విశ్రుతకీర్తితోడ
 గరుడుఁడు పీయూష కలశమ్ముఁ గొన్న
 చందాన సకలరాజన్యుల లక్ష్య
 మందు నుంచక కన్య నక్కునఁ జేర్చి
 కొనితెచ్చి రథమునఁ గూర్చుండఁ జేసి
 ఘనవైభవమ్మునఁ గదలితి కృష్ణః

నీదు సామర్థ్యమ్ము నీ ప్రాభవమ్ము
 ఖేదమ్ము గూర్ప మిక్కిలి యీసునొంది
 నిను లోకసామాన్యునిగఁ దలపొసి
 యనయులు ప్రుక్కడి యవనీశులెల్ల
 నిలుము పోనీయము నిన్ను మే మనుచు
 పలుసాయకములు నీపైఁ బ్రయోగింప
 దొరకొన వారల దోర్బలశక్తి
 సరకుగొనక భవచ్ఛార్గ విముక్త

శరవృష్టి ముంచి కష్టముల పాల్సేసి
పరిమార్చి తా శత్రువారమ్ముఁ గృష్ణః
హతశేషులెల్లరు హాహారవములు
వెతనొందిచేయుచు వెఱపునఁ బాట
విజయివై లక్షణ వేడ్క గైకొంచు
నిజపురిఁ జేరితి నిఖిలలోకేశ :

290

అంత బృహత్సేనుఁ డామద్రవిభుఁడు
సంతసమున బంధుజాలమ్ముతోడ
ద్వారక కేతెంచి ధర్మముల్ దెలుపు
తెఱఁగున లోకమ్ముతీరున నీకు
నరణముతోడఁ గన్యక సమర్పించి
మరలి చనియె నిజమందిరమునకు
హరిః కృష్ణః నీదు సాహస మనల్పమ్ము
కరుణాబ్ధిః నీ కెందుఁ గల్గు జయమ్ము
దామోదరా : భవత్కల్యాణచరిత
లామోద జనకము లఘువిదూరములు

ఈ రీతి వరుసగా నెలమి రుక్మిణిని
గారవమున శుభంకర జాంబవతిని,
సత్రాజితునిపుత్రి సత్య, కాళింది,
మిత్రవిందను పేరిమిగ నాగ్నజితిని
భద్ర, లక్షణను బెంపార నెన్మండ్ర
భద్రమానసలను బరిణయమాడి
ద్వారకాపురమున వారలఁ గూడి
గారవమున నుంటి కంజాక్షః కృష్ణః

300

నమ్మినవా రంచు నయవాదు లంచు
నిమ్ముదప్పి సుఖాన కెడయై రటంచుఁ

బాండవులంజూడ బంధుభావమున
 నిండుప్రేమమ్మున నీవ పోయితివి
 వారిపురమునకు వన్నె గూర్చించి
 కూరిమి పొద్దునకును సమరమ్ము
 పరికరమ్ములు లభింపఁగఁ జేసి, యొక్క
 యరుదౌ సభాభాగ్య మమరించి తీవు
 దామోదరా : నీ యుదారభావమ్ము
 సామాన్యమే, దాన సర్వవిధాల
 నీ వెందు జనినను నీకె జయమ్ము,
 పావనచరితలౌ పడఁతులతోడి
 పరిణయప్రాప్తి యేర్పడె మంగళముగ
 పరమపూరుష : గోపభామినీలోల :

పాండవులనుబోలు బంధుండఁ గాను,
 నిండుమనమ్మున నిన్ను భజించు
 భక్తుండగాను, దుర్వ్యసనమ్ములందు
 రక్తిఁజూపితిని దుర్మతిని దుష్టుండఁ
 గాని, యిప్పుడు భవత్కరుణాకటాక్ష
 మే నాకు గతిగ నమ్మితిఁ గాన నీదు
 భజనమ్ము మానఁ గృపామతి నన్ను
 గజరాజసంరక్ష కాపాడుమయ్య

310

ముర, నరకాసురులవధ

శ్రీకర, నవతులసీదళదామ
 పాకారిసురముఖ ప్రార్థితనామ,
 భక్తలోకశరణ్య, వరగుణగణ్య,
 ముక్తిప్రదాత, త్రిభువనాధినేత :

అర్థిజనాకాంక్షయందలి ఋతము
 వ్యర్థము గాకుండునటు నిల్పినెంచి
 మాధవః జగతి ధర్మస్థాపనము
 సాధింతు వెంతదుష్కరకార్య మైన
 దేవదేవాః భవదీయసంకల్ప
 మా విధమ్మున భువి కరుసమ్ముఁ గూర్చు

“నరకాసురుఁడు భూమినందనుఁ డదితి
 వరకుండలమ్ముల, వై జయంతి యను
 వనమాలికను, మణిపర్వతో త్తమము
 ననుపమ లలితసితాతపత్రమ్ము
 నపహరించె” నటంచు నమరనాథుండు
 తవనీయచేల, యెంతయు భక్తి నీకు
 విన్నవింప గ విని, వెడలి తాక్రూరుఁ
 గ్రన్నన దునిమి ధర్మముఁ బ్రతిష్ఠింప,
 భవదీయ శత్రునిబర్హణకార్య
 మవసరమయి చేయు నాప్రయాణమ్ము
 సంబరముంగాంచి, సత్య నీ తోడఁ
 బంబినకోరిక పలికె నీ రీతి,

320

దేవః మనోనాథః దితిసుతకోటి
 నీవు లెక్కిడక విజృంభించి తునుము
 సమయమందున నీదు సాహసచర్య
 లమితపరాక్రమోద్యమము లెవ్విధమొ
 కనులారఁ దిలకించి కడు సంతసించి
 మన వీడు చేరి నీ మానినీతతికిఁ
 జెప్పెదః నీ వెంటఁ జెల్మితో నన్నుఁ
 దప్పక గొనిపొమ్ము తామరసాక్షః

సతి కోర్కియెఱిగి యా సరసిజాననకు
 సతిప్రేమదొలఁక నిట్లంటివి కృష్ణః
 “రమణిరో, విను మది రణరంగభూమి
 ప్రమదల యుద్యాన వనభూమి గాదు
 అరదమ్ము, లేనుంగు, లశ్వముల్, భటులు
 గరితః చూచినఁ జాలుఁ గడుభయం బొదవు
 అరివీర ఘోర ఖడ్గాదులఁ గాంచ
 మిఱుమిట్టులేర్పడు మెలఁతః కన్నులకు
 కలికిః యీపయనమ్ము కలనిపయనము
 వలదు మానుము. వేగవత్తును నిలుము.”

330

నీ పల్కులను విని నెలఁత యా సత్య
 నీపయిఁ దనకున్న నెయ్యంపుఁ జనవు
 బలిమి నిట్లనియె - “ఓప్రాణేశః దైత్య
 బలమెగా దా దైత్యవరు లున్న నేమి?
 భవదీయ ఖాహువుల్ ప్రాపుగా నుండ
 లవమాత్ర కీడుగల్గుదు నాకు నిజము
 అరుదెంతు. వలదని యనకు మా నాథః
 కరుణానిధీః నమస్కారమ్ము నీకు ?

మురాసుర వధ

ఈ రీతి వేడు న య్యింతిఁ గొఁగిటను
 జేరిచికొని, చని, చిత్తము ప్పొంగ
 ఖగకులపతి భుజస్కంధమ్ము నెక్కి
 గగనవీధికిఁజని, గ్రావ, శస్త్రాన్ని,
 జల వాయు దుర్గమస్థల మయి, మరియు
 ఖల మురదై తేయు ఘన ఘోరపాశ

పరివృతమైయున్న ప్రాజ్ఞోఽతిషమ్ము
పరిసరమ్మునుఁజేరి, పర్వతపంక్తి
గదఁగొని తుమురుగఁ గావించిః వాఁడి
ప్రదరముల్ వఱపి, శస్త్రమ్ముల కోటఁ
బడఁగొట్టి, జల శిఖి వాయు దుర్గముల
పొడలు చక్రాయుధమునఁ జెడఁజేసి,
మురుపాశముల ఖడ్గమునఁ ద్రుంచివైచి
పరవీరహృదయముల్ బ్రద్దలౌ నట్లు
పరచుపూరుషః కృష్ణః పాంచజన్యమ్ము
మొఱయించితివి, జగమ్ములు భ్రాంతినొంద

340

ప్రలయకాలాభ్ర గర్జనఁ బోలి భీతిఁ
గలిగించు నా ధ్వని కర్ణమ్ములందుఁ
బడినయంతన నిద్ర వదలి జృంభించి
యొడలు విరియ నీల్గి యుదకమ్మునుండి
తల లైదు గలిగిన దనుజుఁడు మురుఁడు
వెలువడివచ్చి, గోవింద, ముకుందః
నినుఁ గాంచి కన్నుల నిప్పుక లురల
తన ఘోరపంచ వక్త్రంబులఁ దెఱచి
జగము లన్నిఁటి నొకేసారి గ్రసించు
వగ నట్టహాస సాధ్వసనినదమ్ముఁ
గావించుచును, నిన్నుఁ గదిసి కోపించి
పావక జ్వాలికా పటలమ్ముఁ జిమ్ము
తన శూలమున గరుత్మంతుని వైచి
ఘనగర్జ గావించెఁ గడలెల్ల నిండ

350

మురుశూలమును మూఁడు ముక్కలౌ నట్లు
కరముల నడుమనె గావించి, వాని

యైదుమోములనాటి వ్యధఁగూర్చునట్టి
 యైదుతూపులు వేసి తచ్చుతా. నీవు
 అసురుఁడు గదఁగొని యాగ్రహ మెత్తి
 విసరె నీపయిఁ దాని వేయి ముక్కులుగ
 నీ గద విసరి ఖండించితిః వసుర
 యా గతి తాను నిరాయుధుఁ డగుటఁ
 జలమునఁ దనదు హస్తములు పైకెత్తి
 బలువడి నీపయి. బడరాగఁ గాంచి
 యరిలోకదమనః చక్రాహతి వాని
 శిరము లై దింటిని ఛేదించి తీవు
 ఆ నరాశను మృతి నాలించి, యతని
 సూను లేడ్గురు కడు శోకించి పిదప
 పగఁ జెంచి యీర్ష్యతోఁ బలితంపు కినుక
 దెగి, నరకుఁడు రేప దిట్టతనాన
 వారలు నీ పయి వాడి శరాలు
 ఘోరాయుధమ్ము లొక్కుమ్మడి వైవ
 శత్రుమర్దనః వారి సకలాయుధములఁ
 జిత్రమ్ముగాఁ జిలు చిద్రుపలొనర్చి
 యసురుల వారల నందఱు నీదు
 నసిధార కెరగాఁగ హత మొనర్చితివి
 దనుజవిరామ, మాధవ, హరి, కృష్ణః

నరకాసురవధ

తనవారు నీచే హతమ్మౌటఁ దెలిసి
 వెఱుగంది రోషమ్ము పెఱుగుట రేగి
 నరకాసురుఁడు తృణ ప్రాయముగను
 నినుఁదన మదినెంచి నిందసేయుచును
 దనుఁదాన కడుఁ బొగడ్తల మెచ్చికొనుచు

వరకుండలాది దివ్యవిభూషణముల
ధరియించి వేదండతండముల్ ముందు
నడువంగ వచ్చి భండనము నీ తోడఁ
దొడరిసేయంగ నుత్సుకతతో నిలిచె

ఆ సమయమ్మున నజ్ఞాక్షః కృష్ణః
నీ సతి సత్య యున్నిద్రతేజమ్ము
ధైర్యమ్ము చెలువార దనుజసంహతుల
శౌర్య సాహసములు జన్యమ్ములోన
నడఁగింప నెంచి నీ యగ్రభాగమునఁ
గడు వీరసంభ్రమగరిమతో నిలిచె

370

ఆ రీతి రణకుతూహల యగు వీర
నాఁని సత్య నందకుమార, నీవు
కని, యామె వీరశృంగార సమ్మిళిత
ఘనలక్షణములకుఁ గడు సంతసించి

“ఓలేమః దనుజుల యుక్కడగింపఁ
జాలమా మే, మిట్టిసాహసమునకుఁ
బూనితి వేల? నీ పూనిక మాను,
మానవే, నిదె గొనుమా, దీని విల్లు”
అని సరసోక్తుల నామె యుద్యమము
ననుమతించినయటు లాదృతి చూపి
పరగర్వహరణమౌ బాణాసనమ్ము
హరిణాక్షి కొసఁగితి వమరేంద్రవినుతః

ఆ విల్లునంది మహాశక్తి బొంది
జ్యోవల్లి బిగియించి, శరములఁ గూర్చి
వీరశృంగారముల్ వెలసెడునట్లు
నారసములను సంధాన మొనర్చి

దివియుట, విడుచుట తెలియరా నటుల
 బవరమొనర్చె న భృమిని సత్య
 అరివర్గమునకు భయం బగునట్లు
 మురహర నీకు ప్రమోదమౌ నట్లు. —
 ఈ రీతి సత్య విజృంభించి వేయు
 నారాచముల తాకునకు నోర్వలేక
 నరకదై త్యేంద్రు సైన్యము దైన్య మొంది
 విఠిగి యా భూసుతు వెనుకకుఁ బాఠె.

380

ఆ తరుణమ్మున నజ్ఞాక్షః నీవు
 నీ తరుణీమణి, నీ ముద్దుగుమ్మ
 సత్యను గని యామె సమరకౌశలము
 స్తుత్యం బటంచు నిస్తులమోద మంది
 అని నుండి యా సతి నాపు చేయంగ
 మనమున నెంచి యి మ్మాడ్కిఁ బల్కితివి.
 “రమణి మెచ్చొదవె, యా రక్కసుసేన
 సమరమ్మునందోడి చనె నిటనుండి
 ఘనవిజయమ్ము నీ కై వసమయ్యె
 గొనుమ యిచ్చెద నీవు కోరు భూషణము
 లెల్ల ” నటంచు ప్రేమైకభాషణము
 లుల్ల మా సత్యకు నుబ్బెడు నట్లు
 పలికి, యా సతిచేతి వరశరాసనము
 జలజాక్ష చేకొంటి సంతసం బెసఁగ,
 ఆ రీతి విల్లంది యాలమ్ముసేయఁ
 గోరి నిల్చిన నిన్నుఁ గుజనవినాశు
 నరకాసురుఁడు గని నవ్వుచు మిగుల
 పరిహాసవాక్కులఁ బల్కె ని మ్మాడ్కి

390

“మగవారి ముందఱ మగువ తా నిలిచి
మగతనములు చూప మాధవా! నీకు
మగతనమే యని మానుట; మేము
మగలకు మగలము, మగువలతోడఁ
బగఁబూని యుద్ధము పచరింపఁ బోము
నగుబాటు సుమ నీ వొనర్చినసేత.

ఆ పల్కులను విన నచ్యుతా, నీకుఁ
గోపమ్ము పెఱిగె; న క్కుమతితో నీవు

“ఓ నరకాసుర! ఉద్వృత్తి మాను
మీనాటి రణమందు నిప్పుడ నీదు
శిరము నేలంబడ ఛేదింతు: దివిజ
వరులకు మోదమ్ము పరగఁ గావించు
కనుఁగొను ” మని భయంకరమౌ ‘శతఘ్ని’
యనెడు నస్త్రమ్ముచే నరియోధవరులఁ
బరిమారిచితివి సువర్ణుఁడు గూడ
నుఱుమాడె పగతు నేన్గుల సమూహమును
ఆలాగు తనసైన్య మరులచేఁ జిక్కి
కూలుట గని చాల కోపమ్మునొంది
నరకుఁడు మదవారణమ్రొక్కి నిన్ను
గుఱివెట్టి తనచేతి ఫేరశూలమ్ము
నీ పయివేయఁ బూనిన యంతలోన
శ్రీపతీ: చక్రమ్ముచే వాని మూర్ధ
మవనిపైఁ దెగిపడునటు లొనర్చితివి
దివిజు లానందాంబుధిని దేలియాడ —

400

అత్తఱి భూదేవి యతిశాంతశీల
చిత్తజ జనక నీచెంత కేతెంచి

వినయవివేకముల్ వెలయంగ మ్రొక్కి
 కనకరత్నాంచిత కర్ణకుండలము
 లాది వస్తువుల నీ కర్పించి భక్తి,
 వేదవినుతః నిన్ను విశ్వప్రకాశు
 తనభక్తికొలఁది ప్రార్థనము గావించి
 వనజాక్షిః యొక విన్నపము నిట్లానర్చె

“దీనజనావనః దేవః సర్వేశ.

మానాథః యిటు చూడుమా కరుణించి
 నరకదైత్యేంద్రుని నందనుఁ డితఁడు
 కరము ని న్గని భీతి గల్గియున్నాడు
 తనతండ్రివలె శౌర్యధనిగాఁడు, బాలుఁ
 డనయవర్తనుఁడుగాఁ డందున వీని
 కభయం బొసంగుమా యార్తశరణ్య,
 శుభగుణ చారిత్రః సుందరగాత్రః”

410

ఆ విన్నపమ్ము న్యాయమ యంచు మదిని
 భావించి, యా బాలు భగదత్తుఁ గాంచి
 కరుణించి, యభయమ్ముఁ గడలేని సిరులు
 నిరుపమానందమ్ము నెగడ నిచ్చితివి

తదనంతరంబ తద్దనుజుండు నరకు
 సదనమ్ముఁ జొచ్చి విస్మయమును బొంది
 యా రక్కసుఁడు చెఱయం దుంచియున్న
 నారుల రాచకన్యకల పదాఱు
 వేల సుందరులను వీక్షించి, మిగుల
 లాలించి, మేలొ విలాసవస్తువులఁ
 గొఱలేక యిప్పించి, కోరిక లడిగి
 వారలనందఱ ద్వారకాపురము

చేరంగఁ బంచితి జేజేలు వొగడ
కారుణ్యగుణధామ కల్యాణనామ
మరియును నదితికి మణికుండలములు
పెరిమతోడుత సమర్పించితి, వవల
శచితోడఁగూడి నిర్జరపతిసేయు
ప్రచురసత్కారముల్ వడసి యా పిదప

420

పారిజాతాపహరణము

సతి సత్యభామ వాంఛాపూర్తిసేయ
నతివేగ నందనోద్యానమ్ముఁ జొచ్చి
పారిజాతముఁ దెచ్చి, పన్నగాశనుని
భూరిభుజస్కంధమున నుంచి, నీవు
సత్యతోఁగూడి, యా క్షణమ ఖగేంద్రు
నత్యుత్సుకతతోడ నారోహణమ్ము
గావించి పయనమై కదలెడి తఱిని
దేవలోకోద్ధారః దీనమందారః
మిగులఁ గృతఘ్నుడై మించుగర్వమున
నగవైరి తగిన సైన్యముతోడ నీకు
నెదురయి నిల్చి “ఓకృష్ణః పోరాదు
వదలుమ యిపుడైనఁ బారిజాతమ్ము
వదలకుంటివ యేని బవరమ్ము నిజము
మది దలంపవొకొ యమర్త్యుల బలము”
అని నిల్వ వారల నందఱు గెల్చి
చనుదెంచితివి నిజసదనమ్ముఁ జేర.

ఆ రీతి విజయమహాభాగ్య మొప్ప
ద్వారకాపురిఁ జేరి ప్రాగ్జ్యోతిషమునఁ

జెఱఁబాపి నీవుదెచ్చిన పదార్థేల
 గరితల నా రాచకన్నెల కెల్ల
 నిలయముల్ వేర్వేర నియమించి, సత్య
 లలితోపవని మహోల్లాసమ్ముతోడ
 పారిజాతమునాటి ద్వారకాపురికి
 పారమ్ము మీఱు శోభనుగూర్చి తీవు.
 మరియొక దినమున మంచలగ్నమున
 నరవిందనేత్రల నా పదార్థేల
 సురుచిరాంగనలను శోభనం జెసఁగ
 పరిణయమాడితి, పావనమూర్తి.

430

నరకుని ఘోరదుర్నయకార్యములను
 సురపతి వినుపింప, సుదతితోఁ గూడి
 గరుడవాహన మెక్కి కడువేగ నరిగి
 మురదానవుని ప్రాణములకుఁ బాపితివి
 నరకునితోడ జన్యము సేయఁ గోరు
 గరిత సత్యాదేవి కాంక్ష దీర్చితివి
 నరకాసురుని జంపి నరులకు, దేవ
 వరులకు మోదమ్ము వరలఁ జేసితివి
 నరకుఁడు మోసమ్మునను గొనిపోయి
 మఱువడదాఁచిన మఱికుండలముల
 భూపతి నీ కీయ ముదముతో నదితి
 కా సుభూషణముల నప్పగించితివి,
 మరియును భూదేవి మనవి మన్నించి
 నరకాసురుని పుత్రు నయగుణశీలు
 భగదత్తు మన్నించి, భాగ్యమ్ము లిచ్చి
 జగములుమెచ్చ నాశ్రయ మొసంగితివి

440

చెఱఁబడి కష్టముల్ చెందుచునున్న
 నరవరకన్యల నయగుణవతుల
 నందఱఁ గొనివచ్చి, హర్షము గూర్చి
 పొందిక వరియించి బుజ్జగించితివి
 పారిజాతకుజము స్వర్గమునుండి
 పారముమీఱు భవద్బాహుబలము
 వెలయించి తెచ్చి, నీ ప్రేయ సత్య మిగుల
 నలరంగ పూఁదోటయందు నాటితివి.

నీ మహామహిమలు, నీ సాహసములు
 నీ మహోన్నతశక్తి, నీ మాతృభక్తి
 నీ యాశ్రితావననియమము, నీదు
 న్యాయవర్తన లిట్టి వనుచు నావంటి
 జ్ఞానహినుఁ డెఱుంగఁ జాలునేఁ స్వామి
 జ్ఞానప్రకాశ, దుర్జనగర్వనాశః
 కడు మూఢమతిని దుష్కార్యాచరణుఁడ
 నెడ నిన్ను నిలుపు నేర్పేమియు లేని
 జడుఁడను నాకు రక్షకుఁడవు నీవె
 విడువ నీ పాదముల్ విశ్వసంరక్ష,
 శ్రీహరిః కరుణ వీక్షింపుమా నన్ను
 పాహి మాం పాహి గోపాల, గోవిందః

450

బాణాసుర వృత్తాంతము - ఉషాపరిణయము

శ్రీకరలక్షణ, చిన్మయానంద,
 శ్రీకంఠవినుత, రక్షిత భక్తబృంద,
 పరమపూరుష, జగత్పావనచరిత,
 కరుణాసముద్ర, పంకజదళసేత్రః

ఏ పూజ లే దేవు నెద నిడి చేయ
 నా పూజ లన్నియు నటులే యా దేవు
 మూలానఁ నినుఁజేరు పొలుపుగః నీవె
 వాలాయముగ నట్టివారి వాంఛితము
 లెల్లఁ దీర్చుట యను నీ రహస్యమ్ము
 నెల్ల రెఱింగియు, నేలొకో పెక్కు
 దై వముల్ గలరని తారతమ్యముల
 భావించి, నినుఁ దలంపకయ నీ తోడ
 వై రమ్ముఁ బెంతురు వారలే చివర
 కీ రహస్య మెఱింగి, యెడదఁ జింతింతు
 భవదంశజులగు సర్వజ్ఞులు గూడ
 వివరింప విభ్రాంతి వెఱ్ఱివా రగుచు
 నిన్ను నన్యునిగ నెన్ని మనమ్ములందు
 కన్నకష్టమ్ములు గల్గి, పెంపఱగ
 నిజము నెఱింగి మన్నింప వేడుదురు
 గజరక్ష, యివియెల్లఁ గడు విచిత్రములు,
 ఎవరై న నేమి, ని న్నెడఁదఁ బ్రార్థింప
 భవదూర, వారిఁ గాపాడుదు వీవు

460

బలిసుతుల్ సూర్యురు వారలలోన
 తొలివాఁడు బాణుఁడు దుర్దాంతబలుఁడు
 వేయిచేతులుగల వీరుఁ డెవ్వేళఁ
 బాయక శివపూజ పచరించువాఁడు
 పరవీరకానన పావకుఁ డమర
 వరగణబల వారివాహానిలుండు
 అతఁడు శోణపురీశుఁ, డాతని కొక్క
 సుత గల దుష్ట యను సురుచిరాకార

ఆ బాణదానవుఁ డభవు నీశ్వరుని
ప్రాబల్యయుత నిజభక్తి మాహాత్మ్య
మునఁ దనకును వశమ్ముగ నొనరించి
కొని, యెవ్వరిని లెక్కగొనకుండ నుండె

ఒక్కనాఁ డభవుని యొద్దకు బాణుఁ
డొక్కఁడు తానేగి యుత్సాహ మొప్ప
తాండవలోలు నా దర్పకారాతి

470

ఖండేందుధరు శివుఁ గఱకంఠుఁ గాంచి
నయవినయముల వందనము లొనర్చి
భయభక్తులను తాండవమునకుఁ దగ్గ
రీతి నారజము ధరించి, మ్రోగించి
యాతని ప్రేయమంది యర్థించె నిట్లు
దేవ : మహాదేవ : దీనదయాళు :
పావనచరిత : నీ పాదపద్మముల
నమ్మిన భక్తుండ. నా మనోవాంఛి
త మొుండు వినుము, భూతపతి : గిరీశ :
గిరిసుతయును నీవు కృపతోడ నాదు
పురికోటవాకిటి ముందునఁ జేరి
కావలియుండి న న్గాపాడుఁ డిదియ
నా వాంఛితమ్ము చంద్రకళావతంస : ”
అని వేఁడ తనభక్తు నభ్యర్థనమున
కనుమతిఁ జూపుచు నద్రుజతోడ
శరజన్ముతోడ వృషభరాజుతోడ
పరివారమగు, భూతవారమ్ముతోడ
బాణు శోణపురమ్ము వాకిటఁ గాఁపు
గా నుండె భక్తకింకరుఁడు శంకరుఁడు

480

అంతటివై భవ మబ్బుట బాణుఁ
 డెంతయు గర్వించి, యిభదై త్యదమను
 చెంతకుఁ జనుదెంచి చేతులు మోడ్చి
 స్వాంతమ్ము మిగుల నిశ్చలముగఁ జేసి
 పరిపరివిధములఁ బ్రార్థించి తనకుఁ
 బెరిమమౌ కోర్కి యి విధమునఁ దెల్పె

“ఘాతేశ, శితికంఠః భుజబల మొప్ప
 నాతోడ నెదిరి జన్యము చేయఁజాలు
 వీరుఁ డొకండేని వెదుక మందునకు
 ధారుణి లేడయ్యె దర్పకభేదిః
 నా వేయి కరములందలి చివ్వదురద
 యే విధమ్మునఁ బాయు వృషభేంద్రగమనః
 సంగరభువిఁ దమ చతురతఁజూపి
 పొంగని కరముల పొలుపు వ్యర్థమ్ము
 కాన, నా తోఁ బోరఁగల యట్టి వాని
 గానము నిను వినా ఘను నన్యు నెందు”
 అని విజ్ఞప్తిఁగు న య్యసుర పల్కులకు
 మనమున రోసి యమర్షమ్ము నొంది
 మృడుఁ డిట్టు లనియె” నోరీః మూఢచిత్తః
 పుడమి నకారణమ్ముగ నీదు టెక్కె
 మెపుడు పడునొ, యప్పుడే నీదు కరము
 లపనయింపగఁజాలు అనివిక్రముండు
 నా యంతవాఁడు జన్యము నీకు నిచ్చు
 నీ యభిలాషయు నెరవేరు సుమ్ము”
 ఆ పల్కులను విని యానంద మొంది
 తాపము చల్లారఁ దన కేతనమ్ము

పతనకాలమునకై బాణాసురుండు
మతి పొంగ వేచి నిమ్మళముగ నుండె.

ఉషా పరిణయ వృత్తాంతము స్వప్నము

ఒకరేయి యాత్మసౌధోపరి వేది
నొకతె బాణునిసుత, యుష మృదుశయ్యఁ
బవళించి, కూర్చి స్వప్నమునందుఁ దొల్లి
యెవరుఁజెప్పని విని యెఱుఁగని తానుఁ
గని, యెఱుఁగనియట్టి కమనీయమూర్తిఁ
గని, వాని నర్మిలి గలిసిన యట్లు
లనుభవమును బొంది, యంతట మేలు
కని, కనులను బాష్పకణములు రాల
నది కల గాదని, యరయ నిక్కమని
మదినెంచి కలఁగన్న మనుజుని రూపు
కనులఁగట్టినయట్లు గన్పట్టుచుండ
మనము కలంగ న మ్మానిని బయలు
బిగి కౌఁగిలించి తృప్తినిబొంద కిట్లు
లగపడె మన్మథు నలరుతూపులకు
మరియు న క్కన్యక మానక యెపుడు
విరహవేదనలచే వెతనొందుఁ గాని
తన మనంబునఁ గల దర్పకతాప
మును దెల్పదయ్యెఁ బ్రేముడి సకులకును

500

బాణుమంత్రితనయ ప్రజ్ఞాధురీణ
జాణ, యుషకుఁ బ్రాణసఖి చిత్రరేఖ
ఆమె యుషాచేష్ట లన్నియుఁ జూచి
“యీమె యెవ్వరినో తా నెడఁబాసి యిటులు

విరహతాపము నొందె: వేరొండుగాన,
 నెఱిగెద నిజ" మంచు నింతి నక్కన్యఁ
 గని యిట్టు లనియె, "నా కన్నను నీకు
 మనసిచ్చి మెలఁగు సమ్మాన్యలు గలరె:
 ఏల యిట్టులు గృశియించెదు? నీదు
 లాలస యెదియొ తెల్లము సేయరాదె,
 అది యెట్టిదై న నో యబల: సాధింతు
 మది దాచకను జెప్పమా విన వలతు" —

చెలిపల్కు అమృతమ్ము చెవిఁ జిల్కినట్టు
 లలరింప నుష కడు నానంద మంది
 నానఁ నగవు మోమునను బొడసూప
 ప్రాణసఖికిఁ దన స్వప్నవృత్తాంత
 మంతయు వినుపించి, "యా స్ఫురద్రూపి
 యింతకు నెవ్వండొ, యెచట నున్నాడొ,
 యాతనిపొందు నా కమరకయున్న
 నీ తను విఁక నిల్చు టెంతయు సున్న"
 అనుచు నా చెలి విరహగ్నిచేఁ గ్రాగి
 కనుల నీరము కాల్యగాఁ బాఱ వగచె,

అతిహితకారిణి యగు చిత్రరేఖ
 యతివ యుషాకన్య యశ్రువుల్ దుడిచి
 "చెలియ నే నుండఁగాఁ జింతింతు వేల?
 యిలఁగలరాజుల నెల్లను, మఱియు
 బలిసద్మమందున, స్వర్గమ్మునందుఁ
 గల ముఖ్యులను గూడ కలికి వేర్వేర
 పటములందు లిఖింతు, వారలలోన
 నిటు నీకు మోహమ్ము నెలయించి నటి

సుందరాకారునిఁ జూపుమా, వాని

సందియపడకు నీ సరసకుఁ దెత్తు”.

అని యామె నోదార్చి, యా చిత్రరేఖ

తన చిత్ర లేఖన తత కౌశలమున

520

ముల్లోకములఁగల ముఖ్యులౌ వారి

నెల్లను లిఖించి, యేర్పడునట్లు

కులగోత్రనామముల్ గుణము ల య్యుషకుఁ

దెలియంగ వేర్వేరఁ దెలుపుచు రాఁగ

అనిరుద్ధు చిత్రమ్ము నయ్యుష గాంచి

మనము సంతోషాబ్ధిమగ్నమ్ము గాఁగ

“చెలి : చెలి : యితఁడె నా చేతోధనమ్ము

లలి తస్కరించిన లావణ్యమూర్తి

నా మనోహరు గుర్తునకుఁదెచ్చి నన్నుఁ

బ్రేమఁ గాపాడిన ప్రియసఖి వీవు

నినుఁ గొనియాడంగ నేర్తునే నేను

వనిత : యీ సుందరు విధ మేమొ చెపుమ ”

అనుటయు నా సఖి యామెకు నిట్లు

వినుపించె సర్వ మ వీర్వరునిగూర్చి.

“సుదతిరో : వినవె యీ సుందరమూర్తి

యదువంశదుగ్ధరత్నాకరచంద్రుఁ

డనిరుద్ధుఁ డనువాఁడు హరికి మన్మండు

గణుతింప వీరవిక్రమ గుణయుతుఁడు

ఇదిగొ యీ క్షణమ నే నేగి య క్కొమరు

పదిలమ్ముగాఁ గొనివచ్చి నీ కిత్తు

530

నందాక సంతాప మందకు మమ్మ

యిందుముఖీ : ” యని యింతి యా సకియ

గగనమార్గమ్మున గమియించి నీదు
నగరమ్ముచేరె కృష్ణాః యదువీరః

చిత్రరేఖ అనిరుద్ధుని ఉష పడుకటింటఁ జేర్చుట

అ నిసి తనదు మాయను బ్రకటించి
జాణయై మారువేషము ధరియించి
అనిరుద్ధు కనకహర్మ్యముఁ బ్రవేశించి
యనుపమ మంజుశయ్యామందిరమ్ము
నందుఁ బ్రసూన శయ్యను బవళించి
కందోయి ముకుళించి గాఢమౌ నిద్ర
మునిఁగియున్నట్టి యా మోహనాకారుఁ
దన ఘనయోగవిద్యామహిమమున
గ్రహించుకొని సమీరణరయంబునను
సహచరియైన యుషామందిరమ్ము
జేరి, యా సుందరి చివురుపానుపున
నా రూపరిని దించి, “అష్టాక్షిః గనుమ
నీ మనోహరు, మానినీపంచబాణు,
నీ మరు లిఁక దీటు నేఁ బోయివత్తు”
అనిన, యుషాకన్య యతిముద మంది
తన ప్రాణసఖితోడఁ దా నిట్లు లనియె.

540

“అతివః నీ స్నేహమాహాత్మ్యమ్ముచేత
క్షితి నెవ్వరికిఁ గాని చెందనియంత
గొప్పభాగ్యము సమకూరె నా కిపుడు
చెప్పనొప్పును గదే చెలి నీదు నేర్పు
నా కలఁగన్న సుందరుఁ బటమందు
నీ కుశలత్వమ్ము నిండుదనమ్ము

పోయినజాడయుఁ బోల్పంగ రాదు
 మాయయా : మదికి నిమ్మళ మెట్లు గుదురు ”
 అని యాదవులు వగనంది యే వార్త
 వినెదమో యని చాల భీతిలుచుండ,
 నొకనాఁడు నారదుఁ డురుతపోధనుఁడు
 సకలలోకాధీశు సర్వేశుఁ గృష్ణుః
 నిను భజింపఁగ వచ్చె నీరజనయనః
 తన మనశ్శాంతికై ద్వారకాపురికి
 ఆ మహామునికి నీ వాతిధ్యమిచ్చి
 ప్రేముడి భాషించువేళ న త్తపసి
 యనిరుద్ధు వృత్తాంత మంతయు వినిచి
 చనె నిను వీడ్కొని, జలదమార్గమున
 జగము లెల్లను నిండి సర్వకార్యములు
 తగవున నడపించుదై వమ్ము నీవు
 నీ వెఱుంగనిది యెందేనియుఁ గలదె ?
 భావియుఁగూడ నీ భావమ్ము గాదె
 కాని సామాన్యుని కరణి నీ వుందు
 వా నియమమ్ము రహస్య మే మయ్య ?

570

శ్రీకృష్ణుఁడు శోణపురమును ముట్టడించుట

అనిరుద్ధవృత్తాంత మంతయు దేవ
 ముని దెల్ప నొక మంచిమూర్తమ్మునందు
 పుండరీకదళాక్షః ముచుకుందరక్షః
 దండు సాగించితి దై త్యేంద్రు బాణు
 పురము ముట్టడివేయ ముఖ్యులౌ బంధు
 వరులతోడను, వీరభటులతోఁ గూడి

580

దండుతో నా రీతిఁ దరలి దానవుల
గుండెలు జల్లని కుములంగ శోణ
పురము బహిర్ద్వారమునఁ జేరుకొంటి
పురుషోత్తమా : కృష్ణ : భుజగేంద్రశయన :

అంతటఁ జెలరేఁగి యాదవవీరు
లంతకంతకు హెచ్చు నమితశౌర్యమున
శోణపురమ్మును జొచ్చి సర్వమ్ము
నానావిధమ్ముల నాశమ్ముచేయఁ
గని బాణదైత్యుండు కడు నాగ్రహమున
ననికి బలమ్ము నాయత్తమ్ముచేసి
మీ కెదురయి నిల్చె మిగుల నుద్వృత్తి
పాకారినుత, దుష్టభంజన, కృష్ణ :

శ్రీకృష్ణ శ్రీకంఠ పక్షముల బలములు
ఒండొంటితో నెదిరిపోరుట

ఆ సమయమ్మున హరుఁడు శంకరుఁడు
వాసి బాణుని పుత్రవాత్సల్య మొప్పఁ
గాపాడుచుండును గాన, దురమ్ముఁ
శ్రీపతి : నీతోడఁ జేయంగఁ దలఁచి
శరజన్ముఁడును భూతసమితియుఁ బ్రమథ
వరులు సర్వాయుధపాణులై రాఁగ
కేల శూలముఁబట్టి గిబ్బపై నెక్కి
మేలని యసురులు మెచ్చఁగా వచ్చె
నిరువాగులకు కల నేర్పడ నపుడు
హరుఁడు నీతోఁ బోర నాయత్తపడియె
మారునితోడఁ గుమారుండు దొడరె
సీరి దానవుమంత్రిశేఖరుఁ డెదిరె

నీ లాగునన్ దమ కీడగువారిఁ
 బోలిచికొని యదుముఖ్యబలమ్ము
 దనుజబలమ్మును దలపడినంత
 నని కడు బెట్టిదమయ్యె శ్రీకృష్ణః
 అత్తఱి మురహరః అసురబలమ్ముఁ
 జిత్తజరిపు సేన చేడ్పడి రణము
 వీడి పర్విడునట్లు విక్రమస్ఫూర్తి
 వాఁడి బాణమ్ములఁ బఱపి యార్చితివి
 నీ పటుశౌర్యము నిటలాంబకునకు
 చూపొపమినిగూర్చఁ జురచుర మండి
 యతఁడు నీ పయి నిశితాంబకములను
 మితిమీఱునంఖ్య గ్రమించఁగ నేయ
 ప్రతిబాణముల వాని భగ్న మొనర్చి
 ప్రతిగానరాని నీ ప్రతిభ చూపితివి,
 అంతట సిలువక యహిభూషణుండు
 పంతాన నీ పయి ప్రబలశస్త్రములు
 పెక్కు దివ్యాస్త్రముల్ విడువ నన్నింటి
 గ్రక్కునఁ ద్రుంచుచుఁ గంధిగంభీరః
 సమ్మోహనాస్త్ర మా శంకరుమీదఁ
 బమ్మినకోపానఁ బడవైచి తీవు
 ఆ యస్త్రమహిమ మహాదేవుఁ డంత
 కాయమ్ముమఱచి యుక్షమ్ముపై నొఱఁగె —
 మురహరః నీ దివ్యమోహనాస్త్రమునఁ
 బురహరుఁ డాస్థితిఁ బొందుటఁజూచి
 దానవానీకమ్ము ధైర్యమ్మువీడి
 దీనత్వమునఁ బాతె దిగ్భ్రాంతిఁ జెంది.

తనసైన్య మారీతి దైన్యమునొంది
 వెనుకంజవేయుట వీక్షించి బాణుఁ
 డడరెడు కోపాన నార్చుచు నుదుటు
 విడువకుఁ డని చేయివీచి రాఁ బిలిచి
 సాత్యకితోఁ బోరు సాగించె, వార
 లత్యమర్షమున జయాభిలాషమున
 తనువులు దెలియక ద్వంద్వయుద్ధము
 దనుజ యాదవసైన్యతతి కబ్బురము
 గలుగఁ గావించి రొక్కరికి వేరొకరు
 తిలకింపఁగా వెనుదీయని మాడ్కి

610

ఆ రీతిఁ బోరుచు నధికరోషమున
 నీరజేక్షణః కృష్ణః నీ పయి రథముఁ
 బఱపించి బాణుఁడు బాహుసహస్ర
 గురుబలాటోపానఁ గ్రొవ్వి, గర్వించి
 యేనూరు కరముల నేనూరు విండ్లు
 పూని యొక్కొకదాన ములుకుల జంటఁ
 జేరుచుచుండ, హృషీకేశః వాని
 ఘోరచాపముల నుగ్గుగఁ జేసి మరియు
 సారథి, రథము, నశ్వములఁ జక్కాడి
 పూరించితివి శంఖమును బెట్టిదముగ
 నీ విక్రమమునకు నివ్వెఱునంది
 దేవారి బాణుఁడు తేఁకువ మాలి
 విన్నదనమ్ము, నిర్వేదమ్ము నొంది
 మిన్నకయుండె నేమియుఁ జేయలేక
 అత్తతీ కోటర యను బాణుతల్లి
 యుత్తలపడు పుత్రు నోమంగ నెంచి

దినమొలతోఁ గురుల్ దిగజాఱి వ్రేల
వెన నీ కెదురువచ్చి. వికవికనవ్వ
ఆ రూపుఁజూడ కృష్ణాః నీవు రోసి
మారుమొగమువెట్ట మంచి వేళయని
తలచీరవీడ యాదవులు నవ్వంగఁ
దలఁగె బాణుఁడు రణస్థలినుండి యంత

620

శివ వైష్ణవ జ్వరములు

మూఁడు మూఁడగు శిరమ్ములును పాదములు
గూడినరూపున గురుశివజ్వరము
నినుఁ గదియగ రాఁగ నిఖిలేశ. నీవు
పనిపితి దానిపై వైష్ణవజ్వరము
నా రెండునుం బోర నభవుని జ్వరము
పాతె నోటమిఁ బొందిః వైష్ణవజ్వరము
వెన్నంటి దానిని వేధింప నద్ది
తన్నుఁ గాపాడెడు దై వమ్ము లేక
మురభేదిః నీ పాదములపై ని వ్రాలి
కరుణింపుమా నన్నుఁ గమలాక్షః యనుచు
నీ మహత్వముల నన్నిటిఁ గొనియాడ
దామోదరాః జగత్పతిః నీవు దాని
పరితాపమును, పడుబాధలుఁ జూచి
కరుణించి యిట్లంటి. “ కనుఁగొంటె నాదు
సాధన మహిమమ్ముః శరణంటి గాన
బాధపడకుమ మజ్జ్వరతీవ్రదాహ
వేదన నినుఁ బాయు విడువు శోకమ్ము.
మోదమ్ము నొందుము. పొమ్మింక ” ననుడు

630

అ మ్మహేశునిజ్వర మచ్చోటు వీడి
నిమ్మళంబుగఁ జనె నిండుమోదమున

ప్రాప్తపరాభవ వహ్నిచి త్తమ్ముఁ
దప్తమ్ము గావింప దనుజనాథుండు
బాణుఁడు నీ పయిఁ బగఁబెంచికొనుచు
బాణతూణీరాది బహుళాయుధముల
మొల్లమ్ము నిజరథమ్మున సిద్ధపఱచి
బల్లిదమగు భటవారమ్ముతోడ
నే పారి యోటమి కృష్ణుని దనుచు
నేపారి రణభూమి కేతెంచి నిన్నుఁ
దాఁకి సహస్రహస్తముల శరాశి
వీఁకమైఁ బఱపి నొప్పింపఁగ వాని
శరపరంపర నర్థచంద్ర బాణమున
నఱవరల్ గావించి, యంతట నీవు
భవదీయచక్రమ్ముఁ బఱపి య బాణు
సవతు మీఱిన సహస్రకరమ్ములందు
నాలుగుమాని, మానక తక్కువాని
రాల నఱికితి పరాక్రమ మొప్ప
ఆ సమయమ్మున నద్రిజావిభుఁడు
నీ సమ్ముఖమ్మున నిలిచి హస్తములు
ముకుళించి భక్తితోఁ బురుషసూక్తమ్ము
నకలంకమతిఁ జెప్పి, యర్థించె నిట్లు

640

శివుఁడు బాణుని మన్నింపుమని
శ్రీకృష్ణుని వేడుట

“దేవకీనందన, దేవ, మహాత్మ,
గోవర్ధనోద్ధార, గోపికామార,

జగదుదయస్థితి సంహారమూలః
 అగణిత శుభనామః అరిలోకభీమ,
 జగతిని దోచెడు సర్వదృశ్యములు
 నిగమవందితః చూడ నీదు రూపములు
 బ్రహ్మాండమే నీదు భవ్యరూపమ్ము
 బ్రహ్మదిసురనుత పాదపంకేజః
 అంతటి నీదు బ్రహ్మాండరూపమ్ము
 నంతయు దాచి లోకావననిరతిఁ
 బూనిన యీ దివ్యపుణ్యరూపమ్ము
 నేను నుతింపంగ నేర్తునే దేవః
 నీ వవ్యయుండవు, నీ వనంతుండవు
 నీ వచ్యతుండవు, నీవె సర్వమ్ము
 అన్నిట నీ వుందుః వన్నియు నుండు
 నెన్న నీ యందు, నీ వెఱుగని దెద్దిః
 కృపజూడ వీఁడు తగినవాఁడె యైన
 నపరాధియనక, మహాత్మః యి య్యసురుఁ
 గాపాడుమా ” యనఁ గడు మోద మంది
 శ్రీపతీః నవ్వుచు శివుని కిట్లంటి

650

“శంకర, నీ కోర్కె జరిపింతు నీవు
 శంకింప వల దింకఁ జంపను వీని
 అనఘచిత్తునకుఁ బ్రహ్లాదున కేను
 మును “నీదు వంగడమునఁ బుట్టునట్టి
 వారిఁ జంప ” నటంచు వర మిచ్చినాఁడ
 కారణ మదిగాన, గౌరీ హృదీశః
 వీఁడవధ్యుఁడు కాని, వీనిగర్వమ్ము
 వాఁడిమి చెడ నాల్గుబాహువుల్ నిల్పి

తక్కిన బాహువుల్ దణిగితి. వీఁడు
నిక్కముగా నింక నీ భక్తులందు
ప్రముఖుడౌ గాక! జరామరణములఁ
గుములక మనుఁగాక! గుణియగుఁ గాక!”
అని వరముల నిచ్చి తచ్చుతా. నీవు.
విని స్వాంతమందు దృప్తింగనె శివుడు

కరుణాజలధులు జగద్ధితమతులు
హరిహరరూపులు నగు భవదమృత
సల్లాపములు విని శాంతి వహించి
యుల్లాసపడి బాణు డురుభక్తి నీకు
జోత లొనర్చి. మెచ్చుగఁ బురికేగి
యాతత ప్రేమ యుషానిరుద్ధులను
సకల మర్యాదల సంతసపఱచి
యకలంకమతి నీకు నానంద మెసఁగఁ
గొనితెచ్చి యర్పించె గోకులరక్షః
జనితహర్షమున సర్వులు వొగడ
అంతట నీవా యుషానిరుద్ధులను
స్వాంత ముప్పొంగఁగా ద్వారకఁ జేర్చి
బందుగుల్ మిత్రులు ప్రణుతింప, మోద
మందుచునుంటి కంజాక్షః శ్రీకృష్ణః

జగమంతయును నిండి జగతివర్తనము
తగ నడపించెడు దైవము నీవు
అనిరుద్ధుఁ డేల బాణాసురుచేత
నని నోడి బంధితుఁ డై యున్న వాడౌ
ఆతఁ డుషాకన్యహర్మ్యమునందు
నే తీరునను జేరె? నేమి కారణము?

నీ వెఱుఁగవె: యదునివహమ్ముతోడ
నా విధ మెఱుఁగని యట్టుల నుంటి
మానవాకృతినుంట మానవతత్త్వ
మూని యుంటి వటంచు నూహింతు నేను

670

శర్వుండు బాణురక్షణకయి పూని
సర్వేశ్వరుని నిన్ను శత్రువుగాఁగ
భావించి నీ తోడ బవర మొనర్ప
నా విరూపాక్షుని యజ్ఞాన మెల్ల
నపనయించితి నీ మహత్త్వమ్ముఁ జూపి
కృపకు నీ రూపమ్ము గేహమ్ము స్వామి
హరిహరుల్ వేరువే రనుచు బాణుండు
హరి నిన్నుఁ దలఁపక హరుని పూజించె.

కాని, యా పూజలు కమలాక్ష: నిన్ను
మానకచెందు న న్మర్యాద యెఱుఁగఁ
డావల నీదు దయావిశేషమ్మె
భావిఁ దనకుఁ గడు భద్రమ్ముఁ గూర్చె
ననుట యెఱింగె, న య్యసురునిగూడ
కనికరించితివి శంకరు ప్రార్థనమున
నీ సర్వసమతయు, నీ సహనమ్ము
వాసిగాంచెను భువి భక్తమందార:
జ్ఞానియొ, లేక యజ్ఞానియొ, యెవ్వఁ
డైనను నీదు దయాదృష్టిఁ బడినఁ
జాలు, వానిని దిద్ది సర్వభద్రముల
మేలుగఁ గూర్చు స్వామివి నీవు నన్నుఁ
గరుణఁ జూచెదవని, కాపాడుదు వని
నెర నమ్మియున్నాడ నిక్కమ్ము మదిని

680

నన్నుఁ గాపాడు బెంతయు న్యాయమయ్య
నిన్ను నమ్మితినయ్య నిగమసంస్తుత్య.

నృగమహారాజుచరిత్రము

శ్రీమానిసీమణి చిత్రాబ్జభృంగ,
దామోదరా. నీరదనిభ శుభాంగ,
పీతాంబరాచ్యుత, విహగేంద్రగమన,
వాతాశనశయన, వనజాతనయనః
ఎంతధార్మికుడైన నెంత యాచార
వంతుండు దానతత్పరుడైన గాని
పొరపాటుచేఁ దాను బొనరించినట్టి
దురితమ్ముఫలముఁ బొందుట తప్ప దెందు
పాపమ్మునకుఁదగ్గ ఫలితమ్ముఁ బొందు
పాపికి నినుఁజూచు భాగ్యమ్ము గల్గఁ
జాలు నాతఁడు దోషజాలమ్ము వాసి
మేలు తా నొంది నెమ్మిగ నుండఁ గలఁడు

మునుపు నృగుండను భూపాలుఁ డాధ్యుఁ
డనఘుఁ డిక్ష్వాకు వంశాబ్ధిచంద్రుండు
గలఁ డా విభుఁడు భువి గ్రమధర్మసరణి
వెలయంగఁ జాలించు విబుధులు మెచ్చ
నతఁడు యోగ్యార్థుల కతిభక్తి నిచ్చు
వితతదానమ్ములు వివిధముల్ః దాన
గోదాన మన లెక్కకు న్నిక్కుటమ్ము
మోద మాతనికి న పృణ్యకార్యమ్ము

నృగుండు బ్రాహ్మణునిచే శపింపఁబడుట
ఆ రాజు కశ్యపుఁ డనెడు విప్రునకుఁ
గూరిమి, భక్తియుఁ గుదురంగ దాన

మిచ్చిన ధేను వదెట్టులో మరల
వచ్చి యా రాజేంద్రు పసిఁ జేరుకొనియె.
గురుతింపలేక యా గోవును రాజు
పొరపడి వేరొక పుడమివేల్పునకు
దాన మొసంగఁగఁ దద్రాహ్మణుండు
దానిఁగైకొని చన దారిఁ గశ్యపుఁడు
కని “ఇది నా గోవుగద, దీని నీవు
కనుగప్పి గొంపోవఁ గలదె న్యాయమ్ము”
అనవు డా బ్రాహ్మణు డయ్యః యీ గోవు
జనపతి దాన మొసంగె నా కిపుడు

‘ఇది నాది’ యంట నీ కెట్టులు చెల్లు
బెదరను నీ వెంత బెదరించితేని”

యనియెః వారాగోవుకయి య వ్విధమున
మనములఁ గ్రోధముల్ మలయఁ బోల్లాడి
చని యిద్దఱును నృగు సన్నిధిఁ జేరి
వినిచిరి తమ వాదువిధముఁ దెల్లముగ —

700

వారివాదమును భూపాలుఁ డాలించి
నేరము తనదని నెమ్మది నెంచి
మొదట దానముగొన్న భూసురుఁ గాంచి

“మొదవుల నొకలక్ష ముదము నీ వొంద
నిచ్చెదఁ గొనుమః మహీసురవర్యః
సచ్చరితా” యని సకలవిధాల
వేడ నాతం “డిట్టి వింత దానమ్ము
చూడ మెందెప్పుడు చూచితి మిచట
నీ యఘమునకు సదృశనారకమ్ము
పాయదు ని” న్నంచుఁ బలికి తాఁ జనియె.

రెండవ విప్రుఁ బ్రార్థింపఁగా నతఁడు
 ఖండితో కిగ రాజుఁ గాంచి "యో యధిపః
 విడువ దీనిని. నీవు వేయింటిమేలు
 తొడుకుల నిచ్చిన తుష్టి నా కగునె?"
 అని యచ్చొటును బాసి యరిగె నాతఁడును
 మనుజనాథుండు కల్మషభీతి నొందె
 పరమాత్మః దోషి యెవ్వఁడో ఫలితమ్ము
 తెఱఁ గెట్టిదియొ నీకుఁ దెల్లమ్ము గాదె.

710

కాలమ్మునిండ భూకాంతుని నృగుని
 కాలకింకరులు తత్క్షణమ గొంపొయి
 పితృపతి ముందరఁబెట్ట నాతండు
 క్షితిపతితోడ వచించె నీ రీతి
 "మనుజేంద్రః నీవు సమ్మాన్యుడ వమిత
 ఘనదానధర్మముల్ గావించినాఁడ
 వై నను స్వల్పమౌ యఘము నీ కబ్బె
 దానిని భువిఁ బొంది. తదుపరి సుకృత
 ఫల మందుమా. యిది పద్మజు నాజ్ఞ
 తొలగింపరా" దని త్రోయించె భువికి
 అంతట నృగుఁడు మహాదానరతుఁడు
 వంతనొంది ధరిత్రఁ బడి కర్మవశత
 నూసరవెల్లియై యుర్వి నందందు
 గాసించెదుచు మెల్లఁ గదలుచు వచ్చి
 ద్వారకాపురి సమీపమ్మున నున్న
 పేరు బావింబడి వెత నొందుచుండె

ఊసరవెల్లిరూపమున నున్న నృగుని
 శాపవిమోచనము

నందనందన. నీదు నందనుల్ గొంద
 అందందుఁ దిరుగుచు నానందపడుచు

నగరోపవనము చెంతన నున్న పెద్ద
 దగు నొకకూపమ్మునందు గుబ్బలికి
 సవతుగానుండు సూసరవెల్లిఁ గాంచి
 మివుల నచ్చెఱువంది, మెల్లనదాని
 వెలికి దీయగనెంచి, వివిధయత్నములు
 సలిపి, తత్కార్య మసాధ్యమై తోష
 నందఱు నీ చెంత కరుదెంచి సరట
 చంద మంతయుఁ దెల్పు సరగున నీవు
 జలశూన్యకూపమ్ము సరస కేతెంచి
 యలఘు శరీరమ్ము నంది యున్నట్టి
 యా కృకలాసము నతిలాఘవముగ
 శ్రీకృష్ణః వెడలించి ప్రియము సూపితివి
 భవదీయ దర్శన భాగ్యమ్ము కతన
 ప్రవిమల దివ్యకరస్పర్శ వలన
 తొండరూపము మాని తొంటి రూపమ్ము
 నిండుమోదమ్మున నృగరాజు పొంది
 “కృష్ణ దామోదర, కేశవ, వరద,
 విష్ణుదేవ, మహాత్మ, విశ్వప్రకాశ :
 నిన్ను దర్శించితి, నీ దయమంటి
 నెన్నరానిపదవు లేర్పడఁ గంటి”
 అని నిన్నుఁ గీర్తించి యచ్చోటనున్న
 మనుజు లాశ్చర్య నిమగ్నులుగాఁగ
 నిజ రథంబెక్కి యా నృపతి తాఁ జనియె
 నజహరాద్యమర వంద్యపదారవింద :
 నృగుని గోదానమ్ము నిరుపమానమ్ము
 తగవుగఁ జేకుట తగిన పుణ్యమ్ము.

ఐన నేమాయె గోరంతదోషమ్ము
తా నొనరించుట తప్పెనే పాప
ఫలితము తొండరూప మ్మొందలేదె.
తలఁగింప రాదుగదా విధిక్యతము
పాదుకొనిన తన పాపచయమ్ము
నీ దర్శనమ్మున నీ కరస్పర్శఁ
దొలగంగ నా రాజు తొంటివిధాన
నలఘు సౌఖ్యమ్ముల నలరెను గాదె,
యన్నిఁటి కీవె సాక్ష్యమ్ము. నీ మహిమ
లెన్నంగ రాదు సురేంద్రాదులకును

అలతిదోషమ్మున కా నృగరాజు
తుల యిడరానట్టి దుర్గతి నొందె
జననమ్ము మొదలు దోషమ్ములే గాని
పొనరించి యెఱుగ నే బుణ్యకార్యమ్ము
కావున నాకు దుర్గతి తప్ప దనుచు
భావించుచున్నాఁడ పరమకృపాళు
కాన. నిన్గాంచు భాగ్యము నాకుఁ గూర్చి
దీనుఁ డంచును దయాదృష్టి వీక్షించి
నా పాపముల నెల్ల నాశ మ్మొనర్చి
నీ పాదపద్మ సన్నిధి నన్నుఁ జేర్చి
కాపాడవేఁడెదఁ గమలాక్షః కృష్ణః
ఆపదుద్ధారః దయాగుణాధారః

740

పొండ్రక వాసుదేవుని వృత్తాంతము

శ్రీ వాసుదేవ. నిర్జితపూర్వదేవ.
దేవకీసుత. కృష్ణ. దీనమందార.

నారదసన్నుత, నవనీతచోర,
నారాయణ, ముకుంద, నందకుమారః
తామసగుణులు దుర్దాంతగర్వమునఁ
బ్రేమస్వరూపుని విశ్వాత్ము నిన్ను
సామాన్యుఁడంచు మాత్సర్యమ్ము పెంచి
తామును తమమిత్రతతియు నీ చేత
హతు లగుచుండుదు రవనియం దందు
నతజన పరిపాల, నందగోపాలః

మును కరూశవిషయమును నేలువాఁడు
ఘన బాహుబలశాలి గలఁడు పౌండ్రకుఁడు
వాఁడు చక్రగదాది పంచాయుధములు
పైఁడిచేలము, కౌస్తుభం బాది నగలు
గృత్రిమంబులు ధరియించి నీ పోల్కి
ధాత్రిని దిరుగుచుఁ దా వాసుదేవుఁ
డను నాఖ్య గలవాఁడ నని విష్ణువీఁగు
మునిజననుత, కృష్ణ, పుల్లాజనయనః

750

ప్రకటగర్వమున పౌండ్రక వాసుదేవుఁ
డొకనాఁడు తనకు ముఖ్యుండగు నొక్క
దూతను బిలిచి, మత్తుండయి, “యవని
ఖ్యాతమై వాసుదేవాఖ్య నా కొనరి
యుండఁ దన్నామ మన్యులకు నే రీతి
నుండంగఁ దగు” నని యుదుటున మిగిలి
యనుకొనునఁట కృష్ణుఁ డా వాసుదేవుఁ
డనయుఁడై యనయ “మీ వాతని కడకుఁ
జని, యట్టిభావమ్ము చయ్యన విడిచి
మనుట మేలని తెల్పి మరలి ర” మ్మంచుఁ

బనిపె: నా దూత శ్రీవత్సాంక, నీవు
 ఘనవైభవమ్మునఁ గడుఁ బెద్దకొల్కు
 దీరియుండంగ, నేతెంచి, నిన్గాంచి
 గౌరవమేది, యి క్కరణి వచించె
 వినవయ్య కృష్ణ! మా విభుని మాటలుగ
 వినిపింతు, నవల భావింపుము భావి

760

“అవని రక్షింప, నే నవతార మొంది
 భువి వాసుదేవాఖ్య బొంది యున్నాఁడ,
 నట్టి నే నుండ సి గ్గావంతలేక
 దిట్టవై నా నామధేయ చిహ్నముల
 ధరియించి తిద్ది పంతమ్మె నాతోడ,
 నరయ నర్హుడె పంతమాడ గొల్లండు
 ఇంకనై నను తన్ను నెదిరి నెఱింగి
 బింకము మాని యా బిరుదులు వదలి
 ననుఁ గొల్చి బ్రదుకు టెంతయు మంచి” దనుము
 వినకున్న ననిసేయ వెడలి రమ్మనుము”
 అనుచు వాడు వచింప. నచ్చటనున్న
 మనుజు లాలించి నెమ్మనములు గలఁగ
 వింతనొందిరి: నీవు వెక్కసపడుచు
 సంతవానికి నిట్లు లంటివి కృష్ణ:

“వినరోరి మూర్ఖ: నీ విభుఁ డన్నయట్టి
 ఘనచిహ్నములు, నేను కదనానఁ జొచ్చి
 తనమీదవైవ, గ్రద్దలకు గాకులకు
 తిన ననువుగ వాని దేహమ్ము గూలు
 సని చెప్పుమా, యిదె యరుదెంచువాఁడఁ
 జనుము నీ” వన వాడు జడుపున వెళ్ళి

770

తెలిపె పొండ్రకవాసుదేవున కెల్ల
నలుక యాతనిలోన నడరెడు రీతి.

శ్రీకృష్ణుఁడు పొండ్రకవాసుదేవుని తన్నిత్రుఁడగు
కాశీవిభుని సంహరించుట

పిమ్మట నరిలోకభీకర : లోక
సమ్మోహనాకార : జగదేకవీర :
దండయాత్రోత్సుకతను నీవు పొంది
పుండరీకాక్ష : సంపూరితానేక
శాతాయుధంబును, స్వర్ణసుపర్ణ
కేతుసుందరముఁ, బ్రకృష్టాశ్వయుతము
నగు రథంబును సూతుఁడగు దారుకుండు
తగిన విధాన సిద్ధముచేసితెచ్చి
నీ ముందు నిలుప నున్నిద్రతేజమున
నామహనీయ రథారోహణమ్ము
గావించి యతిశీఘ్రగమన మొప్పార
దేవకిసుత : చేరితివి వాసి కాశి,
పొండ్రకుండును రణావసర మేర్పడుట
తీండ్రమౌ తేజ ముద్దీపింపఁ గనలి
యక్షాహిణీద్వితయమ్ముతోఁ బురము
నాక్షణమున వీడె : నతనికి సాయ
మక్షాహిణీ త్రితయమ్ముతో వచ్చెఁ
గక్ష పెంచుచు కాశికాపురీవిభుఁడు.
ఆ రీతి నా ప్రసాహాయ్యమ్ముఁ బొంది
క్రూరాత్ముఁడై వచ్చు కూశఁ బొండ్రకుని
నీ సమవేషుని నిందుఁ గాంచఁగనె
హసహర్షములు నీ కయ్యె శ్రీకృష్ణ :

వానికి నినుఁ జూడ భయసంభ్రమములు
 మానస మెరియు దుర్మానరోషములు
 చాలగలుటఁ గడు శాతశస్త్రాస్త్ర
 జాలము నీపైనఁ జలమున వాఁడు
 విడువంగఁ గని వాని విడిచినవెల్ల
 నడుమన ముక్కలొనటు కడుఁ ఘోర
 శరములఁ బఱపించి, శంఖనాదమ్ము
 కరము భీకరముగ గావించి తీవు
 మఱియు నా వైరి సమగ్రసైన్యమ్ము
 కఱకు కోలలపాలుగాఁ జేసి తీవు

ఆ నీ విజృంభణ మా పొండ్రకునకు
 మానసాగ్రహము నిమ్మడిసేయ నతఁడు
 నీపయిఁ బడరాఁగ నీవు తద్వైరి
 చాపమ్ముఁ ద్రుంచి, యశ్వములఁ జక్కఁడఁచి
 రథమును గూల్చి, సారథిని పోకార్చి
 పృథుల శౌర్యమున న వీరుఁ ద్రుంచితివి. 790
 మఱియుఁ గాశీపతి మస్తక మొండు
 కఱకుటమ్మునఁ ద్రెంచి కాశికాపురము
 నం దా శిరము పడునటులు సల్పితివి
 నందనందన, కృష్ణ, నాగారివాహః
 నీ విక్రమమున కెందేనియు నడ్డు
 భావింపఁ గలదె సర్వజగన్నియంతః
 ఆ రీతి శత్రుసంహార మొనర్చి
 భూరియశోలక్ష్మిఁ బొంది మోదమున
 ద్వారకానగరమ్ము బంధువుల్ వొగడఁ
 జేరి సుఖంబుంటి శ్రీయదుకృష్ణః

అంత నక్కడ కాశి నవనిపునగరు
చెంతఁ గన్నడునట్టి శిరమును గాంచి
అది తమ విభు శిరమని పౌరజనము
విదితమ్ము సేయ న విభుబంధుగణము

కాశినుండివచ్చి ద్వారకపైఁబడిన
కృత్య వృత్తాంతము

వగచెను; పిదప న ప్పార్థివు తనయుఁ
డగు సుదక్షిణుఁడు మహాత్మ, శ్రీకృష్ణః
నిను హత మొనరింప నెమ్మది నెంచి
తనపురోహితుని బోధన విని శివుని
పదసరసిజముల భక్తిఁ బూజించి
మదిలోని తనకోర్కి మనవి గావించి
యా మహేశ్వరు నాజ్ఞ యట్లభిచార
హోమ మొనర్చి, యందుండి వెల్వడిన
ఘోరకృత్యను గనుంగొని "నీవు వేగ
ద్వారకాపురమును దగ్ధ మొనర్చి
ర" మ్మని పనుప, నా రక్కసి నీకు
నిమ్మగుపురిఁ జేరి నెమ్మదుల్ గలఁగ
పౌరసమూహమ్ము వనజాక్షః నిన్నుఁ
జేరి యార్తధ్వనుల్ సేయుచు, కృష్ణః
పెనుభూత మొక్కఁ డివ్వీటిని, మమ్ము
ననలమ్ము పొల్నేయ నడరుచున్నయది
రక్షింపుమాః మమ్ము రక్షింపు మయ్య
రక్షకుఁ డీవె సర్వమునకు స్వామిః "

800

అని వేడ, వారల యార్తి నాలించి
మనమునఁ గృత్యసమాచార మెల్ల

నెఱిగి తద్దననమ్ము నెడఁద భావించి
 పురవాసులకు భీతిఁ బోగొట్ట, నరుల
 హత మొనరించు చక్రాయుధరాజ
 మతి భీతిదంబగు నా కృత్యపై ని
 విడువ, తా చక్రమ్ము వేచని కృత్య
 కడలు గల్పించి, భీతావహఁ జేసి
 పురినుండి గెంటి, యేపున వెంట నంటఁ
 గరము భయమ్మునఁ గాశికాపురికిఁ
 బరుగిడి యాకృత్య, వట్టణ ప్రజలు
 వెఱిపొంద నధ్వర్యు విసరమ్మురాజ
 తనయు సుదక్షిణ దగ్ధ మ్మొనర్చి
 మునుపటి తన రాద్రమును మానుకొనియె
 అంత సుదర్శన మాపురి సొబగు
 నంతయుఁ జెడఁగొట్టి యచ్చోటు వదలి
 మరలి ద్వారకఁజేరి మాధవాః నీదు
 సరసన నీ సేవ సల్పుచునుండె
 సర్వేశ, నీ విశ్వశక్తికి నరయ
 సర్వశక్తులును వశమ్ములొ స్వామిః

810

వాఁతలు వెట్టుకోవచ్చును గాని,
 యే తఱి నేఁ బులి యెట్లగు నక్క ?
 నీ లాంఛనమ్ములు నీ పేరు దాల్చి
 నీలాగునఁ జరించి, నిను స్వల్పదృష్టిఁ
 జూచి, నిన్నెదిరి దుష్టుఁడు పొండ్రకుండు
 నీచవర్తనుఁ డయి నీ చేతఁ జచ్చె
 గొఱ్ఱదాటునఁ బొండ్రకుని జాడఁ బోయి
 విఱ్ఱివీగుచు, కాశివిభుఁడు నీ చేతఁ

820

హతుఁడయ్యె నట్టి నీ యద్భుతశక్తి
 యతిరూఢ మగుచుండ నా సుదక్షిణుఁడు
 పరులమాటలు నమ్మి పశుపతి నమ్మి
 కరుణాస్వరూపు ని న్గారింప నెంచి,
 యభిచారహోమమ్ము నందునఁ గృత్యఁ
 బ్రభవింపఁజేసి, నీపైఁబంపి తుదకు
 దానిచే మరణమ్ముఁ దాఁ దెచ్చుకొనియె
 శ్రీనాథ : నీదు కీర్తి జగాన నిండె

పరమేశ, నతజనపాలనశీల,
 కరిరాజసంరక్ష, కాంచనచేల :
 నిను నిరసించెడు నీచమౌ బుద్ధి
 వనజాక్ష : లేదు నా స్వాంతానఁ గాని
 నిను ధ్యానమొనరించు నిశ్చలబుద్ధి
 యణుమాత్ర మేని నా యందు శూన్యమ్ము
 నా మది నీదు ధ్యానమ్మున నిల్చు
 నే మపుగొనము మన్నించి నా కొసఁగి
 నా పాపముల నెల్ల నాశ మొనర్చి
 నీ పాదయుగ్మ సన్నిధి నన్నుఁ జేర్చి
 కరుణింపుమా లోకకల్యాణమూర్తి :
 గురుతర మంగళగుణ చక్రవర్తి :

830

బలరాముఁడు ద్వివిదుఁడను వానరుని జంపుట

శ్రీ తరుణీప్రియ, శ్రీతజనగేయ,
 వాతాశనశయన, వారిజనయన :
 మానవతత్వముల్ మహి వేరువేరు
 కాన మొకే తీరు కమలదళాక్ష :

మంచివారును చెడుమార్గానఁ బడుట
 కొంచెపువారును గుణవంతు లగుట
 కొంద ఋత్తములయ్యుఁ గులధర్మవిధుల
 యందలి గుణముల నరయక చెడుట
 కొంద ఋజ్ఞత మాని గురుబుద్ధి నెఱుక
 పొందుట, తమ దోషముల దిద్దికొనుట
 ఈ రీతి చిత్రమ్ము లెన్నేనిఁ దోచు
 వారిజోద్భవ భవవంద్య చరిత్రః
 గుణదోషముల లెక్కగొని వారివారి
 కనుగుణ ఫలితమ్ము లరయంగ విడక
 నీవు గూర్తువు లేక నీ ప్రసిద్ధాంశ
 భవులచేఁ గూర్పింతు వైకుంఠవాసః

తొల్లి సుగ్రీవుమంత్రులలో నొకండు
 బల్లిదుఁడను ఖ్యాతిఁ బరగినవాఁడు
 రవికులతిలకు శ్రీరాముని బంటు
 ప్లవగుఁడు ద్వివిదాఖ్య భాసిల్లువాఁడు

840

ఆ వానరుఁడు నరకాసురుతోడఁ
 గావించె స్నేహమ్ము. గాన నా మిత్రు
 పగదీర్చ మదినెంచి, వనజాక్షః నీవు
 తగవుమైఁ గాపాడు ధరణిలో నున్న
 పల్లెలపురముల పసుల కొట్టముల
 నెల్లతోటల దొడ్ల నేపైన తరుల
 పైరు బచ్చలఁ జాలఁ జాడొనరించి
 క్రూరకార్యమ్ము లెక్కుడు సేయుచుండె

ఒక్కనాఁ డాప్లవగోత్తము చెవులఁ
 జక్కని మృదుగీతశబ్దమ్ము పడియె

నా గానమధురిమ కతఁడు మోదించి
 వేగమ గంతులు వేయుచుఁ జెల గి.
 రై వతకాద్రీఁ జేరంజని యచట
 దేవేరులం గూడి తియ్యసల్లాప
 ములతోడఁ బాచికల్ పొందిక నాడు
 నల యనంతాంశజు హలపాణి. ముసలి
 నమలసితాంగుని యతినీలవసను
 విమలచేతోఘను, విబుధేశవంద్యు
 భవదగ్రజుని కామపాలుని రాము
 నవహితమతిఁగాంచి యట మ్రోలనున్న
 తరువుపై నెక్కి త త్తరుశాఖ లూఁచి
 కురుకురు మనుచును, కొమ్మకొమ్మకును
 దాఁటుచు, వెక్కిరింతలతోడఁ బండ్లు
 బై టఁబెట్టుచు గోళ్ల బరులు గోకుచును.
 మరిఁ బెక్కువిధముల మర్కటజాతి
 కొఱగాని చేతలఁ గొంకకచేయ
 సీరి యా ద్వివిదుని చేష్టలుచూచి
 దూరమ్మునకు వానిఁ దోలంగ నొక్క
 గుండురాతినిగొని గుఱిచూచివై వ
 గండఁ డా ప్లవగ పుంగవుడు తద్ధతిని
 తప్పించుకొని మధుద్రవపాత్ర మెత్తి
 తెప్పన బలునిపైఁ దెగి వైచే బగుల
 మరియు నా హలియెడ మర్యాదలేక
 మొఱకుబుద్ధిని వస్త్రములు చించుచుండ
 నా రామదేవుఁ డత్యాగ్రహ మొంది
 క్రూరు నా వానరు రూపుమాపంగ

850

హలము చేతంబట్టి యదలించె. వాఁడు
తొలఁగక యొక చెట్టుతో హలిఁ గొట్టె
నంత రాముఁడు ముసలాయుధ మెత్తి
పంతాన వానరు పటుకంధరమ్ము
వైవ నాతఁడు కొంతవడి మూర్ఛనొంది
చేవ చెడక కొంతనేపటిలోన

860

తెలివొంది నిలిచి యేడ్చె నొక్కపెద్ద
శిల వైచె. దానిని సీరి భేదించె
నీ రీతి తరులు రా లెసఁగుకోపమున
వారక ద్వివిదుండు వైచుచునుండ
వాని నన్నింటిని బలుఁడు తుత్తుమురు
గా నొనరింప న క్కపివల్లభుండు
పిడుగుఁబోలిన తన పిడికిట రాముఁ
బొడిచిన నాతఁడు ముసలమ్ము హలము
నానిచి కపిమెడ నదిమిపట్టంగ
వాని కనులగ్రుడ్లు బైలకు నుఱుక
నెత్తురుల్గ్రక్కుచు నేలపై వ్రాలి
యత్తటి న క్కపి యంతమ్మునొందె
నా వానరుని మృతి కానందమొంది
దేవతల్ మిగులఁ గీర్తించిరి బలుని

కౌరవులు సాంబుని బంధించుట

కరినగరేశుడౌ కౌరవజ్యేష్ఠుఁ
వరసుత లక్షణ భద్రగుణాఢ్యుఁ
ఆ కన్నియకుఁ బెండ్లియగుచుండఁ గృష్ణః
నీ కొమరుఁడు చేవనెలపు సాంబుండు

870

తన యరదమున నా తరళాక్షి నుంచి
 కొని వచ్చుచుండ నా కురువీరులెల్ల
 వీక్షించి “కంటిరే, పిన్నవాఁ డొక్కఁ
 డీ క్షత్రియోత్తము లిటు చూచుచుండఁ
 గ్రొవ్వున బాలికఁ గొంపోవఁ గలిగె
 న వ్వెఱ్ఱి బాలు నహంకృతి మాన్ప
 రండు రం డనుచును బ్రబలగర్వమున
 గండుమీఱిన యట్టి కౌరవు లెల్ల
 కర్ణుఁ డాదిగ మిత్రగణములతోడఁ
 దూర్ణంబునం జని దుర్దాంతవీర్య
 సాంబుని మూఁగి మత్సరమున వాఁడి
 యంబకమ్ములువై వ, నాతఁడు రేఁగి
 యా సాయకమ్ముల నన్నింటిఁ బొడిగఁ
 జేసి, వారలనెల్ల చీకాకు పఱుప,
 వార లందఱు నొక్కపట్టున సాంబు
 ఘోరంబుగాఁ జూట్టుకొని విరధునిగ
 నొనరించి, బంధించి, యువిదతోఁగూడ
 గొని హస్తీపురమునకుం జని రంత

నందనందన ! కృష్ణ ! నగధర ! నీదు
 నందను సాంబు బంధనమును గూర్చి
 నారదముని వచనమ్ములఁ దెలిసి
 వీరులు యాదవుల్ వేగిరపడుచు
 యుగ్రసేనుని యాజ్ఞనొంది సైన్యమ్ముఁ
 నాగ్రహమ్మునఁ గొని హస్తీనాపురికి
 వెడలుచునుండ నా విధము నెఱింగి
 కడుఁ గరుణానిధి, కామపాలుండు

“కౌరవుల్ మనకు దగ్గరబంధుజనులు:
 వారిపై నెత్తిపోవఁగ నీతి యగునె?”
 యని వారి వారించి యా క్షణంబునన
 తనవారిఁ గొందఱుఁ దనవెంటఁ గొనుచు
 కనకరథంబెక్కి ఘనవైభవమునఁ
 జనె హస్తీపురిఁ జేర సాధుచిత్తమున
 రామురాకకు ధార్తరాష్ట్ర లుప్పొంగి
 ప్రేముడి యెదురేగి వివిధసత్కృతులు
 గావించి మర్యాదగాఁ దొడితెచ్చి,
 భావుకప్రశ్నలు భాషించి గద్దె
 నాసీనుగాఁజేసి, యతనికి నెదుర
 నాసీనులై రి వారందఱుత్సుకత
 నప్పుడు బలరాముఁ డటనున్నవారి
 మెప్పును బడయ నిమ్మొయి వచియించె
 “వినుఁడు కౌరవులు! మా విభు నుగ్రసేను
 పనుపు మీ రెల్లను బాటియెఱుఁ తొప్పుఁ
 గాని, బాలకుని నొక్కని మీర లెల్లఁ
 బూని బంధింతురే. పొసగ దీతప్పు
 ఐనను మా విభుఁ డాత్మీయు లంచు
 మీ నేరములు సైచె. మేలయ్యె మీకు”
 అనుడు సుయోధనుఁ డాభాషణములు.
 విని సభ్యులం జూచి వింటిరే మీరు
 కాలమ్ము మార్పును గనఁజాల రెవరు
 కాలిచెప్పులు తలకాయపై నెక్కె
 మనము బండుగులని మన్నించుకొలఁది.
 ఘనరాజ్యభోగముల్ గడు హెచ్చుకొలఁది

మన సరివారుగా మదమెక్కి యిటులు
మనకు బోధింప సమర్థులై నారు
చాలు యాదవులతో సంబంధ మింక
పాలఁ బెంచిన విషప్రాణియే పాముః
గురు భీష్మ కర్ణులు, కురుయోధవరులు
చెఱగొన్నవానిని జిష్ణుడే యైన
విడిపింపఁ గలఁడె, యీ వెఱ్ఱిపల్కులకు
జడియువా రెవ "రని సరగున లేచి
కటకటపడుచు నా కౌరవరాజు
యటనుండి చనియె నిజాగారమునకు

900

బలరాముఁడు హస్తిపురిని గంగలోఁ ద్రోయఁబూనుట

అటులు సుయోధనుఁ డాడినయట్టి
కటుభాషణములకుఁ గామపాలుండు
తన మానసమునఁ గ్రోధము నిండుకొనఁగ
కనులెఱుగని నిప్పుకలు రాల్చుచుండ
తనబంధుజనుల యాదవవృద్ధజనముఁ
గని "మీరు వింటిరిగద రాజ్యవిభవ
గర్వాంధులగు వారి కఠినభాషణము
లుర్వి వీరలకెందు నొరు లేవ్వరేని
సాటిగారఁటః యిట్టి సంపదున్మత్తు
లేటికి విందురు హితవచనములు
సామముచే వీరిఁ జక్కచేయంగ
లే మింక తగదు తాలిమి వీరియెడల
వీరిఁ జంపఁగ యదువీరులు హరియు
రా, రావల దని ద్వారవతి వారలను

వారించితిని, బంధువాత్సల్య మొప్ప
 వీరి యహంకార వృత్తి నే నెఱుగ
 దుష్కార్యరతుల నీ దుష్టులఁ జంపి
 నిష్కారవమ్ముగ నేఁ జేయకున్న
 తీఱదు పగ” అని తెగి హలాగ్రమ్ము
 వారణపురి కడ భాగానఁ జొనిపి
 యాపురి విస్తారమగు బువి గడ్డ
 నేపునఁ బెకలించి యిడిచి, గంగ
 వాఁగునఁ బడఁద్రోయ బలుఁడు యత్నింప
 సాగరమధ్యోర్మిఁ జలనమ్మునొందు
 తరణిచందమ్మునఁ దత్పురి వడఁకి
 యొఱుగె నాక్షణమున నుత్తరదిశకు
 నదికారణమ్ముగ నప్పురిప్రజలు
 కుదురుగ బువి నడుగుల నిడలేక
 తడబాటుపడుచు చిత్తములు గలంగ
 నిడుమల జడిసి కుయ్యిడుచుండి రపుడు
 మరి గోపురములు హర్మ్యములును గుళ్లు
 తరువు లొఱుగఁజొచ్చె తమ పట్టువీడి.
 ఈ మహోత్పాతమ్ము లెల్ల వీక్షించి
 కామపాలుఁడు కడుఁ గనలి, కావించి
 నట్టివిగాఁ దమ యాత్మల నెంచి
 యెట్టి ప్రతీకార మేనిఁ జేయంగఁ
 జాలక కురువృద్ధజనము, కౌరవులు
 చాల భయంపడి స్వర్ణాంబరములు
 మణిమయభూషలు మంజువస్తువులు
 గొని లక్షణను, సాంబుఁగూడఁ బ్రియమ్ము

వెలయంగఁ దోడ్కొని వేగమ వచ్చి
బలభద్రునకు సమర్పణము గావించి
చేతులు జోడించి శిరములు వంచి
యాతతభక్తిమై ప్రార్థించి రిట్లు

“రామ, యశఃకామ, ప్రబలారిభీమ,
కామపాల, యసిత కమనీయచేల :
పరమదుర్మార్గులఁ బరిమార్చ, భక్త
వరుల సంరక్షింప, వసుధభారమ్ము
తీఱుప, ధర్మస్థితిని ప్రతిష్ఠింప
ధారుణి కృష్ణావతారుడై యున్న
హరియు నీ యంశజుఁ డయ్య యనంత :
పరమాత్ముఁడును బరబ్రహ్మమ్ము నీవె
నీ వవ్యయుండవు, నీ వీశ్వరుఁడవు
నీవె నియంతవు నీవె సర్వమ్ము
నీ మహామహిమ లన్నియు నిట్టి వంచు
నీ మహి నేవార లెఱుఁగరు దేవ :
నినుఁ బొగడంగ నే మెంతటి వార
మనయుల మక్రమ మాచరించితిమి
మా దోషములనెల్ల మన్నింపుమయ్య
యో దయానిధి, జగదుద్ధారకుండ :”

930

ఈ రీతిఁ గౌరవు లెల్లఁ గీర్తింప
సీరాయుధుఁడు సంతసించి వారలను
గని యిట్లులనె “మీరు గావించినట్టి
యనయ కార్యమ్మున కలిగి యీ రీతి
చేసితిఁ నిప్పుడు చేకురె ముదము
త్రాసమ్మువాసి, సంతసమును గనుఁడు

పొండుమీ” రన వారు పొంగి రయ్యెడను
నిండుమోదమ్ముఁజెందిరి పౌరులెల్ల
నంత సుయోధనుఁ డల్లనిఁ గూతు
స్వాంతమ్ము లుప్పొంగ సకలమర్యాద
లొసఁగి యా యిద్దఱ నొప్పించె, సీరి
కసమానబలునకు నందఱు మెచ్చ

కొడుకుఁ గోడలిని తోడ్కొని ద్వారవతికి
కడుమోదమునఁ జేరె కామపాలుండు
బలభద్రు విజయమ్ము బంధుజనమ్ము
తెలిసి సంతోషానఁ దేలె మిక్కిలిగ
నేడును గన రాహిణీయుని శౌర్య,
మీడుగానని బల మెఱుగంగఁ జేయ
సాకిరి యనునట్లు సామజపురము
ప్రకటముగ యాచ్యుభాగమ్ము మిఱు
వడచక్కి భాగమ్ము పల్లమై యుంట
పుడమిఁ బ్రఖ్యాతమ్ముఁ పురుహూతవంద్యః

940

దేవకీసుత. హరి. దీనమందార.
గోవింద, గోపాల, గోపకిశోరః
ద్వివిధప్లవగుఁడు త్రేతాయుగమున
భవదీయ శ్రీరామభద్రావతార
సమయాన సుగ్రీవు సచివుఁడై యుండి
విమలమతిని నిన్ను వినయమ్ము మీఱఁ
గొలిచెః నేఁ డాతఁడె కుమతియైనాఁడు
బలరామదేవుఁడు భగవదంశజుఁడె
యని యెఱిఁగియు నరకాసురుమైత్రి
ననయవర్తనుఁడయి, యా బలునెదిరి

యాతనిచేఁ జచ్చె నఖిలలోకేశః
 యా తీరు వింతయై యవనికిఁ దోచె
 కౌరవపతి యహంకారచిత్తుండు
 చెఱునుంచె సాంబుని, సీరిహితోక్తి
 పెడచెవులంబెట్టెఁ, బృథ్వియాదవులు
 కడు నల్పులనె వారు కౌరవజాతి
 కరయంగ సాటిగా రని మదవృత్తి
 పరుషోక్తులను బల్కె భయరహితముగ
 సంతదురభిమాని యా సుయోధనుఁడు
 దంతివరదః శత్రు దమనః శ్రీకృష్ణః
 బలరాము విక్రమ బలసాహసములు
 తిలకించి వెఱచి యుద్వృత్తిని మాని
 గుణవంతుడై తనకూతును, సాంబుఁ
 గొనితెచ్చి యతనికిఁ గుతుకంబుగల్గ
 నప్పన మొనరించి యర్థించె శరణ
 మిప్పగిదియు గల దీ భువియందు
 ఈ మార్పు లీ తీర్పు లెల్లను గాంచి
 యేమి యెఱుంగ నట్లీవుండు గాని
 నీ మానసమున కన్నియును వేద్యముల
 యేమనవచ్చు నీ యెడ రహస్యమ్ము
 ఆ యమూల్యరహస్య మఖిలమ్మునకును
 శ్రేయమ్ముగూర్చు సుస్థిరకల్పకమ్ము
 నిన్నుఁ గన్గొనుటకు, నీ మహిమమ్ము
 తెన్నిగొల్చుటకు నీ యెనలేని పొడలు
 మనమున నిల్చి, సంభావించి, యెఱిగి
 యనుపమానందమ్ము నందుట కరయ

950

నిసుమంతయత్నమ్ము నేఁ జేయకుంటి
 వ్యసనమ్ములను జిక్కి వ్యర్థుండనైతిఁ
 గాని. యిప్పుడు తెల్విగంటిని నీదు
 ధ్యానమ్ము మఱువ నెత్తఱినైన నన్నుఁ
 గాపాడుమా కృష్ణ! కరుణాలవాల!
 నీ పాదములె దిక్కు నిర్జరపాల!

షోడశసహస్ర స్త్రీ సంగతుండైన శ్రీకృష్ణుని మహిమను
 నారదుఁ డరయుట

శ్రీకరాకార, లక్ష్మీచిత్తచోర,
 పాకారినుతపాద, వనధి గంభీర,
 పరమాత్మ, మాధవ, పరమేశ, శౌరి,
 కరుణాకరా. హరి, కౌస్తుభధారి:
 పరమతపోనిష్ఠ వరలెడు మౌని
 వరులకైనను నీదు పరతత్త్వమహిమ
 మరయంగ నచ్చెరువయి తోచుచుండు
 నిరుపమాద్భుతములు నీ లీల లెన్న
 సామాన్యమానవజాతి తల్లిల
 లేమి యెఱుంగు సర్వేశ, శ్రీకృష్ణ:

“నరకాసురుని వధానంతర మతని
 చెఱఁబడియుండిన స్త్రీలఁ బదాఱు
 వేలను గొనితెచ్చి విభవంబు మెఱయు
 జలజనాభుండు తత్సరసిజేక్షణల
 కందఱకును దాన యన్నిరూపులుగ
 సుందరాకారుడై చొప్పడఁ దోచె

పరిణయ మయ్యెః న పృథ్వుదళాక్షు
తెఱ గెట్టులుండు దద్విభవ మెట్లుండుఁ
గను గొంద" మని కడుఁ గాంక్షతో దేవ
ముని నారదుండు సన్మునివంద్య కృష్ణః
ద్వారకాపురి కొక వాసరమందుఁ
జేరంగ వచ్చె హెచ్చిన వేడ్కతోడ.

వచ్చి తా నందొక భర్మహర్మ్యమున
మచ్చెకంటులు ప్రియంపడుచునుఁ గొల్వఁ
గుందనపుంగద్దెఁ గూర్చుండియున్న
నందాత్మజునిఁ గరుణామయుఁ గృష్ణు
నినుఁ గాంచి యానంద సీరధి మునిఁగి
తనుఁదాన మఱచె న త్తాపసోత్తముఁడు
అంత నీ వెదు రేగి యతని పాదముల
కెంతయు భక్తితో నెఱఁగి నీ గద్దె
నాసీనుఁ గావించి యతివినయమున
హాసించిత ముఖాబ్జ మలర " నో మౌనిః
యేమి కార్యార్థమై యేతెంచినాఁడ
వేమి పంతువొ దాని నేఁ జేయువాఁడ"
ననుడు నప్పలుకుల కలరి యమ్మౌని
యనెఁ ద్రిభువన మోహనాకారః శౌరిః
భవదవతార సంభావ్యభావమ్ము
భువి దుష్టనిగ్రహమ్మును గూర్చిగాదెః
విశ్వరక్షకుఁడవు విశ్వాత్మకుఁడవు
శాశ్వతుఁడవు నీకు సాధింపరాని
పను లున్నవేః యార్తబంధుండ వీవ
యనిశమ్ము నీ పదధ్యానమ్ము నాదు

మనము వాయనియట్లు మన్నించి నన్ను
కనికరింపవె" యని కడుభక్తివేడి
నిను నట వీడ్కొని నీదు మాహాత్మ్య
మును దెలియఁగఁ గోరు పూనిక వేరొక్క
వనజాతలోచన భవనమ్ముఁ జేరి
నిను నటఁగని చెందె నిండుమోదమ్ము

ఆ యింట నీ చేసినట్టి సత్కృతుల
కా యతికుల ముఖ్యుఁ డానంద మొంది
యందుండి వేరు గృహమ్ముఁ దాఁ జేరి
యందు నందనునితో నానంద మొందు
నినుఁ గని య మ్మాని నివ్వెఱగంది
తనియ కింకను నీదు తత్త్వమ్ముఁ దెలియఁ
దలఁచి యాతఁడు భవత్సతుల గేహముల
కలరు మానసమున నరుదెంచిచూడ"

990

సర్వమయుండవు సర్వేశ్వరుండవు
సర్వమ్మునకు నీవె సాక్షిభూతుండవు
నీ విట్టిఁడని చెప్ప నేర్చు నెవండు?
నీ విధు లాహింప నేర్పరి యెవఁడు?
నీదు మాహాత్మ్యముల్ నిగమవంద్యములు
నీదు లీలలు గన నిత్యసూత్నములు
ప్రతిగృహంబున నీవు ప్రతిభార్యతోడ
ప్రతిలేని యానందపరవశుఁ డవయి
ప్రతి వధువున కెద్ది వాంఛిత మగునొ
కుతుకంబుతోడ న క్కొలఁదితో నీవు
ఒక యింట మజ్జన మొక యింట భుక్తి
ఒక యింట శయ్య వేరొక యింట నెత్త

మొక యింట పౌరాణికోక్తి విలాస

మొక యింట పంచయజ్ఞోచితకర్మ

మొక యింట నిత్యసంధ్యోపాసనాప్తి

ఒక యింట వేణుగానోత్సాహనిరతి

ఒక యింట సుతసంయుతోల్లాసగోష్ఠి

ఒక యింట ధేనుదానోత్కట దీక్ష

1000

ఒక యింట ప్రణయోక్తి యొక యింట హాస

మొక యింట పాట వేరొక యింట నాట

ఈ లాగున ననేక హృద్యము లైన

లీలలు తత్పుణ్య లీలావతులకు

మోదమ్ము గూర్ప సమ్ముదమున నీవు

నాదవినోదః కృష్ణాః మానవత్వ

మంది వారలతోడ ననుభవానంద

మొందెడు భవదీయయోగప్రభావ

మారసి య మౌని యాత్మలో నలరి

“శ్రీరమానాథ, హృషీకేశ, శౌరి,

నీ మాయ లెఱుగంగ నేర రెవ్వరును

నా మానసమున కానందమ్ము గల్గె

నీ మహిమలు గంటి, నినుఁ బొడగంటి

నా మనోభీష్ట మెంతయును ఫలించె

పని వినియెద నన్నుఁ బంపుమా దేవః”

అని నిన్ను వీడ్కొని యరిగె న మౌని.

గోవర్ధనోద్ధార, గోపాలబాల,

శ్రీవత్సలాంధన, శ్రీతజనపాలః

నారదమౌని యెన్నడు నిన్ను విడక

కోరి భజించెడు గురుమానసుండు

1010

కాన నా భక్తునికాంక్ష నీ వెఱిగి
దానిఁ దీర్చుగ నెంచి. తపసి యే యింటి
కేతెంచి చూచిన నీ వందుఁ దోచి
భ్యాతమై వెలయు గృహస్థధర్మములఁ
బచరించుచుండ దేవతపస్వి నీదు
ప్రచురమౌ యోగ ప్రభావమ్ముఁ గాంచె.

నమ్మి కొల్చినవారి న్యాయమౌ కోర్కె
లిమ్ముగఁ గూర్చుటయేగద నీదు
దీక్ష. జగద్రక్ష: దివిజేంద్రవినుత:
పక్షివాహన: జగద్భద్రసుచరిత:
నారదువలె భవన్మహిమ లెట్టివియొ
యారసి ధన్యత్వ మందంగ నాకుఁ
గలదె యోగ్యత జగత్కల్యాణమూర్తి:
కలుషమానసుడ దుష్కార్యాభిరతుడ
కాన నీవే నాకు గతియని నాదు
మానసమ్మున నమ్మి మనుచున్నవాడ
నన్ను రక్షింపుమా నాగేంద్రశయన:
నిన్ను నమ్మినవాడ నీరజనయన:

శ్రీకృష్ణుడు ధర్మజుచే రాజసూయంబు జరిపింప

ఇంద్రప్రస్థమునకుఁ జనుదెంచుట

శ్రీయాదవాన్వయ క్షీరాబ్ధిసోమ,
తోయజనేత్ర. బంధుర నీలగాత్ర.
నందనందన. కృష్ణ. నవనీతచోర.
బృందావిహార. గోపీజనమార:

ఆర్తులౌ సాధువు లంపినయట్టి
వార్తలు శ్రద్ధ సంభావించి వింట
మునిజన హిత వృద్ధ ముఖ్యభాషణలు
మనమున నమ్మి య మ్మాడ్కి వర్తింపఁ
దలకొంట. బంధుసంతతికి నుత్సాహ
మెలయింపఁ జనుట నీ కెంతయుఁ బ్రీతి
కరములౌ కార్యముల్ కారుణ్యధామ,
దురితవిరామ, నిస్తులపుణ్యనామ :

ఒకనాఁడు ద్వారక నౌడ్డోలగమున
సకలబంధువులును, సన్నిత్రకోటి,
మంతురుల్ పెద్దలు మాగధజనము
ప్రాంతీయభూపతుల్ భటులును కవులు
గాయకుల్ మొదలుగాఁగల వార లెల్ల
పాయని భక్తిఁ గొల్పఁగఁ గొల్పవీరి
శ్రీకృష్ణః నీవు ధరిత్రీజనమ్ము
ప్రాకటశుభములు వడయు మార్గమ్ము
లందఱతోడ మహానంద మొప్పఁ
బొందికఁ బ్రస్తావమును జేయుచుండ
నచ్చటి కొక వింత యవనీసురుండు
విచ్చేసి నీకు వివేకమ్ముతోడ
వందనము లొనర్చి భక్తి ని న్గాంచి
యందఱు విన నిట్లు లనియె మహాత్మ :

1030

“అవధరింపుమ, జగదవనై కదీక్షః
వివరించుచున్నాఁడ విన్నప మొండు
అనుపమ బలయుతుఁ డగు జరాసంధుఁ
డనయుఁడు తనుఁ గొల్వనట్టి భూపతుల

పెక్కురఁ జెఱునుంచి వేధించుచుంట
 నిక్కువ మ్మది కడు నేరమ్ము ఘోర
 మా చెఱుఁబడియున్న యవనిపు లెల్ల
 నీచిక్కు మమ్మెప్పు డెడఁబాయునొక్కొః
 యని దిగులొందుచు నందఱుఁ గూడి
 నను నీదు చెంత కన్నఁగ వచ్చినాఁడ
 వా రిట్లు నీతోడఁ బల్కంగ నాకు
 నేరిపి పంపిరి నిగమాంత సంవేద్యః
 వినుమ యా పల్కుల విశ్వేశః నీకు
 మనమునఁ దోచు న మ్మాడిక్కిఁ గావింపు ”

“ వారిజనాభః దుర్వారమదారి
 వీరసంహారః త్రివిక్రమః కృష్ణః
 ఆర్తులౌ మమ్ముల నరసి రక్షింపఁ
 గర్త వీవేగద కారుణ్యరూపః
 నీ పాదయుగ్మమే నిజముగ మాకుఁ
 బ్రాపు, దీనుల మమ్ముఁ బాలింపుమయ్య
 యీ వెఱుంగని యది యెది దెద్ది గలదు?
 మా విపద్దశఁబాపి మముఁ బ్రోవుమయ్య ”

అని బ్రాహ్మణుఁడు దెల్పు, యజ్ఞాక్షః నీవు
 వినుచుంటి, వింతలో వినువీధినుండి
 నిను దరిసింపంగ నెమ్మదిఁ దలఁచి
 చనుదెంచె నారద సంయమింద్రుండు
 అ య్యతివరుఁ గాంచి యార్యులు నీవు
 చయ్యన లేచి హస్తము లెత్తి మ్రొక్కి
 కనకాసనస్థితుఁ గావించి మిగుల
 వినయ మొప్పార న వ్వేల్పుతాపసికి

సకలోపచారముల్ జరిపితి రవల
నకలంకమతి నిట్లు లంటివి నీవు —

“మునివర్య! నీ రాక ముదమునుగూర్చె
వినదగునవి యున్న వినిపింప వచ్చుఁ
జాండవు లిప్పు డేపగిది నెచ్చోట
నుండిరో వారల యునికిని దెల్పు
మను నీదు పల్కుల నాలించి మౌని
వనజాక్ష! నీతోడఁ బల్కె నీ లీల

1050

దేవ, జగత్పతి, దివిజార్తిహరణః
నీవెగా యీసృష్టి నిర్మాణమునకుఁ
గర్తవు, సర్వజగద్వర్తనమ్ము
వర్తింపఁజేయు విశ్వమయుండ వీవె
అనలము దారువునంద లోలోన
నణఁగి వెల్గుచునుండునట్టులు సర్వ
మం దుందు వీవు నీ యసమాన మహిమఁ
గందోయి పండువుగాఁ జూడఁగంటి
నట్టి మహాత్ముడవగు నీకు దెలియ
నట్టివి గలుగునే, యైన వినిపింతు
వినుమయ్య! పాండుభూపతి పెద్ద కొమరుఁ
డనఘుఁడు రాజసూయమహాధ్వరమ్ము
గావించు యత్నమ్ము గల్గియున్నాఁడు
నీ విలసత్కృపా నియతియే యున్న
నతని కోరిక దీటుఁ నాతఁడు నీకు
హితుఁడు, బంధుఁడె గాక, హెచ్చినభక్తి
నిను నమ్మియున్నట్టి నిష్కలుషాత్ముఁ
డనుపమ ధర్మ సత్య విశిష్ట శీలుఁ

1060

డా యిష్టి నీదు సాహాయ్యసంపత్తి
 శ్రేయమ్ముగా సాగు క్షితిపసంఘమ్ము
 మునిగణమును నీ యమోఘమాహాత్మ్య
 మును గని యానందమును బొందఁ గల్గు
 నను నారదుని పల్కు లాలించి పొంగి
 ఘను నుద్ధవుని నీవు గని యిట్లు లంటి

“విన్నావుగద, మౌని విమలబోధనము
 పెన్నిధి మనకది పేర్మిగూర్చునది
 యిప్పుడు కర్తవ్య మెద్దియోనాకుఁ
 జెప్పుమా యుద్ధవ, శిష్టస్వభావ,
 నీవు చెప్పినయట్ల నే నొనరింతు
 భావిని గుర్తించి పల్కుమా మిత్ర”
 యనుచు నీ వెఱుఁగని యిట్లు లుద్ధవుని
 వినుపింపు మీ కార్యవిధమంచుఁ గోర
 నాతఁడు మిక్కిలి యానంద మొంది
 నీ తోడ నిట్లనె నిశ్చయబుద్ధి

“దేవ పెద్దలు సమ్మతించెడు నట్లు
 లే విన్నవింతు నా యెఱిఁగినకొలఁది
 భవదీయబంధుండు భక్తుండునైన
 యవనీశధర్మజు యాగపాలనముఁ
 జేయఁబూనుట కడు శిష్టమార్గమ్ము
 శ్రేయమ్ము జగతి వర్ధిల్లుకార్యమ్ము
 ఆ రాజసూయ మహాధ్వరకార్య
 కారణమ్ముగఁ జేయఁగల దిగ్విజయము
 వేళ జర్రాసంధు విదళించి భూమి
 పాలుర చెఱబాధ వాపంగ వచ్చు

నదియునుగాక. నాగాయుతసత్త్వ
 మదమలినునిఁ గ్రూరు మాగధుఁ జంప
 మన వాయుసుతుఁడు సమర్థుఁడౌ నితర
 మనుజు లెవ్వరును సమర్థులుగారు
 ఆ మాగధుండు బ్రాహ్మణు లెద్దివేఁడ
 నే మాత్రమును జంక కిచ్చుచునుండుఁ
 గాన, విప్రకారకపట వేషములు
 పూని యవ్వీరుని పురిఁజేరి యతని
 సమర మర్థించి, నీ సన్నిధి గాడ్చు
 కొమరునిచే వానిఁ గూల్పించుసేత
 సకల ప్రయోజన సాధకం” బనుచు
 నకలంకమతి నాతఁ డన నారదుండు
 యాదవులును సభ్యు లందఱు జాలించి
 మోద మందుచుఁ జాలఁ బొగడి రుద్దవుని

1080

అంత నీవును ముద మంది పొండవుల
 చెంతకుఁ బయనమ్ము సేయంగ నెంచి
 నీదు తలంపు మౌనికి, బ్రాహ్మణునకు
 నాదరమ్మునఁ జెప్పి, యనిపితి వారి
 పదపడి భార్యలు బందుగుల్ సుతులు
 ముదముఁగూర్చెడి మిత్రపుంగవుల్ నిన్ను
 వెనుకొన శ్రీకృష్ణః వెడలితి వీవు
 కనకరథంబెక్కి కడుసంతసమునఁ
 బొండవులంజూడ, వారివ్రతాలు
 పండ నింద్రప్రస్థపట్టణమునకు
 ఆ రీతి చనిచని యా నగరమ్ము
 చేరువఁ జేరితి శ్రీకృష్ణః నీదు

నాగమనము పొండవాగ్రజుం డెఱిగి
 వేగమ యనుజులు విప్రవర్గమ్ము
 బందుగుల్ మిత్రులు పరివారవార
 మందఱు తనవెంట నరుదేర వెడలి
 నీ సంగడిం జేరి నినుఁ గొగిలించి
 వాసి గౌరవయుత స్వాగత మ్మనియె
 అంతట నీవు బ్రాహ్మణవర్గమునకు
 సంతసమ్మున మ్రొక్కి, సకల బంధువుల
 నాదరమ్మునఁ గని యనిలజ్ఞార్జునులు
 మోదింప నాశ్లేషమునఁదేల్చి మాద్రి
 తనయు లొనర్చు వందనముల కలరి
 మునుకొన్న సంతోషమునఁ దత్పురమ్ముఁ
 జేరి పొండవుల సున్నేహబాంధవ్య
 గౌరవమ్ముల హాయి గైకొనుచుంటి

1090

పరమాత్మః భవదీయ ప్రవిమలాశయము
 లెఱిగి వర్ణింపంగ నేరికి తరము?
 మాగధుచెఱఁబడ్డ మనుజేంద్రు లెల్లఁ
 జేగ చెడి మిగులఁ జేడ్పాటునొంది
 యా చెఱవాయు నన్యమ్ము మార్గమ్ము
 తోచక నీపద తోయజద్వయమె
 తమకు దిక్కని వారు ధాత్రీసురేంద్రు
 విమలు నొక్కని నీ సవేశమ్మునకును
 దమ్ముఁ గాపాడఁ బ్రార్థనచేసి రాఁగ
 నమ్మి పుత్తైంచి, రా నరవరవ్రజము
 చెఱఁబాపఁ దలంచి యా శిష్ట విప్రునకు
 గరుణ నీ మదిఁదెల్పి గారవించితివి

నారదముని బోధనము విని పాండు
 ధారుణీశు సుతుండు ధర్మజుసేయు
 యాగమ్ముఁ గాపాడ నాత్మలో నెంచి
 యా గురు కార్య ప్రయత్నమ్ముసేయ
 తగినమార్గమ్ము నుద్ధవునిచే నెఱిగి
 నగధరః నీవె పాండవులున్న పురికిఁ
 జని వారలకు సంతసమ్మును మిగులఁ
 బొనరించితివి జగత్పాజ్యః శ్రీకృష్ణః

1100

అంతటి నిర్మలినాత్ముండ వీవు
 చింతింప భవదీయ చిత్తమ్ము మెప్పు
 వడసెడు రీతిని వర్తింప లేను
 చెడుగు జరాసంధు చెఱలోనఁ జిక్కి
 నిరతమ్ము నెమ్మది నిన్ను సేవించు
 నరనాథముఖ్యు అంతటివాఁడఁ గాను
 పరికింప రాజులు పంపిన విప్ర
 వరుని కిడగునట్టి వాఁడను గాను,
 సురమునిపాదరజోలేశమునకు
 సరిరానివాఁడ దుష్టస్వభావుఁడను.
 గుణి నుద్ధవుని పలుకుటకేని బుద్ధి
 యణుమాత్రమును లేని యధమాధముఁడను
 మరి నన్ను హినుని మన్నించి ప్రోవ
 కరుణాసముద్రః యె క్కరణిఁ దలంతొః
 నిన్ను నమ్మినవాఁడ నీరజనయనః
 నన్నుఁ గాపాడుమా నాగారిగమనః
 కమలాక్ష. శ్రీకృష్ణ. కౌస్తుభాభరణ.
 అమరేంద్ర వినుత దివ్యామలచరణః

1110

శ్రీకృష్ణుఁడు భీమునిచే జరాసంధుని
మ్రందింపఁ జేయుట

శ్రీకమలాలయార్చిత దివ్యపాద,
వై కుంఠవాస, సదృశ్త సమ్మోద,
ఉత్తమ బంధుజనోద్దేశములను
రిత్రవోనట్లు దీర్చింప నెంచెదవు
ఆ యత్నముననె దుష్టారిభంజనముఁ
జేయింతు శరణన్న శిష్టజనమ్ము
నాదరింతువు సకలార్థమ్ము లొసఁగి
నీ దయాభావమ్ము నిరుపమానమ్ము
దేవదేవ, ముకుంద, దీనదయాళు,
పావనగుణధామ, భార్గవీకామః :

ఒకనాఁడు ధర్మజుఁ డురుతేజ మొప్పు
సకల బంధుజనమ్ము సచివోత్తములును
హితవర్గమును పురోహితులు సేవకులు
క్షితిపతులును నిజశ్రేయోభిలాషు
లెల్లరుఁ గొల్వఁగ నెలమిఁ గొల్పండి
యుల్లమ్ము పొంగ నచ్యుత, కృష్ణః నిన్నుఁ 1120
గని యిటులనె సభఁగలవారు వినఁగ
వినయవిధేయతల్ వెల్లడి గాఁగ.

భువనరక్షణ, మహద్భుత సచ్చరిత్ర,
దివిజవందిత, దివ్యతేజ, శ్రీకృష్ణః
రాజసూయ మహాధ్వర మ్మునరించి
నా జన్మ పుణ్యవంతమ్ముగఁ జేయఁ
దలఁచితిః నది భవత్కారుణ్యమహిమ
ఫలవంతమగుఁగదా బంధుసంరక్షః :

చిత్తాన నిను నమ్మిచేయు యత్నములు
రిత్తవో వెన్నఁడు శ్రితపారిజాతః
నినుఁబోలు నాప్తుఁ డెందే నాకు లేఁడు
ననుఁ గృతార్థునిఁజేయ నర్హిఁ జూడు ”

ఆ మాటలను విని యఖిలలోకేశః
ప్రేమ దై వార నా పృథివీశుతోడఁ
బలికీతి విట్టు “ లో పాండుతనూజః
తలఁచి తీ వుత్తమధర్మ సత్క్రియను
దాననౌ శుభసంపదలు నీకు మరియు
మానితకీర్తియు, మహితగౌరవము
అరివినాశము గల్గు నాలసింపకుము
త్వరపడు మింక తత్కృతుకార్యమునకు
నీ సోదరులు శత్రు నివహమ్ము గెల్చి
భాసిల్లు కీరితిఁ బడసి రాఁగలరు.
సకల దిగ్విజయమ్ము సాధించుకొఱకు
ప్రకటశూరుల వారిఁ బంపంగ వచ్చు ”
నని యాదరమున నా యధ్వరయత్న
మును జేయ ధర్మజుఁ బ్రోత్సహించితివి.

అంతట నుద్ధవు నమృతహితోక్తి
స్వాంతమ్మునందునఁ జక్క చర్చించి
మత్తు జరాసంధు మ్రందింపఁ జేయ
నిత్తఱి మేలని యొంచి, నీ తోడ
భీమపార్థులఁగొని, వేగమ వెడలి
యే మాత్ర మితరుల కేర్పడనట్లు
వారును నీవును బ్రాహ్మణవేష
ధారులై మాగధధరణీశు పురముఁ

జేరితి రావల స్థిరభక్తి విప్ర
 వారసత్కారతత్పరు జరాసంధుఁ
 గంటిరి: పిదప నా ఘనశౌర్యధనున
 కంటివి నీవు కృష్ణా: యి వ్యధమున
 "నరనాథ: యతిథి మనము గురైఁగి
 కొఱలేక యిచ్చెడు గురుదాత మగధ
 విభుఁ డనియెడు వార్త విని నిన్నుఁ జూచు
 నభిలాష నీ చెంత కరుగుదెంచితిమి
 మా కోర్కె లాలించి మముఁ దృప్తిపఱచి
 ప్రాకటయశమున వర్ధిల్లుమయ్య
 అడిగినదాని లేదనక యర్థులకు
 నిడువారి కీరితి యిల శాశ్వతమ్ము
 బలి, శిబి. రంతిదేవ ముఖప్రదాత
 లిలఁ గలరే: కాని యిల నున్నవారె
 వారలకీర్తి శాశ్వత మయ్యె ధరణి
 నీ రానిదొండు లేదెందు దాతలకు "

1140

అనెడు నీ పల్కుల నాలించి మగధ
 జననాయకుఁడు జరాసంధుఁడు మిగుల
 నచ్చెరువొంది మీ యాకారములను
 మెచ్చును గూర్చెడి మెయి సంపదలను
 గుణకిణాంకములను గురుతించి చూచి
 తన మనంబునఁ గొంతతడ విట్లు తలఁచె
 అరయంగ వీరు బ్రాహ్మణవేషములను
 ధరియించి వచ్చిన ధారుణీపతులు
 గా, నా మనంబునఁ గలిగె సందియము
 కానిచో నీ తెంపుగలదె విప్రులకు ?

1150

వీరు కోరిన వస్తువితతియే గాదు
 కూరిమి నసువులేఁ గొంకక యిత్తు
 మును హరి వామనమూర్తియై వీడఁ
 దనపదవి తొలంగు దశ వచ్చుననుట
 తా నెఱింగియు మాట దప్పరా దనుచు
 దానశీలుఁడు బలి దైత్యవల్లభుఁడు
 భువనత్రయమ్ము నిమ్ముగ ధారవోసి
 ప్రవిమలయశము సంపాదించుకొనఁడె?
 మరియును నొక్కబ్రాహ్మణవరుకొఱకుఁ
 బరికింపఁగా క్షత్రబంధుండు మున్ను
 తనదు ప్రాణములను త్యాగమ్ముచేసి
 యనుపమయశము సమార్జించుకొనఁడె
 కాన, ననిత్యమౌ కాయమ్ముఁగూర్చి
 మానసమ్మునఁ జింతమాని యశమ్ముఁ
 బడయుట యుత్తమపద్ధతి యగుట
 విడచెద నొడలిపై వేటిడి బ్రాంతి”

ఈ రీతిని దలంచి యెసకమ్ముతోడ
 ధీరుఁ డా మగధప్రధీప్తి మిమ్ముఁ
 గని యిట్టులనియె” నో ఘనమతులారః
 మనమున నాకు నిమ్మిడియయ్యె ముదము
 కోరుఁడు మీ కోర్కె కొఱవడ నటులు
 దీరుచువాఁడ నంతియె గాదు నాదు
 శిరము తఱిగియైనఁ జెచ్చెర నిత్తు
 వరగుణులారః పావనమూర్తులారః”
 అనఁగ నాతనితోడ నచ్యుతా, నీవు
 విను మని మీ కోర్కి వినిపించి తిటులు

“ఓ జరాసంధః నీ వుత్తమదాత
 వాజిభిక్ష యొసంగుమయ్య మా కిపుడు
 ఇతఁ డద్భుతుఁడుః భీముఁ డీతఁడు నన్ను
 మతిఁ దలంపుము కృష్ణు మదరిపుహరణు
 మాలోన నొకవీరు మార్కొని నిలిచి
 యాలమ్మునేయుమాః యదియ మా కాంక్ష”

అన మాగధుఁడు నవ్వి యహహః నా తోడ
 నని చేయఁజాలక యతిభీతి మధుర
 నిలువక పరువిడి నీరధినడుమఁ
 దలఁదాచుకొన్నట్టి ధైర్యవిహీను
 నినుఁ గృష్ణు నెఱుఁగుదు, నీ వాఁడితనము
 మునుగంటి నను నీవు మున్నెఱుంగుదువు
 నీవు నాతోఁ బోర నిలువంగలేవు

కావునఁ దలఁగుట కడుమేలు నీకు
 ఈ యర్జునుఁడు శూరుఁడేగాని పిన్న
 ప్రాయమ్మువాఁడుః నా బలశౌర్యములకు
 జోడగు నీ మరుత్సానుండు వీని
 తోడఁ బోరుదు నంచు దోర్మ్యగమెత్తి
 వాతాత్మజుని బిల్చి వరగద నొకటి
 నాతని కొనఁగి స్వహస్తమ్ము నందు
 తా నొక గద దాల్చి తాకె నా పవన
 సూను నతండు నుత్సుకత మాగధునిఁ
 దగిలెః నీ రీతిగాఁ దలపడి వారు
 తెగి పోరఁ జొచ్చిరి దివిజులు మెచ్చ

ఆ సమరమ్మున ననిలాత్మజునకు
 గాసియు నలపును గలుగనియట్లు

బలమును జవమును బలిసెడునట్లు
 జలజాక్ష : నీదు తేజమ్ముఁ దత్తనువు
 నను నిల్పి మరి శత్రు నాశమార్గమ్ము
 ననిలజుఁ డెఱిగెడునట్లుగా నొక్క
 రెమ్మను గొని దాని రెండుగాఁ జీఱి
 క్రమ్మర వేర్వేరుగా భువివైచి
 తదియ శత్రునిఁ జంప ననుకూలమంచు
 మదిఁ దద్రహస్యమ్ము మారుతాత్మజుఁడు
 కనుఁగొని కలన మాగధుఁ బడఁద్రోసి
 ఘనశక్తి నాతని కాయమ్ము రెండు
 వ్రయ్యలుగాఁ జీల్చి వసుధపై వైచె
 న య్యవనీవిభుఁ డసువులు వాసె

1180

అంతట నీవు దయాశుఁడ వగుట
 స్వాంతమందున ధర్మపథము యోచించి
 సచ్చరితుని జరాసంధుని తనయు
 మచ్చిక సహదేవు మన్నించి నీదు
 సరసకుఁ జేర్చి వాత్సల్యమ్ము పేర్చి
 ధరణీపతులు మెచ్చఁ దద్దేశమునకు
 నొడయనిగాఁ బట్ట మొనరంగఁ గట్టి
 గడియించితివి కీర్తి కమలదళాక్ష :
 మరియు నంతకుమున్ను మగధరాజేంద్రు
 చెఱఁబడియున్నట్టి క్షితిపుల నెల్ల
 విడిపించితివి నాడు విప్రునితోడ
 నుడివినయటులు సన్మునిలోకవంద్య :

చెఱనుండి విడివడి స్వేచ్ఛను బొంది
 నరపతుల్ నీ పాద నలినముల్ సోక

తమశిరమ్ములు వంచి దండముల్ వెట్టి
 విమలమనస్కులై వినుతించి రిట్లు
 “దేవః దయానిధిః దేవకీతనయః
 నీవె మా కిక దిక్కు నీరజనేత్రః
 మాగఢుఁడును దోరె, మా కారదీతె
 నీ గురుకృప జగన్నేత్రః ముకుందః
 మా కిట్టికష్టముల్ మరి యెప్పుడేని
 రాకుండునట్లు వరమ్ముల నీవె.
 పరమదయాకర, భక్తమందార,
 సరసిజనయన, కృష్ణాః వాసుదేవః”
 అని వేడ వారల కభయం బొసంగి
 పనిపితి, వా రాజవర్యు లెల్లరును
 నిన్నుఁ గీర్తించుచు నిజదేశములకుఁ
 గ్రన్ననఁ జనిరి జగన్నుతచరితః

అంతట సహదేవుఁ డర్పించుపూజ
 లెంతయుఁ బ్రీతి గ్రహించి, దీవించి
 భీమపార్థులు నీదు వెంటరా, వచ్చి
 భూమీశుఁ గొంతేయముఖ్యు ధర్మజుని
 గని, జరాసంధునిఁ గడతేర్చుటయును
 మనుజేశులకుఁ జెఱమాన్పించుటయును
 మొదలగువార్త లిమ్ముగ నీవు చెప్ప
 ముదమంది రెల్లరు ముచుకుందవరద,

భువనరక్షణ, జగత్పూజిత చరణ,
 రవికోటితేజ, శ్రీరమణీమనోజః
 ఏవేశ కెయ్యది, యెవరిచే నెటులు
 గావించు టురవౌ య క్కరణిని నీవు

భావింప నొక సాక్షివలె నూరకుండి
 గావించుచుందువు గజరాజవరదః
 నీవు కన్దైఱచిన నిముసమ్ములోన
 జీవింపఁగలఁడె యీ క్షితి మాగధుండు
 కాని వాని వధమ్ము కరువలిపట్టి
 చే నొనరింపంగఁ జేయు టబ్బురము
 పొండవేయుల బాహుబలసంపదయును
 నిండుశౌర్యమ్మును నిఖిలరాజన్య
 వార మ్మొఱుంగుట వరమని తలఁచి
 యీ రీతి నడపించి తని నేఁ దలంతు.
 యమతనూజుండు సేయఁగఁ బూనుకొన్న
 విమలాధ్వరము నెరవేర్పఁ బూనితివి
 నీ బంధుహితమతి నిక్కమ్ము వరము
 నీ బుధవాత్సల్యనియతి శ్రేయమ్ము.
 చెఱఁబాపి నృపులకు స్వేచ్ఛఁ గూర్చితివి
 హరి నీదు తలఁపు దివ్య మ్మోఘమ్ము
 శత్రుపుత్రుఁడెయైన సహదేవు విభుగ
 మైత్రి వెల్వఱచి సమాదరించితివి.
 భవదీయశ్రితజన వాత్సల్యగుణము
 స్తవనీయ మమలమ్ము జలజదళాక్షః

1210

హరి. కృష్ణ. నీదు మాహాత్మ్యముల్ పెక్కు
 లరయ వాని నెఱింగి యతిభక్తి నిన్ను
 మదినిల్పి నమ్మి సంభావించికొలువ
 యదువీరః ధర్మజునంతటివాఁడ
 నే గాను. నీ దయ యెటు లబ్బునాకు?
 నాగారివాహ. బృందావనవాసః

కాని నీ పాదముల్ గట్టిగాఁ బట్టి
 శ్రీనాథ. నన్ను రక్షింపవే యంచు
 వేఁడెద ననుఁ బ్రోవవే సురపక్షః
 చూడవే ననుఁ గృప సుజనసంరక్షః

ధర్మరాజరాజసూయయాగము

శ్రీపుండరీకాక్ష. శ్రీతజనరక్ష.
 పాపసంఘ విపక్ష. పాండవపక్ష.
 గరుడవాహన. పీతకౌశేయధారి.
 వరద. చక్రాయుధ. పరమాత్మ. శౌరిః
 భువనప్రసిద్ధమై బుధవర్గ మెల్ల
 ప్రవిమలమని నమ్మి భజియించు నొక్క
 సత్యమ్ము జగతికిఁ జక్కగాఁ దోచి
 యత్యుత్తమ స్థాన మంది యుండంగఁ
 దామసగుణులు గొందఱు మద మెక్కి
 యే మాత్రమేని తదిత్థసత్యమ్ముఁ
 గనుఁగొనఁ జాలక, కడ కూరకొనక
 యనయులై దూషించు చాత్మనాశమ్ముఁ
 బొందుదు రట్టి పాపులెయైనఁ గాని
 ముందెన్నఁడేని నిన్ పూజించియున్న
 నా పుణ్యమున వారి కతిదివ్యమైన
 నీ పాదసన్నిధి నెలపు చేసెదవు
 ఇట్టి నీ మహిమల నెఱిగి ప్రార్థింప
 నెట్టి మహాత్ములకే నసాధ్యమ్ము
 ఆదిదేవాః భవదనుమతిఁ బడసి
 మోదమ్ముతో పొండుపుత్రాగ్రజుండు

రాజసూయ మహాధ్వరము సేయఁ బూని
భూజానులను బంధుముఖ్యులఁ బ్రజల
హితవర్గమును బురోహితులను మునుల
నతిమైత్రి వెలయ నాహ్వానించెః మున్నె
సవనోపయోగ ప్రశస్తవస్తువుల
వివిధములను బెక్కు వెలితి లేకుండ
సవరించెః నొక శుభసమయమునందు
నవనీసురోత్తము లాశీర్వదింప
దీక్ష వహించెః ఋత్విజులు తత్త్రియల
దక్షులై జరప నధ్వర మొప్పు మిగిలె

1230

ఆ యధ్వరముఁ గాంచి యష్టదిక్పతులుఁ
దోయజసూతి, సిద్ధులు చారణాది
సురగణములుఁ గడుఁ జోద్యమ్ము నొంది
యరరెః మున్నింతటి యద్భుతమైన
సవన మెవ్వారైన సాగించి రొక్కొః
ప్రవిమలమతి ధర్మరాజువో ఘనుఁడు
అదిగాక, హరియుంట నధ్వరమునకుఁ
గుదిరె పవిత్రత గురువై భవమ్ము ”
అనిరి ప్రేక్షకజన మానంద మొందె
జననాథు ధర్మజు జన్మ తరించె

క్రతుపూర్తి యగుడు ధర్మజుఁడు పెద్దలకు
నతిభక్తితోడ మర్యాదలు పూజ
లెలమిఁ జేయఁగ మది నెంచి సభ్యులను
“తొలిపూజ కర్తు లిందుల నెవ్వరొక్కొః ”
అని యడుగగ సభ్యులందఱు తమకు
మనసునఁ దోచిన మాదిరిఁ బలుక

1240

నా పల్కులెల్లఁ గాదని సహదేవుఁ
డాపి, యదూత్తముడవగు శ్రీకృష్ణు
భగవంతు నిను సభ్యవరులకుఁ జూపి
ఖగరాజగమన, యి క్కరణి వచించె

“వినుఁడు పెద్దలు మీరు, విశ్వేశు నితని
వనజనాభునిఁ దృప్తిపఱచితి మేని
భువనంబు లెల్లను బొందెడిఁ దృప్తి
నవతుగానని యట్టి సత్కార్య మిద్ది”
అని యంత ధర్మజు నతఁడు వీక్షించి
విను మని మఱియు ని విధమునఁ బలికె

“సర్వ ప్రపంచమీ సర్వేశ్వరుండు
సర్వ మీతని కటాక్షమ్ము వశమ్ము
ఇతని దయాదృష్టి నీ జగ మెల్ల
నతులితసంవర్ధమై యలరారు
నితఁడు కన్మోగించిన నీవిశ్వమెల్ల
నతి తిమిరావృత మయి నాశ మొందు
నితఁడుగా కొరుఁ డెవ్వఁ డేనియుఁ గాని
క్షితి నాథః తొలిపూజ చేకొనఁ దగఁడు
కాన, నీ కృష్ణు శ్రీకరు పూజసేయు
మాను మన్యపథంబు మానవనాథ”
అనిన నా సహదేవు నాలాపములను
విని మునుల్ పెద్దలు వేడుక పడుచు
నిది శుభంకరమార్గ, మిది సత్య మనిరి
ముద మయ్యె సభ్యసమూహమ్మునకును
అంత యుధిష్ఠిరుఁ డాత్మ నుప్పొంగి
దంతివరద, భవత్పదపంకజములఁ

బ్రహ్మశన మొనర్చి భక్తి తత్తిర్థ
 మక్షుల నద్దికొం చనుజులుఁ గుంతి
 ద్రౌపదియును దాను తలల ధరించి,
 శ్రీపతీ, మోదమ్ము చెందిరి మిగుల
 మరియు ధర్మజుఁడు గ్రమ్మర రత్నములను
 వరభూషలను స్వర్ణ వస్త్రాదికములఁ
 గొనితెచ్చి భక్తి నీకు సమర్పణమ్ము
 వినయవిధేయతల్ వెలయఁ గావించె

శిశుపాలవధ

ఆ విధమ్మున నీకు నచ్యుతాః నరులు
 దేవతల్ పొగడెడి తెఱఁగున నాఁడు
 జరిగిన లోకప్రళస్త గౌరవము
 నరసి సహింపక యలుక లోఁబెంచి
 తన గద్దె డిగ్గి హస్తము లెత్తి భీతి
 యణుమాత్రమును లేక యందఱు వినఁగ
 పశుబుద్ధితోడ సభ్యతఁ దూలపుచ్చి
 శిశుపాలుఁ డిట్లు వచించె దుర్వృత్తి.

1260

“అరరె ! కాలముమార్పు నరయంగ వశమె ?
 గురుజనమ్ములు బాలకుల భాషణములు
 గురుతించి వేదవాక్కులుగ భావించి
 పొరపడి చెడు పథమ్మునను వర్తింతె ?
 మునివరుల్ బ్రాహ్మణుల్ భూపతుల్ వృద్ధు
 లనఘవర్తనులు బ్రహ్మముఁ గన్నవారు
 పరమయోగీంద్రులు వ్రతశీలు రఖిల
 వరధర్మవేదులు పలువు రిందుండ

వీరిఁ గైకొనక వివేకమ్ములేక
 నేరమం చనక వీనిని గోపబాలుఁ
 బూజింప సమ్మతమును బొంది రెట్టు
 లీ జగమ్మున ధర్మ మెచట డాగెనొకొ!
 యజ్ఞశేషము నక్క కర్హమే పొంద?
 విజ్ఞుల కింత వివేకమ్ము లేదె!
 కులగోత్రములు లేవు గురువులు లేరు
 తలిదండ్రులన సున్న. దైవమ్ము నాస్తి
 వావి వరుసల నెంచు పద్ధతి లేదు
 భావమ్ము మర్యాదపయి నిల్వఁ బోదు.
 అమరిన నిజవేష మది గనరాదు
 సమయమ్ము నెఱిగి వేషమ్ములు మార్చు
 జనియించినది మొదల్ జారచోరాది
 యనయవ ర్తనలకు నలవాటువడిన
 యట్టివాఁ డీతఁ డీ యగ్రపూజార్హుఁ
 డెట్టులా" నంచు మరెన్నో విధాల
 నిను దూలనాడిన నీవు మహాత్మ!
 మనమున శాంతమ్ము మానక యుంటి
 నక్కకూతలను డెందమున సింగమ్ము
 లెక్కించ దెప్పు డెల్లదముగ నెంచు,
 జ్ఞానహీనుని చైద్యు జల్పము లెల్ల
 నా నిండు సభనున్న యార్జునులు మునులు
 జనపతుల్ విన నోడి. జానుగుల్ మూసి,
 కొని. "వాసుదేవ, ముకుంద, గోవింద!
 వీని నే గతికిఁ జేర్పింతువో" యంచు
 వానిని శిశుపాలుఁ బదరుచునుండి.

రంతఁ గొందఱురాజు లా శిశుపాలు
నంత మొందింతమా యని యాయుధములఁ
గొని నిల్వ వాఁడును క్రూరాయుధములఁ
దన హస్తములఁబట్టి దర్పించి నిలిచి
నిను నీదు బంధుల నీ పక్షచరుల
ననయుఁడై కడుఁ దూలనాడుచునుండ
నరిలోకనాశః నీ వాగ్రహ మొంది
కఱకుచూపుల వానిఁ గాంచుచు నిశిత
ధారాకరాశమై తనరు చక్రమునఁ
గ్రూరు నాతనిఁ బొరిగొంటి తత్క్షణమ.
అంతట నతనిదేహమునందునుండి
వింతగా నొకవెల్గు వెలువడి వచ్చి
నీ యందు వడిఁ జొచ్చె నిఖిలార్తిహరణ.
సాయుజ్యసంధాతః సర్వాధినేతః

1280

చేదీశుఁ డంతమ్ము చెందె ధర్మజుఁడు
మేదినిసురులకు మిత్రమండలికి
సకలబంధువులకు సభ్యసంతతికి
నకలంకమతిని మర్యాద లొనర్చి
యవబృధస్నాన మహాభాగ్య మంది
యవనీశముఖ్యుఁడై యలరారుచుండె.
అక్రూరవరద. శ్రీహరి. రమారమణ.
శక్రాదిసురబృందసన్నతచరణః
ధర్మసుతుని మహాధ్వర విజయమ్ము
భర్మవసన. నీ కృపావిశేషమ్ము
కాని. సదస్యులకరణి సామాన్య
మానవునట్లు నెమ్మది నుంటి వచట

1290

సర్వకార్యములకు సాక్షి వీ వంచు
 నార్యులు వల్కుదు రది సత్య మయ్యె
 చేది భూపాలుఁడు చెలరేగి నిన్ను
 సాదులు మౌనులు సకల భూపతులు
 వినుచుండఁ గ్రొవ్వి వివేకమ్ము మాలి
 యనయుఁడై దూషించె, నా రజ్జు లెల్ల
 మనమునఁ గొనక నెమ్మది నూరకుంటి
 వనజాక్ష, నీదు తత్త్వమ్ము స్తుత్యమ్ము
 మునులును నృపతులు మూర్ఖు చేదీశు
 ననయవర్తన కసహ్యమ్ము నాగ్రహము
 నొంది “శ్రీకృష్ణః మహోజ్జ్వలతేజః
 యిందీవరశ్యామః యితని దండింపు”
 మని కోర వానిని హతము చేసితివి
 మునివంద్యః నీ మనమ్మునఁ గూడ వానిఁ
 బొలియింపనుంటి వా పూన్ని యెవ్వరికిఁ
 దెలుప విదియె నీదు దివ్యభావమ్ము
 ఖలుడె చేదీశుఁడు కాని, యా నృపుఁడు
 తొలిపుట్టువున భవత్పూజ సద్భక్తి
 సలిపెఁ గావున వాని సకల దోషములు
 దులిపి, నీ యందుఁ బొందుగఁ జేర్చుకొంటి

1300

ఓ దయాజలధి. యదూత్తమ, కృష్ణః
 నీ దయఁ బొందంగ నే నెప్పుడేని
 యే పుట్టువుననైన నేర్పడ నిన్ను
 “కాపాడుమా నన్ను కరిరాజవరదః”
 అని వేడితినొ, లేదొ, యజ్ఞాని నగుట
 కనుగొంటి నిప్పుడు కడతేరు తెరువు

నీ నామభజనంబు నిశ్చలభక్తి
మానక నొనరింతు మాధవా, నన్ను
రక్షింపు మయ్య, యోప్రణతార్తి హరణ,
పక్షింద్రగమన, కృపాగుణాభరణ :

సాల్వుఁడు తప మొనరించి శివుని మెప్పించి

వరములు వడయుట

శ్రీ రమాహృత్సరసీజ పతంగ,
కారుణ్యభావసంకలితాంతరంగ,
దుర్జనశత్రు సందోహవిపక్ష,
నిర్జరపక్ష, మౌనిజనసంరక్ష :
నీ మహామహిమలు నీ యసామాన్య
సామర్థ్యచర్యలు సర్వమ్ము వినియుఁ
గనియును మదవృత్తిఁ గడుఁ జెలరేఁగి
నిను జయింపఁగ నెంత్రు నీ కన్న వేరు
దై వముల్ గలరని తలఁచి తద్ధితము
భావమ్మునను నమ్మి, ప్రాణాంతకమ్ముఁ
దెచ్చికొందురు దేవదేవ, సర్వేశ,
మచ్ఛరమ్మున మూఢమానవుల్ శ్రీశ :

1310

యదునంశతిలక, మహాత్మ, యుపేంద్ర,
సదమలచరిత, కృష్ణాః నీవు మున్ను
శ్రీ రుక్మిణిని పెండ్లిచేసికొనంగఁ
గోరి తెచ్చెడువేళ, క్రోధమ్ముఁ బెంచి
ని న్నెదిరిచి యోడి నిలువక వెఱచి
చన్నవారలలోన సాల్వస్వపుండు

చేది భూపాలుఁడౌ శిశుపాలుసఖుఁడు
 యాదవవంశ మీ యవని లేకుండ
 నొనరింతు" ననుచు మహోద్వృత్తిఁ బ్రతిన
 నొనరిచి, ప్రతిదిన మొకపిడికెండు
 భూరజ మాహారముగఁ బుచ్చికొనుచు
 ఘోరతపమ్ము భర్గుని శివు గూర్చి
 యొక యేఁడు చేయ నా యుగ్రతపమ్ము
 నకు నీశ్వరుండు మనమ్మున మెచ్చి
 వానికి దర్శనభాగ్యమ్ము నిచ్చి

"భూనాథ! నీకోర్కె పొల్లుగాకుండ

1320

నిత్తును వేఁడు మదెట్టిదేయైన
 నిత్తటి" నని వచియించెఁ బ్రేమమున
 ఆ సాదరోక్తుల కలరి సాల్పుండు
 దాసపోషకు చంద్రధరు శివుఁ గాంచి
 అతిభక్తి జోతల నర్పించి వినయ
 మతిఁ దనకోర్కె యి మ్మాడ్కి వినిపించె —

"దేవ, మహాదేవ, దీనశరణ్యః

నా విన్నపము విని ననుఁ గరుణించి
 నా కోర్కె దీర్పుమా: నాగేంద్రభూష:
 నీకు నమస్కృతుల్ నిఖిలసంసేవ్య:
 గరుడ గంధర్వ రాక్షస నిర్జరేంద్ర
 వరుల కెయ్యెడ సాధ్యపడక, నేఁ గోరు
 స్థలముల కభ్రపథమ్మునఁ దిరుగఁ
 గల వాహనమ్ము నొక్కటి లోకు లెల్ల
 రపురూప మిదియని యచ్చెరువొందఁ
 గృహ నొసంగుమ నాకు వృషభేంద్రగమన"

అని వేడ నాతని యభ్యర్థనమ్ము
 విని శంకరుడు మయుఁ బిలిపించి సాల్వ
 ధరణీశు కోర్కెకుఁ దగ్గ విమాన
 మరసి నిర్మింపుమా యని యాజ్ఞచేయ.
 నతివిస్తృతమ్ముఁ లోహమయమ్ముఁ గామ
 గతియుఁ గల్గఁగ నొక్క ఘనవిమానమ్ము
 మయుఁడు నిర్మించి నామము సౌభక మన
 నియమించి యా సాల్వనృపతికి నిచ్చె.

1330

సాల్వుఁడు ద్వారకను ముట్టడించుట

ఆ సాల్వవిభుఁడు మహానంద మంది
 వాసి మీఱంగ తద్వరవిమానమ్ము
 నారోహణ మొనర్చి, యత్యహమ్ముతిని
 ద్వారకాసగరమ్ముపై దండు విడిసి
 వీతయాదవము గావించెద ననుచు
 చేతమ్మునం దెంచి, చెలఁగి తత్పురము
 కోటలు గోపురాల్ గూలిచి, గుళ్లు
 బాటలు బావులు పాడు గావించి
 పరిఘలు పూడిచి, వప్రముల్ త్రోసి
 వరసువర్ణించిత ధ్వజములు విఱిచి
 యుపవనమ్ములు ధ్వంస మొనరించి, మేల్మీ
 తపనీయ ప్రాసాదతతి మట్టిఁ గలిపి
 తన విమానముతోడఁ దా మింటి కెగసి
 ఘనశిలల్ వృక్షముల్ కడు భీతిదముగఁ
 గురియించి ప్రజకు మిక్కుటమగు వెతలు
 కఱకుడెందముతోడఁ గావించుచుండె.

1340

ఆ సమయమ్మున నచ్యుతా, నీవు
 వాసవ సన్నిభుల్ పొండవుల్ సేయు
 రాజసూయ మహాధ్వరముఁ జూడఁబోయి
 యా జన్నము సమాప్త మగునటుల్ చేసి
 యా పొండవులు గోర నచటఁ గొన్నాళ్లు
 ప్రాపితా నందసంపద నెమ్మి నుంటి
 హరి: నీవు ద్వారకయందున లేని
 తఱి గాన, నీదు శాత్రవుఁడు సాల్వుండు
 కడుఁ జెలరేగి నిష్కరుణ పౌరులకు
 నిడుమలు గూరిచి హింసింపఁ జొచ్చె

ద్వారకాపురికి నేర్పడిన కష్టములు
 ధీరచిత్తుఁడు భవదీయపుత్రుండు
 ప్రద్యుమ్నుఁ డారసి, ప్రజల నోదార్చి
 ఖద్యోతనప్రభఁ గాదను దివ్య
 తేజము మిగుల ప్రదీపింప, సాల్వ
 రాజదుర్వారగర్వధ్వాంత మణఁప
 ఘోరాయుధమ్ములు గొని, రథమెక్కి
 శూర యాదవబలస్తోమమ్ము తోడ
 రణభూమిఁ జేరె, శాత్రవవీరుభటుల
 మనముల భీతి సంభవ మగునటులు
 యాదవసాల్వ సైన్యసమూహ మప్పు
 డేదని శౌర్యవిజృంభణ మొప్పు
 చలముఁ బెంచుచు, బరస్పర మెదుర్కొనుచు
 గలహ మొనర్చి నుగ్రస్ఫూర్తి వెలయ
 నిరువదీఁడు దినంబు లెసఁగు రోషమున
 నిరుతెగలును విజయేచ్ఛఁ బోరాడ

విజయ మెవ్వరికొ గన్పించుట లేదు
గజిబిజి యవ్వీటఁగల ప్రజ కయ్యె
ఆ యుద్ధ మపుడు దేవాసురయుద్ధ
మా, యని యనిపించె నవని నెల్లరకు

శ్రీకృష్ణుఁడు సాల్వుని సంహరించుట

అండజవాహనః ఆ సమయమున
పాండవులను వీడి బంధులఁ గూడి
ద్వారకాపురిఁ జేర వచ్చెడి నీకు
దారి దుశ్శకునముల్ తద్ద గన్పడియె
అంత వేగంబ నీ వటనుండివచ్చి
వంతగా సాల్వుండు వెఱపేమిలేక
ద్వారకాపురముపై దండును విడిసి
పౌరుల హింసలపాలు గావించె
సౌభకం బెక్కి యాశ్చర్యముదోఁప
ప్రాభవ మొప్ప నభంబునఁ జేరి
పెక్కుమాయలఁ బ్రజావిసరమ్ము మిగులఁ
జిక్కులు వెట్టుచుఁ జెలరేఁగుచుండ,
నాతని వీక్షించి, యామున నీకు
నాతఁ డొనర్చిన యపకృతు లెల్లఁ
గని, యొరుల్ సాధింపఁగారాని వాని
ఘన విమానంబును గనుఁగొని నీవు
మునుకొంటి వాతనిఁ బోర సాధింప
నినుఁ గని యతఁడును నిలిచె బాధింప.

1360

జగదీకవీరః కృష్ణాః రణశూరః
పగతు సాశ్వని నీవు పటుగదతోడ

మోద నాతఁడు మూర్ఛ మునిఁగి తత్క్షణమ
సేదదేరుట తెల్విఁజెంది సౌభకము
తోఁ దా నదృశ్యుడై తొలఁగె నచ్చోటు
యాదవకులదీపః అతులప్రతాపః

ఆ సమయమ్మున నార్తుఁ డొక్కరుఁడు
నీ సమీపమునకు నింగియందుండి
చనుదెంచి, నీ పాద సరసీజములకు
వినయమ్మునను మ్రొక్కి “వినుమయ్య మనవి
నీ పిత బంధించి, నీ వంశమునకుఁ

బ్రాపింపఁజేసె నపప్రథ సాల్వుఁ
డి వార్త వేగ నీ కెఱిగింపు మనుచు
దేవకి ననుఁ బంపె తెలియుమీ,” వంచుఁ
బలికి వాఁ డేగె నీ స్వాంతమ్ము మిగుల
చలియింప నీవు విషాదమ్మునొంది

“అక్కటః మాతండ్రి యమరుల కైనఁ
జిక్కునే! యిది చాలచిత్రమే! యొక్క
హీనునిచేఁ జిక్కె నేమన వచ్చు
కానికాలము చాల గడుసు కాలమ్ము.
ఏ విధమ్ముననైన, నెవ్వరికైన
దై వనిర్ణయమును దప్పింప నగునె”
అని విచారమ్ము నీ వందుచునుండ
మునుపటివాఁడె నీ ముందటఁ దోచి
వసుదేవునిం బోలువాని నొక్కరుని
వెన మాయఁ గల్పించి, “వీడె నీతండ్రి
కనుచుండు మీతని కంఠమ్ముఁ ద్రుంతు
మొనగాఁడవైన మాన్పుమ చూత” మనుచు

నత్తటి వేగ మాయావసుదేవు
కుత్తుక ఖడ్గానఁ గోసి తచ్చిరముఁ
గొని మింటి కెగసి గ్రక్కున సౌభకమ్ము
నను బ్రవేశించె వింతగఁ జూచుచుండ.

1380

అంతట నీవు కృష్ణాః వాసుదేవః
స్వాంతమ్మునందు విచారమ్మునొంది
తదుపరి నీదు కర్తవ్య మెట్టిదియొ
మది నీకు దోషమి మౌనమ్ముతోడ
క్షణ ముండి. యా మరుక్షణమున శోక
మణచి, యంతయు నసత్యమ్మని, సాల్పు
మాయయే యని నీదు మది నెంచి తీవు
మాయలాడవు నీవు మాయ మున్నదవె ?
ఆ యెడ నా దూత, హతుడైన వ్యక్తి
మాయ మయిరి గద మా మనోరమణః

అంతఁ గొందఱుమును లచ్యుతా, నీదు
చెంతకుఁ జనుదెంచి చేతులు మోడ్చి
వందనమ్ము లొనర్చి వరద, లోకేశ,
యిందిరాప్రాణేశ, యీ ప్రపంచమున
మనుజులు సంసారమన్యుతోయధిని
మునుఁగుచుఁ దత్తిరమును జేరుకొఱకు
నే దారి గానక, యీశ్వరాః నీదు
పాదపద్మమ్ముల భజనమ్మే దారి
గా నెంచి, భజియించి కడతేరుచుండ్రు
జ్ఞానస్వరూప, ఈశ్వర, సుప్రకాశ,
అట్టి మహాత్ముడవైన నీ వేడ
యిట్టి శోకభయాదు లేడ సర్వేశ.”

1390

అని స్తుతియించి, వా రరిగిరి, యంత
 మునుకొంటి నీవు నీ పూన్ని సాధింప
 అంతట నా సాక్షుఁ డత్యాగ్రహమునఁ
 బంతముల్ వల్కి నీ పయి ఘోరశాత
 శరములు వేయంగ సాగె, నీ వతనిఁ
 బరిమార్చ మదినెంచి పటుసాయకములఁ
 బఱపి యా శత్రుచాపమ్ము, వర్మమ్ము,
 వరకిరీటమ్మును వ్రక్క లొనర్చి
 ఘనగదాహతి సౌభకమ్ము నలంతి
 తునియలుచేసి, సింధువుమధ్యమందుఁ
 బడఁజేసితివి, సాల్వపతి కోర లూడ్వఁ
 బడిన పడగదారి వడువున, సర్వ
 ముడుగుట నొకక్షణ మూరకయుండి
 కడువడిఁ దెంపున గద చేతఁబట్టి
 నినుఁ గొట్ట నుంకింప, నీ వా కరమ్ముఁ
 దునిమి యా సమయమందుననె తచ్చిరము
 ఘనశక్తిఁ ద్రుంచితి కాశియదమన,
 మును వ్రజి పవి వృత్రుఁ బొలియించినట్లు
 శ్రీకృష్ణ, మాధవ, శ్రీతపారిజాత,
 పాకారినుత, జగద్భవ్యసంధాత :

1400

దంతవక్త్రుని మరణ వృత్తాంతము

అంతట నీదు మేనత్త పుత్రుండు
 దంతవక్త్రాఖ్యుఁ డధర్మానువర్తి
 పరమాత్మ : నీ చేత పొండ్రక సాల్వ
 ధరణీశ శిశుపాల ధారుణీపతులు

పలువురు తన హితుల్ పరిమార్చఁ బడుట
తెలిసి మిక్కిలిగఁ జింతిల్లి, కోపమ్ము
నీ పయినిం బెంచి, నిను నొవ్వఁజేసి
యా పయి శాంతిఁ దా నందఁ దలంచి
గదఁ గేల ధరియించి, కడు వేగ వచ్చి
మదమున నిన్ను ని మ్మాడ్కి నిందించె

“నాదు భాగ్యవశమ్మునంజేసి నీవు
యాదవః నా దృష్టియందునఁ బడితి
మాతులేయుఁడ వని మన్నింప నిన్ను
నీతి బాహ్యుఁడ నీకు నిధనమ్ముగూర్తు
మిత్రాపకృతి ధర్మమే బంధురూప
శాత్రవః నిన్ను నేఁ జంపి నీ చేత
మరణమ్మునొందిన మన్నితఋణము
కొఱతవడక దీర్చుకొనియెద నిపుడ
అనుచు వాఁ డత్యాగ్రహమ్మునఁ దనదు
పెనుగద సారించి బెట్టుగ నీదు
శిరముపై మోదె, నచ్చెడుగు బందుగుని
దురభిమానమును శత్రుధ్వంస, నీవు
పరికించి వేగమ పరిమార్చ నెంచి
కరము కర్కశమగు గదఁ గొని వాని
యురముఁ బగిల్చితి వుగ్రుండ వగుచు
హరిః భవదీయసాహస మమోఘంబు
అక్కు వగులఁగ వాఁ డపుడు నెత్తురులు
గ్రక్కుచు బువిఁ బడి ప్రాణముల్ వదలె
నంతట వానిదేహమ్మున నుండి
వెంతని ప్రజలన వెడలిన సూక్ష్మ

తేజ మొక్కండు నీ తేజమ్మునందు
నో జగద్రక్షక : యొయ్యనఁ గలిసె.

క్రూరుఁడౌ దంతవక్త్రుని మరణమ్ము
నా రాజు కాయమునం దుండి తేజ
మొక్కండు వెలువడి యొయ్య నీ లోనఁ
గ్రక్కునఁ జేరుటఁ గాంచి జేజేలు
భవదీయ శౌర్య ప్రభావసంపదలు
దివినుండి పొగడుచు దివ్యప్రసూన
ముల గురియించిరి మోదమ్ముతోడ
జలజాక్ష, భక్తవత్సల, వాసుదేవ.

1420

గోవింద. గోపాల. గోపికానంద :

నీ విక్రమంబును నీదు మాహాత్మ్య
మీ విశ్వ మంతయు నెఱుఁగును: సాల్వుఁ
డే విధంబునఁ జెడె? నేమన వచ్చు?
నిను గెల్వ మది నెంచి నీ కన్న మిగుల
ఘనదైవ మనుచు శంకరునిఁ బ్రార్థించి
యపురూపమగు వ్యోమయానమ్ముఁ బడసి
విపరీతమాయల వెలయించి తుదకు
దనుజనాశ, భవద్గదాఘాతవశతఁ
దనవిమానముతోడఁ దాఁ గూలె ధరణి
నీ యత్తకౌమరుఁడు నీకు బందుగుఁడు
నీ యాదరమ్మును నెమ్మి పొందంగఁ
దగినవాఁ డయ్యును దంతవక్త్రుండు
ఖగవాహ : నిను వైరిగాఁగ భావించి
నీవు చంపిన తన నెయ్యురఁ దృప్తి
గావించుటే తన కర్తవ్య మంచు

భావించి నీతోడ వైరమ్ముఁ బూని
కావరమ్మున నినుఁ గలనికిఁ బిల్చి
తన చావు నీచేతఁ దాఁ దెచ్చుకొనియె
చెనఁటి గనునె మంచిచెడుగు లెట్టివియెః
ఇవియ యజ్ఞానుల హీనమార్గమ్ము
లవని వారికిఁదోప వార్యమార్గములు.

1430

శ్రీనాథ, కారుణ్యసింధు, ముకుంద,
దీనజనావన, త్రిదశేశవంద్యః
ననుఁ బోలు నజ్ఞాని నావంటి నీచ
మనుజుఁ డెందేని నిమ్మహి నుండఁబోఁడు
నినుఁ గొల్చు టెట్టులొ, నీ దయఁ బడయ
ననుకూల మగుమార్గ మది యెట్లొ యెఱుఁగఁ
గాని, సాల్పునివలెఁ గమలాక్షః నిన్ను
మాని యన్యుల నమ్మ మరి దంతవర్త
మానవాధముమాడ్కి మరి నిన్ను మఱచి
హీనబుద్ధిని జరియింపంగఁ బోను
నీ పాదములఁ బట్టి నీవె దిక్కనుచు
నా పాపసివహ మృణంచుమా యనుచు
నిన్నుఁ బ్రార్థించెద నీరజనయన,
నన్నుఁ గాపాడుమా నాగేంద్రశయనః

బలరాముని తీర్థయాత్రా విశేషములు

శ్రీకరాకార, హృషీకేశ, శౌరి,

ప్రాకటవరదాత, భద్రసంధాతః

పుండరీకాక్ష, దామోదరా, శార్ఙ్గి:

యండజవాహ, మహాత్మ, యుపేంద్రః

1440

జగమునందునఁ బ్రాణిజాలవర్తనము
 నగరిపువంద్య. యెంతయు విచిత్రము
 మానవులకు ధర్మమార్గముచూపు
 జ్ఞానులునుం గొన్ని సమయములందు
 పొరపాటునను గోపము నణంచ లేక
 యరయమి పాపకార్యముల నొనర్చి
 పిదపఁ బశ్చాత్తాపభీతిఁ జింతించి
 సదమలమతులయి సత్కృతుల్ శాస్త్ర
 వేత్తలు చెప్పిన విధమునఁ జేసి
 చిత్తశాంతిని బొంది శ్రేయము గంద్రు.
 దేవకీసుత, భవదీయాగ్రజుండు.
 పావనచరితుఁడు బలుఁడు రాముండు
 తనకుఁ బాండవులును ధార్తరాష్ట్రులును
 మనమున కించు సమాన బంధువులు
 కాన నా రెండు కక్షలు సేయు రణము
 తాను వీక్షింప నెంతయు నిష్టపడక
 చనె తీర్థయాత్రలు సల్పు వ్యాజమునఁ
 దన హితభృత్య బృందము వెంటరాఁగ —
 చనుచు మార్గమున నా సంకర్షణుండు
 ఘనభక్తి తీర్థముల్ గని గ్రుంకు లిడుచు
 వివిధ దానముల వేర్వేర నిడుచుఁ
 బ్రవిమలనిష్ఠతోఁ బయనించుచుండె.

1450

బలరాముఁడు నైమిశమున మునుల

సముఖమున సూతుని జంపుట

ఆ రీతిఁ జనుచు న య్యనఘుఁడు సీరి
 చేరె నైమిశము ప్రసిద్ధస్థలము

ఆ నై మిశారణ్యమందు న త్తటిని
 మౌనిబృందమ్ము సమ్మతమునఁ జేయు
 ఘనదీర్ఘ సత్రయాగస్థలమ్మునకుఁ
 జనియె నాతఁడు గడు సంతసపడుచు —
 నా మునులెల్ల హలాయుధుఁ గాంచి
 యామోదమున నెదు రరిగి స్వాగతముఁ
 జెప్పి తోడ్తెచ్చి యాసీనుఁ గావింప
 నప్పు డా హలి ముద మందెను. గాని
 యా సభ నొక యున్నతాసనమందు
 నాసీనుడై తన యాగమనమ్ముఁ
 గనియు లేవక పూజ గావింపకున్న
 యనఘు సూతునిఁగని యతని మాహాత్మ్య
 మెఱుంగక కోపించి యెల్లరు వినఁగఁ
 బరుషవాక్యంబులు వలికె నీ రీతి

1460

కంటిరే వీఁడు న స్థనియును లేవ
 కుంటకు కారణ మూహింప లేము
 ప్రతిలోమజాతుఁ డీ భ్రష్టుఁడు వీఁడు
 యతిలోకపూజ్యుడౌ వ్యాసునివలనఁ
 గథలు గాథలు గొన్ని గఱచి గర్వమునఁ
 బ్రథిత మునీంద్రసభామధ్యమందుఁ
 దాన ముఖ్యుండని తలఁచి యెవ్వరిని
 గాని లెక్కింప కి క్కరణి నున్నాఁడు
 అల్పులవిద్య లహంకారగుణముఁ
 గల్పించు. సత్త్వమ్ము గల్పింప వెపుడు
 అవనిధర్మము నిల్పు నవసరంబునకు
 నవతరించిన మాకు నతిముఖ్య మిట్టి

దురితవర్తనులను ద్రుంచుట యనుచు
సరగున తనదు హస్తమ్మందు నున్న
దర్భచే సూతు హతమ్ము గావించె
నిర్భీతిఁ దనవిధి నెరవేర్తు ననుచు
సూతుని మరణమ్ముఁ జూచి యమ్మునులు
భీతి హా హా యని బిట్టుగ నఱచి
మనములు సంతాపమగ్నమ్ము లగుట
విను మని సీరికి వినిపించి రిటులు

1470

“అనఘ : ఈతనికి బ్రహ్మసన మేము
తనర నిచ్చితిమి యెంతయుఁ దగునంచుఁ
గాన, లేవఁడు నిన్నుఁ గనియు నితండు
తాను నిరపరాధి తథ్యమి మ్మాట
దేవ : అనంతాంశదివ్యస్వరూప :
యీ వెఱుంగని ధర్మ మెందేనిఁ గలదె ?
యెఱిఁగి యెఱిఁగి చేసి తీ బ్రహ్మహత్య
తరమె యీ దురితమ్ము తప్పుకొనంగ
నీవు ప్రాయశ్చిత్త మేర్పడఁ జేయు
మా వెరవున పాప మంతరించెడిని
ధర్మమ్ము నిలిపెడి ధర్మివి నీవు
ధర్మమ్ము విడని వర్తన చూపవలయుఁ
గాన దీనికిఁ బ్రతీకార మియ్యెడను
బూని యొనర్చుమా పుణ్యస్వరూప : ”
అనెడు వారలపల్కు లాలించి రాముఁ
డనియె వారు వినంగ నతిధర్మబుద్ధి

బలరాముఁడు తాను సూతుని జంపినందుకు పశ్చాత్తాప

మొంది మరల నాతనిఁ బ్రదికించుట

నా తామసగుణమ్ము నా చేతనిట్టి
పాతకమ్మును ఘోరభంగిఁ జేయించె

1480

నీ పాప మే పుణ్య మెట్లు లొనర్చి
 పాపికోఁ దగునొ యేర్పడఁ జెప్పఁడయ్య
 అసువులు సత్త్వజవాదు లీతనికి
 నొసఁగెద మీ కెల్ల నుత్సాహ మగునె?
 అగుచో మదీయ మాహాత్మ్యము వలన
 జగము మెచ్చఁగ నటుల్ సరగఁ గావించు
 ననఁగ న మ్మునులు మహాత్మ : నీ చేయు
 ఘనయోగమాయచేఁ గలుష మెవ్వరికిఁ
 బొనరనియట్లు లీ పుణ్యకార్యమ్ము
 నొనరింపు మని రంద ఋత్సాహపడుచు

అత్తఱి బలదేవుఁ డాత్మయోగమ్ము
 చిత్తమ్మునం దాల్చి సిద్ధిని బొంది
 యందఱు విన నిట్లు అనియె “నీ సూత
 నందను డిపుడు ప్రాణమ్ములతోడ
 జవసత్త్వములతోడఁ జరియించు గాక :
 భువి నీతనిఁప్రసిద్ధి పొదలెడుఁ గాక :”
 అనునంత నా సూతుఁ డసువులు దాల్చి
 మునిజనమ్ములకెల్ల మోదమ్ముఁ గూర్చె

బలరాముఁడు పల్వలుఁడను రాక్షసుని సంహరించుట

పదపడి శ్రీకృష్ణ : భవదగ్రజుండు
 సదయాత్ముఁడయి మునిసంఘమ్ముఁ గాంచి
 యనియె “నో మునులార : అనఘాత్ములార :
 యనుమానపడక మీ యభిమత మింక
 యేదై నఁ గలదేని యెఱిగింపుఁ డయ్య
 కాదనకుండ నేఁ గావించు దాని”

1490

ననవు డా మునులెల్ల హర్షమ్మునొంది
 యనిరి “ఓ హలధర : యసుర యొకండు
 ఇల్వలుండను రాక్షసేంద్రునిసుతుఁడు
 పల్వలుం డనువాఁడు పాపకర్ముండు
 ప్రతిపర్వదినము తప్పక యేగుదెంచి
 యతిభీతిదముగ నీ యజ్ఞవాటికల
 మలమూత్రశోణిత మాంసముల్ గురిసి
 కలఁగించు మమ్ము నక్కటికమ్ములేక
 ఆ దానవునిజంపి, యరుసమ్ముగూర్చి
 నీ దయ మాపయి నింపి యాపై ని
 చనుమయ్య యిటనుండి సజ్జనవినుత :
 యనఘ : యె య్యెడల నీ కగును శుభమ్ము
 సకలతీర్థముల మజ్జన మొనరింప
 నకలంకచరిత, యి య్యఘము దొలంగు”
 నని మును లన రాముఁ డట్ల గావించు
 ననె: నంత పర్వసమాగమ మయ్యె

మునిసమూహము యజ్ఞములు సేయఁజూనఁ
 గని పల్వలుండు వేగమ చనుదెంచి
 తొలుతటిరీతిఁ దత్పుణ్యవాటికల
 మలమూత్రశోణితమాంసముల్ గురిసి
 భూరజమ్మును జల్లి పొడిరాలు విసరి
 ఘోరంపు సుడిగాలిఁ గుజములఁ గూల్చి
 వినువీధిఁ దిరుగుచు విఱ్ఱవీఁగుచును
 మునులఁ గష్టమ్ముల ముంపఁ దొడంగె.
 ఆ రక్కసుని ప్రలంబాసురాంతకుఁడు
 వీరుఁడు రాముండు వీక్షించి తనదు

హలమును చాచి యా యసురకంఠమ్ము
 మెలఁకువఁ దగిలించి మిన్నున నుండి
 పుడమిఁబడఁగ నీడ్చి ముసలాన వాని
 నడునెత్తి మొత్తె నా న క్తంచరుండు
 కడువడి నెత్తురుల్ గ్రక్కి ప్రాణములు
 విడిచెః మునులభీతి వీడె నా క్షణమ
 అంతట మునివరు లా బలరాము
 స్వాంత ముప్పొంగఁగ సత్కృతుల్ పెక్కు
 గావించి, రాతఁడుఁ గడు మోద మంది
 యా విప్రతతి వీడి యటనుండి వెడలి
 తీర్థరాజమ్ములఁ దిరిగి సేవించి
 యర్థవంతముచేసె నా తీర్థయాత్ర
 నారాయణా, కృష్ణ, నాగారివాహ,
 క్షీరాబ్ధిశయన, లక్ష్మీప్రాణనాథః
 మణివోలె సర్వభూమండల మాత్మ
 ఫణములపైఁ దాల్చి, పరమాత్మ నీకుఁ
 బాయని శయ్యయై పరఁగెడు సట్టి
 యా యనంతుని యంశమందునఁ బుట్టి
 బలరామదేవుండు, బహుశశాస్త్రార్థ
 ములఁ గనుగొని జ్ఞానమూర్తియై వెలిఁగె
 చుట్టాలజగడాలఁ జూడ నే ననుచుఁ
 బట్టుగా తీర్థసేవలు సేయ వెడలె
 నా మహాత్ముడె నై మిశాటవియందుఁ
 దామసగుణమునఁ దనుఁ దాన మఱచి
 పాపకృత్యము పొరపాటునఁ జేసెఁ
 గోపమ్ము దుఃఖమ్ముఁ గూర్పక యున్నె?

యైన నా సీరి మహాత్ముండు గాన,
 తానుచంపిన సూతుఁ దత్క్షణమ్ముననె
 బ్రదికించెఁ బల్వలు ప్రాణముల్ దీసి
 ముదము తాపస సంఘమునకుఁ జేకూర్చెఁ
 దనకు నంటిన దురితమ్ముల దులిపి
 యనఘచరిత్రుఁడై యలరె విశ్వమున
 నీ రీతిగా వింత లెన్నియో జగతి
 సారసదళ నేత్రః జరుగుచునుండు

1520

కరుణాలవాల, శ్రీకర. రమాలోల,
 పరమాత్మ, కేశవ, వై కుంఠవాసః
 బలభద్రుఁడే పొరపడిన చిత్తమున
 కలుషకృత్యమ్మును గావించె నంట
 నే నతిమూఢుఁడ నీతిదూరుండ
 శ్రీనాథ, పాపముల్ సేయకుండుదునె?
 చేసితిఁబో వానిఁ జెచ్చెర దులిపి
 వాసికెక్కెడు ప్రభావము నాకుఁ గలదె?
 కావున నీ పాదకమలముల్ పట్టి
 కావుమా యనుచును గమలాక్ష, నిన్ను
 స్తుతియింతు నిది నాకుఁ దోచినత్రోవ
 పతితపావన, నన్నుఁ బాలింపుమయ్య

కుచేలోపాఖ్యానము

శ్రీకౌస్తుభవిభూష, శ్రితజనపోష,
 పాకారిముఖసురవర్గసంతోష,
 పరమపూరుష, భవద్భక్తుల చరిత
 లరయ విచిత్రము లతిపుణ్యదములు

తనకు లభించినదాన సంతృప్తిఁ
గనుచు యాఙ్ఞావృత్తిఁ గాదని బ్రదుకు
నీ మెచ్చుభక్తుఁడు నినుఁ గోరకున్న
నా మహాత్మున కిత్తు వధికసంపదలు
అతిలేశ మేయైన నయ్యెడుఁగాక
మతి నిన్నుఁ దలఁచి సమర్పణసేయ
నద్దాని మేరువునట్ల భావించి
తద్ద ప్రీతిగఁ గొని తనియుచుండుదువు
నిను మైత్రితోఁగొల్చు నిరుపేదలై న
ఘనవైభవంబులు గలిగిన వారె
నీ భర్తవర చిత్తనియమముల్, నీదు
ప్రాభవోన్నత శుభాస్పద భావగుణము
లజహరవాసవాద్యమర పూజ్యములు
వృజినదూరములు విశ్వప్రకాశ :

శ్రీకృష్ణ : నీదు నెచ్చెలి, బాల్యమందు
నీ కుడ్డియగుచు సాందీపనియొద్దఁ
జదివినవాఁడు, ప్రశస్తశాస్త్రార్థ
విదుఁడు కుచేలాఖ్య వెలసినవాఁడు —
అతఁడు రాగాదుల నాశల నణఁచి
యితరుల నడుగక యేవేళ కెద్ది
తనకుఁ దాన లభించు దాని మేరువుగ
మనమున నెంచి నిమ్మళముగ నుండు.
దారిద్ర్యబాధ కొంతయు లెక్కగొనక
దారసుతులఁ గలదానఁ బోషించు
నతఁడు బ్రహ్మజ్ఞానియగుట నా రీతి
వెతలకు లోఁగాని విధమునఁ దనదు

1530

1540

సంసారధర్మంబు జరపుచు నిన్ను
హంసేందునయన, కృష్ణాః నమ్మియుండు.

కుచేలుఁడు శ్రీకృష్ణునిఁ జూడ ద్వారకకుఁ జనుట

ఆ పుణ్యసతి మహాసాధ్వీ సచ్చీల
వాపఁగరాని లేవడి బాధవడుచుఁ
దనదు సంతు క్షుధాగ్నిఁ దపియించి, పెదవు
లను దడుపుచు వెన్నులకుఁ బొట్టలంట
కనులలో దైన్యమ్ము గన్పడ వచ్చి
“జననిః పిడికెడేనిఁ జాలును బువ్వ
తినఁ బెట్టి యాఁకలి దీర్పవాః” యనుచుఁ
దన చుట్టునుం జేరి తహతహపడుచుఁ
గరముల పత్రముల్ కంచముల్వట్టి
పరితాపపడి పల్కుపల్కులు చెవుల
సూదులు గ్రుచ్చిన చొప్పైన నామె
వేదనపడుచుండు వెర వేమిలేక

అ య్యింతి యొక్కనాఁ డాత్మేశుఁ జేరి
యొయ్యన నిట్లనె “ఓప్రాణనాథః
తలమున్నగగుచుఁ బేదఱికము మనలఁ
కలఁగింప న ద్దానిఁ గడద్రోయువిధము
నెప్పుడే మదినెంచవేల? యిట్లుంట
చెప్పెద నొకమాట చెవియొగ్గి వినుము
నీకు బాలసఖుండు నిగమగోచరుఁడు
శ్రీకృష్ణుఁ డాతనిఁజేరి. తత్కరుణ
నంది, లేమిడివాపి. హర్షమ్ము మేము
పొంద మ మ్ముద్ధరింపుమ, జీవితేశః

మరియొక్కమాట. యా మాధవుఁ డార్త
 పరిరక్షకుండు కృపాస్వభావుండు
 కలలోననైనఁ దగ్ధాననియట్టి
 కలుషాత్ముఁ డాపద గలిగినవేళ
 త న్నొక్కపరి భక్తిఁదలఁచినఁ జాలుఁ
 దన్నైన నిచ్చు ముదమ్మున మెచ్చి
 నిజముగ నిశ్చలనియతితోఁ దన్ను
 భజియింప నీయఁడె వాంఛితార్థములు ?
 కాన, వేగమ ద్వారకాపురికేగి
 శ్రీనాథుఁ గృష్ణు దర్శించుట మేలు.

అను సతివల్కుల కలరి కుచేలుఁ
 డనఘుఁడు యోచించి యా కృష్ణుఁ జూడఁ
 జనుటయ యిహపర సాధన మనుచు
 మనమునఁ దలఁచి య మ్మగువ కిట్లనియె.
 “గరిత, నీ వన్నట్లు గమలాక్షుఁ గృష్ణు
 దరిసించివత్తు, నా దామోదరునకుఁ
 గానుకగా నీయఁగల వస్తు వెద్ది
 యేనిఁ గలదె కొని యేను చనంగ”
 ననుచుండఁగనె విని. యామె ప్రాణేశు
 చినిఁగిన చేలమ్ము చెఱఁగునఁ గొన్ని
 యడుకులు ముడిచి నెయ్యమ్మునఁ బంపఁ
 గడుమోదమున నిన్నుఁ గాంచు నుత్సృకతఁ
 జనుదెంచె నతఁడు కుశస్థలిఁ జేరఁ
 దన మనంబున నిట్లు తలపోసికొనుచు
 “ఏ రీతి ద్వారక నేఁ జేరఁ గలనొ ?
 కారుణ్యనిధిఁ గృష్ణుఁ గాంచ నా కగునొ ?

1560

ద్వారపాలకులు న న్నవరించి యిందు
 నీ రాకకును గల నిజ మెద్ది? యెవడ?
 వనుచుఁ బ్రశ్నింప నేదైనను వారు
 తనియునట్లుగ కొద్దిధనమైన నిచ్చి
 చొత్తుమన్నను ధనశూన్యండ నగుట
 నత్తఱి నీ నా ప్రయత్న మేమగునా?
 యైనను నా భాగ్య మా కృష్ణు కరుణ
 యీ నాఁడెటులొ, యటులే యగుఁగాని,
 యాతఁడు న న్నలక్ష్య మేలచేయు?
 నీ తలపోతల నేమియు జరగ,

1570

కుచేలుఁడు శ్రీకృష్ణ మందిరముచేరి సత్కారములు
 వడయుట

దని యెంచి ద్వారక నాతఁడు చొచ్చి
 మనము పొంగఁగ రాజమార్గముల్ గడచి
 చనిచని పెక్కుకక్ష్యలు దాఁటి యవల
 కనకహర్మ్యంబులు గాంచి యందొక్క
 యిందుకాంతోపలగృహమధ్యమందు
 సుందరీజనములు సూరెలఁ జేరి
 చామరమ్ములు వీవ శయ్యాతలమున
 ప్రేమాస్పదంబగు ప్రేయతోడ నీవు
 కడువినోదముల సుఖంబుండ నిన్ను
 వెడఁదనేత్రంబుల విలసిల్లువాని
 ఘనఘనశ్యాముని కాంచనాంబరుని
 యనుపమలావణ్య నచ్యుతుఁ గృష్ణుఁ
 గని చేరువకు మెల్లగాఁ జనుచుండ
 వనజాక్షః నీవు తద్రాహ్మణవర్య

1580

చిననాటిమిత్రు సచ్చీలుఁ గుచేలుఁ
 గని, సెజ్జపైనుండి గ్రక్కున డిగ్గి
 యెదురేగి కౌఁగిలినిడి తోడితెచ్చి
 ముదమార నీ తల్పమున నుపవిష్టుఁ
 గావించి యాతని కాళులు గడిగి
 యా విమలాంబువు లతిభక్తిఁ దలను
 దాలిచి తాళవృంతమ్ముల విసరి
 చాలిన సత్కృతుల్ సలిపి స్వాగతముఁ
 బలికితి, వా విప్రవర్యుఁ డానంద
 జలధి నోలాడె తత్సందర్భమందు
 నీరజముఖి రుక్మిణీదేవి తనదు
 కరకంకణమ్ములు ఘలుఘల్లు రనఁగ
 వీవనతో మెల్ల వీవఁ దొడంగె
 నా విప్రు శ్రమవాసి హాయి యేర్పడఁగ

అంతఃపురాంగన లా విప్రుభాగ్య
 మంతయుఁ గాంచి మహద్భుతం బంది
 “ఏమితప మీతఁ డెటు తనతొంటి
 జామునఁ జేసెనో వచియింపలేము
 వరయోగి జనగణోపాసకుఁ డగుచు
 వరలు నీ యీశ్వరు పర్యంకమందు
 వసియించియున్నాఁడు; వరమునీశ్వరులు
 వసుధ నీతనిసాటివారలు గారు
 తనసతి ముచ్చటల్ తా నంతమాని
 వనజాక్షుఁ డీ పేదపాటున కెదురు
 చని కౌగిటంజేర్చి స్వాగతం బడిగి
 వినయమ్ము మీఱంగ వివిధసత్త్రియలు

1590

గావించుచున్నాఁడుగద, వివరింప
నీ వసుధామరుఁ డెంతపుణ్యుండొ” :
అని యనుకొనుచుండి రాత్మలయందు
మునిజనసన్నుత, ముక్తిప్రదాత :

శ్రీకృష్ణ కుచేలుల పరస్పర సల్లాపములు

అయ్యవసరమున నజ్ఞాక్ష : నీవు
నెయ్యుఁ గుచేలు ననిందితచరితు
హస్తమ్ము భవదీయ హస్తమ్ముతోన
నిస్తులప్రేమ సంధిల్లగాఁ గలిపి
నీవు నతండు సాందీపనియింట
భావముల్ గలియంగ వర్తించినట్టి
చరితముల్ గొన్ని ప్రస్తావనచేసి
మరియు నిట్లంటివి మైత్రి పెంపార.
“భూసురోత్తమ : కడు పుణ్యుండ వీవు
నీ సతి, భవదీయనిర్మలచరిత
కనుకూలవర్తిని యగుఁగద, నీకు
ధనధాన్య సంతాన దారాదులందు
మనసువో నటులు నస్మన్నానసమునఁ
గనఁబడుచుంట నిక్కము మఱి వినుము
లోకభద్రమ్ము నాలో నేను దలచి
యే కరణిని కర్మ లెసఁగఁ జేయుదునొ
యా కరణిని గొంద అతిలోభమతులు
గాక, యుక్తంబులౌ కర్మ లొనర్చి,
ప్రకృతిబంధమ్ములు వాసి, సంతృప్తి
నకలంకమతు లయి యలరుచు నుండ్రు

గురుఁడు సాందీపని గుఱితించి చెప్ప
 నెఱిగితి మెన్నియో యెఱుంగంగఁ దగిన
 గురు ధర్మములు వాని గొప్పతనమ్ము
 మఱువవుగద నేను మఱవ నెన్నటికి
 మన గురువరుఁడు బ్రహ్మమ్ము నెఱింగి
 మనమున మోదించి మను నుత్తముండు
 జగతి మానవులకు జ్ఞానప్రదుండ
 నగు నేను గురుసేవ యతిముఖ్యధర్మ
 మని యొనర్చితినిః బ్రహ్మజ్ఞాన సంఘ
 మున నేను మిక్కిలి ముఖ్యుఁడ నగుచు
 సకల వర్ణాశ్రమ సద్ధర్మములను
 బ్రకటించి జ్ఞానమ్ముఁ బ్రజలకుఁ గూర్చి
 యరయ దేశికుఁడను నాఖ్య నెల్లెడల
 ధరణిఁ జరింతు నుత్తమవర్తనమున
 వరదేశికుండనై వర్తిల్లు నాదు
 గురుబోధనమ్మును గుర్తించువారు
 భవజలనిధి సులభంబుగ దాటి
 ప్రవిమలానందమ్ముఁ బడయంగఁ గలరు
 అదిగాక గురుసేవ నతిభక్తిఁజేయు
 సదమలాత్ముల నేను చాల ప్రేమింతు -

1610

నని గురుస్థానమ్ము నగ్గించి మరియు
 మును మీరు గురు గృహమ్మున నున్నయెడను
 మి మ్మింధనార్థమ్ము మీ గురుపత్ని
 పొమ్మనుటయు, వనమునకు మీ రఱిగి
 శ్రమపడుటయును మీ సద్గురుఁ డంత
 మిముఁ గని చింతించి, మీకు దీవెనల

నిచ్చుట మొదలుగా నేర్పడఁ గొన్ని
ముచ్చటల్ ప్రస్తావమును జేసి, వాని
మఱవపుగద యని మాధవా. నీవు
పరమాదరమ్మునఁ బల్క. నీ మిత్రుఁ
డనియె “దామోదరః హరిః వాసుదేవః
మన మిర్వురము గురుమందిరమందు
వసియించియుండినప్పటి విశేషమ్ము
అసదృశామోదావహములు తలంప
నవి యటులుండని మ్మాశ్రితవరదః
భువనత్రయమునకు మొదటిగురుండ
వీవు నీ కొకగురుం డెందేనిఁ గలఁడె ?
శ్రీవల్లభాః నీవు శిష్యుఁడ వగుట
గురువుగా నెంచి యొక్కొరుని సేవించు
టరయ కారణమాత్ర మగుఁగదా నీకు”
ననవు డానందమ్మునంది నీ వతనిఁ
గని యిట్లు అంటివి కరుణాలవాల :

1620

“ధరణీసురేశః యి త్తతీ నన్నుఁ జూడ
నరుగుదెంచితివి నా కర్పణసేయ
నే పదార్థముఁదెచ్చి తిట కెఱిగింపు ?
మా పదార్థము లేశమైన మేరువుగ
భావించు, గ్రహించు, భక్తిప్రధాన
మా వస్తువునకన్న నని మది నెంతు —
నటుగాక భక్తిహీనాత్ముఁడు నీచుఁ
డెటులేని హేమాద్రి కెనయగు వస్తు
విచ్చినఁ గాని, నాయెడ దానిఁ గొనఁగ
నిచ్చగింపదు భూసురేంద్ర, నిక్కముగ,

1630

చిత్రముగా దొండు చెప్పెద వినుము
 పత్రమొ పుష్పమొ ఫలమొ నీరమ్మొ
 ననుఁ గొల్చువా రర్పణము చేసిరేని
 యెనలేని పరితృప్తి నే స్వీకరింతు ”
 నని నీవు ప్రేమ పెంపారఁ బల్కినను
 విని కుచేలుఁడు తన వెంటఁ దాఁ దెచ్చి
 నట్టి యడుకుల దా నర్పింప నోడి
 యట్టిట్లు లేమియు నన కూరకుండె

శ్రీకృష్ణుఁడు కుచేలుఁడు దెచ్చిన యడుకుల నారగించి
 యాతని ధన్యుఁ గావించుట

అంతట న వ్యిప్రుఁ డజ్ఞాక్ష. నీదు
 చెంతకు నరుగుదెంచి న కార్య మేమొ
 నీదు మదిం దోఁప నీ “వితఁ డెంత
 పేదయయ్యు నొరుల వేడఁడు; గాని
 తన సతీమణికి సంతసమును గూర్చ
 ననుఁజూడఁ జనుదెంచి నాఁ డింద్రునకును
 బడయంగరాని సంపద లనేకముగ
 నిడెద నంచుఁ దలంచి యిభరాజవరదః
 యతఁడు చినుఁగుబట్టయందున ముడిచి
 యతిభక్తిఁ దెచ్చిన యడుకుల ముడిచి
 గని, యిదియే మని క్రన్నన దాని
 వనజలోచన, భవత్పాణి పద్మముల
 విడిచి యా యడుకుల వీక్షించి యందుఁ
 గడుమోదమునఁ గొన్ని కరమున నెత్తి
 “పరికింప నన్ను, భువనముల నివియ
 పరితృప్తి నొందించు బాగుగా ” ననుచు

నారగించితివి మహాత్మా, వెండియును
తీరని సంతృప్తి తెలియ మఱొక్క
పిడికెడుగొన, నిన్ను వీక్షించి లక్ష్మి
కడువడి నీ కరకమలమ్ము వట్టి

“చాలుఁ జాలు మహాత్మా, సకల సంపదలు
మేలుగాఁ గలిగె నీ మిత్రున, కింక
భక్షింప వల ” దంచు వారించె, లోక
రక్షక, సర్వభద్రదంకర, కృష్ణ :

ఆ నిశ యావిప్రుఁ డతి కౌతుకమున
నీ నిలయమ్మున నిఖిలపదార్థ
యుతహితభోజన మొప్పుగఁ జేసి
యతిమృదుశయ్యపై హాయిగాఁ గూర్చి
మఱునాటి ప్రౌద్ధున మఱి మేలుకాంచి
సరవి కాలోచితసత్కృతుల్ దీర్చి
నిను వీడుకొని నిజనిలయమ్ముఁ జేరఁ
జనుచు నీ దివ్యదర్శనభాగ్యమునకు
మనము మహానంద మగ్నమ్ముగాఁగఁ
దనకుఁ దా నిట్టులు తలపోసికొనియె

1650

కుచేలుఁడు మరలి నిజపురమునకు వచ్చుట

“నా పుణ్య మేమందు నలినాక్షు, శ్రీశుఁ,
బాపదూరునిఁ, గృష్ణుఁ, బరమాత్ముఁ గంటి
నరయంగ నల్పుఁడనై న నే నేడ?
సిరిమగఁడై న యా శ్రీకృష్ణుఁ డేడ?
నను నాదరమునఁ జెంతకుఁ జేరఁ దీసి
తన సోదరునియట్ల తగ గారవించి

దైవమ్ముఁ బోలె స్వాంతమ్మున నెంచి
వీవన చేబట్టి విసరి నా శ్రమము
వాపి. నా పాదముల్ వట్టి. వాత్సల్య
మేపార. నా జన్మ మిటు ధన్య మయ్యె
నా రీతిగా నాకు ననురాగ మొప్పు
గౌరవసత్త్రియల్ గావించెఁ గాని.
ధనము నొసంగఁ డా దామోదరుండు
కనుఁగొంటి నేను తత్కారణ మిపుడు

“ధనము నొసంగి మదమ్మున నితఁడు
ననుఁ జేరఁదగిన యత్నము మాను” ననుచుఁ
దలఁచెఁ గాఁబోలు నతండు లేకున్న
నలఘుసంపదల నన్నలరింపకున్నె?”
అని వితర్కించుచు నా కుచేలుండు
తనపురిఁ జేరు పథమ్మును బట్టి
చనిచని ముందట సకలసంపదలఁ
దనరి లక్ష్మీదేవి స్థానమో యనఁగ
పొలుపొందు నొక సౌధమును గని యెవని
నిలయమో యిది యని నివ్వెఱునుండ
తెఱగంటి పూఁబొండ తెఱఁగున నుండు
తెఱవలు గొందఱు తెప్పన వచ్చి
యా రమణీయ సౌధాంతరమునకు
కూరిమి వెలయంగఁ గొనిచని రతని

1660

శ్రీకృష్ణుండు తనపై చూపిన అదరమునకు
కుచేలుండు సంతసించుట

ఆ విప్రుభార్య మహాసాధ్వీ మోద
మావహిల్లెడు మది నాత్మేశు నతని

గని మ్రొక్కు లిడుచు డగ్గరజేర నతఁడు
 కనక రత్నాంచిత కమనీయభూష
 ణాదులు దాల్చి మహాలక్ష్మివోలె
 మోధమ్ముగూర్చు నమ్ముదితను జూచి
 యింతటివై భవ మింతటి మారు
 పంతయు శ్రీకృష్ణునాదృతి ననుచు
 నణువై న సద్భక్తి నర్పింపఁ గోటి
 గుణితముగా దానిఁ గొను దేవుఁ డనుచు
 మది నిను నమ్మి, యేమఱక నీ దివ్య
 పద్య వనజమ్ముల భక్తిఁ గొల్పుచును
 తన మానసమ్ముఁ దొల్తటియట్లు లుంచి
 మనుగడ పరిశుద్ధమార్గాన జరపి
 వరమునీశ్వరులేని పడయంగ రాని
 పరమపదమ్మును బడసె నంత్యమున

1670

నారాయణా, జగన్నాయక, దేవ,
 సారసనయన, కృష్ణా, వాసుదేవ:
 పేదయయ్యును నొరు వేడుట మాని
 యాదర్శజీవియై యలరె కుచేలుఁ
 డాతఁ డాశాదూరుఁ డనఘవర్తనుఁడు
 వీతరాగుఁడు దృష్టి విలసిల్లువాఁడు
 తన సతి మిగుల ప్రోత్సాహమ్ముసేయ
 నినుఁ జూడఁ జనుదెంచెనేగాని యతఁడు
 ధనముఁ గోరెనె? భవద్దర్శనముననె
 మనమున మోదించె, మమతలు డించె
 నినుఁ దృప్తిపఱుపఁ బెన్నిధులేల స్వామి?
 యణువై నఁ భక్తి సమర్పింపఁజాలుఁ

గోరకున్నను భక్తకోటికి నీవు
గూరుతు వెందు నెక్కుడు వైభవములు
నీవు కుచేలుని నెయ్యమ్ము నెంచి
పావనమైన తద్భక్తి, నిష్కామ
కర్మలఁ గాంచి, యా ఘనతత్త్వవేది
నిర్మలమతి దేనినిం గోరకున్న
నాతనిఁ గడు సత్క్రియాదులఁ దన్ని
యాతతసంపద లమరఁ జేసితివి
నీ మిత్రవాత్సల్య నియమమ్ము పెంపుఁ
గామాది శత్రుషట్కము గెల్చినట్టి
వరభక్త జనగౌరవ ప్రపత్తియును
దరమె నుతింప నెంతటి వారికైన

1680

కమలామనోహర, కాంచనచేల,
సుమశరజనక, యచ్యుత, సత్యశీలః
దుష్కర్మలనుజేయు దుష్టుండఁ గాని
నిష్కామకర్మలు నేఁ జేసి యెఱుఁగ
కలలోననైన నిన్గనుఁగొనునట్టి
తలఁపు నాలోన నెత్తఱిఁ బుట్టలేదు
నిక్కమా భక్తితో నీ కెప్పుడేని
నొక్కచుక్కజలమ్ము నొసఁగి యే నెఱుఁగ
నే పుట్టువుననేని, నెందేని నీదు
దాపుప్రాపులను బొందని దరిద్రుండ
నిట్టి యల్పుండ నేనిప్పుడు నీదు
గుట్టును మట్టును గొంచె మెఱింగి
నీ నామభజనమ్మునే చాలనమ్మి
మానకచేయ నెమ్మది నెంచినాఁడ

1690

నాదు దోషముల నెన్నక వాని మఱచి
 నీదు దయాదృష్టి నెఱపి మన్నించి
 ననుఁ బ్రోవుమయ్య దీనజనసంరక్షః
 కనికరింపవె లసత్కంజదళాక్షః

మృతులైన తన పుత్రులఁదెచ్చి చూపుఁడని దేవకి

శ్రీకృష్ణ బలభద్రులఁ గోరుట

శ్రీకరనవతులసీదామభూషః
 పాకారిముఖ సుపర్వగణ సంతోషః
 మాధవ, భవదీయ మహిమల పెంపు
 వేధయు నెఱుఁగడు విశ్వప్రకాశః
 అఘటనాఘటన మహాశక్తిఁ జూపు
 దఘదూర, భక్తులయాత్మ లుప్పొంగ
 నీ మాతృభక్తియు, నీ ధర్మరక్ష,
 నీ మహామహిమము, నీ సాహసమ్ము
 జగదభినుతములు సరసిరుహాక్షః
 నిగమ నివహరక్ష, నిర్జరపక్షః

నీ తల్లిదేవకి నిర్మలచరిత
 ఘాతుకుం డయినట్టి కంసునిచేతఁ
 గోలుపోయిన తన కొడుకులగూర్చి
 చాలఁ గుములుచుండి, శరధిలోఁ బడిన
 గురుపుత్రుఁ దన పుత్రకులు, నీవు రాముఁ
 డరు దరుదనఁ దెచ్చినట్టి చరిత్ర
 జనములు సంస్తుతి సల్పుచునుంట
 విని యామె మిమ్ముల విశ్వాత్మకులను
 గని బాష్పజలములఁ గార్చుచు తనదు
 వనట మీతోడ ని వ్వడువునఁ దెల్పె

“నా ముద్దుసుతులార. నా తండ్రులార,
 మీ మహామహిమలు మిగుల శ్లాఘ్యములు
 జగదుదయస్థితి సంహారములను
 దగ మీరు గూర్తురు తఱి దప్పకుండ
 మీ కవి లీలలు మీ ప్రభావములు
 నాకు విశ్వాసముల్ నందనులార :
 ఎన్నఁడో మృతినొంది యినసుతునింట
 నున్నబాలుని మీ గురూత్తము తనయు
 నసువులతోఁ దెచ్చి యరయ నా గురున
 కొసఁగితి రఁట యతఁ డుత్సాహ మొంద
 నా పోల్కి కంసుచే హతులైన వారి
 నా పుత్రకులఁ దెచ్చి నా ముందు నుంచి
 నా మనోబాధ నంతము చేయుఁడయ్య
 మీ మహామహిమలు మెఱుగులు దేఱు”

1710

శ్రీకృష్ణ బలభద్రులు పాతాళమున బలిచక్రవర్తిం
 గాంచుట

ఆ దేవకీదేవి యభ్యర్థనమ్ము
 సాదరమ్మున విని జనని వాంఛితము
 నెఱవేర్చ శ్రీకృష్ణ, నీతోడ రాము
 వరయోగబల మహత్త్వమునఁ గైకొనుచుఁ
 బాతాళభువిఁజేరి బలిదానవునకుఁ
 ఖ్యాతి దర్శన మిచ్చి కరుణచూపితివి
 మిము రామకృష్ణుల మేటిదై వముల
 ప్రముదితస్వాంతుఁడై బలి గని మీకు
 నెదురయి జోహారు లేర్పడఁ జేసి
 పదపడి తోడ్తెచ్చి భద్రదాసనముల

నుపవిష్టులుగఁ జేసి, యుచితసత్కృతుల
నపురూపమగువాని నన్నియొనర్చి
నీ పదపద్మముల్ నెమ్మి నొత్తుచును
శ్రీవతీ, నిన్నుఁ గీర్తించె నీ రీతి

“పరమాత్మ. కేశవ. భక్తార్తిహరణ,
పురుషోత్తమా. కృష్ణ. మునివంద్యచరణ.
నందనందన, జగన్నాథ, రమేశః
వందనమ్ములు నీకు పాపవినాశః
అరయ రాజస తామసాత్ముల కెపుడు
పరమాత్మ, నిన్నుఁ జూచు భాగ్యమ్ము లేదు
ఉత్తమ సత్త్వగుణోత్తరులైనఁ
జిత్తముల్ నీ మాయఁ జిక్కుట యెద్ది
సత్యమో యెఱుంగంగఁ జాలక యుండ్రుఁ
నిత్యమ్ము తామసాన్వితులగు వార
లెఱుంగఁ జాలుదురె నిత్యైకసత్యమ్ము
పరమపూరుష, భక్తపాలనశీలః
నీ పాదములచెంత నివసించు పదవి
యే పవిత్రపథమ్ము నెప్పుడు విడక
యనుసరించిన లభ్యమగు నా పథమ్ము
కనికరమునఁ జూపి కావవే దేవ,
స్వామి నీ దర్శనభాగ్యమ్ము కతన
నా మనమున మలినమ్ములు దొలఁగె
నేను నీ దాసుఁడ నేమి నీ యాజ్ఞ
యానతీయవె సుహృత్మాః యొనరింతు ”
నని యతఁ డన విని హర్షమ్ము నొంది
ననజాక , గుణగితో, బలికీతి విటు —

శ్రీకృష్ణ బలభద్రులు బలిచెంతనున్న తమసోదరులఁదెచ్చి
దేవకికిఁ జూపుట

బలిదానవేంద్రః నా పల్కులు వినుము
తొలియుగమందు నిస్తుల తపోధనుఁడు
ఘనుఁడు మరీచ్యాఖ్య గల్గినవాఁడు
మునిజనమ్ములలోన ముఖ్యుఁడు గలఁడు
అతనిపుత్రకు లార్వు రజుఁడు శపింప
పతితులై మొదట పెంపఱి హేమకశిపు
తనయులై పుట్టిరి, తదుపరి వార
లనుపమ యోగమాయా ప్రభావమున
నరయ దేవకి గర్భమందునఁ బుట్టి
దురితాత్ముఁడగు కంసధూర్తుఁడు చంప
నీ యింట నిప్పుడు నెలకొని మిగుల
శ్రేయముల్ సౌఖ్యముల్ చెందుచున్నారు.
మా తల్లిదేవకి మఱువంగ రాని
యాతత పుత్రశోకానల తప్త
యై నిజాత్మజుల తెండని మమ్ముఁ బంపెఁ
గాన వచ్చితిమి, రాకకు హేతు విదియ”
అని వారిఁగొనివచ్చి యచ్యుతా, నీవు
జననికి చూపితి జగము మెచ్చంగ
తన తనయులఁజూచి తల్లి దేవకియు
ననుపమానందాబ్ధియందు మునింగె —

1730

శ్రీకృష్ణుఁడు మృతులైన విప్రసుతులం దెచ్చిన కథ

నలినాయతాక్షః కృష్ణాః ద్వారవతిని
గల యొకవిప్రునిగరితకు సుతుఁడు

1740

జనియించి మరునిముసమునందె మరణ
మును బొందె, నంత నా భూసురవరుఁడు
ఘనపుత్రశోకాగ్నిఁ గ్రాగి యాక్షణమ
తనయుని దెచ్చి తత్పట్టణ రాజ
నిలయమ్ము ముందుంచి, నేత్రాల బాష్ప
జలములు గాఱ నసహ్యమౌ శోక
మెడఁద బాధింప విధి, యిటు దుఃఖ
జడధి న న్ముంచెడు చలమేల నీకు?"
అని విధి దూఱుచు, నాక్రందనమ్ము
నొనరించుచును నటనున్న జనులను
వినుఁడని యిటులనె "విప్రవిద్వేషి,
ఘనశాస్త్రవద్ధతుల్ గాదనువాఁడు,
పాపాత్ముఁడును క్షత్రబంధుండునై న
భూపాలకుని దోషపుంజమ్ముచేత
పుట్టినప్పుడె నాదు పుత్రుండు గిట్టె
కట్టః యేమనవచ్చుఁ గాలమ్ము మహిమ
క్రూరులై హింసకుఁ గొంక కన్యాయ
కారులై విషయసుఖంబుల మఱిగి
యున్న రాజుల భూమినుండెడి ప్రజకు
సున్న శుభములంట చోద్యమ్ముగాదు
జనులార" యంచు నచ్చటవాసి పోయె
తన గేహమునకు నా ధరణీసురుండు.

1750

ఇ వివిధంబున సుతు లీల్గుచునుండ
న విప్రప్రపుంగవుఁ డా మృతసుతుల
ధరణీశు మందిరద్వారమం దుంచి
పరిపరివిధములఁ బ్రభు దూషణమ్ము

“ఏల పల్కెదు పార్థ! యీ వెణ్ణిపల్కు
 లాలకింతురె యెట్టి యజ్ఞానులై న
 బలరామకృష్ణులు వారి పుత్రకులు
 బలశాలులగు యాదవప్రముఖులును
 బూనని యీ కార్యమును నీవు చేయఁ
 బూనుట హేళనమ్మునకు మూలమ్ము
 చాలింపు మీపూన్కి చనుము నే త్రోవ
 నీలాగువల్కు మిఁక నెందునేని ”
 అన విని పార్థుం డహంకారబుద్ధి
 ననియె విప్రునితోడ నందఱు వినఁగ.

“ఏను బలుఁడగాను, కృష్ణుండగాను
 మీనాంకుఁడనుగా నమిత్రుల నెల్ల
 గాండీవనిర్ముక్త ఘనశరాహతుల
 భండనమ్మునఁ జెండు పార్థుండ సుమ్ము
 త్రిపురాంతకునితోడఁ దెగి పోరినాఁడ
 విపుల వేద్యమ్ము మద్విక్రమక్రమము
 తెలియవై నను, మృత్యు దేవత నణచి
 సులభముగా నీదు సూనులఁ దెత్తు
 నని నమ్మఁబలుక నా యర్జును ప్రతిన
 మనమున నమ్మి బ్రాహ్మణుఁ డూరడిల్లి
 నతనిఁ గీర్తించుచు నాత్మమందిరముఁ
 గుతుకంబుతోఁ జేరి కొన్నాళ్లు గడవఁ
 దన భార్యకుఁ బ్రసూతితరుణ మేర్పడఁగఁ
 జని యతఁ డర్జునుసన్నిధిఁ జేరి
 వినిపించె నవ్వార్తః వివ్వచ్చుఁ డంత
 మునుకొన్నసంతోషమున శంభుఁ గూర్చి

ప్రార్థించి, యస్త్రదేవతలఁ దలంచి
 యర్థి గాండీవాది యాయుధాల్ దాల్చి
 యాతని వెనువెంట నరిగి బాణముల
 సూతికాభవనమ్ముచుట్టు, నాకాశ
 మందున దిక్కుల నరికట్టి, మిత్తి
 కెందుఁగాని ప్రవేశ మెటులేని యటులఁ
 గావించి, జాగరూకత వహియించి
 కావలియుండె నా ఘనశౌర్యధనుఁడు —
 అంత పాటుతగనె నర్భకు, నచటి
 కాంత లా బాలకుఁగని, పుట్టె బోయె
 నని బొబ్బ లిడుచుండు నంతలో శిశువు
 చనె మాయమయి యాకసమున కబ్రముగ
 నప్పుడు బ్రాహ్మణుఁ డమితశోకమునఁ
 జప్పునఁ బఱచి, నీ సరస కేతెంచి
 విలపించుచును నీకు వినిపించెఁ దనకుఁ
 గలిగిన కష్ట మి క్కరణి శ్రీకృష్ణః

1780

బ్రాహ్మణుఁడు అర్జునుని యసమర్థతను
 శ్రీకృష్ణునితోఁ జెప్పట

“నందనందనః కృష్ణః నగధరః శౌరిః
 బృందావిహారః గోవిందః మురారిః
 యవధరింపుమ నాదు నంగలా ర్పెల్ల
 వివరింతు నీతోడ విశ్వాత్మ, దేవః
 పౌరుషహినుఁడౌ పార్థు రజ్జులను
 నేరక బేలనై నెఱునమ్మి నాదు
 తనయుని గోల్పోయి, తాలిమి మాలి
 వనట మునింగితి వనజాయతాక్షః

ఎక్కడి యర్జునుఁ డెక్కడి ధన్వి,
 యెక్కడి గాండివ, మెక్కడి యశ్రుః
 మెక్కడిశపథ మిం దేదియౌ సత్య
 మక్కటా! యన్నియు నరయ జల్పములు”
 అని వందురుచుఁ బల్కు నా విప్రువల్కు
 లను విని పార్థుండు లజ్జాళు వగుచు
 మనమున శాంతి యే మాత్రమ్ములేక
 తన ప్రతిజ్ఞను నిల్పఁ దలఁచి వేవేగ
 వరుస దిక్పాలుర వాసమ్ములకును
 సురగేహములకుఁ జక్షుశ్రవణిలయ
 ములకును జని రోసి భూసురాత్మజుల
 పొలఁకువల్ దెలియక పుడమికి వచ్చి
 తన పల్కు లెల్ల వ్యర్థములౌట వగచి,
 యనలమ్మునంబడు యత్న మొనరెచ్చ

1790

శ్రీకృష్ణుండు అర్జునుని దోడ్కొని వైకుంఠమునకుంజని
 బ్రాహ్మణబాలురఁ దెచ్చుట

అజహరవందిత : యత్తతీ నీవు
 విజయువై రాగ్యమ్ము, విప్రుశోకమ్ముఁ
 బాపి వారలఁ దృప్తిపఱువఁగా నెంచి
 చూపెద నీ విప్రసుతులను నీకు
 ననఘ, యీ యాత్మహత్యాకృత్య మేలః
 యని యగ్నిఁబడకుండ నర్జును నాపి,
 నీ వెంట నా మిత్రునిం గొని రుచికిఁ
 దావయి శోభిల్లు తపనీయరథము
 నారోహణ మొనర్చి యరిగి ధరిత్రి,
 వారినిధులఁ జక్రవాళపర్వతము

1800

మేరునగము నాక్రమించితి, వవల
 కారుచీకటి శతాంగము ప్రవేశించె —
 నా తమోమండలమందు రథ్యములు
 కాతరమున నెటుఁ గదలక నిలిచె
 నంతఁ జక్రమ్ము నీ వాత్మఁ దలంచి
 ధ్వాంత మణంపఁగాఁ బంపఁ దత్కాంతి
 దట్టమౌ చీకటి తలఁగె, వెలుంగు
 పట్టపగ లనంగ భాసిల్లె, హరులు
 ముందున కతివేగమునఁ బర్వలె తై
 నందకుమారః స్యందన మటువోయి
 చటులోర్మిభీషణ సాగరమందు
 పటువేగమునఁ జొచ్చి పరఁగ నా నడుమ
 భానుసహస్రశోభల వెలుఁగొందు
 జానగు నొకదివ్యసదనమ్ముఁ జేరె —
 ఆ దివ్యసదనమ్మునందు భోగీంద్ర
 మేదురశయ్య సంప్రీతిఁ గూర్చుండి
 యాదినారాయణుఁ డప్రమేయుండు
 వేదోక్తవిధి మునిబృందమ్ము సేవ
 లొనరించుచుండ మహోన్నతవిభవ
 మున నుండె భక్తసమూహముల్ పొగడ —
 నంతట మీ రిర్వు రయ్యాదిదేవు
 చెంతకుఁ జని నమస్కృతు లాచరించి
 వినయవిధేయతల్ వెలయ నుతించి
 యనుపమానందమ్మునంది నిల్చుండ
 అయ్యాదిమూర్తి దయాదృష్టిఁ బఱపి
 నెయ్యము మీ పయి నిల్పి వీక్షించి

చిఱునవ్వు మోమునఁ జిందులుద్రొక్క
 పరమాదరమ్ము సువ్యర్తమౌ చుండ
 “ధరణి భారము మాన్పు, దైత్యులఁ జంప
 వరభర్తజనుల సాధ్వసమును బాప
 ధర్మము ధర శాశ్వతమ్ముగ నిల్పు
 శర్మమ్ము జగతికి సవరింప మీర
 లవనిని నరుఁడు నారాయణుఁ డనఁగ
 నవతరించితిరి నా యంశమ్మునందు
 నియతి దప్పక ధరణికి మేలుగూర్చు
 నయవర్తనుల జగన్మాన్యుల మిమ్ముఁ
 గనఁ గోరి రిమ్మునుల్ గాన భూదేవు
 తనయుల నిట కగత్యముగఁ దేవలసె
 వీరె యా బాలురు విప్రనిసుతులు
 మీరు గొంపొం డిఁక మీ కడ్డులేదు”
 అని వీడుకొల్పఁగా న య్యర్భకులను
 గొని వచ్చితిరి మీరు కుతుకమ్ము మీఱ
 నంతట నినుఁ గొనియాడి పుత్రులను
 సంతసమునఁ గొనిచనె బ్రాహ్మణుండు
 తన యహంకారవర్తనకు నర్జునుఁడు
 మనమున సిగ్గిలి మరుమాటలేక
 భవదీయ మహిమకుఁ బ్రణతులొనర్చి
 యవధానమతి నిన్ను నర్చించుచుండె

1

దేవకీసుత, కృష్ణ, దీనమందార :

నీ వివేకమ్మును నీ మాతృభక్తిఁ

బాతాళభువి కీవు బలిఁ జూడఁబోయి

నీ తల్లి చూడ వాంఛించిన సుతులఁ

దెచ్చి యా యమకోర్కిఁ దీర్చుట జగతి
మెచ్చి కొండాడె స్వామీ, వాసుదేవః
పాఱుని సంతస పఱుపఁగా విజయు
గౌరవమును నిల్పుఁగా మది నెంచి
వై కుంతమున కేగి వై కుంతు కృపను
ప్రపాకటముగఁ బొంది. బాలురఁ దెచ్చి
భవదీయ సన్నిత భక్తవాత్సల్య
మవని వెల్లడిచేసి తంబుజనాభః

1830

నీ మహామహిమలు నీ సాహసములు
సామాన్యములె జగజ్జాలసంరక్షః
వానిని మదినెంచి ప్రార్థనసేయ
నైన యోగ్యతలేని యధముఁడ నేను
ననుఁ ద్రోసిపుచ్చక నా యవివేక
మును లెక్కసేయక ప్రోవుమా నన్ను
సరసిరుహక్షః నీ శరణు చొచ్చితిని
కరుణింపు మయ్య భక్తజన సంరక్షః

సుభద్రా పరిణయము

శ్రీనాథ, కారుణ్యసింధు. సర్వేశ,
జ్ఞానస్వరూప, నిర్జరగణపక్ష,
సరసిజనాభః నీ సంకల్పముననె
జరగుచునుండు నీ జగతివ ర్తనము
కాని యేమియు నెఱుంగని యట్లు నీవు
మానవజాతిధర్మమున నుండుదువు
అట్టి నీదు రహస్య మరయంగఁ గలరె
యెట్టి వారై న మౌనీంద్రసంస్తుత్యః

పుండరీకదళాక్ష, భువనై కరక్ష
 పాండుసుతుఁడు నీకు బంధు వర్జునుఁడు
 తీర్థయాత్రలు సేయఁ దివిరి యెల్లెడల
 నర్థిమైఁ దిరుగుచు, నఖిలతీర్థముల
 వరమన నొప్పు ప్రభాసతీర్థమున
 కరిగి తాఁ గొన్నినా శ్లచ్ఛట నుండె
 దామోదరా, సుభద్రయు నర్జునుండుఁ
 బ్రేమలు మనములఁ బెంచుకొంచుండి
 రక్కారణమ్మున నామెను జూడ
 మక్కువపడియుండె మది విజయుండు

“ద్వారకఁ గౌరవపతికి సుభద్ర
 సీరి యొసఁగి పెండ్లి చేయఁ దలంచె
 నను వార్త వెల్పడెః నవ్వార్త నరుఁడు
 విని, యామెనుం జూచు వేడుకతోడ
 ద్వారక కేగి త్రిదండివేషమ్ము
 నేరుపుతోఁ దాల్చి, నిఖిలజనమ్ము
 తను నమ్మి సేవింపఁ దత్పురియందు
 దినములు గడపుచుఁ దిరుగుచునుండె.

అరునుఁడు సుభద్రను శ్రీకృష్ణువాఙ్మను గొని
 ఖాండవప్రస్థమునకుం దెచ్చుట

కపటత్రిదండిగాఁ గవ్వడి నెఱుఁగ
 కపరిమితానంద మంది తాలాంకుఁ
 డాతని తన నిలయమ్మునఁ జేర్చి
 సీతయు భ కియు వెలయంగ భిక్ష

యిచ్చుచు నుండె నా యింద్రాత్మజుఁడును
 మెచ్చి గైకొనుచు నెమ్మిగ నటనుండి
 యా హర్మ్యమందున నలరువిల్కాని
 మోహనాస్త్రమ్మన, మోహిని యనఁగ
 సంచరించుచు నున్న చాన సుభద్రఁ
 గాంచి మదను బాణఘాతముల్ దగులఁ
 జలితమనస్కుడై సతతమ్ము తనదు
 తలఁపెల్ల నా తలోదరియందు నిలిపె
 నా సుందరియు మన్మథాకారు నతని
 భాసుర మునివేషుఁ బరికించి చూచి
 యతఁడు పార్థుండని యాత్మ భావించి
 యతనుసాయక చలితాత్మయై భీతి.
 మురిపెమ్ము, మోహమ్ము ముప్పిరిగాఁగ
 కరము లజ్జాగుణగరిమ తా నుండె
 నా విధంబున సుభద్రార్జునుల్ ప్రేమ
 భావముల్ గల్గినవారయి యుంట
 నీ వెఱుంగుదు గాని నిఖిలేశః యన్యు
 లేవారలు నెఱుంగ రేమాత్రమేని

ఒకనాఁడు దేవీమహోత్సవమునకు
 నా కన్నియ సుభద్ర యప్పురి వెలికి
 నరుగుదెంచిన సమయమ్మున పార్థుఁ
 డరవిందనయనః కృష్ణాః నీదుముదలఁ
 గైకొని తాను నక్కంత వెన్వెంటఁ
 దేకువచని యామెఁ దేరున నుంచి
 కొనిపోవుచుండె నెక్కుడు సంతసమునఁ
 దనకడ్డులేదను ధైర్యమ్ముతోడ —

1860

నాదృశ్యమును గని, యధికరోషమున
 యాదవసై నికు లర్జునునెదుర
 నాతఁడు వారల నందఱఁఘోర
 శాతబాణమ్ముల సంకటపఱచి
 విజయమ్ముఁగొని తన ప్రేయతోడఁ గూడి
 ప్రజమెచ్చి ఖాండవ ప్రస్థమ్ముఁ జేరె.
 హలి యా విచిత్రకార్యవిధమ్ము నెఱిగి
 ప్రలయకాలాన్ని కైవడి ప్రజ్వలించి
 కోపింప బంధులగూఁడి నీ వతని
 దాపునఁజేరి తత్పాదపద్మముల
 కంజలి గావించి యాతనిమనసు
 రంజిల్లునట్టులఁ బ్రార్థింప నతఁడు
 గతమును మఱచి యాగ్రహమును వీడి
 యతిప్రీతి విజయుని నందున నిలిపె.

1870

జగదేకవీర, కృష్ణా, వాసుదేవ
 నిగమగోచర, నీకు నిఖిలమ్ము వేద్య
 మగునుగదా; సుభద్రార్జును లెలమిఁ
 దగ మనంబులఁ బ్రేమఁ దవలియుండుటయు,
 ద్వారకఁ గపటత్రిదండియై నరుఁడు
 చేరివసించు ప్రసిద్ధకారణము
 నీ వెఱుంగుదు, కాని, నిక్క మెయ్యదియొ
 రేవతీపతికే నెఱింగింపః వతని
 భావమ్ముఁ దెలిసియు వలదని యనవు
 నీవు నందఱియట్ల నేర నట్లుంటి,
 కాని, యదనుఁగని కవ్వడిఁజూచి
 యానతి నొసఁగితి వబలఁ గొంపొవ

రాముఁడు కోపింప ప్రార్థించి యతని
తామసగుణమును దప్పింపఁ జేసి
నరునిపై నతని కెన్నంగను ప్రేమఁ
బొరయింపఁ జేసితి పురుషవరేణ్యః

ఈ విధమ్మున భువి నెచ్చటఁగాని
యే విధమున నెప్పు డేకార్యమేని
జరగవలెనొ, దాని సక్రమరీతి
జరిపించుచుందువు సాక్షిగా నుండి
ఆ కార్యములయందు నణుమాత్ర మేని
నీకు జోక్యమ్ములేని విధాన నుందు
నీ సహచరులై న నీ పరిపాల
నా సముద్యమమునందలి రహస్యమ్ము
నెఱుఁగజాల రటన్న నించుకయేని
యెఱుగంగఁ గలనె యే నిభరాజరక్షః
కాని నీ మహిమలు కథలుగా వినుచు
నీ నామభజనమ్ము నిరత మొనర్తుఁ
గాన నీదయ నాదు కలుషముల్ మాన్పి
జ్ఞాన మొసంగి సచ్చరితుఁ గావించి
నన్నుఁ గాపాడుమా నాశీకనయనః
నిన్ను నమ్మినవాఁడ నీరధిశయనః

1880

శ్రీకృష్ణుఁడు ఋషిసమేతుఁడయి మిథిలకుఁ జనుట

శ్రీతరుణీప్రియ, శ్రీతపారిజాత.
పాతకహర, బర్హిబర్హావతంసః
ధరణీశులై న, బేదలె యైన నీవు
వరభక్తు లై నచో వారలయెడలఁ

దరతమభావముల్ తలపెట్టఁబోక
యరయంగ సమదృష్టి నాదరించెదవు
మఱియు సదృక్తులమందిరమ్ములకు
పెరిమమ్ము మీఱఁగా విచ్చేసి కరుణ
దరిసెనమిడి వారు ధన్యులౌ నటులు
వరముల నిత్తువు వారిజనాభ :

1890

జగతి విదేహదేశమ్మున మిథిల
పొగడిత గాంచెను పురరాజ మనఁగ
నా పురిగలఁ డొక యవనీసురుండు
నీ పాదభక్తుఁ డనిచ్చాగతమ్ము
కాసై నఁ బదివేలుగా నెంచువాఁడు
వాసి వేదవిదుండు పరమశాంతుండు
శ్రుతదేవుఁ డనెడు విశ్రుతనామధేయుఁ
డతఁడు గృహస్థధర్మాదిసత్క్రియల
విడువక పాటించి విజ్ఞానగతులు
పుడమి మానవులకు బోధించుచుండు
నా పురమును బహుళాశ్వాభిధాన
భూపతి పాలించు భూజనుల్ వొగడ
ఆ రాజు నిష్కలుషాంతరంగుండు
నై రాజ్యపాలనమందు ధర్మములు
నేమముల్ మఱువక నెమ్మదిఁ బ్రజల
సామభాషణముల సంతసపఱచు

మిథిలానగరవాసులగు బహుళాశ్వ శ్రుతదేవులు
శ్రీకృష్ణుని కెదురుగాఁజని తోడ్కొని వచ్చుట

ఆ విప్రవర్యుని యా రాజతిలకు
నీవు చూడఁగఁ గోరి నీ వెంట మునులఁ

1900

దోకొనిపోవుచుఁ ద్రోవలో నడుమ
ప్రకటభక్తి భూపతులిచ్చు కాన్క
లాదరమ్మునఁ గొంచు, నర్థి వారలకు
మోదమ్ముగూర్చుచు ముందుకుఁ జనుచు

మిథిలాపురమ్ము సమీపమ్ముఁ జేరి
తధికహర్షమ్ము మహర్షులు వొంద
మీ యాగమనవార్త మిథిలేశు కర్ణ
పేయ మగుట వేడ్క వివిధోపహార
తతిఁ గొంచు సుభటబృందమ్ము సేవింప
శ్రుతదేవుఁడును దాను సురవంద్య, మీకు
నెదురయి మునులకు నెఱిగి సద్భక్తిఁ
బదపడి నీ దివ్యపాదపద్మములు
శిరము లంటఁగఁమొక్కి చేతులు మోడ్చి
కరము వినములై “కమలాక్ష! నీవు
నీమునిసందోహ మెక్కుడు కరుణ
మా మందిరములకు మాతోడ వచ్చి
యనురక్తి మా పూజ లందుకొం”డనుచు
వినుతింప వారియభీష్టముల్ దీర్ప
నెడఁద నుద్దేశించి యేకకాలమునఁ
దడయక వారిసద్మములకు నీవు.
మునులు నేగితిరి ప్రమోదభావముల
ఘననీలగాత్ర. యర్కసుధాంశునేత్ర :

1910

బహుశాశ్వుఁడు శ్రీకృష్ణునికి మునులకు అతిథ్యమిచ్చి
పూజించుట : శ్రీకృష్ణుఁడనుగ్రహించుట

అంతట నా నృపుఁ డచ్యుతా, నిన్ను
దాంతులౌ మునుల సద్భక్తితో మేల్చి

పైఁడిపీఠమ్ములు పఱచి కూర్చుండ
వేడి. మీపాదముల్ విమలోదకములఁ
గడిగి తత్తీర్థమ్ముఁ గరమర్థిఁ దనదు
పడఁతియు, తానును బంధువర్గమ్ము
శిరములఁ దాల్చి, పూజించి సమస్త
పరిచర్య లొనరించి పరితృప్తి భుక్తిఁ
గుదిరిచి, భవదీయ కోమలపద్మ
పదముల నొత్తుచు, బలికె నీరీతి.

“అఖిల భూతమ్ముల యాత్మలయందు
నిఖిలేశః సాక్షివై నీ వుందు వెపుడు
నీదు భక్తులతోడ నీరజసంభ
వాదులై నను బోల రందు రమ్మాట
నిక్కమౌనట్టులు నీ శుభనామ
మెక్కడ నెప్పుడో యే లేశమాత్ర
ధ్యానమ్ముగల, యస్మదావాసమునకు
హినుఁడు వీఁడని యెంచక వచ్చి
నీ భక్తవాత్సల్యనిరుపమ తత్త్వ
మీ భువిఁ జాటితి విభరాజవరదః

1920

నీ నామభజనమ్ము నిరత మొనర్చు
మానవుల్ మఱువ రామహనీయ నియతి.
నరయంగ శాంతాత్ములై న యోగీంద్ర
వరుల వాంఛితములు వమ్ము గానీక
మన్నన. గావించి మరియాదఁ జూపి
నిన్నైన నిత్తువు నీరజనయనః
శ్రీకృష్ణ, మాధవ, క్షీరాబ్ధిశయన,
పాకారినుత, దివ్యపాదారవిందః

మునులతోఁగూడ నిమ్ముగ నీవు కొన్ని
 దినము లిందుండఁ బ్రార్థించుచున్నాఁడ
 నీ పదరజము నా నిలయమ్ము సోఁక
 తాపసవంద్య. నే ధన్యుఁడ నగుదు”
 ననివేడు నా రాజు నభ్యర్థనమ్ము
 వినియుంటి కొన్నాళ్లు వేడ్క నయ్యింట.

శ్రుతదేవుడు శ్రీకృష్ణుని, మునుల పూజించుట,

శ్రీకృష్ణుఁ డనుగ్రహించుట

శ్రుతదేవుఁడును, మునిస్తోమమ్ము, నిన్ను
 నతిభక్తి తనదు గేహమ్మునఁ జేర్చి,
 దర్భాసనమ్ములఁ దగినట్లుగూర్చి
 నిర్భరానందమ్ము నెలకొన నీదు
 పదములు గడిగి తత్పావనజలము
 ముదమున సతి తాను మూర్ధమ్ములందు
 దాలిచి విరుల సదృశి పూజించి
 యాలయ మంతయు నా దివ్యపాద
 తీర్థముఁ జిలికించి, తృప్తి తా నప్పు
 డర్థిఁ బ్రతాపలాదు లర్పించి: నీవు
 తనయింట భుక్తి నెంతయుఁ బ్రీతిఁ గొంట
 తనదు జన్మము కృతార్థత నొందె ననుచుఁ
 దన మనంబున నెంచి తనుఁ దాన మఱచి
 యనుపమానందమ్ము నందుచునుండె.

మఱియు నా పాఱుఁడు మాధవా, నీదు
 చరణమ్ము లొత్తుచు సదృశి ననియె

"హరి, కృష్ణ, నాదు భాగ్య మ్మతులమ్ము
 హర పద్మసంభవాద్యమరులే యైన
 నినుఁ జూచి యెఱుఁగరు నేఁ జూడఁ గంటి
 ననఘమౌ నీ మూర్తి హత్తె నా యెడఁద
 నీ పూజ చేయుచు నీ కథల్ వినుచు
 నీ పాదసేవలు నీ నామభజన
 లెడపక చేయుచు నెల్ల వేళలను
 గడు భక్తితోఁ దమ కాయముల్ శ్రద్ధ
 భవదధీనములుగ వర్తించువారి
 ప్రవిమల హృదయదర్పణములయందుఁ
 గనబడుచుందు, సత్కర్మహీనులకు
 మనములనుండియు మఱుఁగగు చుందు,
 వాదిదేవ, మహాత్మ, అఖిలలోకేశ,
 వేదవినోద, గోవింద, రమేశ:
 నన్ను నేపనికి నాజ్ఞాపింతు, దేవ:
 నిన్ను నెమ్మదినిల్పి నేఁ జేయువాడ"
 అని వేడ నాతని నాదరబుద్ధిఁ
 గని యిట్లు అంటివి కంజదళాక్ష:

1940

"పరమ తపశ్శక్తి వరలిన మునులు
 నిరుపమ నిజపద నీరేజరేణు
 తతి జగమ్ముల పవిత్రముచేయుచుందు:
 రతిలోకమాన్యులై యలరారుచుండు.
 వారు నా వెనువెంట వలయునెడలకుఁ
 జేరవచ్చుచునుండు. చెప్పెడి దేమి?
 నీ యదృష్టముపేర్చి నీ గృహమ్మునకు
 నీ యదనున వచ్చి రెలమి నందఱును

1950

ఈ మహాత్ములపూజ లెడపక సేయు
 భూమి సురేశః నీ పుణ్యమ్ము పెరుగు
 వీరియాత్మలనేను విహరించుచుందు
 వీరు నా యాత్మలో విలసిల్లుచుండ్రు
 కావున మునులను గడుభక్తితోడ
 నీవు పూజింపు “మా నిర్మలపూజ
 ననుజేరుచుండును నా కద్ది ప్రీతి”
 యని యానతిచ్చితి వంబుజనాభః
 అంత బ్రాహ్మణుఁడు మహర్షులపూజ
 సంతతమ్మును భక్తి సల్పుచునుండె
 ఈ విధమ్మున మిథిలేశ భూసురుల
 భావజజనక, కృపాదృష్టిఁ జూచి
 యసదృశసౌఖ్యమ్ము లాత్మ కానంద
 మెసఁగెడి వరము అనేకమ్ము లొసఁగి
 వారి వీడ్కొని మునివరులతో నీవు
 చేరుకొంటివి శుభస్థితి కిరవై న
 ద్వారకఁ బౌరులు తద్దయుఁ బొగడ
 శ్రీరమాలోల, యాశ్రితజనపాలః

ఒక పట్టణముననె యొక్కఁడు భూపుఁ
 డొకఁడు పేదయు వారి యున్నతస్థితిని
 హీనస్థితిని నొగి నించు కేనియును
 మానసంబునఁ దలంపక యిరుగురుని
 క్రమమగు భక్తి ముఖ్యమ్ముని యెంచి
 సమభావమునఁ జూచి సంతసించితివి
 బహుశాశ్వతశ్రుతదేవ భక్తద్వయమ్ము
 గృహముల కీవుగా నేగి వారలకు

1960

పొరయించి తానందమును నందతనయ,
 కరుణాకరా, లోకకల్యాణనిలయః
 సౌధములై నను జవికలే యైన
 మాధవా, నీకు సమానము లయ్యె
 సరసపదార్థముల్ జలఫలాదులును
 సరిసమానము నీకు శాంతి స్వరూపః
 అంతటి సమభావు నంతదయాళు
 నంతటి భక్తగణావనశీలు
 నిను మెప్పుడెప్పుట నీ కృపఁ గనుట
 నిను వేడి కాంక్షల నెఱివేర్చికొనుట
 కడు సులభమ్ము నిక్కముగ నిన్ భక్తి
 విడువక పూజించు విమలచిత్తులకు
 నా వంటి మూర్ఖజనమ్ముల కద్ది
 యే విధంబున లభియింపదు దేవః
 కాని, నీ దయ కొంత కలిగినఁ జాలు
 నే నరుడేని నీ హృదయము మెచ్చు
 భక్తుడై నీ చెంత వసియింపఁ గలఁడు
 ముక్తిలోకేశ, సంపూర్ణప్రకాశః
 కాన న న్నెఱులై నఁ గరుణించి, నిన్ను
 ధ్యానించు భక్తుని యటుల మన్నించి
 కాపాడుమా జగత్కల్యాణదాతః
 నీ పాదములై గతి నిఖిలాధినేతః

1970

శివద్రోహంబు సేయంబూనిన వృకాసురుండు
 విష్ణుమాయచే మడియుట

శ్రీమానిసీప్రియ, శ్రీతజనగేయ,
 సామగానవినోద, సాధుప్రమోదః

జగతివర్తనమున జరుగు లోపములఁ
 దగదీర్చి దుష్టవర్తనుల శిక్షించి
 యుత్తములకుఁగల్గు నులుకుఁ బోఁగొట్టి
 యెత్తటి నేకడ నెట్టిలోపమ్ము
 ధర్మపద్ధతికిఁ జెందనియట్లు దిద్ది
 శర్మమ్ము సృష్టికి సవరింతు వీవు
 సత్యమూర్తివి జగత్సాక్షివి నీదు
 తత్త్వ మెఱుంగ రెంతటి ఘనులైన
 పురుషోత్తమా, జగత్పాజ్య చరిత్ర.
 దురితమేఘ సమీర, దుష్టసంహారః
 వృకుఁడను నసుర దుర్వృత్తిగలాఁడు
 సకల సజ్జనబాధ సల్పగా నెంచి
 యొకనాఁడు తెరువున నొదిగి శ్రీవిష్ణు
 సకలాత్ముఁ బాడుచుఁ జనుచున్నదేవ
 ముని నారదునిగని మ్రొక్కి “ఓవహానిః
 నను గరుణను జూచి నా మాట వినుమ
 హరిహరబ్రహ్మల నర్చింప నెవఁడు
 త్వర వరములనిచ్చి దయఁ బ్రకటించు
 నా దేవుఁ దెలుపుమా” యన నవ్వ మహాని
 యా దానవునితోడ ననియె నీరీతి.

1980

సుగుణదుర్గుణములఁ జూడ నొండెందు
 నగపడు నచట దయా కోప ఫలము
 లతిశీఘ్రమునఁ జూపు నట్టిదై వమ్ము
 శితికంఠుఁడగు సుమా, చెప్పెద వినుము.
 ఆ విధ మెఱిగి మహాశూరులైన

కడుభక్తి నాదేవుఁ గఱకంతుఁ గొలిచి
వడసిరి సామ్రాజ్యవై భవోన్నతుల
నా రీతి భక్తి నీ వమ్మహాదేవుఁ
గోరి భజింప నీ కోర్కె లీడెరు.

అని వినిపింపఁగా న మ్మునిబోధ
విని సంతసించి యా వృకదనుజుండు
తడయక యేగి కేదారతీర్థమ్ము
కడఁజేరి తపము శ్రీకంతునిగూర్చి
యొనరించుచును సాహసోద్వృత్తి నగ్నిఁ
దనమేనికండలు దఱిగి యాహుతిగఁ
బడవేసి, శర్వుఁ డప్పటికిని దనకు
బొడగానఁ బడఁడని బుద్ధి నూహించి
సప్తమ దినమున జడియక తనదు
మస్తకముం ద్రుంప మానసమందుఁ
దలఁచి గొడ్డలిని చేతంబట్టి యెత్తి
తలపై విసరఁబూనఁ దత్క్షణంబుననె
యనలకుండమునుండి యభవుండు వచ్చి
దనుజు కరమునాపి దర్శన మిచ్చి
చాలింపు మింక నీ సాహసోద్వృమము
చాల మెచ్చయ్యె నీ సల్పినతపము
కోరుము వరములఁ గొఱలేక యిత్తు
శూర, వృకాసుర, సురనగధీర ”
అనవుడు రాక్షసుఁ డానంద మొంది
మునివినుతునకు శంభునకు వందనము
లొనరించి ఓ శివ, యో యిందుమకుట,
యనఘచారిత్ర, నాహస్త మెవ్వారి

1990

2000

శిరమున నుంతుఁ దచ్చిరము వ్రక్కలయి
సరగున నాతఁడు చచ్చెడునట్లు
వరమీయవే” యని ప్రార్థింప శివుఁడు
దరహాస మొనరించి తడయ కావరము
మునుచూపుఁగనక యిమ్ముగ వాని కిచ్చె
ఘనులు వల్కినమాటఁ గాదని యనరు.

వరమును బడసి తద్వరమహిమమ్ముఁ
బరికింప నెంచి గర్వమున వృకుండు
హరుశిరమ్మునఁ దనహస్తమ్ము నుంప
దర మించుకయులేక దరియంగ రాఁగ

“తన మెప్పు ముప్పుయి తనపైనిఁ బడియె”
నని మది శివుఁ డెంచి, యటనుండి తన్ను
విడనాడ కసురుండు వెన్నంటి తఱుమ
కడువడి భీతి జగత్త్రయ మ్మందుఁ
బరుగిడ. మునిసురవర్యులుగూడ
వెఱచిరి గాని, యా బెడదఁ దప్పించు
ప్రతివిధానమ్ముమార్గ మెఱుంగలేమి
యతిబాధ నొందిరి యభవు దుఃస్థితికి.

ఆ మాడ్కిఁ బాటుచు నభవుండు సకల
భూముల కవ్వల పొలుపారు నదియు
రవిశశిప్రభలు సౌరంగరానిదియు
ప్రవిమల సహజశోభల వెల్లునదియు
యోగీంద్రగమ్యమై యొప్పారు నదియు
వాగీశ, భోగీశ వంద్యమై నదియు
విమలకాంచనమణి విభవసంపత్తి
నమల హర, యముల నలరారు నదియు

పరమాత్ము శ్రీశు నివాసమ్మునైన
పరమపావనమగు వైకుంఠపురముఁ
గని తత్పురమ్ముచెంగటఁ జేరుకొనఁగఁ
జనియె యోచనచేసి సత్వరగతిని

అలోన సర్వభూతాత్మనివాసి
యై లోకభద్రమ్ము నాత్మ నెంచుచును
పన్నగభోగతల్పమునఁ గూర్చుండి
యున్న త్రిలోకపూజ్యుండు విష్ణుండు
పురహరుఁ డరయక పూర్వదేవునకు
వర మొసంగుటయును. వాఁడు శంకరుని
తలమీదఁ గరముంపఁ దలుముచుంటయును.
గలఁగి శివుఁడు త్రిలోకములఁ దిర్గుటయుఁ
దనదివ్యదృష్టి నంతయును దా నెఱిగి.
యనఘు శంభునిస్థితి నరయంగఁ దలఁచి
నల్లనిమేను స్వర్ణమయ ముంజియును
తెల్లనిజందెముఁ దెలిపట్టుగొడుగు
గిండియు. దండముఁ గృష్ణాజినమ్ము
నిండునామంబును నెఱి వ్రేలు సిగయు
వేలిమిబొట్టును వ్రేల దర్భలును
మేలు పసుపుచాయ మెఱయు గోచియును
దనరంగ వటువేషధారియై వచ్చి
యనయు దుష్టాత్ము నయ్యసురుని జేరి
కై తవంబున నమస్కారముల్ చేసి
యాతని యెదకుఁ బ్రత్యయ మగునట్లు
మృదుమధురోక్తుల మెల్లన మిగుల
సదయాత్ముడుం బోలెఁ జల్లగ ననియె

“ఇంతమార్గాయాస మేల చెందంగ?
 నెంతదూరమునుండి యేతెంచి తీవు
 ధర సౌఖ్యములకు నిదానమౌ తనువుఁ
 గరము కష్టముల పొల్గాఁ జేయఁ దగునె?
 కొంతతడవు శాంతిఁగొనుఁ విశ్రమింపు.
 మింతకు నీ శ్రమ కెద్ది కతమ్ము?
 వినిపింపఁ దగునేని వినిపింపు నాకు
 మనసునఁ గపటమ్ముమాని దైత్యేంద్ర”
 అను నీదు పల్కుల నా వృకాసురుఁడు
 విని మనంబునఁ గడువేడ్క జనింపఁ
 దనదు ప్రయత్నమంతయు నెఱిగింప
 ననఘుఁ డా వటురూపహరి దరహాస
 మొనరించి వానితో “నో యసురేంద్రః
 మును దక్షుశాపమ్ముఁబొంది శివుండు
 తనదు మాహాత్మ్య మంతయు గోలుపోయి
 ఘనులు సురల్ దన్నుఁ గడకుఁ ద్రోయంగ
 భూతేశుఁడయి సదా బొంకుట మరగె
 యాతని చెయిదంబు లన్ని చిత్రములె
 నిజమాడియున్నచో నీ యత్నమునకు
 గజిబిజి తా నొందు కారణ మేమి?
 యది యబద్ధంబౌట నపవాదు తనకు
 నొదవు ననెడిభీతి నులుకుచున్నాఁడు
 పట్టఁజాల రశుచిఁ బడ్డవా రతనిఁ
 బట్టనెంచితెః యొకపద్ధతి వినుము
 కరచరణంబులు గడికికొ మ్మవల
 స్థిరభక్తి వార్చి చెచ్చెరను నీ వతని

2030

వెనుదగిలితివేని వెంటనే యతఁడు
దనుజేంద్ర. నీదు హస్తములకుఁ జిక్కు”
అన విని నీదు మాయకుఁ జిక్కి వాఁడు
మనము భ్రాంతిం జెంద మరునిముసమున
తామసమతి వార్చి తన హస్త మెత్తి
యేమరి శిరముపై నిడుకొని, నూరు
వ్రక్క లగుచుఁ దల వగుల ప్రాణములు
గ్రక్కున వదలి ధరంబడి చచ్చె
వాని చావును సురవారమ్ము గాంచి
యానందముం బొంది హరిపైని విరులు
చల్లరి. యాడి రచ్చరలుః గంధర్వు
తెల్లఁ గీర్తించి రా యిభరాజవరదు

2040

అంతట ఫణితల్పుఁ డాఫణి భూషు
చెంతకుఁ జని యనె. “శ్రీకంఠ. వీఁడు
క్రూరుఁడు నీ కెగ్గుఁగోరి తాఁ దుదకు
దోరెను జగతియందునఁ దప్ప దిద్ది
అనఘుల కపకార మాచరింపంగ
మనముల నెంచిన మనుజుల కెందు
శుభములు గలుగవు చూడంగ నీకు
నభవున కీశున కాదిగురునకు
చెడుగుఁ దలచి వీఁడు చెడినాఁ డటన్న
పుడమి చిత్రముగాదు భుజగవిభూషః

2050

కట్టిడివారలఁ గరుణతోఁ జూచి
యిట్టివరము లిచ్చు టెంతయుఁ దగదు
ఈ రీతి వచియించి యిందిరేశుండు
గౌరీశు వీడొలఁగా నతఁ డెడఁద

ముదమంది య య్యాదిమూర్తిఁ గీర్తించి
పదపడి చనెఁదన భవనమ్ముఁ జేర

వనమాలికాధర, వారిజనేత్ర.

సనకాదిమునిజన స్తవనీయచరిత.

వృకదానవాధము హృదినున్న తలఁపు

సకలచరాచర జంతుసంతతికి

నిడుమఁ గూర్చెడినని యెఱుఁగలేఁ డయ్యె

మృడుఁడు; వానితపమ్ము మెచ్చి యాకూశ

కోరినవర మిచ్చి గోఁడాంది దానిఁ

దీరుచుకొనుదారి తెలియక పాతె

నాతటి నీకు నయ్యసురుని చావు.

భూతేశు సాధ్వసమ్మును బాపుటయును

జగతికి భద్రమ్ము సమకూర్చుటయును

ఖగవాహ, యనివార్యకార్యమ్ము లయ్యె

అంతట నీవు మాయావటురూప

మంతలోనన తాల్చి యన్నికార్యములు

తగఁ గూర్చి ధర్మమ్ము ధరణి నిల్పితివి

నిగమగోచర, జగన్నేత. గోవింద:

నీ సమయస్ఫూర్తి, నీ సాహసమ్ము

వాసవాదులకై న వర్ణింపఁ గాదు

2060

జగతిలోపములను జక్క చేయంగ

తగినదై పము నీవె తామరసాక్ష:

నీవు సంకల్పింప నెఱవేరనట్టి

దీ విశ్వమునలే దుపేంద్ర, ముకుంద.

కావున నన్ను నిష్కలుషాత్ముఁ జేయ

పావన భవదంఘ్రి పద్మముల్ గొలుచు

నీ సేవకునిగ మన్నింపంగః నీదు
దాసునిగాఁ జూచి తప్పక ప్రోవ
నీవె తగుదువని నిను నమ్మినాఁడ
దేవదేవ, రమేశ, దీనశరణ్య,
గరుడవాహన, జగత్కల్యాణమూర్తి:
కరుణింపుమా సురగణచక్రవర్తి:

భృగుమహర్షి త్రిమూర్తుల ప్రాశస్త్యంబుం బరిక్షించుట

శ్రీసమన్విత, సురసేవ్య, వైకుంఠ
వాస, బ్రహ్మాది సుపర్వ సంతోష:
జగతి మానవ మానసమ్ములఁ బట్టి
త్రిగుణాత్మకముగ వేర్వేరు దైవములు
గల రనేకముగ నిక్కము పరికింప
జలజాక్ష, కేశవ, సత్త్వగుణమ్ము
స్థిరరూపమొందిన తీరున నుండి
కరము ముఖ్యమ్మయి, గణనీయమైన
దైవమ వగుదీవు తపనీయచేల,
దేవాధిదేవ, సుస్థిర సత్త్వశీల:

2070

వర తపశ్శక్తి సంపన్నులు మునులు
పరమనిష్ఠను సరస్వతి తీరమందుఁ
గ్రతువు లందఱుఁగూడి గావించుచుండి
శితికంఠ, లోకేశ, శ్రీవతులందు
నధికుండనెడు భ్యాతి నలరినవాఁడు
ప్రథమదైవంబనఁ బరగినవాఁడు
పరికింప నెవఁ డంచు స్వాంతమ్ములందు
కరము విచారించి కనుఁగొనలేక

యెఱిగి రమ్మని భృగు నెల్లరుఁ బనుపఁ
బరమ మోదమున నా వరమునీంద్రుండు
చనిచని ముందట సత్యలోకమ్ముఁ
గని బ్రహ్మసభఁ జేరి కలయంగఁ జూచి
యతని సత్త్వగుణమ్ము నరయుట కొఱకు
నతినుతుల్మాని, మిన్నక నిల్చియుండె.
నా తపోధనుఁ గాంచి యజుఁడు కోపించి
యాతఁడు తనపుత్రుఁ డనెడుభావమున
ఘన కోపవహ్నిచేఁ గ్రాగెడికనులఁ
దనశాంతజలముచేఁ దడిపి చల్లార్చె.

2080

ఆ సభవీడి మహర్షిభృగుండు
భాసిల్లు కైలాసపర్వతమునకుఁ
జనియెఁ న గ్గిరిపయిఁ జంద్రశేఖరుఁడు
తనసతి పార్వతి, తాను విశ్రాంతిఁ
గనుచుండి, యచటికిఁ గాంచనగర్భ
తనయుఁడు రాఁగ, నాతనిఁ గని యతఁడు
సోదరమైత్రినిఁ జూపుచుఁ దన్ను
సాదరమున బిగియైనఁ గౌఁగిటను
జేరుచునని యెంచి చెచ్చెర నతని
చేరువఁజేర, నా శివు సత్త్వగుణము
నరయంగఁ దలఁచుట న మౌనివరుఁడు
హరుని లెక్కింపనియటు లూరకుండె.

మునిచూపినయలక్ష్యమునకు రుద్రుండు
తనకది తద్దయు తలవంపుగాఁగ
మనమున నెంచి యమర్షమ్ముఁ బెంచి
తనచేతిశూలాన తాపసముఖ్య

2090

నురము వ్రేయఁగఁ బూన, నొహా : మాను మిద్ది
 కరము పాపముఁ గూర్చుకార్యము స్వామి ”
 అని పార్వతీదేవి యభవుకోపము
 ననునయాలాపము లాడి వారించె.
 న మ్ముని యంతట నచ్చోటు విడిచి
 నెమ్మి శ్రీనై కుంతునిలయముఁ జేరెఁ
 జేరి య మ్మునిగణశ్రేష్ఠుండు హేమ
 సారసాంచిత దివ్యశయ్యపై నున్న
 శ్రీరమారమణు నాశ్రితపారిజాతు
 వారిజలోచను వక్షఃస్థలంబుఁ
 దనపాదమునఁ దన్నెఁ దలఁ కేమిలేక
 మునిమహామహిమంబుఁ బొగడంగ వశమె ?

ఆ తన్నుతోడన హరి పాన్పుడిగ్గి
 యా తతభక్తిమై య మ్మునిఁజేరి
 పాదములకు మ్రొక్కి “పరమ మునీంద్రః
 నీదు రాక యెఱుంగనేరక తప్పు
 గావించితిని నన్నుఁ గరుణ మన్నించి
 యీ విలసితరత్న హేమపీఠము
 నందు నాసీనుఁడ వగుము. మదీయ
 మందిర మసమానమహిమము నొంద. ౬
 నను. లోకపాలుర, నా కుక్షి జగము
 లను నీదు పాదజలజముల్ పునీత
 ములుగ నొనర్చు. సన్నునిచంద్ర, నీదు
 నలఘుపుణ్యోపేతమగు పాదజలజ
 హతి మద్భుజాంతరమందున భూష
 గతినొప్పి నాకు శృంగారముఁ గూర్చె.

మునినాథ : నీ వంటి పుణ్యులరాక
 ననువంటివారి కెంతయు మేలుఁగూర్చు
 నేను ధన్యుడనైతి నీ రాకవలన
 మౌనీంద్ర, నాదు నమస్కృతుల్ గొనుమ ”

అని మధురోక్తుల న య్యాదిమూర్తి
 యనునయింపఁగ గడు నానందమొంది
 మునివంశతిలకుఁ డ మ్ముక్తి లోకేశు
 వనజనాభుని జగద్వంద్యు నుతించి
 తద్దేవువీడ్కొని తాఁ జనె మునుల
 యొద్దకు వేగ నత్యుత్సాహమతిని
 అనఘుఁ డా భృగుముని యత్తాపసులకుఁ
 దనపోయిన విధమ్ముఁ దాఁ గనుఁగొన్న
 మువురుమూర్తులభావములు దేటపడఁగ
 వివరింప వీనుల విందుగా వారు

2110

విని మనమ్ములయందు విస్మయ మొంది
 ఘను మునివరు భృగుఁ గడు గౌరవించి
 తమ శంకలను మాని “దామోదరుండె
 కమలాసతీశుఁడే కనకాంబరుండె.

నారాయణుండె యెన్నఁగ ముఖ్యుడై వ
 మారయఁ దెలిసె సత్యస్థితియంచు
 తమ డెందములనెంచి తద్దేవదేవు
 విమలమనస్కులై వినుతించి రపుడు
 నిఖిలతాపససురనిచయ సంస్తుత్య,
 అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండస్వరూప :

వివరింప నజహరుల్ పెద్ద వేలుపులె,
 భువనసాగికి దానిఁ బొలియించుటకును

సొరిది కర్తలె గాని చోద్యమ్ము వార
 లరయ భూతము భవిష్యము, వర్తమాన
 మును దలంపక క్రోధమును బెంచి మొదటి
 ఘనదైవతములంచు గణన సేయుటకుఁ
 దగని వారైరి. మాధవ, నీవు చూడ
 భృగునాగ్రహమ్ము నీ విమల సత్త్వమ్ము
 నన మాన్పి. యతనిమానసమును ద్రిప్పి
 ఘన సత్త్వగుణవంతుఁగాఁ జేసి. నీవె
 దైవములందుఁ బ్రధానదైవముగ
 భావింపఁబడితి ప్రపంచమ్మునందు
 నీ మహామహిమము నీ శాంతగుణము
 తామసగుణులయాత్మల కెట్లు దెలియు ?
 ననుఁబోలినట్టి యజ్ఞానులు భువిని
 గనఁగలరౌ, లేరౌ, కంజదళాక్ష !
 ననుఁ గృప మన్నించి జ్ఞానిగఁ జేసి
 నిను స్మరియించెడి నియతిని నేర్పి
 కాపాడుమా దయాకర, నీలగాత్ర !
 నీ పాదములె గతి నీరజసేత్ర !

2120

దశమస్కంధోత్తరభాగము సమాప్తము

ప్రార్థనా భాగవతము

వికాదశస్కంధము

యాదవుల శాపవృత్తాంతము

శ్రీవాసుదేవ, దాసీభూతసకల
దేవ, జనార్దన, దీనార్తిహరణః
భవదీయ సంకల్ప బల మనల్పంబె
త్రిభువనరక్ష, యీశృష్టియద్దాని
కనుకూల మార్గంబు లందంద భువిని
గనఁబడుచుండును ఖగవతిగమనః
స్వపరభేదంబుల జాడలఁబోక
యపరాధశిక్షణ మాత్మ నెంచెదవు
సర్వకార్యములకు సాక్షిగా నుండి
నిర్వికారుడ వయి నిర్వహించెదవు
నీదు మాహాత్మ్యము నిఖిలజగమ్ము
పాదుకొనినభక్తి భజించుచుండు

శ్రీకృష్ణః యదుకుల క్షీరాబ్ధిచంద్రః
గోకులానంద, ముకుంద, గోవిందః

యాదవవీరుల కపజయ మ్మొందు
లే దెవ్వరును గెల్వలేరు వీరలను
వీరిని బరిమార్చ వేరుదై వములు
లే రెందునను. భూస్థలిని నేను దక్క
వీరిలో వీరికి ద్వేషమ్ము పెరిగి
పోరాట నెల్లరుఁ బొలిసెడునట్లు

గావింతు నదియె చక్కనిమార్గ”మంచు
భావించితివి నీవు భద్రసంధాత :

నారదాది మునులు శ్రీకృష్ణునింజూడవచ్చుట

ఒకపరి నినుఁజూచు నుత్సాహ మొదవ
నకలంకమతులు మహాతపోనిధులు
నారదాదిమునులు నగధర : కృష్ణ :
శ్రీ రమానాథ వచ్చిరి. ద్వారవతికి.
వచ్చిన మునులకు వారిజనాభ :
పెచ్చు మర్యాదలు పేర్చి చేసితివి
వారు నీ యాదరభావమ్ము మెచ్చి
బారులుదీరి నీ పజ్జఁ గూర్చుండి
“వనజోదరా : నిన్నుఁ బ్రార్థింపనట్టి
దినములు వమ్ములై తిరుగుచునుండు
వనములయందుఁ దపంబుననున్నఁ
దనువు లెన్నఁడు శాశ్వతమ్ములుగావు
నీ పాదసేవ పెన్నిధి భర్తతతికి
శ్రీపతీ : నినుఁగొల్వఁ జేరు పున్నెములు
ఒక్కెడ నణువున నొదిగి గన్నడుదు
వొక్కెడ జగమంతయును నీవె యగుదు
పెక్కురూపమ్ముల వెలయుదు మిగుల
నక్కజం బగును మహాత్మ : నీ పెంపు
నీ నామభజనంబు నిఖిలరోగముల
మానుషఁ గల మంచిమందు ముకుంద”
అని పెక్కువిధముల యతివరుల్ నిన్ను
వినుతింప నీవు గోవింద యిట్లంటి

“యతివరులారా : మీ యాగమనమ్ము
 కుతుకమ్ము గూర్చె నెక్కుడుగ నా మదికి
 నేమికార్యార్థమై యిటకు మీ రాక ?
 యా మహాముఖ్య కార్య మదెట్టి దగునొ ?
 యే నేమి చేయుదు ? నెద్ది మీ కోర్కి
 యానతీయఁగ వచ్చు హర్ష మేనొంద ”
 అనుడు మునీంద్రులు “ హరి : భవత్పాద
 వనజముల్ దర్శించు వాంఛ వచ్చితమి
 దఁసించితమి కడు ధన్యుల మైతి
 మరయ దీనినిమించు నట్టిదొ యన్య
 వరకార్య ముండునే వారిజనాభ :
 పరమపూరుష : భర్త పాలన నిరత : ”
 అని నిన్ను వీడ్కొని యమ్మునివరులు
 చనిరి పిండాకర సత్తీర్థమునకు

మునులు యాదవకులము నాశనముచేయు ముసలము

పుట్టునని శపించుట

యాదవవటులు చూలాలి వేషమ్ము
 మోదమ్ముతోడ సాంబునకుఁ గల్పించి
 పిండాకరమ్మందు విశ్రాంతిఁ గనుచు
 నుండు మునులముందు నుంచి నవ్వుచును
 పరిహాసబుద్ధి గన్పడ మ్రొక్కు లిడుచు
 “వరమునులారా : యీ పడఁతి గర్భమునఁ
 గలబిడ్డ బాలుండొ : కాక బాలికయొ
 తెలుపుఁ డటంచుఁ బ్రార్థింపఁగ మునులు

యదుడింభకులఁ గని యాగ్రహ మొంది
 “యదుకులమును హతమగునట్లు సేయు
 ముసలమ్ము పుట్టు నీ ముగుద గర్భమున
 వెన, నింక, జాగేల, వెడలుఁడు మీర
 లని ఘోరముగఁ దిట్ట నర్భకు లెల్ల
 మునివరతతి శాపమునకు భీతిల్లి
 సరగున సొంబు బొజ్జకుఁ గట్టియున్న
 యురువస్త్రములగ్రంథి నొయ్యన విప్ప
 నందుండి ముసలమొం డావిర్భవించి
 యంద అబ్బురపడ నవనిపైఁ బడియె

యాదవులు కృష్ణునాజ్ఞపై రోకలిని చూర్ణ మొనరించి
 సముద్రమునఁ గలిపివచ్చుట

ఆ రోకలింగొని యందఱు నీదు
 చేరువ కేతెంచి శ్రీకృష్ణః నీకు
 దానివృత్తాంత మంతయును వినిప్పంప
 జ్ఞానస్వరూపః నీ సంకల్పమహిమ
 యరయ నట్లగుట నీ యాత్మ నీ వెఱిఁగి
 యెఱుఁగ నటుల నంటి విటుల వారలకు

40

“బుద్ధులుచెడి గర్వమునఁ జెలరేఁగి
 బద్ధుమాటలు మునివరులతో నాడి
 కులనాశకరమగు ఘోరశాపమ్ము
 తెలిసి మీరే పొందితిరి వెఱ్ఱులారః
 వరమునీంద్రుల శాపఫణితి వారింప
 హరిహర బ్రహ్మలకై నను గాదు

తొలిజన్మకర్మముల్ త్రోవ నెవ్వరికి
 వలనొనె చింతింపఫలములేదింక
 జలధితీరమ్మున శైలమొకండు
 గల, దందు నొకపెద్ద కఠినపాషాణ
 మున్నది, దాన నీ ముసలమ్ము రాచి
 గ్రన్నన దానిచూర్ణ మ్మర్ణవమునఁ
 గలిపిరం డిటనుండి కదలిపొం ” డనుచు
 జలజాక్షః వారి నాజ్ఞాపించి తీవు
 వారటలె యొనర్చి వారిజనాభః
 యా రోకలికిఁ గ్రింద నమరిచియున్న
 యినుపముక్కను కొంచెమేని లెక్కిడక
 వసనిధిఁ బడవైచి వచ్చి రమ్ముక్క
 మీన మొండు గ్రసించెః మెలఁకువతోడ
 దాని నొకండు లుబ్ధకుఁడు జాలమునఁ
 బట్టి తదుదరమ్ము వ్రచ్చియందున్న
 గట్టి లోహపుముక్కఁ గైకొని తనదు
 కోలకు ముల్కిగాఁ గూరిచికొనియె
 శ్రీలలనానాథ, చిత్ర మీచరిత

50

యదువంశజులు నీకు నాత్మీయులై స
 మదమెక్కినారనిః మహి నపజయముఁ
 గనరనిః వారినిఁ గడతేర్పఁ దగిన
 మనుజులు లేరని, మఱినెంచి తీవు,
 తపసులరాక, యాదవబాలగణము
 కపటనాటకముః లా ఘనమునివరుల
 కోపమ్ము శాపమ్ము గోవిందః నీదు
 నేపగు తలఁపున కేర్పడినట్టి

యనుకూలమైన కార్యములు దేవ,
వనమాలి, నీ యూహ వమ్ము గాదయ్యు:

దామోదరా : నీదు తలఁపుల కెందు
నేమాత్ర మాటంకమే యుండఁబోదు
నీ యనుగ్రహమున నిండుశుభాలు
నీ యాగ్రహమ్మున నిలుచుగట్టాలు
జగతి కేర్పడుచుంట సత్యమై తోఁచె
నగవై రి రక్షణ, నాగేంద్రశయన,
ననుగృహజూడ మనమ్మున నెంచు
మనఘచరిత్ర, నా కపుడ మేలైన
గొనములు గలుగు, నీ కొలువు లభించు
ననుపమానంద సౌఖ్యములు చేకూరు
అజహరాద్యమర సమర్చితపాద,
గజరాజవరద, భక్తజనసమ్మోద :

శ్రీకృష్ణనిర్యాణ కథ

శ్రీవత్సలాంభన, శ్రీకరవక్ష,
దేవదేవ, మహాత్మ, త్రిదశసంరక్ష,
పరమాత్మ, శ్రీకృష్ణ, భవదవతార
పరమ సంభావ్య శశ్వత్కియల్లెల్ల
నెఱవేర్చి తీవింక నిత్యమైనట్టి
పరమపదముఁజేర భావించుచుంటి
వదియు జగద్ధర్మ మనుసరింపంగ
మదినెంచితివు రమామనోరమణ,
పరమాత్మ, నీ మహాప్రస్థానయాత్ర
యరయంగ నీ యూహ యట్టులె జరిగె —

బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణుని వై కుంతమునకు

నాహ్వానించుట

ఒకనాఁడు పద్మభవోగ్ర దిక్పతులు
సకలదేవతలును సన్నుసీంద్రులును.
ద్వారకాపురిజేరి పరమాత్ము. శ్రీశు
నీరజదళనేత్రు. నిన్ను శ్రీకృష్ణుఁ
గని మ్రొక్కి నుతియించి కడు భక్తి నిలిచి
మనవి యొనర్చి రిమ్మాడ్కి నందఱును
“అభవుఁడ వీవు మహాత్ము. సర్వేశ,
ప్రభవించితివి. భూమిభారమ్ముఁదీర్పుఁ
పరమాత్ము. సూటయిర్వదియైదుసమలు
జరిగెను కాలమ్ము జాగేల రమ్ము
వై కుంతపురి కీవు స్వాగతమిదియ
శ్రీకమలాలయ చిత్రాబ్జభృంగ”

అనవుఁ డ ప్పల్కుల నాలించి, మంచి
దని నీదు సమ్మత మటు వ్యక్తపఱచి
“యాదవులందు వై రానుబంధమ్ము
పాదుకొనంజేసి వారల వారె
హతము చేసికొనెడు నటులు గావించి
క్షితిభారమును మాన్పి చెచ్చెఱ వత్తు
నరుగుఁడు మీ” రని యంప వారెల్ల
హరి నిన్నుఁ బొగడుచు నటనుండి చనిరి.

ద్వారకయందుఁ గన్పడిన యుత్పాతములు

అంతట ద్వారకయందు నెల్లెడల
వింతయుత్పాతముల్ విరివిగాఁ దోచె

కాకఘూకములు పగళ్ళనె యిండ్ల
 శోకధ్వనులు చేసెఁ జూడనశ్వముల
 వాలమ్ములందున వహ్ని జనించె
 చాలుగా మోసులు సాదాలఁ మొలిచె
 విన నపస్వరములు వినిపించెఁ జిల్క
 లును శారికలు చెవు ల్నొచ్చెడు నట్టు
 లిట్టివి మరికొన్ని దృశ్యమ్ము లచట
 నెట్టనఁ గన్నడి నెగులు గల్పించె.
 వానిని గని యదువరులు భీతిల్లి
 శ్రీనాథ! కృష్ణ! నీ చెంతకురాఁగ
 వారితో “నిందుండవలదు మీ రింక
 ఘోరకష్టములు మీకుం గల్గవచ్చుఁ
 ద్వరగఁ బ్రభాసతీర్థమునకు మీర
 లరుగుట మే”లని యానతిచ్చితివి
 నీదు పల్కులు విని నెమ్మది నమ్మి
 యాదవు లాత్మభార్యాపుత్రమిత్ర
 బల, పశు, గజ, హయవారమ్ముతోడ
 నలఘు మోదమ్మున నరిగి రచ్చటికి

ఉద్ధవుఁడు శ్రీకృష్ణుని యుపదేశమును విని

బదరికావనము చేరుట

ఇద్ధచరితుఁడు నీ హితుఁడు విజ్ఞాని
 యుద్ధవాఖ్యుండు నీ యుద్దేశములను
 మనమున నెఱిఁగి నమస్కృతుల్ నీకు
 నొనరించి నయవినయొక్కి నిట్లనియె

ద్యజియించి నీదు స్వాంతముఁ జక్కపఱచి
భజియింపు నను నీకు భద్రముల్ గలుగుఁ
జను మిఁక బదరికాశ్రమమున కీవు
ఘనసాంఖ్యయోగమార్గము నాశ్రయించి
కలియుగాంతమ్ము నిష్కలుషజీవితము
సలుపు " మంచతని కాజ్ఞ యొసంగి తీవు
నీ యాజ్ఞ నాలించి, నిండుమోదమున
నా యుద్ధవుండు నీ యడుగుల కెఱుఁగి
హృదయాన నీరూప మేర్పడ నిలిపి
బదరికాశ్రమమున వసియింపఁ జనియె.

యదువంశనాశము

ఆ విధానమున నన్యాయవర్తనుల
నీవు నిర్మూలించి నీతివర్తనులఁ
గాపాడి, పిదప నగ్రజసహితముగ
పాపవిధ్వంసక : ద్వారకాపురిని
వదలుట గని యాదవప్రకరమ్ము
మదిరను గ్రోలి యున్నత్తులై పోర
గమకించి, యంతటఁ గడుఁ జెలరేఁగి
సమరమ్ము గావించి చచ్చి రందఱును.

110

బలరాముఁడు అనంతునియం దై కృమునొందుట

ద్వారవతిని వీడి వనజాక్ష. నీవు
సీరియుఁ జని చని చేరితి రొక్క
స్థలమున నచ్చోట సంకర్షణుండు
నిలువక తా నొకండే వేఱుమార్గ

మందునఁ జని, యోగమంది, యనంతు
నందున నప్పుడ యైక్యమ్ము నొందె.

శ్రీకృష్ణుని కోలతోఁ గొట్టిన లుబ్ధకుఁడు కైవల్యము నందుట

సరసిజనయనః కృష్ణాః నీవు గూడ
మరియొక త్రోవ నెమ్మదిఁ బోయి పోయి
యొకదట్టమగు పొద యోలమ్ముఁ జేరి
యకలంకమతితోడ హాయిఁ గూర్చుండి
పొదమొక్కం డన్యపాదమ్ముపై ని
నూది చలింపఁ జేయుచు వినోదించు
తఱి నటకొక్క లుబ్ధకుఁడు వేటాడ
నరుదెంచి యటు నిటు లన్నిదిక్కులును
వెదకి వెదకి చాల వేసారి తుదకు
పొదరింటిమఱువున పొడగట్టునట్టి
పరమపావన భవత్పాదపద్మమ్ము
హరిణకర్ణమ్ముగా నాత్మలోఁ దలఁచి
మును దాను ఝషగర్భముననుండి కొన్న
ఘనలోహ ఖండసంఘటితమైనట్టి
శరమునువేసెఁ దచ్చరముతాకునకు
హరి, కృష్ణ, నీవు 'హాః హాః' యని యఱచి
కదలుచునుండ నీ కడకు నా మృగయుఁ
డదరి పర్విడి వచ్చి యచ్యుతా, నిన్నుఁ
గని నీవు సర్వజగన్నేత వనుచుఁ
గనుఁగొని "స్వామి, నేఁ గఠినచిత్తుండ
పాపిని నపరాధిఁ బరమాత్మః నన్నుఁ
గాపాడుమా " యని కనుల నీ రొలుక

120

పరితాపమున నిన్నుఁ బ్రార్థింప, వానిఁ
గరుణించి యిట్లంటి కమలాక్ష! నీవు

“ఓయి లుబ్ధక! బాధ నొందకు మయ్య
యాయది. మత్పురాకృత కర్మఫలము
తొలికర్మఫలములఁ ద్రోసిపుచ్చంగ
నలవిగా దెంత మహాత్ముల కైన
కారణమాత్రమే గద. నీదు చర్య
వారింపరాదు దైవమునిర్ణయమ్ము”
అని నీవు వాని కాప్యాయనోక్తులను
వినిపించినను వాడు విని తృప్తిపడక
ఘనులకు ద్రోహమ్ము గావించినట్టి
యనయులు నాశమ్ము నందుదు” రనుచు
స్వాంతమ్మునందుఁ బశ్చాత్తాప మంది
యంతఃకరణశుద్ధి నలవరించుకొని
ప్రాయోపవేశానఁ బ్రాణముల్ వీడి
పాయనికీర్తి నిర్వాణమ్ము నొందె.

130

శ్రీకృష్ణ వైకుంఠ ప్రాప్తి

దారుకుఁ డంత శ్రీధర, నిన్నుఁ గృష్ణు
నారాయణుని, జగన్నాథుని గాంచి
యతులితసద్భక్తి నంజలిచేసి
పతితపావన! యిట్లు పలికె నీతోడ
“నినుఁజూడ, వినఁ, బల్క, నీ పాదతులసిఁ
గొని మూరుకొనఁగ నీకు సపర్యచేయ
నట్టి పంచేంద్రియవ్యాపార మెల్ల
వట్టిబూటకమును వ్యర్థమ్ము నగును

ననుఁ గృప వీక్షించి నా చేయు మనవి
విని నాదు కర్తవ్య విధిఁ దెల్పు మయ్య
యాదవు లడఁగిరి యాప్తులు మిత్రు
లాది జనమ్మెల్ల నటు నిటుఁ జనిరి
ఏను ద్వారకకేఁగి హితుల కేమందు ?
దీనజనావన, తెలుపవే నాకు :

140

ననుచుండ నీదు దివ్యాయుధంబులును,
ఘనరథరథ్యముల్ గనుపట్ట వయ్య
అపుడు దారుకున కివంటి “ద్వారకకు
నిపుడేగు. మీ వార్తలెల్ల నక్రూర
విదురులకుం దెల్పు వివ్వచ్చుఁ గాంచి
పదిలమ్ముగా స్త్రీల, బాలుర, వృద్ధ
జనులను, గురుల నచ్చట నుండనీక.
కొని పొమ్మనుము వేగఁ గుంజరపురికిఁ
దడయకు ” మనవుఁడు దారుకు డంతఁ
గడు వేగఁజని, ద్వారకాపురిఁ దెల్పె
వనజోదరా : నీదువాక్యము లటులె
యొనరించునంతలో నుదధి య ప్పురిని
జనులకుఁ జొరఁగ నసాధ్యమౌ నటులఁ
గనుచుండఁ గనె ముంచెఁ గడు భీతిదముగ

పరమేశ్వరా : జగద్బాంధవ, కృష్ణ.
గరుడవాహన, భక్తగణరక్ష, నీవు
శతకోటిసూర్యతేజమ్మునఁ గదలి
చతురాననాది నిర్జరులును, మునులు
జయజయశబ్దముల్ సల్పుచు రాఁగ
పయనించి నీ సత్యపదము చేరితివి

150

నారాయణాః జగన్నాథనామమున
 నీ రమ్యరూపమ్ము నీరధి చెంత
 నెలకొనియున్నది నిఖిలభక్తులకు
 నలఘుసంపదలిచ్చి యాదరించుటకు
 పరమాత్మ. ప్రహ్లాద వరద. కృపాళు.
 కరిరాజసంరక్ష. కారుణ్యజలధి :

నీదు సంకల్పముల్ నిఖిలశరణ్యః
 మేదిని వితగాక మృగ్యమ్ముగాక
 ప్రత్యక్షమయి జగద్వర్తనమునకు
 సత్యమార్గమ్మును జాటుచునుండు
 నా రహస్యసరణి నంద తెలుంగ
 నేరుతురేః జగన్నియమ నిర్ణేతః
 చతురాననాది నిర్జరులును, మునులు
 పతితపావనః నిన్ను వై కుంతమునకుఁ

బిలువ వచ్చుటయును, వింత యుత్పాత
 ములు ద్వారపతి ఘోరముగఁ బొడముటయు

160

భవదీయహితబోధ బదరికాటవిని
 ప్రవిమల సాంఖ్యవర్తనుఁ డుద్ధవుండు
 వసియించుటయు బలభద్రుండు రాముఁ
 డసమాన యోగ మాహాత్మ్యంబువలన
 ననఘు డనంతునియందుఁ జేరుటయుఁ,
 నినుఁ గోలతోఁ గొట్టి నిర్వేద మొంది
 బోయఁడు నీ దయ ముక్తి నందుటయుఁ
 దోయధిపొంగునుఁ, దోయరుహక్షః :

నీ తలంపులె. వాని నెరవేర్చినావు
 భూతధాత్రిని ధర్మమును నిల్పినావు

వరభక్తగణము సేవలుగొనఁ గడలి
 దరి నీదు రూపమ్ముఁ దగ నిల్పినావు
 అన్నియుఁ దీతించి యమరులు మునులు
 సన్నుతింపఁగ భవత్సత్యపదమ్ముఁ
 జేరుకొంటివి. హరి, శ్రీరమారమణ.
 నారాయణా, కృష్ణ. నతజనపాలః
 నీ మహిమ లెఱింగి నిను భజియింప
 నే మాత్రమేనియు నెఱుఁగని యట్టి
 మందఱ్ఱఁడను నన్ను మన్నించి నీదు
 సుందరపాదవిశ్రుతభక్తి నాకు
 నలవడఁజేసి శ్రేయముఁ గూర్పు మయ్య
 జలజాక్షః భవదీయచరణముల్ వట్టి
 వినుతించుచున్నాఁడ విశ్వసంరక్షః
 కనికరింపుమ నన్నుఁ గంజదళాక్షః

170

ఏకాదశస్కంధము సమాప్తము

— — —

ప్రార్థనాభాగవతము

ద్వాదశస్కంధము

పరీక్షిజ్జనపాలుని నిర్వాణ కథ

శ్రీధర, కారుణ్యసింధు, గోవింద,
పాథోధిశయన, నిర్వాణప్రదాత.
నీరజదళనేత్ర : నీదు నిర్ణయము
ధారుణిఁ గడు శాశ్వత మ్మమోఘమ్ము
మనుజులు సేయు కర్మములను బట్టి
పొనఁగించుచుండు విమ్ముగ ఫలితముల
నవి తప్ప వెందున నా నిర్ణయముల
భువి దైవనిర్ణయము లని వాకొండ్రు —

ముని శృంగిప్రేరణమునఁ దక్షకుండు
ఘనుని బరీక్షితుఁ గడతేర్పనెంచి
పాటునిరూపున వచ్చుచునుండి.
దారి సర్పవిషమ్ముఁ దలఁగించు నేర్పుఁ
గలిగిన నొకవిప్రుఁ గాశ్యపాభిఖ్యుఁ
దిలకించి యాతఁడు దృష్టి వహింప
నపరిమితధనంబు లర్పించి. వాని
నృపుని చెంతకుఁ జేరనీయక మరలి
చనున ట్లొనర్చి. తాఁ జని పరీక్షితుని
గని యా నృపునిచెంతఁగల వారిచేత
ఫలమొం డొసంగి. యా పట్టుననుండి
తలఁగెఁ నంతట వారు తత్ఫల మపుడు

క్షీతినాథుడౌ పరీక్షిజనపతికి
 నతిప్రియంబున నీయ నాతఁ డా ఫలముఁ
 జవిచూచుచుండఁ దత్క్షణమ యందుండి
 లవమాత్ర క్రిమిగ వెల్వడి యంతలోన
 నతిభయదాకృతి నహి యయి రాజు
 శితదంష్ట్ర దష్టుగాఁ జేసి తత్క్షణమ
 చనెఁ: దద్విషాగ్నిచే జననాయకుండు
 కనుచుండఁగనె బూదిగా దగ్ధ మయ్యె
 నా రాజుమృతికి హాహారవంబులను
 బోరున గావించెఁ బుడమిజనమ్ము

జనమేజయుఁడు జరుపుచున్న సర్పయాగమును

అంగీరసుఁడు మాన్పించుటః

జనకునిమృతి విని జనమేజయుండు
 కనలుపెల్లున భుజంగమజాతి ప్రళయ
 మౌ నటుల్ మదినెంచి. యజ్ఞమ్ము సేయ
 నానాసహస్రపన్నగములు మ్రందెఁ
 గాని తక్షకుఁడు నాకమున మహేంద్రు
 తో నుంట యెఱిఁగి యస్తోకమాహాత్మ్య
 మంత్రరాజముల బ్రాహ్మణులు పఠింప
 మంత్రబలమ్మున మఘవుఁ డాక్షణమ
 యా తక్షకునితోడ నధ్వరవహ్నిఁ
 గాతరుఁ డగుచు వేగమ పడుచుండ
 న త్తఱి నచటికి నాంగీరసుండు
 త త్తరిల్లుచువచ్చి తన్మఖకర్త

జనమేజయునిగాంచి శాంతవాక్కులను
 వినిచి యాగమ్ము మాన్పించె నంతటను
 ఆ మంగళాంత కార్యమ్మును గాంచి
 ప్రేముడి విరివాన విబుధబృందమ్ము
 గురియించె, శాంతించి కువలయోశుండు
 కరము మోదమ్మునఁ గరిపురిఁ జేరె
 సర్వలోకమ్ముల శాంతి చేకూరె
 సర్వమ్ము కల్యాణ సంస్తుత్య మయ్యె

ప్రార్థనా భాగవత ప్రశస్తి

అనుదినప్రార్థన కనుకూల మగుచు
 ననుపమానందాప్తి కాకర మగుచు
 నపవర్గమార్గ బోధాత్మక మగుచు
 నపరిమితాఘమేఘానిల మగుచు
 వసుధ నీ ప్రార్థనాభాగవతమ్ము
 ససి మానవోత్తమ సంప్రార్థ్య మగుచు
 నారవి తారక మయి వేంకటేశు
 కారుణ్యదృష్టి భాగ్యము నొందుఁగాక

29

కవి : గ్రంథ ప్రశస్తి

శ్రీకర వేంకటాద్రికి దక్షిణాశ
 ప్రాకట కీర్తినంపదలఁ జెల్వొంది
 “అన్యణసరోవర ” మనియెడు పేరు
 గను “అప్పళయగుంట ” గ్రామమ్మునందు
 కనమలూరన్వయ కలశాబ్ధివిధుఁడు
 ఘనుఁడు విద్యస్నుతభ్యాతయశుండు

నైన వేంకటసుబ్బయాఖ్య కపింద్రు
 సూనుండు సునయుండు, సుజనమాన్యుండు
 శివరామనామప్రసిద్ధిఁ గన్నట్టి
 కవితల్లజుండు వేంకటనాథుకరుణ
 విజ్ఞులు మెచ్చంగ ద్విపదకావ్యముగఁ
 బ్రజ్ఞావిశేషాన రచించినట్టి
 ప్రథగన్న ప్రార్థనాభాగవతమున
 ప్రథమభాగానంతరమ్మున నిద్ది
 దశమమ్మునుండి ద్వాదశి తుదిగాఁగ
 విశదభావస్ఫూర్తి వెలయఁ జేయుచును
 స్కంధత్రయమ్మున జానొంది మిగుల
 బంధురమై మలిభాగమై, పూర్ణ
 కావ్యమై, పుణ్యసంగతమై, బుధార్య
 సేవ్యమై, హృద్యమై, చెల్లె నాంధ్రమున.

39

ద్వాదశస్కంధము సమాప్తము

మంగళమ్

శోధనిత

...

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
56	17	మనమ్ము	మనము
77	18	భూజమ్ములన్ని	భూజములన్ని
77	21	అవిపద్దశ	అవమతినటు
79	16	నీదుసంకల్పముల్	నీమహిమంబులు
79	19	క్రూరుడతండు	కుటీరుడతండు
150	25	ధర్మకర్తలకు	ధర్మకర్మలకు
154	2	భజియించి	భుజియించి
168	1	అనియమె	అనియామె
225	7	జూచనే	జూచెనే
225	14	రోషమున	రోషమును
235	15	యెంచుచున్న	యెంచుచునున్న
276	10	సంతసము	సంతసమ్మున
282	24	నరకాసురుడు	నరకాసురుండు
297	10	పంప	పంపె
336	8	సంవేద్య	వేద్య
345	20	నిమ్మిడి	నిమ్మడి

